

ئوگ . ماندنو (ئامېرىكا)

دۇنيادىكى ئەڭ ئۇلۇغ بىر سائەتلىك دەرس



شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئوگ. ماندېنو (ئامېرىكا)

دۇنيادىكى ئەڭ ئۇلۇغ بىر سائەتلىك دەرس

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

世界上最伟大的一堂课/阿布里米提译。—乌鲁木齐:
新疆人民出版社,2003.12

ISBN 7-228-06851-3

I. 世… II. 阿… III. 儿童文学—故事—作品集:
—世界) IV.118

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2003)第 123991 号

责任编辑: 哈德尔·哈吾孜

责任校对: 阿衣古丽·沙吾提

封面设计: 艾克拜尔·沙力

世界上最伟大的一堂课

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行

乌鲁木齐天平印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开本 7.7 印张

2005 年 4 月第 1 版 2005 年 4 月第 1 次印刷

印数: 1 — 3200

ISBN 7-228-06851-3 定价:15.00 元

مەسئۇل مۇھەررىرى: قادىر قاۋۇز
مەسئۇل كوررېكتورى: ئايگۈل ساۋۇت
مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى: ئەكبەر سالىھ

دۇنيادىكى ئەڭ ئۇلۇغ بىر سائەتلىك دەرس
ئاپتورى: ئوگ. ماندېنو (ئامېرىكا)

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348-نۆ)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

ئۈرۈمچى تىبەتنىڭ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى: 1/32 850×1168 مىللىمېتىر

باسما تاۋىقى: 7.7

2005 - يىلى 4 - ئاي 1 - نەشرى

2005 - يىلى 4 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تراژى: 1-3200

ISBN 7-228-06851-3

باھاسى: 15.00 يۈەن

ئوگ. ماندسو (ئامېرىكا)

مەزكۇر كىتاب بازارغا سېلىنىش بىلەنلا 20 مىليون
پارچىدىن ئارتۇق، سېتىلىپ، پۈتۈن دۇنيا
مىقياسىدا كۈچلۈك زىلزىلە پەيدا قىلدى.

دۇنيادىكى ئەڭ ئۇلۇغ بىر سائەتلىك دەرس

تارىختىن بۇيانقى باشقۇرۇش، رەھبەرلىك قىلىش، كوللېك
تىۋىزىملىق توغرىسىدا كىشىلەرگە ئەڭ زور ئىلا
ھام بېرىدىغان مۇلاھىزىلىك ھېكايىلەر

مەزكۇر كىتاب نەشر قىلىنىشى بىلەنلا نۇرغۇنلىغان كارخا-
نىچى، ئالىم ۋە كەسپىي دىرېكتورلارنىڭ قولىدىن چۈشۈرمەيدى-
غان زۆرۈر ئوقۇشلۇقىغا ئايلاندى.

كوكا كولا، IBM، INTEL، GE ۋە فورد قاتارلىقلارنى
ئۆز ئىچىگە ئالغان نۇرغۇن دۇنياۋى شىركەتلەر مەزكۇر كىتابقا
كۈچلۈك ئىنكاس قايتۇردى.

بۇ، كىشىنى بىر قېتىمدىلا ئوقۇپ تۈگىتىۋېتىشكە ئىنتى-
زار قىلىدىغان بىر كىتاب بولۇپ، ئەگەر بىر ئۆمۈر پۇشايمانغا
قالماي دېسىڭىز، ئۇنىڭغا يوشۇرۇنغان ھاياتلىق دۇردانىلىرىدىن
بەھرە ئالغايىسىز.

— نېس شىركىتىنىڭ باش لىدىرى: جوج • ۋېيلېر

مەن بۇ كىتابتىن بىراقلا 20 پارچە سېتىۋېلىپ ئەتراپىمدى-
كى كىشىلەرگە سوۋغا قىلدىم. ئۇنىڭ ۋەقەلىكى ئوقۇغان كى-
شىگە خۇددى شىپا بەخش مەجۇندەك كارامەت تەسىر قىلىدۇ،
بۇ دەۋرىمىزدىكى ئەڭ ئۇلۇغ كىتابلارنىڭ بىرى.

— كوكاكولا شىركىتىنىڭ مۇئاۋىن لىدىرى: موررون •

دېمىت

ئاپتورنىڭ كىرىش سۆزى

ئۆگىنىش دەۋرى

«دۇنيادىكى ئەڭ ئۇلۇغ مال ساتقۇچى» دېگەن كىتابىم نەشرىدىن چىققاندىن كېيىن، دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئوقۇرمەنلەر كېيىنكى ئەسەرلىرىمگە نىسبەتەن تېخىمۇ زور ئۆ-مىدلەرنى كۈتۈشتى. بىراق، ماڭا نىسبەتەن ئېيتقاندا، «دۇنيا-دىكى ئەڭ ئۇلۇغ مال ساتقۇچى» ئون نەچچە يىللىق ئىجادىيەت ۋە تونۇشۇمنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىگە ۋەكىللىك قىلاتتى. شۇڭا، ئۆزۈمنى قايتا نامايان قىلماي، پۇرسەت كۈتۈشنى مۇۋاپىق كۆردۈم.

شۇ كۈنلەردە دۇنيادا ئىنقىلاب خاراكتېرلىك ئۆزگىرىشلەر يۈز بەردى. كۆپلىگەن كىشىلەرنىڭ نەزىرى باشقۇرۇش، رەھ-بەرلىك ۋە تەشكىللەشكە چۈشتى. 21 - ئەسىردىكى سودا - سانائەت ساھەسىدىكى مۇھىم مەسىلە كۆپلىگەن مال ساتقۇچىلار-نى تەربىيەلەپ چىقىش بولماستىن، بەلكى قانداق قىلىپ، بىر مۇنەۋۋەر كوللېكتىپنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈش بولۇپ قالدى. بىر كارخانىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، باشقۇرغۇچى خادىمىنىڭ نەزەر - دائىرىسى بارغانچە مۇھىم رول ئوينىماقتا.

كىم دۇنيا بويىچە ئەڭ ئۇلۇغ رەھبەر؟

كىم بىزنىڭ تېخىمۇ يىراق مەنزىلگە يېتىشىمىزگە رەھبەر-

لىك قىلالايدۇ؟

مەزكۇر كىتاب سىزنى ئىلمىي نەزەرىيىلەر بىلەن تەمىن-ئەتمەيدۇ. پۈتۈن كىتابتا يېزىلغىنى پەقەت ئىلھام بەخش مەسى-

لىلەر بولۇپ، ئۇنىڭدا ئپادىلەنگەن قانۇنىيەتلەر پەقەت سودا -
سانائەتنى باشقۇرۇشتا ئىشلىتىش بىلەنلا چەكلەنمەيدۇ. ئۇ پۈت-
كۈل ئىنسانىيەتكە باب كېلىدۇ. چۈنكى، بىز تۇرمۇشتا چۈشە-
نمىگەن ۋە ھەمكارلىققا موھتاج.
ئوگ . ماندېنو

مۇندەرىجە

1	 مۇقەددىمە
1	 پېشانەمگە پۈتۈلگەن بىر سائەتلىك دەرس
18	 بىرىنچى كۈنى
57	 ئىككىنچى كۈنى
89	 ئۈچىنچى كۈنى
115	 تۆتىنچى كۈنى
158	 بەشىنچى كۈنى
186	 ئالتىنچى كۈنى
216	 يەتتىنچى كۈنى
234	 خاتىمە

مۇقەددىمە

پېشانەمگە پۈتۈلگەن بىر سائەتلىك دەرس

مېنىڭ قائىدە - پرىنسىپلىرىم ئۆزلۈكىدىن بارلىققا كەلگەن ئەمەس، ئەمەلىيەتتە ئۇ سوقراتنىڭ پەلسەپە قائىدىلىرى، خوستېرفىيېلدىنڭ ئەخلاق تەلىماتى ۋە قىددىس ئەيسانىڭ يۈكسەك ھەقىقەتلىرىدىن كەلگەن. ئەگەر بۇ ھەقىقەتلەرنىڭ ئانچە مۇكەممەل ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىشىڭىز، يەنە قانداق باشقا ھەقىقەتلەرنىڭ بارلىقىنى بىلىسىز؟

— دالى كارنىڭ

ھازىر ئەسلىسەم، ئەينى ۋاقىتتا ھەقىقەتەن ھېچكىم مېنى مەجبۇرلىمىغان بولۇپ، موناستىرغا رەھبەرلىك توغرىسىدىكى دەرسنى ئاڭلاشقا ئۆزۈم بارغانىدىم. جاھاننىڭ ئىشلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلماق تەس، شۇنداق ئەمەسمۇ؟

سۆزلەپ كەلسەم، مەن چوڭ بىر ماشىنىسازلىق زاۋۇتىنىڭ باش دىرېكتورى بولۇپ، قولۇمدىكى ئومۇمنىڭ خىزمىتىنى قويۇپ قويۇپلا شىمالىي مىچىگان شتاتىدىكى بىر موناستىرغا بېرىپ، توپتوغرا بىر ھەپتە دەرس ئاڭلىدىم ھەمدە بىر توپ تالىپلار بىلەن بىللە كۈندە بەش قېتىم قەرەللىك ئىبادەت قىلىش، پەرۋەردىگارغا ھەمدۇسانا ئوقۇش، دۇئا - تىلاۋەت قىلىش ۋە دىنىي زىياپەتلەرگە قاتنىشىش قاتارلىق ئىشلار بىلەن

بەند بولۇپ، قانۇنىيەتلىك، غورىگۈل تۇرمۇش ئۆتكۈزدۈم.
دەرس يېڭى باشلانغاندا، ئەلۋەتتە ئىدىيەمدە قاتتىق توقۇ-
نۇش يۈز بەردى.

ئەمما، دەرس ئاخىرلاشقاندا، ئەكسىچە كۆڭلۈم بىردىنلا
يورۇپ كەتتى.

مەن تۇغۇلغاندىن بېرى، «سمېئون» دېگەن ئىسىم كاللام-
دىن زادىلا نېرى كەتمىدى.

مەن تېخى بوۋاق ۋاقتىمدا لۇتېر چېركاۋىدا چوقۇندۇرۇلغا-
نىكەنمەن. شۇ چاغدا پاستېر دەل «ئىنجىل» دىكى «لۇكى گوس-
ئېلى» 2 - سۈرىسىنى ئوقۇۋاتقاندى. بۇ سۈرىدە سمېئون
ئىسىملىك بىر ئادەم تىلغا ئېلىنغانىدى. «لۇكى گوسئېلى» دا
قەيت قىلىنىشىچە سمېئون «خۇدادىن قورقىدىغان، مەرد بىر
كىشى بولۇپ، مۇقەددەس روھ ئۇنىڭ بىلەن بىللە» ئىمىش.
ئۇنىڭغا مۇقەددەس روھتىن ۋەھىي كېلىپ، ئۆزىنىڭ پانىي
دۇنيا بىلەن ۋىدالىشىشتىن بۇرۇن ئاللا ئەۋەتىشنى ۋەدە قىلغان
مەسىھ (يەنى ئەيسا) بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقى خەۋەر قىلىنغان-
كەن. نېمىلا بولمىسۇن، مەن بۇنداق كۈلكىلىك ئىشلارنى ئە-
زەلدىنلا چۈشەنمەيتتىم. بۇ مېنىڭ تۇنجى قېتىم (بىراق، ھەر-
گىز ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىم ئەمەس) سمېئون بىلەن ئۇچرىشىد-
ىم ئىدى.

مەن ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ 8 - يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىم-
دا، لۇتېر چېركاۋى ئۆتكۈزگەن قەسەم بېرىش مۇراسىمىغا
قاتناشتىم. شۇ چاغدا مۇراسىمغا مەسئۇل پاستېر ھەربىر قەسەم
بەرگۈچىگە «ئىنجىل» نىڭ بىر ئايەتىنى ئوقۇپ بېرەتتى. نۆۋەت
ماڭا كەلگەندە، ئۇ ئويلانغان يەردىن ماڭا يەنە «لۇكى» سۈرى-
سىدىكى سمېئون توغرىسىدىكى بىر ئايەتنى ئوقۇپ بەردى!
شۇنداقمۇ توغرا كېلىپ قالغان بارمۇ!

شۇنىڭدىن كېيىنكى 25 يىلدىن بېرى، بىر قورقۇنچلۇق

چۈش ماڭا ئۇدا ئارام بەرمەي كەلدى. چۈشۈمدە قاپقاراڭغۇ كېچىدە قەبرىستانلىقتا ئېزىپ قالغۇدەكمەن. بىر يامان ئەرۋاھ مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپ، كەينىمدىن توختىماي قوغلىغۇدەك! ئۈچىسىغا قارا نىمچە كىيگەن بىر قېرى ئادەم غايەت زور كرىست. نىڭ كەينىدىن چىقىپ، ئالدىغا كېلىۋاتقۇدەك. مەن ئۇنىڭغا سوقۇلۇپ كېتەي دېگەندە، ئۇ مېنىڭ مۈرەمدىن چىش ئۈتۈپ، كۆزلىرىمگە تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ: «سىمېئوننى ئىزدە! سىمېئوننى تېپىپ، ئۇنىڭ تەلىمىنى ئال!» دەپ ۋارقىرىغۇدەك. ھەر قېتىم مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ھەمىشە قورققىنىمدىن پۈتۈن بەدىنىم سوغۇق تەرگە چۆمۈلۈپ، چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتىمەن. سۆزلىسەم غەلىتە، مېنىڭ توي مەرىكەمدىمۇ، باستىر بەختنىڭ سىمۋولى سۈپىتىدە پۈتۈنلەي ئىنجىلنىڭ «سىمېئون» توغرىسىدىكى سۈرە - ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بەردى. مەن بۇنىڭغا ناھايىتى ھەيران قېلىپ، قەسەم سۆزۈمنى خاتا ئوقۇپ قويغىلى تاسلا قالدىم، بۇ ھەقىقەتەن ئاجايىپ ئىش - تە!

1999 - يىلنىڭ ئاخىرىغىچە سىرتتىكى بارلىق ئىشلاردا تولۇق غەلىبە قازاندىم. تۇرمۇشۇم ناھايىتى كۆڭۈللۈك بولۇپ، قۇسۇر تاپقىلى بولمايتتى.

شۇ چاغلاردا مەن پۈتۈن دۇنياغا تونۇلغان بىر ئەينەك زاۋۇتىنىڭ باش دىرېكتورى ئىدىم. قول ئاستىمدا 500 دىن ئارتۇق ئىشچى - خىزمەتچى بولۇپ، زاۋۇتنىڭ يىللىق تىجارەت سوممىسى 100 مىليون دوللاردىن ئاشاتتى. مەن يەنە بۇ شىر - كەتنىڭ تارىخىدىكى ئەڭ ياش باش دىرېكتورى ئىدىم. مەن پەقەت مۇشۇ ئىش بىلەنلا ھەر ۋاقىت ئۆزۈمدىن پەخىرلەنسەم بولاتتى! ئۇنىڭ ئۈستىگە شىركەت ماڭا تولۇق ھوقۇق بەرگەن بولغاچقا، ئارمانغا چۈشلۈك دەرمانمۇ بار ئىدى. ئىش ھەققىم ناھايىتى يۇقىرى بولغاندىن سىرت، يەنە كۆپ پايدا ئالاتتىم. ئىشلىرىمنىڭ تەرەققىياتى يۇقىرى پەللىگە يەتكەنىدى.

ئائىلەم توغرۇلۇق سۆزلىسەم، ئامراق ئايالىم مارى بىلەن توي قىلغىنىمغا 18 يىل بولغان بولۇپ، بىز ئىندىئانا شتاتىنىڭ غەربىي شىمالىدىكى ۋاپارس ئۇنىۋېرسىتېتىدا تونۇشقاندۇق. مەن ئۇ مەكتەپتە سودا كەسپىدە ئوقۇپ ماگىستىرلىق ئۇنۋانى ئالدىم، مارى بولسا، پسخولوگىيە كەسپىدىن ماگىستىرلىق ئۇنۋانى ئالدى. تويىدىن كېيىن مەن تېزرەك دادا بولۇشقا تەقەززا بولغان بولساممۇ، بالا يۈزى كۆرۈشكە ئائىل بولالمىدىم. ئەينى چاغدا ئەر - ئايال ئىككىمىز ئۆزىمىز ئاڭلىغان ئوكۇل - دورىلارنىڭ ھەممىسىنى ئىشلىتىپ كۆردۈق، ھەتتا ھورمۇن دورىلىرىنىڭ ھەممىسىنى دېگۈدەك سىناق قىلىپ يەپ كۆردۈق، شەرقنىڭ يىڭنە سانجىش ۋە داغلاپ داۋالاش ئۇسۇللىرىنىمۇ سىناق قىلدۇق، ئەمما ھېچقانداق ئۈنۈمى بولمىدى. گەرچە كۆپ قېتىملىق سىناقلارنىڭ ھەممىسى مەغلۇپ بولغان بولسىمۇ، مارى پەرزەنتلىك بولۇش ئارزۇسىدىن ۋاز كەچمىدى. جىمجىت كېچىلەردە، مەن دائىم چۈشۈمدىن ئويغىنىپ، يېنىمىدىكى مارىنىڭ پەرزەنت كۆرۈش توغرۇلۇق تەڭرىگە قىلغان ئىلتىجاسىنى ئاڭلايتتىم.

بىز ئاتا - ئانا بولۇش ئارزۇيىمىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن، سان - ساناقسىز سىناقلارنى ۋە دەرد - ئەلەملەرنى باشتىن كەچۈرۈپ، ئاخىرى ئوڭۇشلۇق ھالدا بىر ئوغۇل بوۋاق بېقىۋالدۇق. بىز ئۇنىڭغا يوهان (مېنىڭ ئىسمىم بىلەن ئوخشاش) دەپ ئىسىم قويدۇق. ئۇ بىزنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان «روھىي بايلىق»ىمىز بولۇپ قالدى. كېيىن بىز يوهاننى بېقىدۇق ۋېلىپ ئىككى يىلدىن كېيىن، مارى ھامىلىدار بولۇپ، بىزنىڭ ئىككىنچى «روھىي بايلىق»ىمىز - سارانى تۇغدى.

يىللار ئۇچقاندەك تېز ئۆتۈپ كەتتى. ھازىر كىچىك يوهان 14 ياشقا كىرىپ، ئەمدىلا 9 - يىللىققا چىقتى. سارا بولسا 7 - يىللىقتا ئوقۇۋاتىدۇ. بىز كىچىك يوهاننى بېقىۋالغان

بىرىنچى كۈندىن باشلاپ، مارى ئۆزىنىڭ كېسەل كۆرۈش قېتىم سانىنى ھەر ھەپتىسىگە بىر كۈندىن قىلىپ ئۆزگەرتتى. چۈنكى، بىز ئۇنىڭ كۆڭۈل قويۇپ ئائىلە ئايالى بولۇشىنى بىردىنبىر ۋەزىپە قىلىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلغانىدۇق. بىر ھەپتىدە بىر كۈن كېسەل كۆرگەندە، ئائىلىق بۇرچىنى ئۆتەش مەجبۇرىيىتىدىن ۋاقىتنىچە بوشىنىپ، ئازراق ئارام ئېلىۋالالايتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، بۇ ئۇنىڭ كەسپىي ئىقتىدارىنىڭ ئارقىغا چېكىنىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا پايدىلىق ئىدى، گەرچە مۇشۇنداق قىلغان بولساقمۇ، بىزنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىمىزدا ھەر ھالدا ئانچە كۆپ قىيىنچىلىق يۈز بەرمىدى.

بىزنىڭ ئۆي ئايرۇي كۆلىنىڭ غەربىي شىمالىدا بولۇپ، دېتېرىنىڭ جەنۇب تەرىپىگە 30 چاقىرىم كېلەتتى. ئۆيىمىز ئىنتايىن چىرايلىق بولۇپ، ئۆيىمىزنىڭ كەينىدىكى پرېستاندا 30 فۇد ئۇزۇنلۇقتىكى، كەينىگە سۇ تېيىلىش تاختىسى ئورنىتىلغان بىر ساياھەت كېمىسى باغلاقلق تۇرىدۇ. ماشىنا ئىسكىلاتىدا ئىككى يېڭى تىپتىكى ماشىنىمىز بار. ھەر يىلى ئاز دېگەندىمۇ ئىككى قېتىم پۈتۈن ئائىلە بويىچە ساياھەتكە چىقىمىز. بىر جۈپ ئەزىز پەرزەنتىمىزنىڭ كەلگۈسىدىكى تەربىيىلىنىش ۋە ئەر - ئايال ئىككىمىزنىڭ پېنسىيىگە چىققاندىن كېيىنكى خىراجىتى ئۈچۈن بانكىغا قەرەللىك ئامانەت قويغان پۇلدىمىزمۇ بار.

دېمەك، يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمدەك، سىرتتىكى بارلىق ئىشلاردا تولۇق غەلىبە قازاندىم. تۇرمۇشۇم ناھايىتى كۆڭۈللۈك بولۇپ، قۇسۇر تاپقىلى بولمايتتى.

ئەمما، ئىشلار ھەمىشە كۆڭۈلدىكىدەك بولۇۋەرمەيدۇ ئەل. ۋەتەن، ئەمەلىيەتتە تۇرمۇشۇمدا كۆڭۈلسىز ئىشلار يۈز بېرىشكە باشلىدى. ئالدىنقى ئايدا مارى ماڭا ئۆزىنىڭ خېلىدىن بېرى تۇرمۇشتىن كۆڭلى سۇ ئىچمەيۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ، مېنىڭ

چوقۇم بىر ئامال قىلىپ، ئىككىمىزنىڭ ئەر - ئاياللىق تۇرمۇ - شىمىزنى ياخشىلىشىمنى قەتئىي تەلەپ قىلدى. ئۇ يەنە تېخى ماڭا بىز توي قىلغاندىن بېرى، ئۆز «ئېھتىياج» نىڭ ھېچقانداق قاندۇرۇلۇپ باقمىغانلىقىنى ئېيتتى. قىسقىسى، ئاڭلىغانلىرىم - نىڭ ھېچقايسىسىغا ئىشىنىشكە جۈرئەت قىلالىمدىم. مەن ئىز - چىل تۈردە پۈتۈن كۈچۈم بىلەن ئۇنىڭ تۇرمۇش ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشۇم، بارلىق ئاياللار بەھرىمەن بولۇشقا تېگىشلىك نە - سىلەردىن ئۇمۇ مۇستەسنا ئەمەس دەپ قارايتتىم. ئەمما، ئۇنىڭ ماڭا ئېيتىشىچە، مەن تا ھازىرغىچە ئۇنىڭ ئېھتىياجىنى زادىلا قاندۇرۇپ باقماپتىمەن. ئۇ زادى مېنى نېمە قىل، دەيدىكەنە؟ بۇنىڭدىن باشقا مېنىڭ بالىلىرىم بىلەن بولغان مۇناسىۋەت - تىممۇ دېگەندەك ياخشى بولۇپ كېتەلمىدى. يوهان دائىم ئۆيدە - غوۋغا كۆتۈرىدىغان بولۇۋالدى. ئۈچ ھەپتە ئىلگىرى ئۇ ئويلىمى - غان يەردىن مارىنى «جالاپ» دەپ تىللىدى! ئاچچىقىمغا پايلى - ماي ئۇنى ئۇرۇۋەتكىلى تاس قالىدىم ھەم ئۇنى جازالاپ بىر ھەپتە - سولاپ قويدۇم. كىچىك يوهاننىڭ نەزىرىدە چوڭلارنى ھۆرمەت - لەش ۋە ئۇلارغا ئەدەبلىك مۇئامىلە قىلىش مەنىسىز بىر ئىش، ھەتتا ئۇ سول قۇلقىنى تېشىۋالغانىدى. مارىنىڭ يۈزىنى قىل - مىغان بولسام، ئاللىقاچان ئۇنى ئۆيدىن تېپىپ چىقىرىۋەتكەن بولاتتىم! ئاتا - بالىلىق مۇناسىۋىتىمىز ئىنتايىن ئوسال ئە - ۋالغا چۈشۈپ قالدى. ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەقەت، ئاندا - ساندا تىل - ئاھانەت قىلىش ۋە باش لىڭشىتىپ سالامىلە - شىپ قويۇشتىن باشقا ئىش قالمايدى.

سارا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىممۇ بارغانچە يىرىكلىشىۋات - دۇ. ئۇنىڭ بىلەن ئاتا - بالىلىق ھېسسىياتىمىز ئەزەلدىن قويۇق ئىدى. مەن تېخى ئۇنى سەبىي، رەماتلىك، ئوماق قىز دەپ كۆيۈنەتتىم. ئەمما، ئۇمۇ مەندىن يىراقلاشقانداك تۇرىدۇ. پات - پاتلا سەۋەبىمىز باتنايدىغان بولۇۋالدى. ماريې دائىم ماڭا

سارا بىلەن ياخشىراق سۆھبەتلىشىم كېرەكلىكى توغرىلىق نە-
سىھەت قىلىدۇ. ئەمما، مەن ۋاقىت چىقىرالمىۋاتىمەن ياكى
ئېنىقراقىنى ئېيتقاندا، مەن روھىمنى ئۇرغۇتۇشقا ئامالسىز
قالدىم.

ھەتتا، ئۆزۈم ئەڭ پەخىرلىنىدىغان ئىشلىرىمدىمۇ مەسىلە
كۆرۈلۈشكە باشلىدى. زاۋۇتتىكى ئىشچىلار ئويلىمىغان يەردىن
سايلام ئارقىلىق ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى تەشكىللىمەكچى بولۇش-
تى. شۇ چاغدا كۆپچىلىكنىڭ كەيپىياتى ئىنتايىن كەسكىن
بولدى. بەختكە يارىشا، كاپىتال تەرەپ بولغان بىز 50 ئاۋاز
بىلەن تەسلىكتە غەلىبىگە ئېرىشىپ، بۇ ئىشنى ئوڭۇشلۇق ھالدا
بېسىقتۇرۇۋالدىق. گەرچە مەن بۇنىڭدىن (بۇ غەلىبىدىن) كۆ-
رەڭلەپ كەتكەن بولساممۇ، خوجايىن بۇنىڭغا ئازراقمۇ رازى
بولمىدى. ئۇنىڭچە بۇ قېتىمقى سايلام ھەرىكىتى ئەسلىدە يۈز
بەرمەسلىكى كېرەك ئىكەن. بۇ ئىشنىڭ يۈز بېرىشىدىكى سەۋەب
چوقۇم باشقۇرۇشتىكى مەسىلە بولۇپ، بۇ پۈتۈنلەي مېنىڭ سە-
ۋەنلىكىمدىن بولغان ئىش ئىكەن. مەن ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ سۆزىگە
قوشۇلالمىتتىم. ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، بۇ پەقەت بىر ئوچۇم
تەييارغا ھەييار ئىشچىلارنى قۇتارتىپ، پەيدا قىلغان ئاۋارىچى-
لىكلەر بولۇپ، بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ ھېچقانداق مۇناسىۋىتىم
يوق ئىدى! ۋەھالەنكى، شىركەتنىڭ ئادەم كۈچى ۋە مەبلەغىگە
مەسئۇل دىرېكتورى، ھەتتا مېنىڭ رەھبەرلىك ئۈسۈلۈمدە مە-
سىلە بارلىقىنى كېسىپ ئېيتتى. بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئاچچىقىم
كېلىپ قۇيغا چېچىم تىك تۇردى! بىزنىڭ بۇ دىرېكتورىمىز
بولسا پەقەت ھەممىگە ياخشىچاق لىبېرالست بولۇپ، ھەمىشە
دېگەندەك تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزدەپ يۈرۈيدىغان غايىسى
توغرىسىدىلا سۆزلەپ يۈرۈيدىغان بىر ئايال ئىدى. ئۇ مۇشۇ ھالى
بىلەن چولۇ شىركىتىنى باشقۇرۇشنى قانچىلىك بىلسۇن دەي-
سىز! ئۇ پەقەت قۇرۇق نەزەرىيە سۆزلەشنىلا بىلىدۇ. ئەمما،

مەن ئەمەلىيەتكە ئاساسەن ئىش قىلىمەن!

ھەتتا، مەن خالىسا ئەتراپىمدا ۋەزىپىسىنى ئۈستۈمگە ئالغان مەھەللە بالىلار كالتەك توپ كوماندىسىدىكىلەر مەن تىرىپ-ئىرىپ بولۇپ ئالتە يىل ئۆتۈپ، ھالا بۇ كۈنگە كەلگەندە مېنىڭدىن نارازى بولۇپ يۈرۈپتۇ! بىزنىڭ بۇ توپ كوماندىمىز ئۆزلىرى قاتناشقان مۇسابىقىلەرنىڭ ھەممىسىدە دېگۈدەك يېڭىپ، يەر-لىكتە ياخشى نام چىقارغانىدى. كۈتۈلمىگەندە نۇرغۇن ئائىلە باشلىقلىرى توپ كوماندىسىنىڭ مەسئۇلىغا ئۆز بالىلىرىنىڭ توپ ئۇرۇشقا ئازراقمۇ رايى يوقلۇقىنى بىلدۈردى! توغرا، تىرىپ-ئىرىپ قىلىشتا ئازراق قاتتىق قوللۇق قىلغانلىقىمنى بىلد-مەن، يېڭىش - يېڭىلىشكىمۇ ناھايىتى ئېتىبار بىلەن قارايمەن، ئەمما بۇنىڭ نېمىسى خاتا؟ كوماندىدىكى ئىككى بالىنىڭ ئاتا - ئانىسى بالىلىرىنى باشقا كوماندىغا يۆتكەپ كەتمەكچى بولۇپتۇ-دەك! بۇ مېنىڭ قەدىر - قىممىتىمگە نىسبەتەن بېرىلگەن يەنە بىر قېتىملىق چوڭ زەربە ئەمەسمۇ؟

ئىش تېخى بۇنىڭ بىلەنلا تۈگىمىدى! مەن ئىلگىرى ئەر-كىن يۈرۈيدىغان، غەم - ئەندىشىسىز، ھېچنېمىنى ئويلىمايدىغان بىر ئادەم ئىدىم. ئەمما، ھازىر تۇيۇق يولغا كىرىپ قال-دىم. گەرچە يېمەك - ئىچمەك ۋە كىيىم - كېچەكتىن غەم قىلىمىساممۇ، كۆڭلۈمدە تىت - تىتلىق ۋە ئازاب - ئوقۇبەت ھۆكۈم سۈرمەكتە. تۇرمۇشۇمدىكى بۇ ئىشلار مەندە پەقەت بىر قاتار زېرىكىشلىك كەيپىيات پەيدا قىلدى. مەن ئىنتايىن تېرىك-كەك، ئەمما قورقۇنچاق بولۇپ قالدىم. راستىنى ئېيتقاندا، مەن ھېچكىمنى ياراتمايدىغان، ئۆزۈمنىمۇ ياققۇرمايدىغان بولۇپ قالدىم.

ئەسلى گەپكە كەلسەك، مەن ئىززىتىمنى ساقلىماي، كى-شىلەرگە ئۆز ھېسسىياتىمنى ئاشكارىلاپ قويغاچقا، پەقەت ئۆ-زۈمنىمۇ، باشقىلارنىمۇ ئالداپ ئۆتكۈزىدىغان كۈنلىرىمنى داۋام-

لاشتۇردۇم. ئەمما، بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى مارىدىن يوشۇر-غىلى بولمىدى.

مارى ئۆزىنىڭ كۆڭۈلسىزلىكلىرىنى ۋاقتىنچە قايرىپ قو-يۇپ، مېنى رايونىمىزدىكى بىر باستېرنىڭ ئالدىغا باشلاپ بار-دى. مەن ئامالسىز ماقۇل بولغان بولساممۇ، ئەمما بۇ ئىشنى ئەپلەپ - سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتمەكچى ئىدىم. مېنىڭ ئازراقمۇ تەقۋادار ئەمەسلىكىمنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ. مېنىڭچە، ئەلۋەتتە چېركاۋنىڭ مۇھىم رولىغا كۆز يۇمغىلى بولمايدۇ، ئەمما ئەمە-لىيەتتە، دىنىي جەمئىيەتلەر ھەممىلا يەردە كىشىلەرنىڭ تۇرمۇ-شىغا ئارىلاشسا بولمايدۇ.

باستېر ماڭا ئۆيدىن يالغۇز بىر نەچچە كۈن ئايرىلىپ، بىرەر جاينى تېپىپ، كۆڭلۈمنى تىنچلاندۇرغاندىن كېيىن، ئىشنىڭ باش - ئاخىرىنى ئوبدانراق ئويلاپ چىقىشىمنى ئېيتتى. باستېر ماڭا كىشىلەر ئانچە بىلمەيدىغان، كۆلىمى كىچىك، خىلۋەت بىر جاينى تونۇشتۇردى. بۇ جاي كاتولىك دىنىدا «ساي-نىت يوهان» دەپ ئاتىلىدىغان بىر موناستىر ئىكەن. بۇ موناستىر-تىر مىجىگان كۆلىنىڭ بويىدا بولۇپ، رېلان دېگەن كىچىك بازارغا يېقىن ئىكەن. باستېر يەنە موناستىردىكى 30 - 40 موناخنىڭ ھەممىسى ساينىت بېندىكتىن تۈزگەن بەلگىلىمىلەرگە رىئايە قىلىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ساينىت بېندىكتىن 6 - ئەسىردە ئۆتكەن ئىتالىيىلىك بىر موناخ بولۇپ، ئۇ موناستىر-لارنىڭ تۇرمۇش ئۇسۇلىنى ئىسلاھ قىلىشقا كۈچ چىقارغانىكەن. شۇنىڭدىن كېيىنكى 14 ئەسىردىن بۇيان ساينىت بېندىكتىن چېركاۋدىكى موناخلار ئاۋۋالقىدەكلا تەرتىپلىك تۇرمۇش كەچۈ-رۈپ كەلگەنلىكتىن، ئاخىرى تىلاۋەت قىلىش، ئەمگەك قىلىش ۋە ئىستىغپار ئوقۇشتىن ئىبارەت ئۈچ چوڭ قائىدە شەكىللەنگە-نىكەن.

ئومۇمەن، مەن بۇ تەكلىپنى بەكمۇ غەلىتە ھېس قىلدىم.

ئۇنى قوبۇل قىلىشىم قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن! ئەمما، ئور-
نۇمدىن قوزغىلىپ خوشلىشىدىغان چاغدا، باستىر ئۇشتۇمتۇت
ئۇ موناستىردىكى بىر ئالاھىدە موناخنى تىلغا ئالدى، ئۇنىڭ
ئىسمى لىۋ. خوفمان بولۇپ، «بايلىق» ژۇرنىلىدا تىلغا ئېلىندى.
غان دۇنيا بويىچە 500 چوڭ كارخانىنىڭ ئىچىدىكى بىرىنىڭ
لىدىرلىك ۋەزىپىسىنى ئۆتىگەنىكەن. ئۇزۇندىن بېرى مەن لىۋ.
خوفماننىڭ داڭقىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ دېرىكىنى قىلىپ بېقىش
ئىستىكىدە بولۇۋاتاتتىم. بۇ خەۋەر دەرھال قىزىقىشىمنى قوز-
غىدى.

ئۆيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، مارىغا باستىرنىڭ تەكلى-
پىنى ئېيتتىم، ئۇ كۈلۈپ كەتتى ۋە «جون، مەنمۇ سىزگە شۇ
تەكلىپنى بەرمەكچى بولۇۋاتاتتىم!» دېدى. ئارقىدىنلا يەنە:
«ئالدىنقى ھەپتە مەن تېلېۋىزور ئوپېرا رىياسەتچىلىك قىلغان
بىر پروگراممىنى كۆردۈم. ئۇ ھازىر نۇرغۇنلىغان سودا ساھە-
سىدىكى زاتلارنىڭ ھەممىسى خىلۋەت جايلارنى تېپىپ تەربىيلى-
نىپ، كۆڭلىنى ئارام تاپقۇزغاندىن كېيىن تۇرمۇشتىكى جىد-
دىلىكنىڭ سەۋەبىنى يېڭىۋاشتىن تەپەككۈر قىلىۋاتقانلىقىنى
ئېيتتى. مەن ئۇ پروگراممىنى كۆرۈپ بولغاندىن كېيىن، سىز-
نى كۆز ئالدىمغا كەلتۈردۈم. بۇ سىز ئەڭ ئېھتىياجلىق بولغان
نەرسە ئەمەسمۇ؟ قارىغاندا سىز بارمىسىڭىز بولمايدىغاندەك قى-
لىدۇ!» دېدى.

مارى دائىم مۇشۇنداق گەپلەرنى قىلىپ غەزىپىمنى قوزغايدى-
دۇ! نېمە ئۇ «قىلمىسىڭىز بولماسمىكىن» دېگەن؟ بۇ زادى
قانداق ئاقىلانە پىكىر - ھە!

ئومۇمەن، ئۇزۇن گەپنىڭ قىسقىسىنى ئېيتقاندا، مەن
ئاخىرى 10 - ئاينىڭ بېشىدا ساينىت چوڭ موناستىرىغا بېرىشقا
قوشۇلدۇم. چۈنكى، مەن مارىدىن قورقتۇم. ئەگەر مەن بەزى
ھەرىكەتلەرنى قوللانمايدىغان بولسام، ئۇ ھەقىقەتەن مېنىڭدىن

ئايرىلىپ كېتىشى مۇمكىن. مارى مېنى ماشىنا بىلەن ئاپىرىپ قويدى. ئالتە سائەتلىك يولدا، مەن زادىلا زۇۋان سۈرمىدىم. غېربانە موناستىردا بىر ھەپتە تۇرۇشۇمنى ئويلىساملا كەيپىم ئۇچاتتى. مارىنى كۆزدە تۇتمىغان بولسام، ئۆزۈمنى ھەرگىز بۇنداق ئېچىنىشلىق تۇرمۇشنىڭ قۇربانى قىلماس ئىدىم. ئې-غىزنى دومىسايتىش مېنىڭ كىچىك ۋاقتىمدىن تارتىپ ئىشلىتىپ كېلىۋاتقان كۆڭلۈمدىكى نارازىلىق ۋە ئەلەمنى ئىپادىلەشتىكى قورالىم ئىدى.

بىز قاش قاراغان ۋاقىتتا ساينىت جون موناستىرىغا يېتىپ كەلدۇق. ماشىنا كىچىك بىر چىغىر يولدا ئايلىنىپ، تۆپىلىككە كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى ۋە ئاستا - ئاستا كۆل بويىدىن تەخمىنەن بىر قانچە يۈز مېتىر توپا - چاڭ كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كىچىك بىر مەيدانغا يېتىپ كەلدى. ماشىنا توختاش مەيدانىنىڭ يېنىدە - كى موناستىرنىڭ دەرۋازىسىغا قويۇلغان تۇۋرۇككە «تىزىملى-تىش ئورنى» دېگەن ۋېبىسكا مىخلاقلىق تۇراتتى.

ئەتراپتا يەنە نۇرغۇن كىچىك ئۆيلەر تارقاق ئورۇنلاشقان. كەن. بۇ ئۆيلەرنىڭ ھەممىسى نەچچە يۈز فۇت ئېگىزلىكلىكى تىك يارلارغا سېلىنغان بولۇپ، ئۇ ئۆيلەردە تۇرۇپ مىجگان كۆلىنى كۆرگىلى بولىدىكەن. بۇ جاينىڭ پۈتكۈل مەنزىرىسى ئاجايىپ گۈزەل ئىكەن! ئەمما، بۇنى مارىغا ئېيتىمىدىم. خۇدا بىلىدۇ، ئالدىمدا قانداق پالاكەتلەرگە يولۇقىمەن تېخى!

«خوتۇن، ئۆي ۋە بالىلارنى سىزگە تاپشۇردۇم، — دېدىم مەن ماشىنىنىڭ كەينىدىن يۈك - تاغلىرىمنى ئېلىۋېتىپ، — چارشەنبە كۈنى كەچتە سىزگە تېلېفون بېرىمەن. كىم بىلسۇن، دەرسنى تۈگەتمەي تۇرۇپلا، پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ، سىز ياقىتۇردىدەن يېڭىچە ياخشى ئەرگە ئايلىنىپ، بارلىق ئادەتلىرىمدىن ۋاز كېچىپ، پوپ بولۇپ ئۆيدىن چىقىپ كېتىمەنمۇ تېخى.

مارىي: «ئوھوي، شۇنداق قىلىشقا چىدارسىزمۇ؟» دېدى

سۆزۈمگە جاۋابەن. ئۇ مېنى قۇچاقلاپ ۋە سۆيۈپ خوشلاشتى.
ئارقىدىنلا ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، بېشىنى ئەسلى كەلگەن
يولغا توغرىلاپ گۇگۇمدا غايىب بولدى.

مەن يۈك - تاقلىرىمنى كۆتۈرۈپ تىزىمغا ئالدۇرۇش ئور-
نىغا قاراپ ماڭدىم. زالغا كىرىپلا، زالىنىڭ ئىچىگە پەقەت ئاددىي
ئۆي جاھازىلىرىلا قويۇلغانلىقىنى، ئەتراپىنىڭ ئىنتايىن پاكىز
ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. ئوتتۇرا ياشلىق بىر موناخ تېلېفوندا
ئالدىراش سۆزلىشىۋاتاتتى. ئۇ ئۈچىسىغا كەڭ بىر قارا نىمچە
كىيىۋالغان بولۇپ، نىمچىسى ئۇنىڭ بويىدىن تارتىپ تاكى
ئوشۇقىغىچە بەدىنىنىڭ ھەممە قىسمىنى يېپىپ تۇراتتى. بېلىنى
قارا زۇننار بىلەن باغلىۋالغانىدى.

ئۇ تېلېفون تۈرۈپكىسىنى قويۇپلا، يېنىمغا كېلىپ مەن
بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى ۋە:

— مەن پوپ پىيوتىر بولمەن، بۇ يەردىكى مېھمانخانا
ئۆيلەرگە مەن مەسئۇل. ئېھتىمال، سىز يوهان داللىي ئەپەندى
بولسىڭىز كېرەك، — دېدى.

— توغرا، مەن يوهان داللىي بولمەن. پىيوتىر سىز
مېنىڭ كىملىكىمنى قانداق بىلىدىڭىز؟ — دەپ سورىدىم ئۇنىڭ-
دىن. مەن تېخى كىشىلەرنى «پوپ» دەپ ئاتاشقا ئانچە ئادەتلەن-
مىگەندىم.

— مەن سىزنىڭ باستىرىڭىز ئەۋەتكەن ئىلتىماسنى كۆر-
گەندىم، شۇڭا مۇنداقچە دەپ باقتىم، — دېدى.

— بۇ يەرنىڭ مەسئۇلى كىم؟ — دەپ سورىدىم ئىختىيار-
سىز ھالدا، — مەن ئۇنىڭدىن. چۈنكى، پۈتۈن ئەس - خىيالىم
ھېلىقى دىرېكتوردا ئىدى.

— باش موناخ جامىس. ئۇ بىزگە باشلىق بولغىلى 25 يىل
بولدى.

— باش موناخ بولغان ئادەم قانداق ئىشلارغا مەسئۇل بولدى.

دۇ؟

— باش موناخ بىز كۆپچىلىك سايلاپ چىققان رەھبەر، ئۇنىڭ بىزنىڭ بۇ كىچىك كوللېكتىپىمىزدىكى چوڭ - كىچىك ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە قارار چىقىرىش ھوقۇقى بار. پۇرسەت بولسا، سىز چوقۇم ئۇنىڭ بىلەن بىر كۆرۈشۈپ قويۇڭ!

— پىيوتىر، ئەگەر قۇلايلىق بولسا، يالغۇز كىشىلىك ياتاقتىن بىر ئېغىزنى ئالاي دەپ ئويلىغانىدىم. چۈنكى، قولىمدا قىلىدىغان يەنە بەزى ئىشلىرىم بار ئىدى. بەلكىم بوش ۋاقىتلار - دىن پايدىلىنىپ ئىشلىشىم مۇمكىن.

— كەچۈرىسىز، يوهان. بىزنىڭ بىنادا پەقەت ئۈچ ئېغىز مېھمانخانا ئۆي بار. ئەمما، بۇ ھەپتىدە جەمئىي ئالتە مېھمان كەلدى. ئۇلارنىڭ ئۈچى ئەر، ئۈچى ئايال. ئۈچ نەپەر ئايال ئەڭ ئازادە 1 - نومۇرلۇق ئۆيدە تۇرىدۇ، بىر نەپەر ھەربىي ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان ئەپەندى 2 - نومۇرلۇق ئۆيدە ئۆزى يالغۇز تۇرۇشقا تىزىملىتىپ بولدى. شۇڭا، سىز پەقەت 3 - نومۇرلۇق ياتاققا يەنە بىر نەپەر ئەر بىلەن بىللە تۇرۇشىڭىزغا توغرا كېلىدۇ. ياتاقدىشىڭىزنىڭ ئىسمى لې. بوۋل، ئۇۋىسكونسىن شتاتىنىڭ پىۋاگې دېگەن يېرىدىن كەلگەن بىر باستېر. ئۇ سىزدىن بىر نەچچە سائەت بۇرۇن يېتىپ كېلىپ، ياتاققا ئورۇنلاشقان بولسا كېرەك. سىزنىڭ يەنە سورايدىغان قانداق سوئالىڭىز بار؟

— كېيىنكى ھەپتىدە قايسى تەزىيە مۇراسىملىرىنى ئو - رۇنلاشتۇردۇڭلار؟ — دەپ سورىدىم. ئەلۋەتتە، سۆزلىرىمدە بىر ئاز مەسخىرىلىك مەنە بار ئىدى.

— ھەر كۈنى بەش ۋاخ ئىبادەت قىلىنىدۇ. بۇندىن باشقا ئەتە ئەتىگەندىن باشلاپ، شەنبە كۈنى ئەتىگەنگىچە، ئۇدا يەتتە كۈننىڭ ھەممىسىدە دەرس ئۆتۈلىدۇ. دەرس ئۆتۈلىدىغان ئورۇن مۇشۇ بىنادا، ۋاقىت چۈشتىن بۇرۇن سائەت توققۇزدىن 11 گىچە، چۈشتىن كېيىن سائەت ئىككىدىن تۆتكىچە، ئۇندىن

باشقا چاغلارنىڭ ھەممىسى سىزنىڭ ئىلكىڭىزدە بولىدۇ. بۇ ۋاقىتتا سەيلە قىلىشىڭىزمۇ، كىتاب ئوقۇشىڭىزمۇ، ئۇستاز بىلەن مۇھاكىمە قىلىشىڭىزمۇ، ئۇخلاشىڭىزمۇ ياكى باشقا ھەرقانداق ئىشنى قىلىشىڭىزمۇ بولىۋېرىدۇ. پەقەتلا موناخلارنىڭ ئىشى خانىسى ۋە تۇرالغۇ ئۆيىگە قەدەم تەشرىپ قىلىشىڭىز قارشى ئېلىنمايدۇ، سىزنىڭ يەنە چۈشەنمىگەن مەسىلىلىرىڭىز بارمۇ؟ — مەن بېرىشقا قىزىقمايمەن. «موناخ» بىلەن «پوپ» نىڭ زادى قانداق پەرقى بار؟

— «پوپ» مۇقەددەس ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئالغان چېركاۋ خادىمى، «موناخ» بولسا، بۇنداق ۋەزىپىسى يوق، جەمئىيەتنىڭ ھەرقايسى قاتلاملىرىدىن كەلگەن پۇقرالاردۇر. بىراق، بىز ھەممىمىز ئەمگەك تەقسىم قىلىۋېلىپ، ئورتاق تۇرمۇش كەچۈرىمىز. بۇ يەردە 33 موناخ بار بولۇپ، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى بابباراۋەر ياشايدۇ. بىز قەسەم بېرىپ موناخ بولغاندا، باش موناخ بىزگە يېڭى ئىسىم قويىدۇ. مېنى ئالساق، مەن 40 يىل ئىلگىرى، يېتىم بالىلار مەكتىپىدىن بۇ يەرگە كېلىپ تەربىيەلەندىم ۋە قەسەم بېرىپ موناخ بولدۇم. شۇندىن كېيىن، مېنىڭ ئىسمىم پىيوتىر دەپ ئاتىلىدىغان بولدى.

كېيىن ئۆزۈمنى باسالماي سوراشقا ئەڭ ئىنتىلىدىغان سوئالنى سورىدىم: «خوفمان بىلەن كۆرۈشسەم بولامدۇ؟ ئۇنىڭدىن يۈز تۇرانە مەسلىھەت سوراشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلاتتىم. ئاڭلىشىمچە، ئۇ بىر قانچە يىلنىڭ ئالدىدا بۇ يەرگە كېلىپ، موناختىرىڭلارنىڭ ئەزاسى بولغانىكەن.»

— خوفمان؟ قايسى خوفمان؟ — پېتېرى تورۇسقا قارىغىدەنچە غۇدۇراپ سۆزلىدى، ئۇنىڭ كاللىسى قاتتىق، ھە، ئويلاپ تاپتىم! سىزنىڭ كىمنى دېگەنلىكىڭىزنى بىلىدىم. ھازىر ئۇنىڭ ئىسمى ئۆزگىرىپ كەتتى. مېنىڭچە، ئۇ سىز بىلەن سۆھبەتلىشىشكە چىن كۆڭلىدىن رازى بولىدۇ. مەن سىزنىڭ

ئۇنىڭ خەت ساندۇقىغا بىر پارچە خەت قالدۇرۇپ قويۇشىڭىزغا ياردەم بېرىمەن. بىراق، گېپىمىزگە كەلسەك، ئۇ سىزنىڭ كەلگۈسى بىر ھەپتىلىك رەھبەرلىك قىلىش توغرىسىدىكى دەرسىڭىزنى بېرىدىغان ئوقۇتقۇچى! ئۇنىڭ دەرسىنى ئاڭلىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ دەرسىدىن كۆپ نەپ ئالغانلىقىنى ھېس قىلىشقان. مېنىڭچە، سىزمۇ چوقۇم شۇنداق تەسىراتتا بولىسىز. خەيرلىك كەچ، جون، ياخشى ئۇخلاڭ، ئەتە ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمدا موناستىردا دۇئا - تىلاۋەت قىلىنىدۇ، ۋاقتىدا كېلىشىڭىز كېرەك.

— ھە، توغرا، يوهان سىزدىن سوراپ باقاي، — دېدى ئۇ ماڭا، مەن بىنانىڭ ئۈستىگە چىقىپ كېتىۋاتقاندا، — لىۋ. خوفمان ئون يىل ئىلگىرى بۇ يەرگە كەلگەن چاغدا، مۇدىر ئۇنىڭ ئىسمىنى سىمپۇن دەپ ئۆزگەرتكەنىدى. پېتىرنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ، ھەيرانۇ ھەس قالىدىم. ئالدىراپ - تېنەپ پەلەمپەينىڭ دوقمۇشىدا توختاپ، ئىختىيارسىز ھالدا دېرىزىدىن بېشىمنى چىقىرىپ، ساپ ھاۋادىن چوڭقۇر نەپەس ئالىدىم. سىرت قاپقاراڭغۇ ۋە تىپتىنچ بولۇپ، مىشگېن كۆلىدىكى سۇ دولقۇنلىرىنىڭ قىرغاققا ئۇرۇلغاندىكى شاۋقۇن ئاۋازلىرىمۇ ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. غەرب تەرەپتىن كەلگەن ئۆتكۈچى بوران گۈرۈلدەيتتى، كۆل بويىدىكى مەزمۇت دەرەخلەرنىڭ كۈز-لۈك سارغايغان يوپۇرماقلىرى بوراندا چۈشۈپ شارت - شارت قىلىپ ئاۋاز چىقىراتتى. كىچىك چاغلىرىمىدىن تارتىپ بۇنداق بوران ئاۋازىنى ياخشى كۆرەتتىم. مەن پايانسىز، خىرە كۆلنىڭ ئۈستىدە سوقۇلۇۋاتقان چاقماققا ۋە بوش گۈلدۈرماما ئاۋازىغا مەپتۇن بولدۇم.

كۆڭلۈمنى بىر پەس غەلىتە ھېسسىيات چىرمىۋالدى. ئۇنى تەشۋىش ياكى قورقۇش دېگىلى بولمايتتى. ئەكسىچە، بۇ ئىسىمنى بىر ئاز تونۇش ھېس قىلدىم. «سىمپۇن موناخ» دەپ ئويلىدۇ.

دېم «بۇ ئاجايىپ بىر ئىشقۇ.»

مەن دېرىزىنى تاقىدىم ۋە پەلەمپەيدىن ئاستا كارىدورغا چىقىپ «3» نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئاستاغىنا ئاچتىم. خىرە چىراغ نۇرى ئۇدۇل چۈشۈۋاتقان بۇ ئىككى كىشىلىك ياتاق ئانچە چوڭ ئەمەس بولۇپ، ئىچىگە ئىككى كارىۋات، ئىككى ئۈستەل ۋە بىر كىچىك ساپا قويۇلغان. ئۇندىن باشقا، ئۆينىڭ ئىچىدە يېرىم قانتى تاقىۋېتىلگەن قوش قاناتلىق ئىشىك ئورنىدىن تىلغان مۇنچا بار ئىكەن. ياتاقىدىشىم، دىنىي تەرغىبات جەمئىيىتىنىڭ باستىرى دېرىزە تۈۋىدىكى كارىۋاتتا ئاللىقاچان ئۇيقۇغا غەرق بولغان بولۇپ، بىلىنەر - بىلىنمەس خورەك ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

مەن توساتتىن قاتتىق چارچىغانلىقىمنى ھېس قىلدىم - دە، كىيىم - كېچەكلىرىمنى سېلىۋېتىپ، ئۇخلاش كىيىمىنى ئالماشتۇردۇم ۋە سائەتنىڭ قوڭغۇرىقىنى توغرىلاپ قويۇپ، ئىسسىق يوتقاننىڭ ئىچىگە كىردىم. مەن بىر كۈن قىيىنلىپ ھالىمدىن كەتكەچكە، ئەتە ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمدىكى ئىبا - دەتكە ئۈلگۈرەلمەي قېلىشىمدىن ھەقىقەتەن ئەنسىرەپ قالدىم. بىراق، ھەر ئېھتىمالغا قارشى سائەتنىڭ قوڭغۇرىقىنى تەڭشەپ قويدۇم.

بېشىمنى ياستۇققا قويۇپ، ئۇخلاشقا تەييارلانغان بولسام - مۇ، ئەمما خىيالىم دېڭىز دولقۇنىدەك ئۆركەشلىمەكتە ئىدى. «سىمپۇننى تاپ! سىمپۇننى تاپ، ئۇنىڭدىن تەلىم ئال!» سىمپۇن موناخ؟ مەن ئۇنى تاپتىممۇ؟ بۇ ئىش نېمىشقا بۇنداق توغرا كېلىپ قالىدۇ؟ مەن نېمىشقا بۇ ئىشلارغا ئارىلىشىپ قالمىدىم؟ سىز بارسىڭىز بولمايدۇ! بىر كۈندە بەش قېتىم ئىبادەت؟ مەن بۇرۇن موناختىرغا بىر ئايدا ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ ئىككى قېتىم باراتتىم! كېيىنكى بۇ ھەپتىنى قانداق ئۆتكۈزۈشۈم كېرەك؟ ماڭا ئارام بەرمەيدىغان ھېلىقى قاباھەتلىك چۈش... سىمپۇننىڭ

چىراي - تۇرقى زادى قانداقتۇ؟ ئۇ بىزگە نېمىلەرنى ئېيتىپ
بېرەر؟ مەن نېمىشقا بۇ يەرگە كەلدىم؟ «سىمبىئونى تاپ! ئۇنىڭ
تەلىمىنى ئال!»
ئارقىدىن تۇرمۇشتىكى ئىشلار كالامدىن غايىب بولدى...
ئۇندىن كېيىن سائىتىمنىڭ قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى.

بىرىنچى كۈنى

نوپۇز - ئىناۋەت: قالايمىقانچىلىق
رەھبەر بىلەن ساھىبجامال پەرقلەنمەيدۇ، ئەگەر سىز دائىم
ئۆزىڭىزنىڭ خاراكتېرىنى باشقىلارغا بىلدۈرمەكچى بولسىڭىز،
دەل ئۇنىڭ ئەكس تەرىپىنى ئىسپاتلاپ كۆرسىتىڭ!
— ماگرارىت. ساچپەر (ئەنگلىيىنىڭ سابىق باش ۋەزىرى)
— ياخشى چۈش كۆرۈپسىزمۇ؟
سائەتنىڭ قوڭغۇرىقىنى جىرىڭلاشتىن توختىتىپ بولغۇچە،
ياتاقدىشىم كارىۋاتتا ياتقىنىچە ئوچۇق كۆڭۈللۈك بىلەن ماڭا
سالام قىلدى.

«مېنىڭ ئىسمىم لې، گارسىن شتاتىدىن كەلدىم. سىز-
نىڭ مۇبارەك ئىسمىڭىزنى نېمە دەپ چاقىرساق بولىدىكىن؟
— مېنىڭ ئىسمىم يوهان، داللىي، مۇشۇ شتاتتا تۇردىمەن،
سىز بىلەن كۆرۈشكەنلىكىم ئۈچۈن خۇشالمەن، لې.
— ئىبادەتكە كېچىكىپ قالماسلىق ئۈچۈن، بىز دەرھال
ئورنىمىزدىن تۇرۇپ، يۈز - كۆزلىرىمىزنى يۇيۇشىمىز كې-
رەك.

— سىز مېڭىپ تۇرۇڭ. مەن يەنە بىردەم يېتىۋالاي، —
دېدىم. مەن قاتتىق چارچاپ كەتكەنلىكىمنى بىلدۈرۈپ.
— ئىختىيارىڭىز، بۇرادەر، — لې بىر نەچچە مىنۇت ئى-
چىدىلا يۇيۇنۇپ - تارىنىپ كىيىنىپ چىقىپ كەتتى.
مەن ئۆرۈلۈپ بېشىمنى ياستۇقنىڭ ئاستىغا تىقىم، ئەم-
ما، راست گەپ قىلىدىغان بولسام، بۇ چاغدا ئاللىقاچان ئويغى-
نىپ كەتكەن بولۇپ، كۆڭلۈمنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن بىر خىل
جىنايەت تۇيغۇسى تەبىئىي ئۇرغۇپ چىقىۋاتاتتى. ئاخىرى مەن

بۇ خىل تۇيغۇغا بويسۇنۇپ، دەرھال ئورنۇمدىن تۇردۇم - دە،
يۇيۇنۇپ بولۇپ كىيىملىرىمنى كىيىپ ئالدىراش ئۆيىدىن چى-
قىپ، ئىبادەتكە يول ئالدىم. بۇ چاغدا ئەتراپ قاپقاراڭغۇ بو-
لۇپ، يەر يۈزى ھۆل ئىدى. ئېھتىيال يېرىم كېچە قاتتىق
يامغۇر ياغقان بولسا كېرەك.

ئەتىگەنلىك شەپەق نۇرىدا مەن كىچىك موناستىرغا قاراپ
كېتىۋېتىپ ئۇچلۇق موناستىر مۇنارىنىڭ غۇۋا مەنزىرىسىنى
كۆردۈم. موناستىرغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن، سىرتىدىن قار-
غاندا ناھايىتى كونا كۆرۈنىدىغان بۇ ئالتە بۇلۇڭلۇق ياغاچ ئىما-
رەتنىڭ ئىنتايىن ياخشى ئاسراغانلىقىنى بايقىدىم. تامدا رەڭ-
لىك ئەينەكلىك دېرىزە بار بولۇپ، ئەينەكتە ھەرخىل ۋەقەلەر
نەپىس قىلىپ تەسۋىرلەنگەن. ئالدى تەرەپتىكى تام يۇقىرىغا
قاراپ ئېگىزلىتىلىپ، ئەڭ ئېگىز ئورۇندا تۇتاشتۇرۇلۇپ،
ئۇچلۇق مۇنار شەكلىگە كەلتۈرۈلگەن، پەقەت سۈپەتلىك تورۇس-
لا چوڭ موناستىرلارنىڭ تورۇسىغا ئوخشايدۇ. مۇقەددەس روھ
سۈپىسىغا نەچچە يۈز شام يېقىلغان بولۇپ، تام ۋە رەڭلىك
ئەينەكلىك دېرىزىلەردە خۇددى كالىيدوسكوپتىكى نەقىشلەر-
دەك، ئاجايىپ گۈزەل، كۆپ خىل ئۆزگىرىشچان شوللار
ئەكس ئېتىپ تۇراتتى. دەل موناستىر دەرۋازىسى ئالدىدىكى
ئاددىي تەزىيە سۈپىسىغا پەقەت بىر كىچىك ياغاچ ئۈستەل قويۇل-
غان بولۇپ، ئۈستەل ئۈستىگە مىسا قىلىدىغان ۋاقىتتا ئىشلە-
تىلىدىغان ھەر خىل مۇقەددەس دىنىي جابدۇقلار قويۇپ تولدۇ-
رۇۋېتىلگەنىدى. تەزىيە سۈپىسىنىڭ ئالدىغا يېرىم چەمبەر شە-
كىللەندۈرۈپ ئۈچ رەت ئورۇندۇق تىزىپ قويۇلغان، ھەر بىر
رەتتە 11 ياغاچ ئورۇندۇق بولۇپ، قارىماققا موناستىردىكى 33
نەپەر موناخقا تەييارلانغاندەك قىلاتتى. پەقەت بىرلا ئورۇندۇق-
نىڭ تايانغۇچىسى بار بولۇپ، ئورۇندۇق ئۈستىگە ناھايىتى چوڭ
بىر كرېست بەلگىسى ئويۇلغان، بۇ ئېھتىمال باش موناخنىڭ

ئورنى بولسا كېرەك. نەزىر سۇپىسىغا يېقىن بىر تامنىڭ ئالدىغا ئالتە دانە قاتلىما ئورۇندۇق تىزىپ قويۇلغان بولۇپ، بۇلار مۇشۇ قارارلىق ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن تەييارلانغان بولۇشى مۇمكىن. پەقەت ئۈچ ئورۇندۇق بوش ئىكەن. مەن يەڭگىل، تېز قەدەملەر بىلەن بېرىپ، بىر ئورۇندۇقنى تاللاپ ئولتۇردۇم. سائەت بەشتىن 25 مىنۇت ئۆتكەندە، 39 ئورۇندۇقنىڭ يېرىمىگە كىشىلەر كېلىپ ئولتۇرۇپ بولدى. كۆپچىلىك ئون-تىنسىز ھالدا موناستىرغا كىرىپ، ئورۇندۇق تېپىپ ئولتۇرۇشنى داۋاملاشتۇراتتى. پۈتۈن موناستىر ئىچىدە پەقەت كەينى تەرەپتىكى بۇلۇڭغا قويۇلغان چوڭ سائەتنىڭ تەرتىپلىك تاكىلىدىغان ئاۋازىلا چىقاتتى. كۇرسانتلارغا كەلسەك، بىز ھەممىمىز ئازادە كىيىملەرنى كىيىۋالغاندۇق. سائەت بەشتىن 30 مىنۇت ئۆتكەندە ھەممە ئورۇنلار تولۇپ كەتتى.

بىردىنلا كەينى تەرەپتىكى چوڭ سائەت ۋاقىت توشقانلىقىدىن سىگنال بەرگەندە، موناخلارنىڭ ھەممىسى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. ھېلىمۇ ياخشى، ئۇلار ئىنگىلىزچە ئىبادەت قىلدى. ھەممىمىزدە بىر پارچىدىن يازما ماتېرىيال بولغاچقا، بىزنىڭ ئەگىشىپ ئوقۇشىمىزغا قۇلايلىق ئىدى. ئەمما، مەن بۇ گۈزەل تىلەككە يېتەلمىدىم. مەن بىردەمدىلا ئۇلارغا يېتىشەلمەي قالدىم. قايسى چاغدا ئاللاغا ھەمدۇسانا ئوقۇلىدىغانلىقىنى، قايسى چاغدا چېركاۋ خورى ئېيتىلىدىغانلىقىنى، قايسى چاغدا كوللېكتىپ ئوقۇلىدىغانلىقى ۋە قايسى چاغدا قوش كىشىلىك ئوقۇلىدىغانلىقىنى ئاڭقىرالماي قالدىم. شۇنىڭ بىلەن مەن ئىبادەت قىلىشتىن ۋاز كېچىپ، بىراقلا خاتىرجەم ئولتۇرۇپ، كۆپچىلىكنىڭ ئوقۇغانلىرىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاشقا مەجبۇر بولدۇم.

يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى، ئۆز رايونىمىزدىكى باستىرماڭا بۇ يەردىكى موناخلار يەنىلا نەچچە يۈز يىل ئىلگىرىكى

كربگوريان ئەنئەنىۋى مۇراسىمىغا رىئايە قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئېيتقانلىقى ئېسىمدە. تەخمىنەن بىر يىل ئىلگىرى بولسا كېرەك، مارى ئىسپانىيىلىك موناخلار ئىشلىگەن ناھايىتى باردى. ئىتتىك بىر مۇقەددەس مۇزىكا CD پلاستىنكىسىنى سېتىۋالغانىدى. ئەينى ۋاقىتتا مەن بۇ پلاستىنكىنى تىڭشاشنى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتىم. بۇ يەردە ئوقۇلۇۋاتقانلار CD پلاستىنكىسىدىكى بىلەن ناھايىتى ئوخشاش بولۇپ، ئوخشىمايدى. غەنى پەقەتلا ئىنگلىزچە تاۋۇشتىن ئىبارەت.

بىر توپ ياشراق موناخ ئاللاغا ھەمدۇسانا ئوقۇشقا مەسئۇل بولۇپ، قالغانلار ئۆز ئالدىغا ئىبادەت قىلدى. مۇراسىم ئىنتايىن مۇرەككەپ بولۇپ، ھېچكىم ياردەمگە ئېھتىياجلىق بولماي، پەقەتلا ئەستە تۇتۇشتىكى ئەۋزەللىككە تايىنىپ ئېلىپ بېرىلدى. بۇ ھەقىقەت كىشىنى قايىل قىلدۇ.

مۇراسىم 20 مىنۇتتەك داۋاملىشىپلا باشلانغان چاغدىكىدەك دەك ئۆستۈمۈت ئاخىرلاشتى. تالىپلار مۇدىرنىڭ كەينىگە بىر رەت بولۇپ تىزىلىپ، موناستىرنىڭ كەينى تەرەپتىن بىر - بىرلەپ ئايرىلدى. مەن چىقىپ كېتىۋاتقان قوشۇنغا تىكىلىپ قاراپ، خوفماننى تېپىشقا ئۇرۇندۇم. ئۇ زادى قايسىسى؟

ئىبادەت ئاخىرلىشىشى بىلەنلا، مەن تاقەتسىزلىك بىلەن موناستىرنىڭ يېنىدىكى كۈتۈپخانىغا بېرىپ ئىنتېرنېت تورى ئارقىلىق خوفمان توغرىسىدىكى ماتېرىياللارنى ئىزدەمەكچى بولدىم. بىر نەپەر ياشانغان موناخ ئىنتېرنېت تورىدىن قانداق پايدىلىنىش توغرىلىق ماڭا كۆڭۈل قويۇپ يېتەكچىلىك قىلدى. كۈتۈلمىگەندە خوفمان بىلەن ئالاقىدار تور ئاددىيلىرىنىڭ خىلدىن ئارتۇق بولۇپ چىقتى! مەن بىر سائەتتىن ئارتۇق ئىزدەپ چىكە كۆزىتىش ئارقىلىق ئاخىرى، ئون يىل ئىلگىرى «بايلىق» تا ئېلان قىلىنغان بىر پارچە دوكلاتنى تېپىپ، خۇددى گۆھەر تېپىۋالغاندەك خۇش بولۇپ، دەرھال ئوقۇشقا باشلىدىم.

دوكلاتتا كۆرسىتىلىشىچە، لىۋ. خوفمان 1941 - يىلى لاكى شتاتلىق ئىنستىتۇتنىڭ سودا كەسپىنى پۈتتۈرگەن، ئۇزۇن ئۆتمەي پيورل خاربور ۋەقەسى پارتلاپ، خوفمان ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان پىداكار بالىلار پارتىيىسىنى بەربات قىلغان. بۇ ئىش-تىن ئېغىر زەربىگە ئۇچرىغان خوفمان قەتئىي نىيەتكە كېلىپ ھەربىي سەپكە قاتنىشىدۇ. ئۇ دېڭىز ئارمىيىسىگە كىرىپ، ھەربىي ئەمەلدارلىق سالاھىيىتى بىلەن ناھايىتى تېز ئۆسۈپ، ئاخىرى تورپىدا ترالىنىڭ كاپىتانلىق ۋەزىپىسىگە تەيىنلىنىپ، فىلىپپىن دېڭىز ساھىلىدىكى چوڭ - كىچىك ئاراللارنى چارلاش-قا مەسئۇل بولىدۇ. بىر قېتىم ئۇ ياپونىيە ئارمىيىسىدىن ئە-سىرگە چۈشكەن ئەسكەرلەرنى يالاپ ئېلىپ مېڭىشقا ئەۋەتىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئۈچ نەپەر ئوفىتسېر بار بولۇپ، بۇ كىشىلەر ئۇ چارلاۋاتقان ئارالدا بىز تەرەپ بىلەن بولغان شىددەتلىك جەڭدە تەسلىم بولغانىكەن. خوفمان تاپشۇرۇۋالغان بۇيرۇقتا بۇ ياپون ئوفىتسېرلىرى ۋە ئۇلارنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ كىيىملىرى-نى تولۇق سالدۇرۇپ، بىرىنىمۇ قالدۇرماي رەتلىك تىزىپ، ئورمانلىقتىن ئۆتكۈزۈپ، قوللىرىغا كوزا سېلىپ، ئۇلارنى تورپىدا ترالى ئارقىلىق قىرغاقتىن بىرنەچچە چاقىرىم يىراقلىق-تىكى قوغلىغۇچى پاراخوتقا ئېلىپ بېرىپ قاماپ قويۇش تەلەپ قىلىنغان. ئەمما، ئۇ ئۆز قېرىنداشلىرىنىڭ پيورل خاربور ئارىلى ۋەقەسىدە قۇربان بولغانلىقىغا قارىماي، بۇ پۇرسەتنى غەنىيەت بىلىپ، ھۆكۈمەت ئىشىدىن پايدىلىنىپ، شەخسىي ئۆچ ئالىمىغان. ئۇ بۇ ئەسەرلەرنىڭ كىيىملىرىنى شەرمەندىلەرچە تولۇق سالدۇرۇۋەتمەي، ئەكسىچە ئۇلارنىڭ بىرنەپەر ئوفىتسې-رىنىڭ ئات مىنىپ يول باشلىشىغا، قالغانلىرىنىڭ كىيىملىرى-نى سالماي، ئىككى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئىززىتىنى ساق-لىغان ھالەتتە ئورمانلىقتىن چىقىشقا رۇخسەت قىلغان.

بۇنداق شاپائەتلىك ھەرىكەت يۇقىرىنىڭ تاپشۇرۇقىغا خىلاپ

بولغاچقا، خوفمانغا بىر مۇنچە ئاۋارىچىلىكلەرنى ئېلىپ كەلگەن. ھېلىمۇ ياخشى بۇ ۋەقە ئۇزۇنغا بارمايلا تىنىچ قالىغان. سىرتقى دۇنيانىڭ گۇمانلىق سوراقلىرىغا نىسبەتەن خوفمان پەرۋاسىزلاشقا «ئۇزۇڭ خالىمىغاننى خەققە تاڭما» دەيدۇ. شۇندىن كېيىن ئۇ بىراقلا يۇقىرى مەنسەپكە ئېرىشىدۇ. ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئەڭ يۇقىرى شەرىپ ئوردىنىغا ئېرىشىپ، ھەربىي سەپتىن چېكىنىدۇ.

دوكلاتنىڭ داۋامىدا كۆرسىتىلىشىچە، ھەربىي سەپتىن چېكىنىگەندىن كېيىن، ئۇ سودا ساھەسىگە كىرىدۇ. خوفمان داڭلىق ھەم ھۆرمەتكە سازاۋەر كارخانىچىغا ئايلانغان. ئۇنىڭ ئۆزگىچە رەھبەرلىك قىلىش ۋە رىغبەتلەندۈرۈش ئىقتىدارىنى سودا ساھەسىدىكى زاتلار تاھازىرغىچە زوقلىنىپ سۆزلەشمەكتە. ئۇ يەنە مەغلۇبىيەتنى غەلىبىگە ئايلاندۇرۇشنىڭ ماھىرى بولۇپ، ۋەيران بولۇش گىردابىغا بېرىپ قالغان بىر نەچچە كارخانىنى قۇتقۇزۇۋالغان. ئۇلارنىڭ زىيان تارتىش ۋەزىيىتىنى ئۆزگەرتىپ، بىر سەكرەپلا مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئۈلگىسىگە ئايلانغان! ئۇ تېخى بازىرى ئىتتىك كىتاب يازغۇچىسى بولۇپ، 100 بەتتەك كېلىدىغان «ئۇلۇغ ھەقىقەت: رەھبەرلىك — تۆھپىدىن باشلىنىدۇ» دېگەن كىتابنى يازغان. بۇ كىتاب «نيۇ يورك ۋاقىت گېزىتى» نىڭ بازىرى ئىتتىك كىتابلار تاختىسىنىڭ ئالدىنقى 50 كىتابىنىڭ ئىچىدە ئۈچ يىلدىن ئۇزۇن تۇرغان. تېخى «بۈگۈنكى ئامېرىكا» نىڭ سودا ساھەسىدىكى بازىرى ئىتتىك كىتابلار تاختىسىدا ئالدىنقى ئون كىتابىنىڭ ئىچىدىن ئۇدا بەش يىل ئورۇن ئالغان!

خوفمان ئەينى ۋاقىتتا ھەممە يەردە خەۋپلىك ئەھۋالدا قېلىپ، گۇمران بولۇش ئالدىدا تۇرغان چوڭ كارخانا — ئامېرىكا شەرقىي — جەنۇب ئاۋىئاتسىيە شىركىتىدە تاغدەك نەتىجە ياراتقان. ئەينى ۋاقىتتىكى شەرقىي — جەنۇب ئاۋىئاتسىيە شىركىتى.

نىڭ يىللىق تىجارەت سوممىسى بەش مىليارد ئامېرىكا دوللىرىدە.
خا يەتسىمۇ، ئەمما ئىشچىلارنىڭ مۇلازىمەت پوزىتسىيىسى نا-
چار، مۇلازىمەت سۈپىتى ۋە جەڭگىۋارلىق روھى تۆۋەن بولغاچ-
قا، بالدۇرلا ئاۋىئاتسىيە ساھەسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بىلىدە-
غان كۈلكە ئويىپكىتى بولۇپ قالغان. ئىقتىسادىي پەن مۇتەخەس-
سىلىرىنىڭ نەزىرىدە بۇنداق قالايمىقانچىلىقنى قەتئىي ئوڭشىد-
غىلى بولمايتتى. خوفمان باش ئىش بېجىرگۈچى ئەمەلدارلىق
ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇۋېلىشتىن ئىلگىرى، شەرقىي - جەنۇب
ئاۋىئاتسىيە شىركىتى بەش يىل ئىچىدە تارتقان زىيىنى ئاللىقا-
چان بىر مىليارد 500 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا يەتكەن.
ئانچە ئېنىق بولمىغان بىر باياناتتا ئېيتىلىشىچە، خوفمان
ئۈچ يىل ئىچىدىلا شەرقىي - جەنۇب ئاۋىئاتسىيە شىركىتىنى
تەلۈكۈس ئۆزگەرتكەن. مەيلى خېرىدارلارنى رازى قىلىش جە-
ھەتتە بولسۇن، مەيلى نۆۋەتچى ئايروپىلاننىڭ مەنزىلىگە ۋاقىتدا
يېتىپ بېرىش جەھەتتە بولسۇن، ھەممىسىدە ئىلگىرىلەش بو-
لۇپ، شىركەتنىڭ مالىيىسى ئىزىغا سېلىنغان ۋە ھەرخىل كۆر-
سەتكۈچلەر كەسىپداشلىرى ئارىسىدا كىشىنى زوقلاندۇرىدىغان
دەرىجىدە ئۆتكەن.

دوكلاتتا يەنە خوفماننىڭ قول ئاستىدىكىلىرى، سودا شې-
رىكلىرى، ھەربىي سەپتىكى خىزمەتداشلىرى ۋە يېقىن دوستلىرى-
رىدىن بولۇپ، بىرنەچچە كىشى زىيارەت قىلىنغان. بەزىلەر
ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمەت ۋە چوقۇنۇش ھېسسىياتىنى قىلىپ يۈ-
شۈرمىغان؛ بەزىلەر ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن تەڭداشسىز
ئەقىل - پاراسەت ئۇرغۇپ تۇرىدۇ، ئەمما بۇ دىنىي تۈس ئالمى-
غان دەپ قارىغان، بەزىلەر ھەتتا ئۇنىڭ پەزىلىتى گۈزەللىكتە
دۇنيادا تەڭدىشى يوق دەپ قارىغان! بارلىق زىيارەت قىلغۇچىلار-
نىڭ ھەممىسى ئۇ بىر شادلىققا تولغان ئادەم ئىكەن دېگەن.
«بايلىق» نىڭ مۇخبىرلىرىمۇ خوفمان «گۈزەل تۇرمۇشنىڭ سە-

رىنى ئاللىقاچان چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتكەن» ، لېكىن ئەپسۇس-
لىنارلىقى، ئۇ بۇلارنى يەنىمۇ بىر قەدەر ئىلگىرىلىگەن ھالدا
يېزىشتا ئىپادىلىمىگەن دېگەن.

مەن ئىنتېرنىت تورىدىن تاپقان ئەڭ ئاخىرقى دوكلاتىمۇ
ئوخشاشلا 1989 - يىلىنىڭ ئاخىرلىرىدا «بايلىق» قا بېسىلغان.
دوكلاتتا 60 ياشتىن ئاشقان خوفماننىڭ ئىشلىرىنىڭ تەرەققىيات-
تىنىڭ يۇقىرى چەككە يەتكەنلىكى، ئەمما ئۇ ۋەزىپىدىن ئىستىپا
بېرىپ، ئۇن - تىنىسىز جىمىپ كەتكەنلىكى تىلغا ئېلىنغان.
ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇنىڭ توي قىلغىلى 40 يىل بولغان
ئايالى مېڭە ئۆسمىسى كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ، ئۇ ۋەزىپى-
سىدىن ئىستىپا بېرىشتىن بىر يىل ئىلگىرى پانىي دۇنيادىن
ئايىرىلغان. نۇرغۇن كىشىلەر بۇ ئىشنى خوفماننىڭ ھەممىدىن
ۋاز كېچىشىدىكى سەۋەب دەپ پەرەز قىلىشىدىكەن. دوكلاتنىڭ
ئەڭ ئاخىرىدا كۆرسىتىلىشىچە، خوفماننىڭ قەيەرگە بېرىپ،
قەيەردە تۇرۇشى ۋە نېمە قىلىشى بىر تېپىشماققا ئايلانغان.
ئەمما، ئۇنىڭ مەلۇم دىنىي مەزھەبكە قاتناشقانلىقى توغرىلىق
يالغان - ياۋىداق سۆزلەر تارقالغان. خوفماننىڭ بەش بالىسى
بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى توي قىلغان ھەم پەرزەنتلىك
بولغان. ئۇلار خوفماننىڭ تۇرار جايىنى قەتئىي ئاشكارىلىمايدى-
كەن. پەقەت ئۇنىڭ ناھايىتى سالامەت ئىكەنلىكى ۋە ئىنتايىن
كۆڭۈللۈك تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقانلىقى، ئەمما باشقىلارنىڭ ئاۋا-
رە قىلىشىنى خالىمايدىغانلىقىنى ئېيتىدىكەن.

ئەتىگەن سائەت يەتتە يېرىمدىكى مىسادىن كېيىن، مەن
توساتتىن ئۆزۈمنىڭ مۇزىلاۋاتقانلىقىمنى ھېس قىلىپ، ئەتىگەندە-
لىك تاماقتىن ئىلگىرى، ياتاققا بېرىپ پوپايىكامنى كىيىۋالماقچى
بولدۇم. ياتاققا كىرىپلا، مۇنچىدىن چىقىۋاتقان ئاۋازنى ئاڭلاپ
دەرھال: «لې، سىزما، نېمە بولدى؟» دەپ ۋاقىرىدىم.
— مەن لې ئەمەس، — مۇنچىدىكى ئادەم جاۋاب بەردى،

— مەن سۇ ئېقىپ قالغان تەرەت قاقچىسىنى رېمونت قىلغىلى كەلگەن.

مەن مۇنچىغا بېشىمنى تىقىپ، ئۇچىسىغا قارا نىمچا كىيد-
ۋالغان بىر موناخنىڭ يەردە يېتىۋېلىپ، تەرەت قاقچىسىنىڭ سۇ
تۇرۇبىسىنىڭ جۈمىكىنى كۈلۈچ بىلەن كۈچەپ چىڭىتىۋاتقانلىق-
قىنى كۆردۈم. ئۇ ئىشنى تۈگىتىپ، ئورنىدىن ئاستا تۇردى.
مەن بۇ چاغدا ئۇنىڭ مېنىڭدىن 3 ~ 4 ئىلىك ئېگىز ئىكەنلىكى-
نى بايقىدىم. ئەمما، مەن ئالتە فوت كېلىمەن. ئۇ ياغلىق بىلەن
قولنى سۈرتۈۋېتىپ مەن بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى:

— ياخشىمۇ سىز، مەن سىمېئون بولىمەن، سىز بىلەن
كۆرۈشكەنلىكىم ئۈچۈن ئىنتايىن خۇشالمەن، يوهان.

مەن ئۇنىڭ كۆز ئالدىمدىكى سىماسى بىلەن ئىنتېرنىت
تورىدا كۆرگەن سۈرىتىنى سېلىشتۇرۇپ كۆردۈم. ئۇ خېلى
ياشىنىپ قالغان بولۇپ، يۈزىدە ئازاب - ئوقۇبەتنىڭ ئىزنالىرى
قالغان، ياڭاق سۆڭىكى تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان. ئېڭىكى
ئۇزۇن ساڭگىلىغان، قاڭشىرى ئىنتايىن تۈز كەلگەن، چاچلىق-
رى ئاق ۋە تەكشى ئىدى. ئۇنىڭ بەدەن ئىقتىدارى ناھايىتى
ياخشى، مەڭزى قىپقىزىل، تېنى ياداڭغۇ ۋە ساغلام ئىدى.
ئەمما، مېنى ئەڭ جەلپ قىلغىنى يەنىلا ئۇنىڭ بىر جۈپ بۇلاق-
تەك ئويىناق كۆزلىرى بولدى، دېڭىز سۈيىدەك كۆك ۋە سۈزۈك
كۆزلىرىدىن گوياكى كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى تولۇق چۈشەنەلەي-
دىغاندەك، چەكسىز غەمخورلۇق ئۇرغۇپ تۇراتتى. بۇ مەن كۆر-
گەن ئەڭ گۈزەل كۆز، ئىننايىن ئەپسۇس، سىمېئون ھەم ياش،
ھەم قېرى كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ يۈزىدىكى قورۇقلار، بېشىدىكى
ئاق كىرگەن چاچلار قېرىلىقتىن دېرەك بەرسە، ئەمما ئۇنىڭ
پارقىراق كۆزلىرى، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ئۇرغۇپ تۇرغان چېچەن-
لىكى ۋە سالاپىتى بالىلارنى ئەسلىتەتتى.

ئۇنىڭ چوڭ ۋە كۈچلۈك بارماقلىرى ئارىسىدا مېنىڭ قو-

لۇمنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى ئورۇق ۋە كىچىكلىكى بىلىنىپلا تۇراتتى. مەن ئۇنىڭ ئالدىدا ناھايىتى ئوڭايىسىزلىنىپ، يەردىن باشقا تەرەپكە قارىيالمىدىم. بارىكاللا! ئىلگىرى روناق تاپقاندا يىللىق كىرىمى سەككىز خانىلىق رەقەمدىن ئېشىپ كەتكەن، رەھىمسىز بازاردىكى سودا پىشىۋاسىنىڭ كۆز ئالدىدا پېقىردەك ئەرزمەس بىر ئادەمنىڭ تەرەت قاچىسىنى رېمونت قىلدى!

— ياخشى... ياخشىمۇ سىز... مەن يوهان. داللىي بولمەن... مۇبارەك نامىڭىزنى ئۇزۇندىن بېرى ئاڭلاپ كېلىۋىدىم، — دېدىم مەن دۇدۇقلاپ.

— ۋۇي، سىز يوهان ئىكەنسىز — دە، پىيوتر پوپ سىزنىڭ مەن بىلەن كۆرۈشمەكچى ئىكەنلىكىڭىزنى ئېيتقاندى...

— ھە... ئە، ئەگەر ۋاقتىڭىز بولسا، مېنىڭچە سىز چوقۇم ئالدىراش... ئۇ ماڭا قاراپ سەمىمىيلىك بىلەن سورىدى:

— ئۇنداقتا قايسى ۋاقىتتا كۆرۈشسەك، سىزگە قۇلايلىق بولىدۇ؟ ياكى سىز...

— مەن سىزگە ئاۋارىچىلىك كەلتۈرمەسلىكنى ئۈمىد قىلىمەن. ئەمما، مەن بۇ يەردىكى ۋاقىتىمدىن پايدىلىنىپ، ھەر كۈنى ئەتىگەنلىك تاماق ياكى باشقا پائالىيەتلەردە بىللە بولۇشتەك ئۇسۇللار ئارقىلىق سىز بىلەن ئۇچرىشىپ تۇرۇشنى چىن كۆڭ-لۈمدىن ئارزۇ قىلىمەن. سىزدىن يوشۇرمايمەن، يېقىنقى كۈنلەردىن بېرى، تۇرمۇشۇم قىيىن ئەھۋالدا تۇرۇۋاتىدۇ، بىرەر كىشىنىڭ سەمىمىي مەسلىھەت بېرىشىگە موھتاج بولۇۋاتىمەن. مەن قاباھەتلىك، غەلىتە چۈش كۆرگەنىدىم، يەنە ئاجايىپ توغرا كېلىپ قالدىغان ئىشلار بار. سىز بىلەن سۆھبەتلىشىپ بېقىشنى چىن كۆڭلۈمدىن ئارزۇ قىلىمەن.

ئويلىمىغان يەردىن، بۇ سۆزلەرنى بىراقلا ئېيتىۋەتتىم! ئەزەلدىن ئۆزۈمنى سالاپەتلىك ۋە تەمكىن تۇتىدىغان ئادەم باشقىدە.

لارغا دەردىمنى تۆكتۈم، يەنە سەمىمىي مەسلىھەت سورىدىم!
ئەجىب، مەن ئەس - ھوشۇمنى يوقاتتىممۇ ياكى سىمبئون ھەقدە-
قەتەن قالىتسىمۇ؟ مەن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ ئىدىيەمدىكى
مۇداپىئە سېپىم يېرىم مىنۇت ئىچىدىلا، تەلتۆكۈس بەربات بول-
دى.

— مەن ئامال قىلىپ باقاي يوھان. مېنىڭچە سىز موناخ-
لارنىڭ ئۆز تۇرالغۇسىدا بىرلىكتە تاماق يېيىش كېرەكلىكىنى
بىلىسىز... مەن ئاۋۋال باش موناختىن بىز بىللە تاماق يېسەك
بولىدىغان - بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا يوليورۇق سورىشىم
كېرەك. بىراق، بىزنىڭ باشلىقىمىز جامېس موناخ ئادەتتە
بۇنداق تەلەپلەرگە باشقىچە پىكرى يوق. مۇدىر قوشۇلۇشتىن
ئىلگىرى، بىز ئەتىگەن سائەت بەشتە موناختىردا كۆرۈشۈپ،
ئىبادەت باشلىنىشتىن ئىلگىرى سۆھبەتلەشسەك بولىدۇ...

— بۇ ھەقىقەتەن ئىنتايىن ياخشى بولدى! — دېدىم مەن
گەرچە، كۆڭلۈمدە بۇ ۋاقىت بەك ئەتىگەن دەپ ئارىسالدى بول-
ساممۇ، ھاياجىنىمنى باسالماي، بىرنەچچە قېتىم ئۇنىڭ گېپىنى
بۆلۈۋەتتىم.

— بىراق، مەن ھازىر دەرھال تەرەت قاچىسىنى رېمونت
قىلىشىم كېرەك، بولمىسا ئەتىگەنلىك تاماققا ئۈلگۈرەلمەي قا-
لىمەن. سائەت توققۇزدا سىنىپتا كۆرۈشەيلى.

— ئۇنداق بولسا، شۇ چاغدا كۆرۈشەيلى، سىمبئون، —
دېدىم - دە، سەنتۇرۇلۇپ ماڭغان پېتى مۇنچىدىن چىقىپ،
پوپايكامنى ئېلىپلا، ئالدىراپ - تېنەپ ئەتىگەنلىك تاماققا يۈرۈپ
كەتتىم. مەن خۇشاللىقىمدىن ئازراق ئۆزۈمنى تۇتالماي قالدىم.
مەن بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىنكى بىرىنچى يەكشەنبە كۈنى
سەھەردە، مۇددەتتىن بەش مىنۇت يۇرۇن سىنىپقا كىردىم.
سىنىپ ئوتتۇراھال چوڭلۇقتا بولۇپ، ھەم زامانىۋى، ھەم ئازا-
دە كۆرۈنەتتى. سىنىپنىڭ ئىچىگە ئىككى تامنى بويلاپ، نەپىس

ئىشلەنگەن كىتاب جازىلىرى تىزىلغان بولۇپ، قارىماققا مەشھۇر قول ھۈنەرۋەنلەر ياسىغاندەك قىلاتتى، سىمپئون دەل مېشىگېن كۆلىگە قاراپ تۇراتتى. بىر تەرەپتىكى تامغا تاممەش ئورنىتىلغان بولۇپ، ئىچىدە كۆيۈۋاتقان ئوتتىن ئاق قېيىن دەرىخىنىڭ تەبىئىي خۇش پۇرىقى دىماققا ئۇرۇلاتتى. ھارارەتنى ساقلاش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈش ئۈچۈن، سىنىپنىڭ ئىچىدىكى پولىغا سېلىنغان گىلەم قارىماققا ئەرزان مالدەك كۆرۈنىمۇ ئەمما، ئۇ ناھايىتى ياخشى ئاسراغان. سىنىپنىڭ ئىچىدە يەنە كونا، ئەمما ئازادە ئىككى ساپا، بىر يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق، چەمبەر شەكلىدە تىزىلغان بىرنەچچە ياغاچ ئورۇندۇق (ھېلىمۇ ياخشى ھەممە ئورۇندۇقلارنىڭ ئۈستىگە كۆرىپچەك سېلىپ قويۇلغان، بولمىسا ئولتۇرغاندا كاسا بەك ئاغرىپ كېتىدۇ) بار ئىكەن. سىنىپقا كىرىپلا ئۇستاز سىمپئوننىڭ دېرىزە تەكچىسىگە تايىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ دېرىزىدىن كۆل يۈزىگە نەزەر سالغان ھالدا بىر ھازاغىچە چوڭقۇر خىيال سۈردى. باشقا بەش نەپەر ئوقۇغۇچىمۇ ئورۇن ئېلىپ بولۇشىغا، مەنمۇ دەرھال ياتاق-دېشىم لېنىڭ يېنىدىكى ساپاغا بېرىپ ئولتۇردۇم. كەينىدىنلا قولۇمدىكى سائەت تىت - تىت قىلىپ ئاۋاز چىقىرىشقا باشلىدى. بۇلۇڭدىكى چوڭ سائەتمۇ توققۇز قېتىم ياڭراق ئاۋازدا چېكىلىدى. مەن ئالدىراش - تېنەش قول سائىتىمنىڭ قوڭغۇ-رىقىنى سىگنال بېرىشتىن توختىتىپ تۇرۇشۇمغا سىمپئون كەينىگە ئۆرۈلۈپ، قولىنى سۈنۈپلا بىر ياغاچ ئورۇندۇقنى ئالدىغا تارتىپ كۆپچىلىككە قاراپ ئولتۇردى.

— خەيرلىك سەھەر، كۆپچىلىك! مەن سىمپئون موناخ بولىمەن. كەلگۈسى بىر ھەپتە ئىچىدە ھەرقايسىڭلار بىلەن مېنىڭ ھاياتىمنى ئۆزگەرتكەن بەزى رەھبەرلىك تەلىماتلىرى توغرىسىدا ئورتاقلىشىش پۇرسىتىگە نائىل بولغانلىقىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى بەختلىك ھېس قىلىمەن. بۇ دەرس تەك كۆپچىلىكنىڭ بىر-

لىكتە مۇنازىرە قىلىش ئارقىلىق كوللېكتىپنىڭ ئەقىل - پارا-
ستىنى جارى قىلدۇرۇشنى ئۈمىد قىلىمەن. مەنمۇ سىلەردىن
بەزى نەرسىلەرنى ئۆگىنىۋالسام دېگەن ئۈمىدىمەن، بىلىمدىم،
سىلەر مۇشۇ يەردە ئولتۇرغان ھەرقايسى ئىشلارنىڭ رەھبەرلىك
ئىستازىڭلارنى قوشقاندا جەمئىي قانچە يىل بولىدىغانلىقىنى ئوي-
لاپ باقتىڭلارمىكىن؟ مېنىڭچە، بىر - ئىككى يۈز يىل بولار!
ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، رەھبەرلىك بىر خىل چەكسىز ئىلىم،
مېنىڭ ھەممىنى بىلىپ كېتىشىم ناتايىن، شۇڭا بىز ئۆزئارا
ئۆگىنىشىمىز كېرەك. «كۆپنىڭ ئەقلى كۆپ» دېگەن گەپ بار
ئەمەسمۇ؟ بىز بۇ بىر ھەپتىلىك ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ، بىرلىك-
تە ئۆگىنەيلى!

كۆپچىلىك ئېھتىرام بىلەن باشلىرىنى لىڭشىتىشتى، ئەمما
مەن كۆڭلۈمدە: «بارىكالا، خوفمان مېنىڭدىن قانداق
ئۆگىنەر - ھە!» دېگەن ئويغا چۆمدۈم.

ئارقىدىن سىمېئون موناخ ئالدى بىلەن بىزدىن ئۆزىمىزنى
قىسقىچە تونۇشتۇرۇشنى ھەمدە بۇ قېتىمقى دەرسكە قاتنىشىش-
مىزدىكى سەۋەبىنى سۆزلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

ئاۋۋال ياتاقدىشىم لې، ئاندىن پائول سۆزلىدى، پائول
قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىدە سىرژانت بولۇپ، قارىماققا ناھايىتى
ياش ۋە تەكەببۇر كۆرۈنەتتى. ئارقىدىن سۆزلىگىنى مەزكۇر
شىتاتتىن كەلگەن لىزا بولۇپ، ئۇ مەخسۇس ئىسپانىيىنىڭ چەت
جايلىرىدىن ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىدىغان ھۆكۈمەت قارىمىقىدە-
كى بىر مەكتەپنىڭ مۇدىرى ئىكەن. ئاندىن كېيىن ناھايىتى
سېمىز ساھىبجامال نېگىر قىز كىلىس سۆزلىدى، ئۇ مىشىگېن
ئۇنىۋېرسىتېتى قىزلار ۋاسكېتبول ئەترىتىنىڭ تېرېنېرى ئى-
كەن. مېنىڭدىن ئىلگىرى كىن سۆزلىدى. ئەمما، مەن نۆۋەت
ماڭا كەلگەندە نېمىلەرنى سۆزلەش كېرەكلىكىنى ئويلاش بىلەنلا
بولۇپ كېتىپ، ئۇنىڭ سۆزىگە دىققەت قىلالىمدىم.

كىنگىنىڭ سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، سىمپىئون موناخ ماڭا قاراپ:

— جون، ئۆزىڭىزنى تونۇشتۇرۇشتىن ئىلگىرى، بىزگە كىنگىنىڭ دەرسكە قاتنىشىشىدىكى سەۋەبىنى ئېيتىپ بېرەلەمەن. سىز؟ — دەپ سورىدى.

مەن ھاڭ — تاڭ بولۇپ تۇرۇپ قالدىم. قېنىم بويىنۇمدىن تارتىپ تەتۈر ئېقىپ، يۈزۈمدىن ئۆتۈپ پېشانىمگە ئورۇلۇۋاتقاندا. دەك بىر خىل سېزىم پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى چۇلغىۋالدى. ھەقىقەتەن ناھايىتى شەرمەندە بولدۇم! مەن كىنگىنىڭ نېمىلەرنى دېگەندەكلىكىنى زادىلا ئاڭلىيالمىدىم!

— مەن... بايا دېققەت قىلىپ تىڭشىمىغانلىقىم ئۈچۈن ئىنتايىن خىجىلمەن، — مەن بېشىمنى ساڭگىلىتىپ، كېكەچەلەپ جاۋاب بەردىم، كىنگى، كەچۈرۈڭ.

— جون، سىز ئىنتايىن سەمىمىي ئىكەنسىز، — دېدى سىمپىئون موناخ، — كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش رەھبەرنىڭ ئەڭ مۇھىم ئالاھىدىلىكى. بىردەمدىن كېيىن مەن كۆپرەك ۋاقىت ئاجرىتىپ بۇ مەسىلىنى مۇھاكىمە قىلىمەن. — مەن دېققەت قىلاي.

مەن ئۆزۈمنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ بولۇشۇمغىلا، سىمپىئون موناخ:

— ئالدىمىزدىكى بىر ھەپتىدە، ھەرقايسى ئىشلاردىن پەقەت بىرلا بەلگىلىمىگە رىئايە قىلىشىڭلارنى تەلەپ قىلىمەن. كۆڭ-لۇڭلەردە نېمىنى ئويلىغان بولساڭلار، كېكىرتكىڭلارغا بېلىق قىلىتىرىقى تۇرۇپ، قالغاندەك بىئارام بولماي، ئەركىن ئېيتىۋېرىڭلار، — دېدى.

— قانداق ئەھۋاللار كېكىرتەككە بېلىق قىلىتىرىقى تۇرۇپ قالغاندەك بىئارام بولۇش، ھېسابلىنىدۇ؟ — پائولنىڭ تەلەپپۇزىدىن تەشۋىشلىك ھېسسىيات ئىپادىلىنىپ تۇراتتى.

— ۋاقتى كەلگەندە چۈشىنىۋالسىز، پائول سىزدىكى تا-
قەتسىزلىك ۋە بىئاراملىق كەيپىيات يۈرىكىڭىزنىڭ سوقۇش رد-
تىمىنى تېزلىتىپ، ئالقانلىرىڭىزنى تەرلىتىدۇ. شۇ چاغدا
قىممەتلىك پىكىرلىرىڭىزنى بايان قىلمىسىڭىز بولمايدىغاندەك
ھېس قىلىسىز! باشقىلارنىڭ سۆزىڭىزنى ئاڭلىماي قېلىشىدىن
ئەندىشە قىلىسىڭىز، ئېغىز ئېچىشقا جۈرئەت قىلالماسلىقىڭىز
مۇمكىن. بۇ بىر ھەپتىدە، ھەرگىز بۇرۇقتۇرۇم بولماي، دادىل
پىكىر بايان قىلىڭ. بىئارام ھېس قىلىسىڭىز، پۇخادىن چىققۇچە
سۆزلىۋېلىڭ، ئەلۋەتتە ئەسلى گېپىمىزگە كەلسەك، ئەگەر بۇنداق
ھېسسىياتتا بولمىسىڭىز، باشقىلارغا سۆزلەش پۇرسىتى
بېرىپ، ياخشى ئاڭلىغۇچىلاردىن بولۇڭ. ھەرقايسىڭلار ماڭا
ئىشەنسەڭلار بولىدۇ. مېنى كېيىن ئاستا - ئاستا چۈشىنىپ
قالسىلەر. شۇنداق پۈتۈشمەدۇق؟

سىمپۇن موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— ھەممىڭلار رەھبەرلىك قىلىش تەجرىبىسىگە ئىگە ئىد-
كەنسىلەر. بۇ ھەپتىدە، مەن سىلەرگە ئۈزلۈكسىز جەڭ ئېلان
قىلىپ، ئۆزۈڭلارنىڭ رەھبەر بولۇش سالاھىيىتىڭلار بىلەن
ئۈستۈڭلارغا ئالدىغان مۇقەددەس بۇرچ توغرۇلۇق تەكشۈرۈش
ئېلىپ بارالىشىڭلارغا تۈرتكە بولۇشۇم مۇمكىن. مەيلى سىلەر
باشقىلارنىڭ ئاتىسى، ئانىسى، يولدىشى، ئايالى، خوجايىنى،
تربىبىرى، ئوقۇتقۇچى ياكى باشقا نېمىسى بولۇڭلار، ھەممىڭلار
ۋەزىپەڭلارنى ئۆز ئىختىيارىڭلار بىلەن ئۈستۈڭلارغا ئالغان.
سىلەرنى ھېچكىم بۇ مۇھىم مەسئۇلىيەتلەرنى ئۈستۈڭلارغا ئې-
لىشقا مەجبۇرلىمىغان؛ ئەلۋەتتە، سىلەرمۇ خالىغان چاغدا ۋەزى-
پەڭلاردىن ۋاز كېچەلەيسىلەر. مەسىلەن، ئەگەر سىز خوجايىن
بولسىڭىز، ئۇنداقلا قول ئاستىڭىزدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر-
نىڭ ھەممىسى بىر كۈندە تەخمىنەن خىزمەت ۋە يېتىپ - قوپۇش-
نى ئۆز ئىچىگە ئالغان سەگەك ۋاقىتنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىنى

سىزنىڭ ئىش مەيدانىڭىزدا ئۆتكۈزىدۇ. ئەينى يىلى سودا ساھە-
سىگە ئەمدىلا كىرىشكەن ۋاقتىمدا، ئىنتايىن كۆپ رەھبەرنىڭ
ئۆزى ئۈستىگە ئالغان مۇھىم مەسئۇلىيەتنى قىلچە بايقىمىغانلىق-
قىنى، ھەتتا يېنىكلىك بىلەن ئەپلەپ - سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتكەن-
لىكىنى كۆرۈپ، ئىنتايىن چۆچۈپ كەتكەنىدىم. ئۇلار ناھايىتى
نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ تەقدىرى ئۆز قولىدا ئىكەنلىكىنى، رەھ-
بەرنىڭ بۇرچى ئىنتايىن ئالىيجاناب ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ.
مەن سىمپۇن موناخنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، قو-
رۇنۇپ قالدىم. بۇندىن ئىلگىرى ئۆزۈم ئوينىغان رولۇم ۋە قول
ئاستىمدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ھاياتىغا كۆرسەتكەن
تەسىرىم توغرىلىق ھېچقانداق ئويلىنىپ باقمىغانىدىم. «ئالىي-
جاناب پەزىلەت»؟ بۇ قانداق نەرسىدۇ!

— راستىنى ئېيتقاندا، مەن ھەرقايسىڭلار بىلەن ئورتاق-
لاشماقچى بولغان رەھبەرلىك تەلىماتىدا ئازراقمۇ يېڭىلىق يوق،
يەنە مەن ئىجاد قىلغان نەرسىمۇ ئەمەس. ئۇنىڭدىكى مەزمۇنلار
«ئىنجىل»غا ئوخشاش كونا ھەم سۈبھىدەك يېڭى. سىز مەيلى
قانداق رول ئالماڭ، قانداق كىشىلەرگە رەھبەرلىك قىلماڭ،
بۇ قائىدىلەرنىڭ ھەممىسىنى تەتبىقلىغىلى بولىدۇ. ئەمما، سى-
لەر ھەممىڭلار تېخى بۇ قائىدىلەرنى ئۆگەنمىگەن بولساڭلار
كېرەك. ئۇنداق بولمىسا، بۇ يەردە ئولتۇرۇپ دەرس ئاڭلىشىڭ-
لارنىڭ زۆرۈرىيىتى بولمايتتى. سىلەر بۇ يەرگە مەقسەتلىك
كەلگەن. مەن ھەممىڭلارنىڭ بۇ بىر ھەپتىدە ئۆز مەقسىتىڭلارغا
يېتىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئۇ سۆزلەۋاتقاندا، مېنىڭ خىيال كەپتىرىم ئىختىيارسىز
«سىمپۇن دېگەن ئىسىمنىڭ دەل توغرا كېلىپ قېلىشى» مانىڭ
سۆزلىرى ۋە بۇ يەرگە كېلىشىمگە سەۋەب بولغان بىر قاتار
ئىشلار ئۈستىدە پەرۋاز قىلىشقا باشلىدى.

— سىلەرگە دەيدىغان بىر خۇش خەۋەر ۋە بىر شۇم خەۋەر

بار، — سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، سىمپئون موناخ، — خۇش خەۋەر شۇكى، كەلگۈسى بىر ھەپتىدە، مەن كۆپچىلىكنى رەھ-بەرلىك ھەقىقەتلىرى ئۈستىدە مۇزاكىرە قىلىشقا يېتەكلەيمەن. سىلەر ھەممىڭلار رەھبەر بولغاچقا، مېنىڭچە بۇ خۇش خەۋەر بولسا كېرەك. ئېسىڭلاردا بارمىكىن، ئىككىدىن كۆپ ئادەم توپلاشقان كوللېكتىپتا ئورتاق نىشان بار بولسا، ئۇنداقتا رەھ-بەر سايلاش زۆرۈرىيىتى بولىدۇ. شۇم خەۋەرگە كەلسەك، بۇ قائىدىلەرنى ئۆز تۇرمۇشۇڭلاردا ئىشلىتىش - ئىشلەتمەسلىك، سىلەرنىڭ ئىختىيارىڭلاردا، ھەرقانداق ئادەم پەقەت، زېھىن ۋە كۈچ - قۇۋۋىتىنى ئەڭ زور دەرىجىدە سەرپ قىلىسلا باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتەلەيدۇ ۋە رەھبەرلىك قىلالايدۇ. ئەپسۇسلىنارلىقى، ئادەتتىكى رەھبەرلەر ئادەتتە ھېچقانداق ئەجىر قىلمايدۇ. لې قولىنى كۆتۈردى، سىمپئون موناخ بېشىنى لىڭشىتىپ ئۇنى سۆزگە تەكلىپ قىلدى:

— سىز بايا، «باشقۇرۇش» ياكى «باشقۇرغۇچى خادىم» دېگەندەك سۆزلەرنى ئىشلەتمەي، ئۇدا «رەھبەرلىك قىلىش» ۋە «رەھبەر» دېگەن سۆزلەرنى ئېيتقاندا كەڭ قىلىدىڭىز، بۇنىڭدا بىرەر مەقسەت بارمۇ؟

— لې، سىز ئىنتايىن ئۆتكۈر كۆزىتىش ئىقتىدارىغا ئىگە ئىكەنسىز، ئوچۇقنى ئېيتقاندا، بىزنىڭ ئادەم «باشقۇرۇش» ئىقتىدارىمىز يوق. بىز پەقەت، مال، پۇل چېكى ۋە بايلىق قاتارلىقلارنى ھەم ئۆزىمىزنى «باشقۇرۇش» قانداق، ئەمما باشقىلارنى «باشقۇرۇش» بىزنىڭ قولىمىزدىن كەلمەيدۇ. بىز پەقەت «نەرسە» لەرنىلا باشقۇرالايمىز. ئادەمگە بولسا، پەقەت رەھ-بەرلىكلا قىلالايمىز.

سىمپئون موناخ ئورنىدىن قوزغىلىپ، دوسكا ئالدىغا كەلدى. ئاۋۋال دوسكىغا «رەھبەرلىك» دېگەن سۆزنى يېزىپ، ئاندىن كۆپچىلىكنى بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى ئېيتىپ بېقىشقا تەك-

لىپ قىلدى. بىز 20 مىنۇت مۇنازىرە قىلغاندىن كېيىن تۆۋەندىكى خۇلاسەگە كەلدۇق:

✓ رەھبەرلىك قىلىش: باشقىلارغا تەسىر كۆر-
سىتىش ئارقىلىق ئۇلارنى ئورتاق نىشان ئۈچۈن
پۈتۈن كۈچى بىلەن بوشاشماي كۈرەش قىلىشقا
يېتەكلەيدىغان بىر خىل ئىقتىدار

سىمپون موناخ ئۆزىنىڭ ئورنىغا قايتىپ بېرىپ ئولتۇرۇ-
ۋالغاندىن كېيىن: «دوسكىغا يېزىلغان تەبىر ئىچىدىكى بىرىنچى
ئاقچۇقلۇق سۆز «تەسىر كۆرسىتىش». رەھبەرلىك قىلىش
دېمەك، باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتىش دېمەكتۇر. ئەمما، باشقى-
لارغا قانداق تەسىر كۆرسىتىش كېرەك؟ قانداق قىلغاندا باشقى-
لارنى ئۆز ئىرادىمىز بويىچە ئىش قىلىدىغان قىلغىلى بولىدۇ؟
قانداق قىلىپ ئۇلارنى ئومۇمىي مەقسەتنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈ-
چۈن ئۆزلىرىنىڭ زېھنى ۋە كۈچ - قۇۋۋىتىنى، قابىلىيىتىنى
ۋە ئىجادچانلىقىنى جارى قىلدۇرىدىغان قىلغىلى بولىدۇ؟ ئىك-
كىنچى ئاقچۇقلۇق سۆز بولسا، «ئىقتىدار، دۇر». «ئىقتىدار،
بىر خىل قابىلىيەت بولۇپ، ئۇنىڭغا ئۆگىنىش ئارقىلىق ئېرىش-
كىلى بولىدۇ. مەن ئەزەلدىن مۇنداق بىر ئىدىيىنى تەشەببۇس
قىلىپ كەلمەكتىمەن. رەھبەرلىك قىلىش، يەنى باشقىلارغا تە-
سىر كۆرسىتىشنى پەقەت ئۆگىنىش ئارزۇسى بار بولغان ھەمدە
ئۇنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈشنى خالايدىغان ھەرقانداق كىشى
ئۆگىنەلەيدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئېرىشەلەيدۇ، — دېدى.

— باشقىچە ئېيتقاندا، — دەپ مەن ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈ-
ۋەتتىم، بىزنىڭ رەھبەرلىك قىلىشىمىزغا ئېھتىياجلىق بولغىنى
باشقىلارنىڭ چوڭ مېخانىكىنىڭ سىرتقى قىسمىدىكى ئەزالىرى

بولماستىن، بەلكى ئۇلارنىڭ «چوڭ مېڭە» سىدۇر. سۆزۈم توغ-
رىمۇ، سىمبئون؟

— دېگىنىڭىز توغرا، يوهان. باشقىلارغا تەسىر كۆرسىد-
تىش ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇش ئۇسۇلىنى ئۆگىنىشتىن
ئىلگىرى ھوقۇق ۋە نوپۇزنىڭ پەرقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىش
كېرەك. سىلەرنىڭ ھەممىڭلار ئازدۇر - كۆپتۇر چوڭ ھوقۇق-
لارنى ئۆز قولۇڭلاردا تۇتىسىلەر. بىراق، مېنىڭچە ئاراڭلاردا
قول ئاستىڭلاردىكىلەردىن سىلەرگە ھەقىقەتەن قايىل بولىدىغان-
لىرى ساناقلىققۇ دەيمەن؟

مەن ئۇنىڭ سۆزىنى چۈشىنەلمىدىم:

— سىمبئون ھوقۇق ۋە نوپۇزنىڭ زادى قانداق پەرقى بار؟
ئېنىقراق سۆزلەپ بەرسىڭىز بولامدۇ!

— سۆزۈمگە قۇلاق سالغايىسىز، يوهان، — دېدى سىمبئون
موناخ، — بۈيۈك جەمئىيەتشۇناس ماركس. ۋېيېر يازغان
«جەمئىيەت ۋە ئىقتىسادىي تەشكىلات نەزەرىيىسى» دېگەن كىتاب-
تا ھوقۇق ۋە نوپۇزنىڭ پەرقى مۇنداق دەپ ئېنىق چۈشەندۈرۈل-
گەن. ئۇنىڭ بۇ ھەقتە بەرگەن چۈشەنچىسى تا ھازىرغىچە كەڭ
جامائەتچىلىكنىڭ ئالقىشىغا ئائىل بولۇپ كەلمەكتە. مەن سى-
لەرگە ۋېيېرنىڭ سۆزىنى ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۆزۈمنىڭ ئۇ-
سۇلى بويىچە چۈشەندۈرىمەن.

سىمبئون موناخ دوسكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ تۆۋەندىكىلەرنى
يازدى:

✓ ھوقۇق: ئورنىدىكى ئەۋزەللىكتىن پايدىلىنىپ
باشقىلارنىڭ ئارزۇسىغا قارىماي، ئۇلارنى ئۆزىنىڭ ئى-
رادىسى بويىچە ئىشلەشكە مەجبۇر قىلىدىغان بىر خىل
قابىلىيەت

— سىلەر ھەممىڭلار ھوقۇقنىڭ نېمىلىكىنى بىلىسىلەرغۇ

دەيمەن، چۈنكى سىلەر ھوقۇقۇڭلارنى ھەممىلا يەردە ئىشلىتىد-
سىلەر. «ئەگەر شۇنداق قىلمىسىڭىز، سىزنى ئىشتىن بوشىتىد-
ۋېتىمەن!» ، «ئەگەر شۇنداق قىلمىسىڭىز، كۆرگۈلۈكىڭىزنى
كۆرسىتىمەن!» ، «ئەگەر شۇنداق قىلمىسىڭىز، تايىقىڭىزنى يەي-
سىز!» ، «ئەگەر، شۇنداق قىلمىسىڭىز، سىزنى ئىككى ھەپتە
قاماپ قويىمەن!» ... ئىشقىلىپ باشقىلاردىن ئۆزۈڭلەرنىڭ ئىرا-
دىسى بويىچە ئىشلەشنى تەرسالىق بىلەن تەلەپ قىلىسىلەر،
چۈشەندىڭلارمۇ؟

بىز ھەممىمىز باش لىڭشىتىپ ئۇنىڭ سۆزىنى مۇئەييەن-
لەشتۈردۇق.

سىمپتون موناخ يەنە بۇرۇلۇپ دوسكىغا تۆۋەندىكىلەرنى ياز-
دى:

نوپۇز: تەسىر كۈچى ئارقىلىق باشقىلارنى ئۆزىنىڭ
ئىرادىسى بويىچە ئىشلەشنى خالايدىغان قىلىدىغان بىر
خىل ئىقتىدار

— بۇ ئىككى ئاتالغۇدا بەزى ئوخشىماسلىقلار بار! نوپۇز
بولسا، سىز تەلەپ قىلغاندىن كېيىن، باشقىلارنىڭ ئۆزلىرى
خالاپ سىزنىڭ ئىرادىڭىز بويىچە ئىشلىشىنى كۆرسىتىدۇ.
خۇددى «بىل تەلەپ قىلسىلا، مەن نېمىلا ئىش بولسا ئىشلەۋېرىد-
مەن،» (مەن بىل ئۈچۈن ئۆلسەممۇ رازى!) ، «ئاپام تاپىلد-
غانلىقى ئۈچۈن ئۇ ئىشنى قىلىمەن!» دېگەنگە ئوخشاش. ئالا-
ھىدە دىققەت قىلىشىمىزغا تېگىشلىكى شۇكى، ھوقۇق بىر خىل
قابىلىيەت، ئەمما نوپۇز بولسا، بىر خىل ئىقتىدار. ھوقۇقنى
ئىشلىتىشكە ئەقىل - پاراسەت ياكى جاسارەتنىڭ زۆرۈرىيىتى
يوق. ئۈچ ياشلىق بالىلارمۇ ھوقۇقنى بىمالال يۈرگۈزەلەيدۇ.
ئۇلار ئاتا - ئانىسى ۋە ئۆزى ئامراق ھايۋاننى قانداق ئىشقا

سېلىشنى ئوبدان بىلىدۇ. تارىختا ئۆتكەن ھۆكۈمدارلارنىڭ كۆ-
پىنچىسى ئۆز بېشىمچى زالىم پادىشاھلاردۇر. ئەمما، ئامما
ئالدىدا نوپۇز تۇرغۇزۇش ئۈچۈن ئالاھىدە بىر يۈرۈش ئىقتىدار
بولۇشى زۆرۈر.

— ئۇنداق بولسا سىزنىڭچە، بەزى كىشىلەرنىڭ ھوقۇقى
بولسىمۇ نوپۇزنىڭ بولۇشى ناتايىن، ئەكسىچە بەزى كىشىلەر-
نىڭ نوپۇزى بولسىمۇ ھوقۇقنىڭ بولۇشى ناتايىن ئىكەن-دە،
ئەجەبا نوپۇز بىلەن ھوقۇققا تەڭ ئېتىبار بەرگىلى بولمامدۇ،
— سورىدى كىلىس.

— بۇ سوئالنى ناھايىتى ياخشى سورىدىڭىز! كىلىس، ئەمە-
لىيەتتە ھوقۇق بىلەن نوپۇز يەنە بەزى جەھەتلەردە ئوخشىمايدۇ.
ھوقۇقنى سېتىۋالغىلى ھەم سېتىۋەتكىلى بولىدۇ. ئۇنىڭغا ئې-
رىشىش ھەم ئۇنى قولدىن بېرىپ قويۇشمۇ مۇمكىن. بەزى
كىشىلەر قۇدا - باجلىق، ئاكا - ئۇكىلىق مۇناسىۋەت ئارقىلىق
ياكى ۋارىسلىق قىلىش ئارقىلىق ھوقۇققا ئېرىشىشى مۇمكىن.
ئەمما، نوپۇز ھوقۇققا ئوخشىمايدۇ، ئۇنى سېتىۋالغىلى ۋە سې-
تىۋەتكىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭغا ئېرىشىشمۇ ھەم ئۇنى يوقىتىپ
قويۇشمۇ مۇمكىن ئەمەس. نوپۇز ئۆزىڭىز بىلەن، سىزنىڭ
مىجەزىڭىز بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان، باشقىلارغا تەبىئىي
تەسىر كۆرسىتىش ئىقتىدارىڭىزنى كۆرسىتىدۇ.

— ئېھتىمال! سىزنىڭ بۇ سۆزلىرىڭىز پەقەت ئائىلىدە
ياكى چېركاۋدىلا ئاقىدۇ، رېئال جەمئىيەتتە بولسا، ئازراقمۇ
رول ئوينىيالمايدۇ! — دېدى پائۇل ئۇنىڭ پىكرىگە قوشۇلماي.
— شۇنداقمۇ؟ پائۇل. مەسىلەن، سىز ئايالىڭىز ياكى
بالىڭىزغا نىسبەتەن ھوقۇق يۈرگۈزەمسىز ياكى نوپۇزىڭىز ئار-
قىلىق تەسىر كۆرسىتەمسىز؟

— ئەلۋەتتە، نوپۇزى ئارقىلىق تەسىر كۆرسىتىدۇ - دە،
بۇنىمۇ سوراش كېتەمدۇ؟ — جاۋاب بەردى سارا.

سىمبئون موناخ دەرھال ئىنكاس قايتۇردى:

— سارا، سىز نېمە ئۈچۈن بۇنداق كېسىپ ئېيتىسىز؟
ھوقۇقتىن پايدىلانغاندىلا، ئىشنى ياخشى قىلغىلى بولىدىغۇ،
شۇنداق ئەمەسمۇ؟ «ھەي ئوغلۇم، دەرھال ئەخلەتنى تۆكۈۋەت،
بولمىسا تاياق يەيسەن!» دېگەنلىكىڭىز ئۈچۈن ئەخلەت تۆكۈل-
دىغۇ؟

ئۆزىنى تونۇشتۇرغان ۋاقىتتا مەن سۆزىنى دىققەت قىلىپ
ئاڭلىمىغان ھېلىقى كىنگ ئىسىملىك ئايال (مەن كېيىن ئۇنىڭ
مەزكۇر شتاتتىكى بىر دوختۇرخانا ئاياللار بۆلۈمىنىڭ باش
سېستراسى ئىكەنلىكىنى بىلدىم) قوشۇمچە قىلدى:

— ئېيتقىنىڭىز ناھايىتى توغرا! ئۇرۇش ھەيۋە قىلىش
بىر مەزگىل بولىدۇ، بالا چوڭ بولغاندىن كېيىن چوڭلارغا
يېنىشى مۇمكىن.

— پۈتۈنلەي توغرا! كىنگ، ھوقۇق يۈرگۈزۈش ئارقىلىق
بەلكىم، بىر مەزگىل تىنچلىقنى ئەمەلگە ئاشۇرغىلى، ھەتتا
مەقسەتكە يەتكىلى بولۇشى مۇمكىن. ئەمما، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى
بىلەن بۇنىڭ مۇناسىۋەتكە بولغان بۇزغۇنچىلىقى چوڭىيدۇ.
ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ ئۆسمۈرلۈك دەۋرىدە سادىر قىلغان ئاسىي
قىلمىشلىرى ئائىلىدە يېگەن (دەشنام) لىرىگە نىسبەتەن، بىر
خىل ئاچچىقنى چىقىرىش بولماي نېمە؟ بۇنداق ئەھۋاللار سودا
سارايلىرىدىمۇ يۈز بېرىپ تۇرىدۇ. ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ
پاراكەندىچىلىكلىرىمۇ بىر خىل ئاسىيلىق، ئاچچىقنى چىقىرىش
ئەمەسمۇ؟

مەن بىردىنلا ئۆپكەم ئۆرۈلگەندەك بولۇپ، ئوغلۇمنىڭ
بەتقىلىقلىرى ۋە زاۋۇتتىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ بىر قاتار
ئېتىراز بىلدۈرۈش پائالىيەتلىرىنى ئەسلىدىم.

— بىراق، — سىمبئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى،
— مېنىڭچە نۇرغۇن كالىسى سەگەك كىشىلەرنىڭ ھەممىسى

ئائىلىدە ئەڭ ياخشى، نوپۇز ئارقىلىق ئائىلە ئەزالىرىغا رەھبەر-
لىك قىلىش كېرەك دەپ قارايدۇ. ئەمما، ئۆز ئىختىيارى بىلەن
خىزمەت قىلىدىغان ئورگانلاردىچۇ؟ لې، سىز چوقۇم باستېر
بولۇش سالاھىيىتىڭىز بىلەن باستېر بولۇشنى خالايدىغان نۇر-
غۇن كىشىلەر بىلەن ئۇچرىشىپ تۇرىدىغانسىز؟

— شۇنداق، — جاۋاب بەردى لې.

— ئۇنداقتا سىز سۆزلەپ بېقىڭ، سىزچە، باستېر
بولۇشنى ئىختىيار قىلغۇچىلار قوبۇل قىلالايدىغىنى ھوقۇقمۇ
ياكى نوپۇزمۇ؟

لې كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ:

— ئەگەر، ئۇلار ھوقۇقنىڭ بېسىمىغا ئۇچرىسا، قانداقمۇ
موناستىردا تۇرۇپ قالسۇن! — دەپ جاۋاب بەردى.

— ئۇلار ھەقىقەتەن موناستىردا تۇرۇپ قالماسلىقى مۇمكىن،
— دېدى.

سىمېئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — پىدائىيلار
پەقەت ئۆزلىرىنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرالايدىغان تەشكىلات ئۇ-
چۇنلا تۆھپە قوشۇشنى خالايدۇ. سودا سارايلىرىغا كەلسەك، ئۇ
يەردە پىدائىيلار بارمۇ؟

مەن بىر مىنۇت ئويلىغاندىن كېيىن كاللامغا ئەڭ دەس-
لەپ، «ئىشچى - خىزمەتچىلەر پىدائىي ئەمەس» دېگەن ئوي
كەلدى. بىراق، سىمېئون موناخنىڭ كېيىنكى گېپى مېنى باش-
قىدىن ئويلاندۇرۇپ قويدى.

— بىز ھەقىقەتەن ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ پۇت -
قولى، گەۋدىسى ۋە چوڭ مېڭىسىنى ئىجارىگە ئالالىدۇق ھەمدە
پۈتۈن ئادەم كۈچى بازارلىرىمۇ بىزنى مۇۋاپىق باھا بىلەن تەمىن
ئەتتى دەيلى، ئۇلار راستتىنلا پىدائىيىدۇ؟ ئۇلار خالىغان ۋاقىتتا
خىزمىتىدىن ئىستېپا بېرەلەيدۇ؛ ئۇلار ھازىرقى ئىش ھەققىدە
كى ئىززەت-بىرەكەت بىلەن مۇ پەرق ئۈچۈن، باشقا شىركەتلەرگە ئالمىد.

شىپ كېتىدۇ، ئۇلار يەنە ئاساسىي ئىش باشقۇرغۇچى بىلەن كېلىشەلمەي قالسا، يېڭى ئىش ھەققى بۇرۇنقى ئىش ھەققىدىن بەش مو تۆۋەن بولسىمۇ، باشقا شىركەتلەرگە يۆتكىلىپ كېتىدۇ. ئۇلار ئەلۋەتتە پىدائىيلار! ئۇلارنىڭ كۆڭۈل خاھىشى، ئوي - پىكرى، ئەقىل - پاراسىتى ۋە ئىجادىي ئىقتىدارى دېگەنلەرنى سۆزلىمەيلا قويايلى. بۇ نەرسىلەرنى ئۇلار ئۆزلىرى خالاپ جارى قىلدۇرمىسا، مەجبۇرىي جارى قىلدۇرغىلى بولمايدۇ. پۈتۈن كۈچ بىلەن ئاتلىنىش، ھەممىنى بېسىپ چۈشۈش، مۇكەممەل تەشەببۇس بولۇش..... قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىگە زورمۇ زور ئېرىشكىلى بولمايدۇ!

كىلىس ناھايىتى پەرۋاسىزلا، — سىمپئون، مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، سىز راستتىنلا ئىشنىڭ ئېپىنى بىلمەيدىكەنسەز. ئەگەر ھوقۇقىمىزنى بىر ئاز ئىشلەتمەسەك، باشقىلارنىڭ ئايىغىدا دەسسىلىپ قالمايمىزمۇ، — دېدى.

— بەلكىم شۇنداق تۇ، كىلىس. بىراق، مەن سىز دېگەندەك خەلقنىڭ دەرد - ئەلىمىنى بىلمەيدىغان ئۇنداق گومۇش ئادەملەردىن ئەمەس. مەن بەزىدە ھوقۇقنى ئىشلەتمەسەكمۇ بولمايدىغانلىقىنى ناھايىتى ئوبدان بىلىمەن. مەيلى ئائىلىدە بالا تەربىيەلەشتە بولسۇن، مەيلى ئۆز بېشىمچى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى ئىشتىن بوشتىشتا بولسۇن، ھەمىشە قاتتىق قوللۇق قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. ئەمما، ئېسىڭلاردا بولسۇنكى، ھوقۇقىڭلارنى يۈرگۈزگەن چاغدا، ئۆزۈڭلارنىمۇ تەكشۈرۈپ بېقىشىڭلار كېرەك. نېمە ئۈچۈن بۇنداق ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن كىشىلەرگە ھوقۇق ئارقىلىق بېسىم ئىشلەتمەسەك بولمايدۇ؟ بىلىشىڭلار كېرەككى، پەقەت نوپۇز يوقالغاندىلا، ھوقۇق ئىشلىتىلىدۇ. بەلكىم تېخىمۇ يامىنى، باشتىلا نوپۇزدىن ئېغىز ئېچىشىمىز ئەسلا مۇمكىن ئەمەس.

— ئەمما، ھوقۇقلا كىشىلەرنى بۇيرۇققا بويسۇندۇرالايدۇ.

دۇ! — پائۇل ئۆز پىكرىدە جاھىللىق بىلەن چىڭ تۇردى.
— ئۆتمۈشتە شۇنداق بولۇشى مۇمكىن پائۇل، — دېدى،
سىمېئون موناخ، — ئەمما، ھازىر ئەھۋال ئۆزگەردى. ئۆتمۈش-
تىكى بۇ 30 يىلنى ئەسلەپ باقايلى، بىز ھەممىمىز 60-
يىللارنى باشتىن كەچۈرۈپ، ھوقۇق ۋە تۈزۈلمىگە جەڭ ئېلان
قىلدۇق. بىز ھەممىمىز يورۇق بىنا ۋەقەسى، ئىران قورال -
ياراغ سودىسى ۋەقەسى قاتارلىقلارغا ئوخشاش ھۆكۈمەتنىڭ ھو-
قۇقىنى قالايمىقان ئىشلەتكەن ۋەقەلىرىنى كۆردۇق. ھەممىلا يەر-
دە ئابرويلۇق دىنىي داھىيلارنىڭ قانۇنسىز قىلمىشلىرى ۋە
پىتنە - پاساتلارنى جاھانغا پۇر كەلتۈرۈشلىرىنىمۇ كۆردۇق.
ھەربىي جەھەتتىكى ئىشلارنى تىلغا ئالمايلا قويمايلى، ۋېتنام
ئۇرۇشىدىكى چوڭ قىرغىنچىلىق، پارس قولتۇقى ئۇرۇشى قا-
تارلىقلارغا ئوخشاش ۋەقەلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت بىر خىل كۆز
بويامچىلىقتۇر. ئاممىۋى تەشۋىقات ۋاسىتىلىرى ۋە ھوللىمۇد
كىنولىرى دائىم كارخانا رەھبەرلىرىنى پۇلنى كۆرگەندە كۆزى
قىزىرىدىغان قاتىل ۋە ئەسكى ئىش قىلىپ ھارمايدىغان خۇمپەر-
لەر دەپ قارىلايدۇ! مېنىڭچە ئۆتمۈش بىلەن سېلىشتۇرغاندا،
ھازىرقى كىشىلەر بارغانچە ھوقۇققا نەپرەتلىنىدىغان بولۇپ كې-
تىۋاتىدۇ.

— مەن ئالدىنقى ھەپتە «بۈگۈنكى ئامېرىكا» دا 30 يىل
بۇرۇن تۆتتىن ئۈچ قىسىم پۇقرانىڭ ھۆكۈمەتكە ئىشىنىدىغانلى-
قى، ئەمما بۈگۈنكى كۈندە پەقەت، تۆتتىن بىر قىسىم كىشىلا
ھۆكۈمەتكە ئىشىنىدىغانلىقى توغرىسىدىكى دوكلاتنى كۆرگەند-
ىم. مېنىڭچە بۇ دوكلات ناھايىتى توغرا! — دېدى لې.
— نەزەرىيە جەھەتتە مۇشۇنداق ئېيتىشقا بولار، — دې-
دى، كىلىس يەنە رەددىيە بېرىپ، — ئەگەر ھەقىقەتەن سىز
دېگەندەك، پەقەت نوپۇز ۋە تەسىر كۈچىگىلا تايانغاندا، ئىشنى
ياخشى قىلغىلى بولسا، ھەر خىل مەزھەبلەر مەۋجۇت بولغان

بۈگۈنكىدەك جەمئىيەتتە بىز يەنە قانداق قىلىپ نوپۇز تىكلەيمىز؟

— ئۆپكىڭىزنى بېسىۋېلىڭ كىلىس، بەك جىددىيلىشىپ كەتمەڭ، — دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — بىز بىردەمدىن كېيىن بۇ مەسىلە توغرىسىدا سۆزلىشىمىز. پائۇل چوڭ سائەتكە لاپىدە بىر قاراپ قويۇپ، — سىمپىئون، ھازىر كۆڭلۈم پاراكەندە بولۇۋاتقاندا بولسىمۇ، سىزنىڭ قائىدىلىرىڭىزگە تولۇق رىئايە قىلىمەن. دەرىستىن چۈشسەك بولامدۇ؟ مەن ھاجەتكە چىقماقچى.

موناستىردا ھەركۈنى قەرەللىك ئۈچ ۋاخ تاماق بېرىلىدۇ. ئەتىگەنلىك تاماق سەھەردىكى مىسادىن كېيىن، ئەتىگەن سائەت سەككىزدىن 15 مىنۇت ئۆتكەندە؛ چۈشلۈك تاماق چۈشتىكى ئىبادەتتىن كېيىن، سائەت 12 يېرىمدا؛ كەچلىك تاماق كەچلىك دۇئا - تىلاۋەتتىن كېيىن، كەچ سائەت ئالتىدە بېرىلىدۇ. يېمەكلىكلەر ئىنتايىن پاكىز ۋە مەزىلىك، باشقۇرۇشمۇ ناھايىتى ئاددىي بولۇپ، تاماقنى ئاندرېۋ موناخ تەييارلايدۇ. ئۇ ناھايىتى چىقىشقاق ۋە قىزغىن ئادەم.

ئۆزىگە ئىشىنىشكىمۇ جۈرئەت قىلالايدىغان، مەندەك بىر جاھىل ئادەمنىڭ ھەر كۈنى ياۋاشلىق بىلەن ئىبادەت قىلىشى ھەقىقەتەن مۆجىزە بولدى! ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمدا بىرىنچى قېتىملىق ئىبادەت، ئاندىن كېيىن سائەت يەتتە يېرىمدا مىسا، چۈشلۈك ئىبادەت، كەچ سائەت بەش يېرىمدا كەچلىك دۇئا - تىلاۋەت، كەچ سائەت سەككىز يېرىمدا كېچىلىك دۇئا - تىلاۋەت قىلىمىز. ھەر قېتىمقى ئىبادەت 20 مىنۇتتىن 30 مىنۇتقىچە داۋاملىشىدۇ. مۇراسىم پرىنسىپ جەھەتتە ئاساسەن ئوخشاش. مەن دەسلەپتە مىسانى ئىنتايىن زېرىكىشلىك ھېس قىلدىم. ئەمما، بىر قانچە قېتىملىق مىسادىن كېيىن، مىسا ۋاقتىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتىدىغان بولدۇم. كۆڭلۈم بارا -

بارا ئارامغا چۈشۈپ، تۇرمۇشۇم تەرتىپلىك ئۆتىدىغان بولدى،
بىر قانچە يىلدىن بېرى قىلىشقا ۋاقىت چىقىرالماي ئىش، تىنچ
شارائىتتا ئۆزۈمنى ياخشىراق تەكشۈرۈپ چىقىشقىمۇ ناھايىتى
كۆپ ۋاقىت ئاجرىتالىدىم.

مەن لې بىلەن ئىنتايىن چىقىشىپ كەتتىم. ئۇنىڭ مېجەزى
ئوچۇق ۋە سەمىمىي بولۇپ، مەن بۇرۇن تونۇشقان روھانىيلار
بىلەن ئانچە ئوخشاشمايدۇ. گەرچە، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە
بولىدىغان ۋاقىت ئانچە ئۇزۇن بولمىسىمۇ، ئەمما ئۇخلاشتىن
ئىلگىرىكى ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ بىر كۈنلۈك ئۆگىنىش تەسە-
راتلىرىمىزنى ئۆزئارا ئالماشتۇرىمىز. بىراق، بىز ھەركۈنى
سەھەردە ئورنىمىزدىن تۇرغاندىن باشلاپ كۈن بويى پائالىيەت
بىلەن بولغاچقا، باشنى ياستۇققا قويغان ھامانلا ئۇخلاپ قالغۇ-
دەك دەرىجىدە چارچاپ كېتىمىز. شۇنداق بولسىمۇ، لې مېنىڭدە
ياخشى تەسىرات قالدۇردى.

بۇ قېتىمقى دەرسكە قاتناشقانلار جەمئىيەتنىڭ ھەرقايسى
قاتلاملىرىدىن كەلگەن بولۇپ، بىزنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكىمىز
شۇكى، بىز ھەممىمىز ئۆزىمىز تەۋە تەشكىلاتنىڭ رەھبەرلىرى.
بىز ھەممىمىز بىر تۈركۈم كىشىلەرگە رەھبەرلىك قىلىمىز ۋە
ئۇلارغا مەسئۇل بولىمىز.

ھەر كۈنلۈك پائالىيەت — بەش قېتىملىق ئىبادەت، ئۈچ
ۋاخ تاماق ۋە تۆت سائەتلىك دەرس (ئەلۋەتتە چۈشلۈك دەم
ئېلىش ۋاقتى كىرگۈزۈلگەن). تەرتىپلىك ئورۇنلاشتۇرۇلغان
بولۇپ، ئۇندىن باشقا ۋاقىتلاردا، بىز ئادەتتە كىتاب ئوقۇش،
سۆھبەتلىشىش ۋە سەيلە قىلىش قاتارلىق پائالىيەتلەر بىلەن
مەشغۇل بولىمىز ياكى 243 پەشتاقلۇق پەلەمپەيدىن توختىماي
چۈشۈپ مېڭىغان كۆلى بويىغا بېرىپ، گۈزەل مەنزىرىلەرنى
قانغۇچە تاماشا قىلىمىز.

چۈشتىن كېيىنكى دەرس ۋاقتىدا، سىمپون موناخ بىزدىن

ھەر ئىككى ئادەم بىر جۈپ بولۇپ گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈشنى تەلەپ قىلدى. كىنگ ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرەپ قويدى. مەن قىلچە ئىككىلەنمەستىن ئۇنىڭغا قوشۇلدۇم ۋە بۇ قېتىم ئۇنىڭ پىكرىنى دىققەت بىلەن تىڭشاش قارارىغا كەلدىم.

— بىز يەنە نوپۇز ياكى تەسىر كۈچى توغرىسىدا مۇلاھىزە قىلايلى. ئەتىگەنكى مۇنازىرىگە ئاساسەن ئەسلەپ بېقىڭلار، سىلەر ھاياتىڭلاردا ئۇچراتقان كىشىلەر ئىچىدە مەيلى ئۇلار ھايات ياكى ئالەمدىن ئۆتكەن بولسۇن كىمنىڭ نوپۇزى بار؟ ئۇ سىزنىڭ ئوقۇتقۇچىڭىز، تېرىپىرىڭىز، ئاتا - ئانىڭىز ياكى خوجايىنىڭىز بولۇشى مۇمكىن. سىز ئۇنىڭ ئۈچۈن قۇربان بېرىشنى ۋە داۋام - لىق خىزمەت قىلىشنى خالامسىز؟

مەن دەرھال ئالەمدىن ئۆتكىلى ئون نەچچە يىل بولغان، مەن ئۈچۈن ئەڭ قەدىرلىك ئانامنى ئېسىمگە ئالدىم.

— بولدى، ھازىر ھەمرايىڭلار بىلەن بىرلىكتە، — دېدى سىمپىئون موناخ، سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — كۆڭلۈڭلەردە تاللاپ چىققان ئادىمىڭلارنىڭ مەجەزىدىكى ئالاھىدىلىكلەرنى بىر - بىرلەپ يېزىپ چىقىڭلار. ئاندىن جاۋابىڭلارنى ئۆزئارا سېلىشتۇرۇپ، ئۆزۈڭلار تاللىغان ئادەمنىڭ 3 ~ 5 كىچە بولغان ئالاھىدىلىكىنى تېپىپ چىقىڭلار. دىققەت قىلىڭلاركى، بۇ ئالاھىدىلىكلەر چوقۇم شۇ كىشىنىڭ نوپۇزىغا مۇناسىۋەتلىك بولسۇن. بۇ ناھايىتى ئاددىي بىر ئىشقا! ئانامنىڭ ماڭا بولغان تەسىرى ئىنتايىن چوڭقۇر، مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن خەتەرگە تەۋەككۈل قىلىپلا قالماي، ھەرقانداق قۇربان بېرىشكىمۇ تەييار تۇردىمەن. مەن دەرھال قەغەزگە «سەۋرچان، سۆزى بىلەن ھەرىكەتتى بىردەك، مېھرىبان، كۆيۈمچان، ئىشەنچلىك» قاتارلىق سۈپەتلەرنى يازدىم ۋە كىنگ بىلەن پىكىر ئالماشتۇردۇم.

ئويلىمىغان يەردىن، كىنگنىڭ جاۋابىمۇ مېنىڭكى بىلەن ئانچە پەرقلەنمەيدىغان بولۇپ چىقتى! ئۇنىڭ تاللىغىنى تولۇق

ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ، بۇ ئوقۇتقۇچى ئۇنىڭغا ناھايىتى چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتكەنىدىن.

سىمېئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ، ھەرقايسى گۇرۇپپىلارنى ئۆزلىرىنىڭ جاۋابلىرىنى سۆزلەپ بېقىشقا تەكلىپ قىلدى.

مەن باشقا گۇرۇپپىلارنىڭ جاۋابلىرىمۇ كىنىگ بىلەن ئىككىمىزنىڭكىگە ئوخشاش ئىكەنلىكىنى بايقاپ، ناھايىتى ھەيران بولدۇم. ئەڭ ئاخىرى بىز ئەڭ مۇھىم ئون تۈرلۈك ئالاھىدىلىكنى يىغىنچاقلاپ چىقتۇق:

سەمىيەت

ئۆزى ئۈلگە بولۇش

باشقىلارغا كۆيۈنۈش

سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇش

باشقىلارنىڭ سۆزىگە سەۋرچانلىق بىلەن قۇلاق سېلىش

مەسئۇلىيەتچان بولۇش

باشقىلارنى ھۆرمەتلەش

ئىلھام بېرىشكە ماھىر بولۇش

ئۈمىدۋار، قىزغىن بولۇش

مىننەتدار بولۇش

— ناھايىتى ياخشى يىغىنچاقلىدىڭلار! بىز ھازىر سىلەرنىڭ جاۋابىڭلارنى مۇھاكىمە قىلمايمىز. جاۋابىڭلار بىلەن دوسكىدا يىغىنچاقلىغان ئالاھىدىلىكلەرنىمۇ سېلىشتۇرمايمىز. بۇ مەسىلىلەرنى بىر ئازدىن كېيىن سۆزلىشەيلى. بىراق، سىلەر يېزىپ چىققان جاۋابلارغا نىسبەتەن، مېنىڭ سىلەردىن سورايدىغان ئىككى سوئالىم بار. بىرىنچى، سىلەر يېزىپ چىققان كىشىلىك پەزىلەت ئالاھىدىلىكلىرى ئىچىدە قايسىلىرى تۇغما مەۋجۇت بولىدۇ؟ — دېدى. سىمېئون موناخ ئورنىغا قايتىپ كېلىۋېتىپ.

كۆپچىلىك مەسلىھەتلىشىۋالغاندەكلا دوسكىغا قارىغىنىچە خىيال دەرياسىغا غەرق بولدى. كىنگ بىر ئازدىن كېيىن توسات-تىنلا، ھەم ئاددىي، ھەم كۈچلۈك قىلىپ: «ھېچقايسىسى مەۋ-جۇت ئەمەس، — دەپ جاۋاب بەردى. ئەمما، پائۇل ئىتىراز بىلدۈردى:

— بۇنداق بولۇشى ناتايىن، ئاكتىپ، قىزغىن ۋە مىننەت-دار بولۇشتەك كىشىلىك تۇرمۇش پوزىتسىيىسى ئەسلىدە ئىر-سىيەتتىن كېلىدۇ دەيمەن. مەسىلەن، ئەگەر مەن تۇغۇلغاندىلا ھازىرقىدەك ئالاھىدىلىككە ئىگە بولمىغان بولسام، ئۇنى ئۆگە-نىش ئارقىلىق ھازىرقىدەك ئادەم بولالماس ئىدىم!

— ۋۇي، لېكىن بۇنىڭغا بىر نېمە دېمەك تەس. ئەگەر مەن سىزگە سىز پەقەت ئۈمىدۋار ۋە مىننەتدار بولۇپ ئۆزگەر-سىڭىزلا، مەن سىزگە 25 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى بېرىمەن دېسەم، مېنىڭچە سىز جان - جەھلىڭىز بىلەن ئۆزگىرىسىز! — ھەي، باستىر جانا بلىرى، بۇ سىزنىڭ نېمە دېگىنىدە - ئىكەن؟ — دەپ سورىدى پائۇل ۋارقىراپ تۇرۇپ.

— ئەگەر سىز كەلگۈسى يېرىم يىل ئىچىدە ئاكتىپ، قىزغىن ۋە مىننەتدار پوزىتسىيىنى ساقلىسىڭىز، مەن سىزگە 25 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىنى بېرىشنى خالايمەن دېسەم، سىز تەۋەيىڭىزدىكىلەر بىلەن ياخشى ئۆتىسىز. راستىنى ئېيتىپ بې-قىڭ، پائۇل پۇلنى كۆزلىگەندە، سىزنىڭ قول ئاستىڭىزدىكى-لەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىڭىز چوقۇم ياخشىلىنىدۇ. توغرى-مۇ؟

— مەن بۇنىڭغا قوشۇلمەن، — پائۇل لېنىڭ بۇ سۆزىنى باش لىڭشىتىپ تەستىقلىدى.

سىمېئون موناخ دەل ۋاقتىدا پائۇلنى مۈشكۈل ئەھۋالدىن قۇتۇلدۇردى! — سىلەر يىغىنچاقلاپ چىققان ئون تۈرلۈك ئالا-ھىدىلىكنىڭ ھەممىسى ھەرىكەت. ئەمما، ھەرىكەتنى ئۆزىمىز

قارار قىلىمىز. شۇڭا، مېنىڭ ئىككىنچى سوئالىم شۇكى،
سىلەر يېقىندا بۇ ئون تۈرلۈك ئالاھىدىلىكتىن قانچىسىنى ئۆز
ئەمەلىيىتىڭلاردا كۆرسىتەلىدىڭلار؟

— مەن ھەممىسىنى ئورۇنلىدىم، — دېدى لىزا، — بىز
ئازدۇر. — كۆپتۈر ھەممىسىنى ئورۇنلىدۇققۇ دېمەن. پەرق پە-
قەت شۇ يەردىكى، بەزىلەر ياخشى ئورۇنلىغان، بەزىلەر ياخشى
ئورۇنلىالمىغان. مەن گەرچە دۇنيا بويىچە ئەڭ ناچار ئاڭلىغۇ-
چى بولساممۇ، ئەمما مەن بەزىدە ئۆزۈمنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭ-
لاشقا زورلايمەن.

ئوخشاشلا بەلكىم مېنى ئانچە سەمىمىي دېگىلى بولمىسىمۇ،
ئەمما مەن ئائىلەمدىكىلەرگە نىسبەتەن ئىنتايىن سەمىمىي.
— ناھايىتى توغرا ئېيتىشىڭىز لىزا، — سىمپئون كۈلۈپ
تۇرۇپ ئۇنىڭ سۆزىنى تەستىقلىدى، — «ئالاھىدىلىك ئادەتتە
بالىلىق چاغلىرىدىلا شەكىللىنىپ ئاستا - ئاستا ئادەتكە ئايلىنىد-
دۇ. ئەڭ ئاخىرى تۇراقلىق ھەرىكەتكە ئۆزگىرىدۇ. يەنە بەزى
ئادەت ۋە كىشىلىك پەزىلەت ئالاھىدىلىكلىرى ئۈزلۈكسىز تەرەق-
قى قىلىپ ۋە پىشپى يېتىلىپ، بارغانچە ياخشىلىنىدۇ. ئەمما،
بەزى ئادەت ۋە ئالاھىدىلىكلەر ياشلىق دەۋردىن كېيىن تۇراقلىق-
شىپ قالىدۇ. رەھبەرنىڭ ۋەزىپىسى ئۆزىنىڭ مەجەزىدىكى ئۆز-
گەرتىشكە تېگىشلىك ئالاھىدىلىكلەرنى تېپىپ چىقىپ، ئاندىن
لې ئېيتقان 25 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىلىق ئۇسۇلدىن پايدىلى-
نىپ، مەجەزىنى ياخشىلاش. بىز ئۆز - ئۆزىمىزگە جەڭ ئېلان
قىلىپ، ئۆزىمىزدىكى نۇقسانلىرىمىزنى، مەجەزلىرىمىزنى ۋە
تەبىئىيىتىمىزنى ياخشىلاش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچىمىز بىلەن ئاتلىد-
نىشقا بەل باغلىشىمىز كېرەك.

— قان بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىقىدۇ، دېگەن
گەپ بار. — دە! — دەپ پائۇل ئېتىراز بىلدۈردى.
— ئالدىرىماڭ، پائۇل گەپنىڭ ئېسىلى تېخى ئاخىرىدا،

— جاۋاب بەردى سىمپئون موناخ، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى.

تەنەپپۇستىن كېيىن بىز دەرىسىمىزنى داۋاملاشتۇرۇپ، كىشىلىك مۇناسىۋەتنىڭ مۇھىملىقى توغرىسىدا مۇنازىرە قىلدۇق.

سىمپئون موناخ بېشىنى كۆتۈرۈپ سۆز قىلدى، — ئاددىي قىلىپ ئېيتقاندا، رەھبەرلىك قىلىش باشقىلار ئارقىلىق ۋەزىپىنى تاماملاشنى كۆرسىتىدۇ. باشقىلار ئارقىلىق ۋەزىپىنى تاماملاشنى تىلغا ئالغان ۋاقىتىمىزدا، ئىشلار كۆپىنچە ياخشى بېجىرىلمەيدۇ. مەسىلەن، ئەگەر بىز پەقەت ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشنىلا تەلەپ قىلىپ، كىشىلىك مۇناسىۋەتكە ئېتىبار بەرمىسەك ئاقىۋەت قانداق بولىدۇ؟

— ناھايىتى ئاددىي، — جاۋاب بەردى كىنگ، — مەن ئىشلەيدىغان دوختۇرخانىدىلا ئۇنىڭ نەق مىسالى بار. بۇنداق كىشىلەرنىڭ قول ئاستىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ يۆتكىلىپ كېتىش نىسبىتى يۇقىرى بولىدۇ. چۈنكى، ھېچكىم ئۇلار بىلەن خىزمەتداش بولۇشنى خالىمايدۇ.

— بۇ توغرا بولدى، كىنگ، — پەقەت خىزمەتلىكلا ئەھمىيەت بېرىپ، كىشىلىك مۇناسىۋەتكە سەل قارىغاندا، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى تۇتۇپ قالغىلى ۋە خىزمەت ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرگىلى بولمايدۇ. ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئىنتىزامغا رىئايە قىلمايدۇ، مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلىدۇ ۋە گېپىدە تۇرمايدۇ. ئۇندىن باشقا يەنە كىشىنى ئۈمىدسىزلەندۈرىدىغان ئەھۋاللار كېلىپ چىقىدۇ.

— توغرا، بۇ بىر ئېغىز گەپ بىلەن كۆڭلۈم يورۇپ كەتتى! — دېدىم مەن.

— مەن يېقىندا ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى تەشكىللىمەكچى بولغان پاراكەندىچىلىككە يولۇق.

تۇم. ئەھۋالدىن قارىغاندا، بۇ بىزنىڭ پەقەت خىزمەتكىلا ئېتىد-
بار بەرگەنلىكىمىزنىڭ ئاقىۋىتى ئوخشايدۇ. مەن پەقەت خىز-
مەت ئۈنۈمىنى ئۆستۈرۈشنىلا تەلەپ قىلىپ، كىشىلىك مۇناسى-
ۋەتكە سەل قارايتىمەن.

— ئەمما، خىزمەت ئىنتايىن مۇھىم، — دەپ لوقما سال-
دى پائۇل، — ئەگەر خىزمەتنى ياخشى ئىشلىيەلمىسەك، تاماق
قاچىسىنى ساقلاپ قېلىش ئۈمىدىدە بولمىساق بولىدۇ.
— پائۇل، دېگىنىڭىز ئىنتايىن توغرا، — دەپ ئۇنىڭ
سۆزىنى سىمپۇن موناخ قۇۋۋەتلىدى. سىمپۇن موناخ، — پە-
قەت كىشىلىك مۇناسىۋەتكىلا ئەھمىيەت بېرىپ، خىزمەت كۆر-
سىتىدىغان رەھبەرنى تۇتمىغاندا، رەھبەرنىڭ بالا باققۇچىدىن
پەرقى بولماي قالىدۇ. ھەقىقىي رەھبەر خىزمەتلەرنى ئورۇنلاش
بىلەن بىر ۋاقىتتا، يەنە ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىش
لازم.

مەن كۆڭلۈمدىكى گەپلەرنى ئېيتىشقا مەجبۇر بولدۇم:
— ئەمما، ھېس قىلىشىمچە، ئەھۋال بۇنداق ئەمەس.
بۈگۈنكى كۈندە كۆپ سانلىق كىشىلەر بولمىسىمۇ، ناھايىتى
نۇرغۇن كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ كەسپىي ئىقتىدارى ۋە خىزمەت
ئىقتىدارى بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئاساسلىق باشقۇرغۇچى قىلىپ
ئۆستۈرۈلۈۋاتىدۇ. ئەمما، مېنىڭ شەخسىي تەجرىبەمدىن قارى-
غاندا، بۇنى ئىنتايىن خەتەرلىك ئىش دېيىشكە بولىدۇ. مەسى-
لەن، بىز بىر نەپەر ئىنتايىن ياخشى كران شوپۇرىنى گۇرۇپپا
باشلىقلىقىغا ئۆستۈرگەندىن كېيىن، ئىككى قىيىن مەسىلە كې-
لىپ چىقىدۇ. بىر نەپەر چىركىن گۇرۇپپا باشلىقى كۆپىيىپ،
بىر نەپەر ياخشى شوپۇر ئازىيىدۇ. دېمەك، رەھبەرلىك قاتلىمى-
مىزدىكى كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى كەسپىي ئىقتىدار ياكى خىز-
مەت ئىقتىدارىغا ئىگە كىشىلەردۇر.

— ھەقىقەتەن شۇنداق، يوهان، — جاۋاب بەردى سىمپۇن.

ئون موناخ، — بىز بۇرۇن ھوقۇقنىڭ كىشىلىك مۇناسىۋەتكە زىيانلىق ئىكەنلىكىنى مۇنازىرە قىلغاندۇق. مەن ھازىر سىلەر-دىن سوراپ باقاي، كىشىلىك مۇناسىۋەت ھوقۇققا نىسبەتەن مۇھىممۇ؟ مەن ئۆمۈر بويى توپلىغان تەجرىبەمدىن ھېس قىل-دىمكى، كىشىلىك ھايات مەيلى ئۆزى بىلەن ياكى باشقىلار بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسۇن، ئۇ ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتتىن تۈزۈل-گەن. كارخانىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ بىر يىمىرىلمەس قانۇ-نىيەت. ئادەم بولمىسا كارخانىمۇ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت بولغاندىلا، ئاندىن بەختلىك ئائىلە، ئىناق كوللېكتىپ، جۇشقۇن كارخانا، ھەتتا گۈزەل ھايات بولى-دۇ. ھەقىقىي ئۇلۇغ رەھبەرلەرنىڭ ھەممىسى چوقۇم ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولغان بولى-دۇ.

— سىمپئون، تېخىمۇ ئېنىقراق سۆزلەپ بەرسىڭىز بو-لامدۇ؟ — قايتۇرۇپ سورىدى كلىس، — مەن ئەزەلدىن كارخانا پەقەت خىش، سېمونت ۋە ماشىنىلاردىنلا تەركىب تاپقان دەپ قارايتتىم. بۇنىڭ كىشىلىك مۇناسىۋەت بىلەن نېمە ئالاقىسى بار؟

— ئەگەر، بىز بىر كارخانىنى بارغانچە روناق تاپقۇزىمىز دەپ ئويلىساق، ئۇنداقتا چوقۇم تەشكىلات ئىچىدىكى C، E، O ۋە S لار بىلەن ياخشى مۇناسىۋەت ئورنىتىشىمىز زۆرۈر. C باش ئىش بېجىرگۈچى ئەمەلدارنى كۆرسەتمەستىن، بەلكى خېرىدارلارنى كۆرسىتىدۇ. E ئىش-چى - خىزمەتچىلەرنى، O خوجايىن ياكى پايچىلارنى، S بولسا، مال تەمىنلەيدىغان سودىگەرلەرنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئەگەر خېرىدارلارنىڭ بىزدىن رايى كېتىپ، ئۆزلىرىنى رەقىبىمىزنىڭ قوينىغا ئاتسا، بۇ بىزنىڭ خېرىدارلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزدە مەسىلە بارلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. بىز چوقۇم خېرىدارلارنىڭ ئېھتىياجىنى

بايقىالمىساق، ئۇلارنى رازى قىلىشتىن ئېغىز ئېچىش تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس. سودىدا رىئايە قىلىدىغان بىرىنچى قائىدە: ئەگەر بىز خېرىدارلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرالمىساق، ئۇنداق-تا باشقىلار بىزنىڭ ئورنىمىزنى ئىگىلەيدۇ.

بۇ گەپ دەرھال ماڭا ياراپ كەتتى - دە:

— توغرا، بۇرۇنقىدەك زىياپەتكە تايىنىپ زاكاس مال قوبۇل قىلىدىغان ئۇنداق ۋاسىتىلەر ئاللىقاچان كارغا كەلمەيدى-غان بولۇپ قالدى. ھازىر خېرىدارلارنىڭ ئەھمىيەت بېرىدىغىنى سۈپەت، مۇلازىمەت ۋە باھا! — دېدىم.

سىمبئون موناخ بېشىنى لىڭشىتىپ:

— يوهان، بۇ گېپىڭىز ناھايىتى ياخشى بولدى. بىز چوقۇم خېرىدارلارنىڭ ئېھتىياجىغا ئەھمىيەت بېرىشىمىز، ئوخ-شاشلا ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئېھتىياجىمۇ ئەھمىيەت بېرىشىمىز كېرەك. ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ غەلىيان كۆتۈرۈ-شى، يۆتكىلىپ كېتىش نىسبىتىنىڭ يۇقىرى بولۇشى، ئىش تاشلاش، جەڭگىۋارلىق روھىنىڭ چۈشۈپ كېتىشى، مەسئۇلى-يەتسىزلىك ۋە لەۋزىدە تۇرماسلىقتەك ناچار ئەھۋاللارنىڭ ھەم-مىسى كاپىتالىستلار بىلەن ئىشچىلارنىڭ مۇناسىۋىتى ياخشى بولماسلىقىدىن، كاپىتالىستلارنىڭ ئىشچىلارغا ياخشى غەمخور-لۇق قىلماسلىقىدىن كېلىپ چىققان، — دېدى.

مەن دەرھال زاۋۇتتىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ غوۋغا چىقىرىشى توغرىسىدا خوجايىننىڭ ماڭا مەسىلە باشقۇرۇشتا، دەپ ئېيتقانلىقىنى، ئەمما مېنىڭ قۇلاق سالىمغانلىقىمنى ئەس-لىدىم.

— تېخىمۇ ئېنىقراق ئېيتقاندا، ئەگەر خوجايىن بىلەن پايچىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرالمىساق، پۈتۈن كارخانىدىن چوڭ چاتاق چىقىدۇ. پايچىلار مەبلەغ سېلىشتىن كېلىدىغان يۇقىرى پايدىدىن باشقا نەرسىنى تەلەپ قىلمايدۇ. ئەگەر بىز

ئۇلارنىڭ تەلىپىنى قاندۇرالمىدىغان بولساق، پايچىلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىز يامانلىشىدۇ، ئەلۋەتتە!

لى شۇئان ئىنكاس قايتۇردى:

— دەل شۇنداق، سىمپۇن موناخ، ئەگەر پايچىلار قانائەت ھاسىل قىلمىسا، تەشكىلىمىز ئۈزۈنغىچە مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمىدۇ. بۇ توغرىلۇق مەن مۇنداق بىر ئاچچىق ساۋاققا ئىگە. بىر نەچچە يىل ئىلگىرى، مەن ئارىزونا شتاتىدىكى بىر ئارامگاھنىڭ باش دىرېكتورى ئىدىم. ئەينى ۋاقىتتا كۆپچىلىك ئىناق بولۇپ، خۇشال - خۇرام خىزمەت قىلاتتۇق. ئەمما، نەتىجە قازىنىشقا سەل قاراپتىمىز. ئەڭ ئاخىرى، مەن بۇ يەردىن ئاستا ئايرىلىشقا مەجبۇر بولۇپ، گېئولوگىيە ئوقۇشقا ئىنستىتۇتقا كىردىم.

— كەسىپ ئەھلىلىرى ۋە مال تەمىنلەيدىغان سودىگەرلەر بىزنى دېتال، مۇلازىمەت ياكى ئايلانما مەبلەغ بىلەن تەمىنلىشىدىن قەتئىينەزەر، ئوخشاشلا بۇ قائىدىنى ئۇلارغىمۇ تەتبىقلاشقا بولىدۇ. مەڭگۈ تىجارەت قىلىشنى ئويلىغاندا، خېرىدارلار ۋە مال تەمىنلەيدىغان سودىگەر بىلەن مەڭگۈ ياخشى مۇناسىۋەتنى ساقلاش كېرەك. بىر ئېغىز گەپ بىلەن ئېيتقاندا، تىجارەتتە مۇۋەپپەقىيەت قازانغان كارخانىلارنىڭ بىردىنبىر ئۇسۇلى شۇ. كى، ئۇلار خېرىدارلار، ئىشچى - خىزمەتچىلەر، خوجايىن ۋە مال تەمىنلەيدىغان سودىگەرلەردىن ئىبارەت C، E، O، S قاتارلىق تەرەپلەر بىلەن ياخشى مۇناسىۋەت ئورنىتىدۇ. مېنىڭچە، بارلىق مۇۋەپپەقىيەت قازانغان رەھبەرلەرنىڭ ھەممىسى بۇ ئاددىي قائىدىنى ياخشى بىلىدۇ، — دېدى سىمپۇن موناخ ئارقىدىنلا.

— سىمپۇن، كېسىپ ئېيتقاندا، سىز قول ئاستىڭىزدەكىلەرنى ياكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى نېمە ئارقىلىق خۇش قىلغىلى بولىدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ئۇ بولسىمۇ پۇل. باشقىدەسنى سۆزلىمەيلى، ماڭا پۇل بېرىڭ! — دەپ سورىدى پائۇل

يەنىلا قايىل بولماي.

— ئەلۋەتتە پۇل ئىنتايىن مۇھىم، پائۇل، ئەگەر قايسى بىر كۈنى پۇلىڭىز بولمىسا، پۇلنىڭ قانچىلىك مۇھىملىقىنى بىلىپ قالسىز. ئەمما، گېپىمىزگە كەلسەك، دۆلەت ئىچىدىكى ئون نەچچە يىللىق تەتقىقات نەتىجىسىگە ئاساسلانغاندا، ئىشچى-خىزمەتچىلەر تەشكىل تەرىپىدىن ئېرىشىشنى ئەڭ زور ئۈمىد قىلىدىغان نەرسىلەر ئىچىدە پۇل پەقەت تۆتىنچى ياكى بەشىنچى ئورۇندا تۇرىدىكەن. ئەكسىچە، ئىززەت - ھۆرمەتكە ۋە ئېتىراپ قىلىشقا ئېرىشىش، تەشكىلگە تۆھپە قوشۇش ۋە قولىدىن ئىش كېلىدىغان بولۇش قاتارلىق ئامىللار پۇلنىڭ ئالدىدا تۇرىدىكەن. بىراق، ئىنتايىن ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، مۇتلەق كۆپ سانلىق رەھبەرلەر بۇنداق تەكشۈرۈشلەرگە دىمىغىدا كۈلۈپلا قويدۇ. لېنىڭ روھىي ھالىتىدىن بىئاراملىق ۋە سۆز قىلىشقا ئىندىتىلىش ئالامەتلىرى ئىپادىلىنىپ تۇراتتى، ئاخىرى ئۇ:

— مەملىكىتىمىزدىكى نىكاھ ئەھۋالىغا قاراپ باقايلى! نىكاھ بىر خىل شېرىكلىك مۇناسىۋىتىنى ئەمەس ياكى ئۇنى تەشكىل دېگىلىمۇ بولمايدۇ. ئەمما، ھازىر نىكاھلارنىڭ تەڭدىن تولىسى ئەڭ ئاخىرى مەغلۇپ بولىدۇ! سىلەر نىكاھنىڭ مەغلۇپ بولۇشىدا بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان سەۋەبىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟ ئۇ بولسىمۇ پۇل ۋە ئائىلە ئىقتىسادىدا كۆرۈلگەن مەسىلە! سىلەر بۇنداق چۈشەندۈرۈشكە ئىشىنىمىسىلەر؟ بۇنداقچە بولغاندا، نامرات كىشىلەر نىكاھتا چوقۇم ۋەيران بولامدۇ؟ ھەقىقەتەن كۈلكىلىك! ئۆزۈمنىڭ كۆپ يىللاردىن بۇيان چېركاۋغا قاراشلىق رايوندا كېلىشەلمەيدىغان ئەر - ئاياللارغا كونسۇلتاتسىيە قىلىپ بېرىش تەجرىبەمدىن قارىغاندا، نىكاھىدا مەسىلە كۆرۈلگەن ئەر - ئاياللارنىڭ ھەممىسى تىغ ئۈچىنى ناھايىتى تەبىئىي ھالدا پۇلغا قارىتىدۇ. چۈنكى، بۇ بىر ناھايىتى روشەن سەۋەب بولغاندىن سىرت، بىز يەنە ئۇنى ناھايىتى ئاسانلا

ئۆزىمىزگە قالقان قىلىپ پايدىلىنالايمىز. ئەمما، نىكاھنىڭ بۇزۇلۇشىدىكى ھەقىقىي سەۋەب ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ ياخشى بىر تەرەپ قىلىنمىغانلىقىدا بولسا كېرەك! — دېدى

— ناھايىتى چوڭقۇر مەنىلىك سۆز قىلدىڭىز! — دېدىم مەن سۆز قىستۇرۇپ، مەن باشقۇرغان زاۋۇتىمۇ شۇنداق بولغان. يېقىندا ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى قۇرۇشنى مەسلىھەتلەشتى. كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ماڭا بۇ ئىشنىڭ پۇلغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلە ئىكەنلىكىنى ھەمدە مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىشەنمىسەم بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەمما، مەن مەسلىھىتىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن تەكلىپ قىلغان مەسلىھەتچى بۇ ئىشنىڭ پۇل بىلەن ئالاقىسى يوقلۇقىنى ئېيتتى. بۇ كاپىتا-لىستلار بىلەن ئىشچىلارنىڭ مۇناسىۋىتىدە مەسىلە بار دېگەن پىكىردە قەتئىي چىڭ تۇردى. ئەمما، مەن ئەينى ۋاقىتتا بۇ كۆز قاراشقا قوشۇلمىغانىدىم. ھازىر ئويلىسام ئۇنىڭ شۇ چاغدىكى گېپى توغرا ئىكەن!

— سىمپۇن، توغرا، تەشكىل ياكى كىشىلىك ھاياتقا نىسبەتەن ئېيتقاندا، كىشىلىك مۇناسىۋەت ئىنتايىن مۇھىم. مەن سىزنىڭ پىكىرىڭىزگە تولۇق قوشۇلىمەن... بىراق، سىزچە كىشىلىك مۇناسىۋەتنىڭ ياخشى بولۇشى ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم بولغان شەرت نېمە؟ — دەپ سورىدى لىزا ئارقىدىنلا.

— بۇ سوئالنى سورىغانلىقىڭىز ئۈچۈن ئىنتايىن خۇشال-مەن، لىزا، — سىمپۇن موناخ دەرھال جاۋاب بەردى، — جاۋابى ناھايىتى ئاددىي، ئۇ بولسىمۇ ئىشەنچ دېگەن بىر سۆزدىنلا ئىبارەت. ئەگەر ئىشەنچ كەم بولسا، كىشىلەر بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىش ئىنتايىن تەسكە توختايدۇ. ئىشەنچ خۇددى يېلىمغا ئوخشاش، كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى تۇتۇپ تۇرىدۇ. بىر نەرسە. ئىشەنمىسەڭلار، مۇنداق بىر مەسلىھىتىنى ئويلاپ

بېقىڭلار: سىز ئۆزىڭىز ئىشەنمەيدىغان ئادەم بىلەن چىقىشالام-
سىز؟ ئۇنى ھەپتە ئاخىرىدىكى كەچلىك زىياپەتكە بىللە تاماق
يېيىشكە تەكلىپ قىلامسىز؟ ئىشەنچ ئاساسى بولمىسا نىكاھ
بۇزۇلىدۇ؛ ئائىلە ئەزالىرى يىراقلىشىدۇ؛ تەشكىل ۋەيران بو-
لىدۇ؛ دۆلەت يېمىرىلىدۇ. ئەمما، ئىشەنچ ئىشەنچلىك بولۇش
ئاساسىدا بارلىققا كېلىدۇ. بۇ نۇقتىنى بىر دەمدىن كېيىن
تەپسىلىي مۇھاكىمە قىلىمىز.

مەن بۇ يەرگە كەلگەن بىرىنچى كۈنى بىز نۇرغۇن مەسىلە-
لەرنى مۇنازىرە قىلدۇق. ئەمما، مەن پەقەت يۇقىرىدا بايان
قىلىنغانلىرىنىلا ئېسىمدە تۇتالىدىم.

ھېسسىياتىم ئۆركەشلەپ، پىكرىم قالايمىقانلىشىپ زادىلا
ئارام تاپالمىدىم. كەچكىچە قاتتىق چارچىغانلىقىمدىن دىققىتىم-
نى يىغالمىي قالدىم. مەن «ئىمزا» قويغان مەسئۇلىيەتلەر —
ئاتا، ئاساسلىق باشقۇرغۇچى، ئائىلە باشلىقى ۋە تىرىشچانلىق-
شاش مەسئۇلىيەتلەر مېنىڭ ھوقۇققا تايىنىپ يېتەكچىلىك قى-
لىشىم سەۋەبىدىن بەربات بولۇپ، روھىم چۈشكۈنلىشىپ قەد-
دىمنى رۇسلىيالمىي قالغانلىقىمدەك ئىشلار كاللامدىن زادىلا
نېرى كەتمىدى. شۇ كۈنى كەچتە، ھېرىپ ھالىمدىن كەتكەنلى-
كىمدىن، خۇددى يىقىلىپ چۈشكەندەك، ئۆزۈمنى كارىۋاتقا تاش-
لاپ، خېلى ئۇزۇندىن كېيىن ئۇيقۇغا غەرق بولدۇم.

ئىككىنچى كۈنى

كونا كۆز قاراشلارغا ئېسىلىۋېلىش ۋە كونا قېلىپنى بۇزۇپ
تاشلاش...

— ئىلھام كەلگەندە...

ئىككىنچى كۈنى سەھەر سائەت تۆتتىن 45 مىنۇت ئۆتكەندە، مەن ئويغىنىپ كەتتىم. كارىۋات ئۈستىدە بىر ئاز يېتىۋېلىشنى ئويلىدىمىيۇ، بىراق سىمپۇن موناخنىڭ موناستىردا مېنى ساقلاۋاتقانلىقىنى ئېسىمگە ئېلىپ، ئىسسىق ئورنىمدىن دەرھال تۇرۇپ كەتتىم، يۈزۈمنى ھاپىلا - شاپىلا يۈيدۈم - دە، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن ئىشكىتىن چىقتىم.

مەن موناستىرغا يېتىپ بارغاندا، سىمپۇن موناخ ئۆزىنىڭ ھەر قېتىملىق ئىبادەت ۋاقتىدا ئولتۇرىدىغان ئورنىدا ئولتۇراندۇ. ئۇ مېنى كۆرۈپلا ئۆز يېنىدا ئولتۇرۇشقا ئىشارەت قىلدى. مەن ھۆرمەتتىن ئۆتەرەك بۇيرۇققا ئىتائەت قىلغان قىياپەتتە ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇردۇم ۋە:

— كەچۈرۈڭ، مەن سىزنى تولىمۇ سەھەر تۇرۇشقا مەجبۇر قىلىپ قويدۇم، — دېدىم. ئۇنىڭغا خىجالەت بولۇپ.

— ھېچ ۋەقەسى يوق. يوهان مەن ئورنىمدىن تۇرغىلى خېلى ۋاقىت بولۇپ قالدى. سىز بىلەن پاراڭلىشىش پۇرسىتى چىقىپ تولىمۇ ياخشى بولدى. تۈنۈگۈن سىز ئەتىگەنلىك تاماقنى بىللە يېيىشنى ئېيتقانىڭىز، مەن بۇنى مۇدىرغا دېدىم. لېكىن، ئۇ قوشۇلمىدى. ئۇ پەقەت ئىككىمىزنىڭ ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمىدىكى ئىبادەتتىن ئىلگىرىلا ئۇچرىشىشىمىزغا رۇخسەت قىلدى.

— مۇدىر ھەقىقەتەن «ئۇلۇغ» ئىكەن - ھە! — دېدىم

مەن.

— يوهان، سىز ئۆزىڭىزنىڭ ھازىرغا قەدەر نېمىلەرنى ئۆگىنىۋالغانلىقىڭىزنى ماڭا ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟
— ھوقۇق ۋە نوپۇز دېگەنلەرگە ئوخشاش نۇرغۇن نەرسىلەر. ئۆگىنىۋالدىم، — دېدىم ئۇنىڭغا جاۋابەن، — بۇلار ماڭا نىسبەتەن ھەقىقەتەن يېڭى نەرسىلەر ئىكەن. ھە، راست، سىمپ-ئون، سىز مېنىڭ كىنىڭنىڭ گەپلىرىگە قۇلاق سالمايغانلىقىمنى قانداق بىلىدىڭىز؟

— بۇ ناھايىتى ئوڭايغۇ يوهان، مەن سىزنىڭ باشقىلارنىڭ گېپىنى ئانچە دىققەت قىلىپ ئاڭلىمايدىغانلىقىڭىزنى بايقىغانمەن.

— بۇنداق ئەمەستۇ، مەن ئۆزۈمنى ئىزچىل تۈردە ئەڭ ياخشى تىڭشىغۇچى دەپ قاراپ كېلىۋاتىمەن، — دېدىم دەرھال ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ.

— شۇنداقمۇ؟ تۈنۈگۈن ئەتىگەن بىز سىزنىڭ ياتىقىڭىزدا ئۇچراشقان چاغدا، سىز مېنىڭ گېپىمنى ئاز دېگەندە ئۈچ قېتىم بۆلۈۋەتتىڭىز. يوهان بۇ مەن ئۈچۈن بەربىر، ئەگەر سىز قول ئاستىڭىزدىكىلەرنىڭ گېپىنى دائىم شۇنداق بۆلۈۋەتسىڭىز، ئۇلارنىڭ نېمە دەپ ئويلاپ قالدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ئەجىبا، ئىلگىرى ھېچكىم سىزگە سىزنىڭ مۇشۇنداق كەمچىلىكىڭىز بارلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۆتمىگەنمۇ؟

— ياق ئەسكەرتىمىگەن، — دېدىم مەن يالغان سۆزلەپ، ئەمەلىيەتتە مارى ئىلگىرى ماڭا كۆپ قېتىم قاقشاپ، مېنىڭ ئەزەلدىن باشقىلارنىڭ گېپىنى ئاخىرغىچە ئاڭلىمايدىغانلىقىم، ھەمىشە باشقىلارنىڭ گېپىنى تارتىۋېلىشقا تەييار تۇرىدىغانلىقىم، بۇنداق قىلىشنىڭ بالىلارغا ئېلىپ كېلىدىغان زەربىسىنىڭ قانچىلىك چوڭ بولىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئېيتىپ ئۆتكەندى. مارى يەنە ماڭا مېنىڭ خىزمەتتىمۇ مۇشۇنداق كەمچىلىك.

ئەردىن پەقەتلا خالىي بولالمايدىغانلىقىم، لېكىن بۇنى مېنىڭ ئالدىمدا تىلغا ئېلىشقا ھېچكىمنىڭ جۈرئەت قىلالمايدىغانلىقى قاتارلىقلارنىڭ مۇمكىن ئىكەنلىكىنىمۇ دېگەندى. ئەمەلىيەتتە، ئىلگىرى مەلۇم بىر ئادەم خىزمەت ئۈستىدە ماڭا مۇشۇنداق گەپلەرنى دېگەندى. ئۇ بولسىمۇ مەلۇم بىر مەھسۇلات دىرېكتورى بولۇپ، ئۇ خىزمىتىدىن ئىستىپا بېرىپ، رىقابەتچىنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئېتىشتىن ئىلگىرى مېنى تەنقىد قىلىپ، مېنىڭ ئۇ ئۇچراتقان كىشىلەر ئىچىدىكى باشقىلارنىڭ گېپىنى ئاڭلاشقا ئەڭ دىققەت قىلمايدىغان ئادەم ئىكەنلىكىمنى ئېيتقاندى. لېكىن، ئۆز ۋاقتىدا مەن ئۇنىڭ گېپىگە قىلچە ئېرەن قىلمىغانىدىم. چۈنكى، مېنىڭ نەزىرىمدە خائىننىڭ گېپى قۇلاق سېلىپ ئاڭلاشقا پەقەتلا ئەرزىمەيتتى.

— جون، سىزگە ئوخشاش ھەمىشە باشقىلارنىڭ گېپىنى بۆلۈۋېتىش كىشىلەردە ناھايىتى يامان تەسىر قالدۇرىدۇ. بىرىنچىدىن، بۇنداق قىلىش سىزنىڭ مېنىڭ گېپىمگە قىلچە قۇلاق سالماي، ئەكسىچە ئۆز كالىڭىزدا توختاۋسىز ھالدا مېنىڭ گېپىمگە قانداق ئىنكاس قايتۇرۇش كېرەكلىكى توغرىسىدا ئويلىنىۋاتقانلىقىڭىزنى بىلدۈرىدۇ. ئىككىنچىدىن، بۇنداق قىلىش سىزنىڭ قارشى تەرەپكە ياكى مېنىڭ كۆز قارىشىمغا قىلچە پەرەز قىلمايۋاتقانلىقىڭىزنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى، سىز مېنىڭ سۆزۈمنى تۈگىتىۋېلىشىمغا يول قويمىدىڭىز. ئۈچىنچىدىن، بۇنداق قىلىش يەنە سىزنىڭ ئۆزىڭىزنىڭ گېپى مېنىڭ گېپىمدىن ئۈستۈن ۋە ئاقىلانە ھېسابلايدىغانلىقىڭىزنى بىلدۈرىدۇ. جون، سىزنىڭ ئىش - ھەرىكەتلىرىڭىزدە سىزنىڭ باشقىلارنى تولۇمۇ ھۆرمەت قىلمايدىغانلىقىڭىز چىقىپلا تۇرىدۇ. ئەگەر سىز رەھبەر بولسىڭىز، بۇنداق قىلىشقا ھەرگىز بولمايدۇ.

— لېكىن، سىمپۇن، مەندە قىلچە ئۇنداق ئوي يوق. مەن سىزنى ناھايىتى ھۆرمەتلەيمەن، — دېدىم مەن ئۇنىڭ سۆزىنى

ئىنكار قىلىپ، — يوهان ھۆرمەت قىلىشنى پەقەت كۆڭلىدىلا ئويلاپ قويسا بولمايدۇ، بۇنى يەنە ھەرىكەت ئارقىلىق ئىپادىلەش كېرەك.

— بولىدۇ، مېنىڭچە مەن ئۆزۈمنى بۇ تەرەپتە يەنە ئۆز-گەرتسەم بولغۇدەك، — گەپنىڭ تېمىسىنى بۇراش مەقسىتىدە ئالدىراپلا جاۋاب بەردىم مەن.

— ئۆزىڭىز توغرىسىدا سۆزلەپ بېقىڭا يوهان، — سىمپ-ئون موناخ مېنىڭ سۆز تېمىسىنى بۇراش ئويۇمنى بىلىۋالغان بولسا كېرەك. ماڭا ماسلاشقاندا كىلا مەندىن بۇ سوئالنى سورىدى.

مەن بەش مىنۇتچە ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى تونۇشتۇردۇم. ئاندىن يەنە ئوخشاش ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ئۇنىڭغا «ئۇنىڭ بىلەن تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالغانلىقىم» نى ۋە ئېسىمدىن چىقمايدىغان قورقۇنچلۇق چۈشۈمنى قىسقىچە بايان قىلىپ بەردىم. سىمپون موناخ خۇددى بۇ دۇنيادا مېنىڭ سۆزۈمدىنمۇ مۇھىم نەرسە يوقتەك، پۈتۈن دىققىتى بىلەن گېپىمگە قۇلاق سېلىپ ئولتۇردى. لېكىن، ئۇ كۆزۈمگە قاراپ ئولتۇرۇپ، ئاندا - ساندا بېشىنى لىڭشىتىپ سۆزۈمنى چۈشىنىۋاتقاندا - لىقىنى ئىپادىلەپ قويغاندىن باشقا، باشتىن - ئاخىر بىر ئېغىز گەپ قىلمىدى... سۆزۈم ئاخىرلاشقانغا قەدەر سەۋرچانلىق بىلەن تىڭشاپ ئولتۇردى.

بىر - ئىككى مىنۇتلۇق سۈكۈتتىن كېيىن سىمپون موناخ ئېغىز ئېچىپ، — يوهان ماڭا بۇ ھېكايىنى سۆزلەپ بەرگەنلىكىڭىزگە رەھمەت. بۇ ناھايىتى قىزىقارلىق ھېكايە ئىكەن! مەن ئەزەلدىن كىشىلىك ھاياتقا دائىر كىچىك ھېكايىلەرنى ئاڭلاشنى ناھايىتى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى.

— شۇنداقمۇ؟ بىراق، مېنىڭ ھېكايەم ھېچقانچە ئۆزگىچە ئەمەسقۇ؟ سىز مېنىڭ ئۆزىڭىز بىلەن تاسادىپىي ئۇچرىشىپ

قېلىشىمغا قانداق قارايسىز؟ بۇ زادى قانداق ئىش؟ — دەپ سورىدىم مەن، ئارىسالدى بولغان قىياپەتتە.

— مەنمۇ ئېنىق بىلمەيمەن... يوهان، — دېدى ئۇ ئېڭىكىدىكى سىلىغاچ، — مەن سىزنىڭ ئايالىڭىزنىڭ گېپىنى بىر قەدەر قوللايمەن، مېنىڭچە ئۇنىڭ ئىچىدە چوقۇم مەلۇم سىر بار. نېمىدېگەن بىلەن بىز يوشۇرۇن ئالڭ ۋە چۈشكە تەبىر بېرىشتە تېخى دەسلەپكى باسقۇچتا تۇرۇۋاتىمىز. بەلكىم چوڭقۇر ۋە مول مەنىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى مۇمكىن، پەقەت بىز بۇلارنى بىلمەيمىز، خالاس.

— ھەئە، مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن.

— بۇندىن باشقا، يوهان بۇ ھەپتىدە مەن سىز ئۈچۈن قىلىپ بېرەلىگۈدەك قانداق ئىشلار بار؟

— سىمپۇن، مەن سىزنىڭ ئەقىل - پاراستىڭىزدىن ئازراق ئوغرىلىۋالالىسامكەن دەيمەن. مەن بۇ ۋاقىتلارنى تولىمۇ جاپا ۋە خاتىرجەمسىزلىك ئىچىدە ئۆتكۈزدۈم. توققۇزى تەل ئادەم ئەسلىدە كۆڭلى توق ۋە خاتىرجەم ئۆتسە بولاتتى. لېكىن، مەن ھەرگىز بۇنداق ئەمەسمەن!

— يوهان، مەن كۆپ يىللىق ۋاقتىمنى سەرپ قىلىش ئارقىلىقلا، (يېتەرلىك ماددىي تۇرمۇشنىڭ چوقۇم بەختنىڭ كاپا. لىتى بولالىشىنىڭ ناتايىن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم) — سىمپۇن موناخ خۇددى ئۇلۇغۋار بىر ھەقىقەتنى سۆزلەۋاتقانداك سۆزلەيتتى، — «ئەگەر ئەتراپىڭىزدىكى شەيىلەرنى كۆزىتىدىغان بولسىڭىز، ھەقىقىي بەختنىڭ چوقۇم ھەقسىز ئىكەنلىكىنى بايقايسىز.»

— بۇ گەپ راستمۇ؟ سىمپۇن.

— يوهان، پىكرىڭىزنى ئەركىن قويۇۋېتىپ، ياخشىراق ئويلاپ بېقىڭ. مۇھەببەت، نىكاھ، دوست، پەرزەنت، نەۋرە... كۈن چىقىش، كۈن پېتىش، ئايدىڭ كېچە، جىمىر - جىمىر

يۇلتۇزلار... يېڭىلا تۇغۇلغان بوۋاق... گۈل - گىياھلار، كۆل-
لەر، بۇلۇتلار... تۇغما سېزىم، تەم سېزىمى، پۇراق سېزىمى،
ئاڭلاش سېزىمى، كۆرۈش سېزىمى... جىنسىي مۇھەببەت...
خوجايىنلىق قىلىش ھوقۇقى... ھەتتا ھاياتنىڭ ئۆزى... قاتارلىق
خۇشاللىقلارنىڭ قايسى بىرى ھەقسىز ئەمەس؟

موناخلار موناستىرغا كىرىشكە باشلىدى. ئىبادەت قىلىش
ۋاقتى توشتى. شۇنىڭ بىلەن بىزمۇ خوشلىشىشقا مەجبۇر بول-
دۇق.

— سىمېئون، مەن بۇ ھەپتىدە سىزدىن كۆپرەك نەرسە
ئۆگىنىۋېلىشنى بەك ئۈمىد قىلىمەن. گەرچە مەن ئۆزۈمنىڭ
نېمە ئۆگىنىۋالالايدىغانلىقىمنى جەزم قىلالمىساممۇ، لېكىن مەن
پۈتۈن كۈچۈم بىلەن تىرىشىمەن. ماڭا شۇنسى ئايانكى، مەن
تاماق قاچام، ھەتتا ئائىلەم ۋە يۋان بولۇپ كېتىشتىن ئىلگىرى،
تىرىشىپ ئۆز خاراكتېرىمنى ياخشىلاپ، تۇرمۇشۇمنى نورمال
ھالەتكە قايتۇرۇپ كېلىشىم كېرەك. بىراق، راستىنى ئېيت-
سام، مەن بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن تېخىمۇ ئازابلىنىدىغان
بولۇپ قالدىم. سىز بىلەن قانچە مۇلاھىزە قىلغانسىرى، ئۆزۈم-
نىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىمنى شۇنچە چۈشىنىپ
يەتتىم. مەن ئۆزۈمگە نىسبەتەن ئەزەلدىن ھازىرقىدەك ئۈمىد-
سىزلىنىپ باقمىغانىدىم.

— يوهان، لېكىن بۇ بىر ياخشى باشلىنىش، — دېدى
سىمېئون موناخ كۈلۈمسىرىگىنىچە.

دۈشەنبە ئەتىگەن، چوڭ سائەت توققۇز قېتىم جاراڭلىدى،
دەرسخانا ئىچى ۋاراڭ - چۇرۇڭغا لىق تولدى.

سىمېئون موناخ كۆپچىلىككە قاراپ مۇلايىم كۈلۈپ قويغان-
دىن كېيىن، — بىز تۈنۈگۈن مۇنازىرە قىلغان مەسىلىگە نىس-
بەتەن، چوقۇم ئوخشاش بولمىغان كۆز قاراشتىكى كىشىلەر
بار، شۇنداقمۇ؟ — دېدى تەكەللۇپ بىلەن.

— ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭىز! بىز تۈنۈگۈن ئۆگەنگەن بالىلار ھېكايىلىرىگە ئوخشاش نەرسىلەرنىڭ ئەمەلىي تۇرمۇشتا قىلچە پايدىسى يوق، — دەپ ئالدىراپ جاۋاب بەردى. پائۇل خۇددى پۈتۈن سىنىپتىكىلەرگە ۋاكالىتەن سۆز قىلىۋاتقانداك تەرزىدە سۆزلەپ تۇرۇپ.

لى بېشىنى چايقاپ:

— جانابىي ئەسكەر! ھەممىنى بىر تايىقتا ھەيدىمەڭ، ئۆزىڭىز ئەمرۇ - مەرۇپلارغا چىڭ ئېسىلىۋالدىكىنسىز، كالىد - ئىزنى يېڭىلىشىڭىز بولغۇدەك، — دېدى.

— «ئەمرۇ - مەرۇپ» دەپ نېمىنى دېمەكچىسىز باستىر ئەپەندى؟ بۇ دەل سىلەرنىڭ «ئىنجىل» نىڭلاردىكى ھېلىقى گەپ - لەر ئەمەسمۇ؟ — دېدى، پائۇل ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ.

— «ئەمرۇ - مەرۇپ» دەپ ناھايىتى ياخشى ئېيتتىڭىز، — دېدى سىمېئون موناخ ئۇنىڭ سۆزىگە ئۇلاپلا، بىزنىڭ كىشى - لىك ھاياتىمىزغا يۆنىلىش بەلگىلەشتە قوللىنىلىدىغان، ئەگەر ئۇلاردىن مۇۋاپىق پايدىلىنىدىغان بولساق، تىپىك ئۆلگىنىڭ رولى ناھايىتى زور بولىدۇ، ھەتتا ئۇ ئارقىلىق ھاياتنى قوغداپ قالغىلى بولىدۇ. لېكىن، يېڭى ئۇچۇرلارنى قوبۇل قىلىشقا نىسبەتەن يامان رول ئويناپ قېلىشى مۇمكىن.

— شۇنداقمۇ، مەن چۈشەندىم. مەن راستتىنلا ئەمرۇ - مەرۇپلارغا ئېسىلىۋاپتىمەن! مەن پوپلارنى قارا نىيەت رەزىل كىشىلەر، شۇڭا ئۇلارغا ھەرگىز يېقىن يولماسلىق كېرەك دەپ ئويلاپ كەپتىكەنمەن... مەن كوماندىرىمدىن خۇش بولسام بولغۇ - دەك، ئەمىسە مۇبادا، ئۇ مېنى بۇ يەرگە بارسەن، دەپ تۇرۇۋال - مىغان بولسا، مەنمۇ ئۆزۈمنىڭ بۇ كونا كۆز قاراشلىرىمدىن مۇشۇ بىر ھەپتە ئىچىدىلا پۈتۈنلەي ئادا - جۇدا بولالمىغان بولاتتىم، — دېدى پائۇل كۈلۈپ تۇرۇپ.

— رەھمەت، چۈشەنچە بەرگەنلىكىڭىزگە پائۇل، — دېدى

سمبئون موناخمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ، — كونا كۆز قاراشلار تۈپەي-
لىدىن شەكىللىنىدىغان خەۋپ ھەققىدە مەن مۇنداق بىر مىسال
ئېلىپ ئۆتەي، ئويلاپ بېقىڭلار، مۇبادا مەلۇم بىر قىز كىچىك-
دىن تارتىپلا دادىسىنىڭ خورلىشىغا ئۇچراپ كەلگەن بولسا،
ئۇنىڭدا شەكىللىنىدىغان دۇنيا قاراش قانداق بولار؟ ئۇ چوقۇم
ئەرلەرنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئەسكى، ھەممىسى ئىشەنچسىز
دەپ ئويلايدۇ. ئۆز دادىسىنىمۇ ئۆلگۈدەك ئۆچ كۆرىدۇ. ئۇ چوڭ
بولغاندىن كېيىن بولسا، ئەرلەر بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتۈشكە
پۈتۈنلەي ئامالسىز قالىدۇ.

— مەن چۈشەندىم، — دېدى كىنگ، — كىچىك قىز-
چاقتا كىچىك ۋاقتىدىن تارتىپلا شەكىللەنگەن كونا كۆز قاراش
ئۇنىڭ ھەممە ئەرلەر ناھايىتى ئەسكى دەپ قارىشىغا سەۋەبچى
بولىدۇ. لېكىن، گەپنىڭ توغرىسى بولسا، پەقەت بىر قىسىم
ئەرلەرلا ناھايىتى ئەسكى. بۇنى مۇنداقچە ئېيتقاندا، كىچىك
قىزچاقنىڭ كىچىك ۋاقتىدا ئەسكى دادىسى بىلەن بىرگە تۇرۇش
جەريانىدا شەكىللەندۈرگەن تەجربىسى، ئۇ چوڭ بولغاندىن كې-
يىن خاتا ھالدا يېتىلىپ، كونا كۆز قاراشقا ئايلىنىپ قالغان.
— گېپىڭىز ناھايىتى توغرا، كىنگ، — دېدى سىمبئون
موناخ گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئۆز-
مىزدە بالىلىق چاغلىرىمىزدىن تارتىپ شەكىللەنگەن كۆز قاراش-
لار ئۈستىدە مەيلى ئۇ ئۆزىمىز بىلەن ياكى ئەتراپىمىزدىكى دۇنيا
بىلەن، ياكى تەشكىلاتلار بىلەن ۋە ياكى باشقىلار بىلەن مۇناسى-
ۋەتلىك بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، دائىم قايتا ئويلىنىپ بېقىشىمىز
مىز كېرەك. ئېسىڭلاردا بولسۇنكى، (ئادەملەر تاشقى دۇنيانى
چۈشىنىشتە ئۆزىدە شەكىللەنگەن تىپىك چۈشەنچىلەرگە تايىنىدۇ.
لېكىن، بۇ تىپىك چۈشەنچىلەر ھەرگىزمۇ مۇقەددەس دەس-
تۇرلاردا سۆزلىنىدىغان مۇتلەق ھەقىقەت ئەمەس.

— ئىلگىرى كىتابلاردا، مەن بەزىلەرنىڭ ئادەملەر دۇنيا-

نىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى مەڭگۈ كۆرەلمەيدۇ، چۈنكى ئۇلار دۇنيانى پەقەت ئۆز چۈشەنچىسى بويىچىلا چۈشىنىدۇ، دەپ ياز-
غانلىقىنى ئوقۇغان، — دېدىم مەن ئۇنىڭ سۆزىگە ئۇلاپلا، —
چۈنكى، ئادەملەرنىڭ چۈشەنچىلىرى ھەر خىل بولغاچقا ئۇلارنىڭ
تاشقى دۇنيا ھەققىدىكى چۈشەنچىسىمۇ ھەر خىل بولىدۇ. شۇ-
ڭا، ئادەملەرنىڭ باي - كەمبەغەللىك پەرقى، ئىرقىي پەرقى،
ياش - قېرىلىق پەرقى ۋە سالامەتلىك پەرقى قاتارلىق جەھەتلەر-
گە ئاساسەن ھەر خىل بولىدۇ. باشقىلارنى قويۇپ تۇرۇپ،
ئۆزۈم بىلەن ئايالىمنى ئېيتسام، جەزم قىلالايمەنكى، ئىككى-
مىزنىڭ دۇنيا قارىشىمىزمۇ چوقۇملا ئوخشاش ئەمەس.

— مارك. تۆتىن: «تەجرىبە - ساۋاقلارغا ئالاھىدە ئېھتى-
يات بىلەن مۇئامىلە قىلىش كېرەك. ھەرگىزمۇ بىر قېتىم
قايناقسۇ ئىچىپ ئاغزى كۆيۈپ قالسا، سوغۇق سۈنىمۇ پۈۈلەپ
ئىچىدىغان بولۇپ قالماسلىق كېرەك» دەپ ئېيتقاندى، — دەپ
گەپ قىستۇردى لىزامۇ بوش كەلمەي.

— پاي، سۆزۈڭلار قالتىس پاساھەتلىك بولىدۇ، —
دېدى سىمپىئون موناخ ئادىتى بويىچە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ، —
بىز مونۇلارنى ياخشى ئويلاپ باقساق بولىدۇ: ئىلگىرىكى ۋاقىت-
لاردىن قالغان بېلەت تاشلاش ھوقۇقى نېگىرلارنى تۆۋەن دەرىجى-
لىك ھايۋان دەپ قاراش پادىشاھ خەلقىنى ئىدارە قىلىدۇ دېگەن
قاراش؛ پۈتۈنل مەيداندا ئاق رەڭلىك مىخلىق ئاياغ كىيىشكە
بولمايدۇ دېگەن قاراش؛ ئاياللار پەقەت ئۇزۇن چاچ قويۇپ،
سىرغا ئاسسىلا بولىدۇ دېگەن قاراش ۋە ھاكازالار. بۇ قاراشلار-
نىڭ ھەممىسى سىنلەرگە ناھايىتى تونۇشقۇ دەيمەن. يېڭىچە تەبىر
بېرىش ۋە ئىپادىلەش ئۇسۇللىرى ناھايىتى جەڭگىۋارلىققا ئىگە
بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلار ھەمىشە ئۇچىغا چىققان بىمەنىلىك،
كىشىنى ئازدۇرىدىغان گەپلەر دەپ قارىلىدۇ، ھەتتا بەزىدە ئەك-
سىيەتچى دەپ گۇناھ ئارتىلىدۇ. كونا كۆز قاراشلارغا جەڭ

ئېلان قىلىش ھەقىقەتەن جاپالىق. لېكىن، بۇنداق قىلىش ئىلا-
گىرىلەشنىڭ مۇھىم ئاچقۇچى. دۇنيانىڭ ئۆزگىرىشى بارغانسې-
رى تېزلەشمەكتە. ئەگەر بىز ئۆز قىبلىنامىمىز ۋە كۆز قاراش-
لىرىمىز توغرىسىدا ئۆز ۋاقتىدا قايتا ئويلىنىشنى بىلمەيدىغان
بولساق، ئۇ چاغدا بىز دەۋر تەدبىرىدىن شاللاپ تاشلىنىمىز!
— ئۈزلۈكسىز ياخشىلاش سادالىرى شۇنىڭ ئۈچۈن بارغان-
سېرى كۈچىيىپ كېتىپتىكەن - دە، ئەگەر كارخانىلار ئۆزلىرى-
نىڭ كۆز قاراش ۋە باشقۇرۇش ئۇسۇللىرىنى تەكشىمىسە، ئۇ
چاغدا چوقۇم ئۆزىنىڭ رىقابەتچىلىرى ۋە پۈتۈن دۇنيا تەرىپىدىن
شاللاپ تاشلىنىدۇ. لېكىن، ئۆزگىرىش تولىمۇ قىيىن ئىش.
سىز نېمىشقا ئۆزگىرىشنى بۇنچىۋالا تەكىتلەيسىز سېمپئون؟
— دېدى كلىس.

— ئۆزگىرىش بىزنى ئەسلىدىكى خاتىرجەم مۇھىتتىن
تارتىپ چىقىپ، بىزنى يېڭىچە ئۇسۇللارنى قوللىنىشقا مەجبۇر
قىلىدۇ. بۇ دەل ئۆزگىرىشنىڭ قىيىن ھېسابلىنىدىغان يېرى-
دۇر. ئۆزىمىزدە ئىلگىرى شەكىللەنگەن ئوي - پىكىرلەرگە
جەڭ ئېلان قىلىش بىزدىن ئۆزىمىزنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىمىز
ئۈستىدە قايتا ئويلىنىشىمىزنى تەلپ قىلىدۇ. بۇنداق قىلىش
ئەلۋەتتە ئاسان ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە نۇرغۇن كىشىلەر ئۆز-
نىڭ كىچىك دۇنياسىدا خاتىرجەم كۈن كەچۈرۈشنى خالايدۇ-
كى، مەسىلىنى ھەل قىلىپ ئازاب ۋە قىيىنچىلىقلار ئۈستىدىن
غالب كېلىشنى خالىمايدۇ، — دېدى ئىتتىكلا سېمپئون موناخ.
— چۈنكى ھەممە ئادەم راھەت - پاراغەتكە ئىنتىلىدۇ -
دە! — دېدى رىزا مىيىقىدا كۈلۈپ تۇرۇپ.

كلىس سۆزىنى يەنە داۋاملاشتۇردى:

— ھاياتلىقتا مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدىغان نەرسە يوق. شۇنىڭ
ئۈچۈن، مەيلى شەخس ياكى تەشكىل بولۇشىدىن قەتئىينەزەر،
ھەممىسى ئۆز ئەھۋالىنى ئۈزلۈكسىز ھالدا ياخشىلاپ ۋە تەكشىپ

تۇرغاندىلا، ئاندىن ئۆزگىرىشكە ماسلىشالايدۇ. تەبئىي تاللاش قانۇنىيىتى بىزگە شۇنى ئېنىق ئۇقتۇرىدۇكى، ئەگەر ئۈزلۈك-سىز تەڭشەپ ۋە ياخشىلاپ تۇرمىغاندا، زاۋاللىققا يۈز تۇتماقتىن باشقا ئامال يوق!

— ئادەتتىكى كىشىلەر پەقەت ئۈزلۈكسىز ياخشىلاپ تۇرۇش لازىملىقىنى چۈشىنىدۇ، — دېدى سىمپىئون ئۇنىڭ سۆزىگە قوشۇمچە قىلىپ، — ھەقىقىي ئۆزگىرىش ھاسىل قىلمىغاندا، ئۇنى ھەرگىزمۇ ياخشىلىنىش بولدى دېگىلى بولمايدۇ. پەقەت كونا قائىدە - پرىنسىپلارنى بۇزۇپ تاشلاپ، يېڭىچە ۋەزىيەت يارىتىشقا جۈرئەت قىلالايدىغان كىشىلەرگە رەھبەرلىك قىلىش. تەك ئېغىر مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئالالايدۇ!

— بېرنارد شاۋ مۇنداق دېگەنىدى، — دېدى رىزا، — سەگەك ئادەم ئۆزىنى ئۆزگەرتىش ئارقىلىق مۇھىتقا ماسلىشىدۇ. ھالبۇكى، گالۋاك ئادەملەرلا مۇھىتنى ئۆزىگە ماسلاشتۇرۇشقا ئۇرۇنىدۇ. دېمەك، سىزچە بولغاندا تەرەققىياتنىڭ ھەممىسى گالۋاك ئادەملەر تەرىپىدىن ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈلگەنكەن - دە!

— مەن ھەمىشە كوماندا ئەزالىرىغا مۇنداق دەيمەن، — دېدى كلىس، — ئىت چانىسىدا باشلامچى ئىت ھەمىشە مۇنداق ئۈچ خىل پايدىغا ئېرىشەلەيدۇ. بىرىنچىدىن، ھەممىدىن ئاۋۋال ئەڭ ساپ قارغا ئېغىز تەگكۈزەلەيدۇ. ئىككىنچىدىن، ھەممىدىن ئاۋۋال يېڭى مەنزىرىلەردىن ھۇزۇرلىنالايدۇ. ئۈچىنچىدىن، ھەمىشە باشقا ئىتلارنىڭ كۆتىنى پۇراپ مېڭىشقا مەجبۇر بولمايدۇ.

— رەھمەت سىزگە كلىس، مەن بۇنداق گەپنى تېخى تۇنجى قېتىم ئاڭلىشىم، — دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ.

سىمپىئون موناخ دوسكا ئالدىغا بارغاندىن كېيىن كۆپچىلىك.

تىن ھەممىمىزدىن بىرلىكتە باش قاتۇرۇپ، كۈنچە كۆز قاراش-
لار بىلەن يېڭىچە كۆز قاراشلارنى ئۆزئارا سېلىشتۇرۇپ چىقىد-
شىمىزنى تەلەپ قىلدى. ئاندىن كۆپچىلىك ئوتتۇرىغا قويغانلار-
نى دۈسكىغا يازدى (1 - 2 - رەسمىگە قاراڭ).

يېڭىچە كۆز قاراش	كونا كۆز قاراش
يەر شارىلاشقان ئەركىن رىقابەت	ئامېرىكىچە مەنمەنلىك
ھوقۇقنى قويۇۋېتىپ باشقۇرۇش	مۇستەبىتلەرچە باشقۇرۇش
ياپونىيە = يۇقىرى سۈپەتلىك مەھسۇلاتلار	ياپونىيە = ئەخلەت مەھسۇلاتلار
رەھبەرلىك قىلىش	باشقۇرۇش
ئويىيېكتىپ سەۋەب - نەتىجە	سۈيىيېكتىپ جەھەتتىن بېكىتىش
ئۈزلۈكسىز ياخشىلاش	بۇزۇلغاندا ئاندىن بىر گەپ بولار
قىسقا مەزگىللىك پايدا بىلەن ئۇ- زۇن مەزگىللىك پايدا ئېلىشنى تەڭپۇڭلاشتۇرۇش	قىسقا مەزگىللىك پايدا ئېلىش
شېرىك	ئىشچى
ئۆزگىرىشنى ئادەتتىكى ئەھۋال دەپ قاراش	ئۆزگىرىشنى رەت قىلىش ۋە ئۆزگىرىشتىن قورقۇش
سۈپەتسىز مەھسۇلات ئىشلەپچى- قارماسلىق	لاياقەتلىك بولمىسلا كۇپايە

سىمپۇن موناخ سۆزىنى يەنە داۋاملاشتۇردى:
— ئەلۋەتتە 21 - ئەسىرگە قەدەم قويغان چېغىمىزدا كار-
خانا باشقۇرۇش جەھەتتىكى بىر قىسىم كونا كۆز قاراشلار ئۈس-

تىمىدە قايتا ئويلانماي بولمايدۇ. خۇددى بىز بايا تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن ھېلىقى كىچىك قىزچاققا ئوخشاش، بىز بەلكىم ئەمەل-يەتكە ئويغۇن كەلمەيدىغان بىر قىسىم كونا بويا ۋە كونا كۆز قاراشلارنى ئېلىپ ئۈزلۈكسىز ئۆزگىرىپ تۇرۇۋاتقان يېڭى ئە-سىرگە قەدەم قويۇۋاتقاندىمىز. كۆپچىلىك قېنى ئويلاپ يېقىڭ-لارچۇ، تەشكىلىي باشقۇرۇش جەھەتتە ئاللىبۇرۇنلا بۇزۇپ تاش-لاشقا تېگىشلىك يەنە قانداق كونا كۆز قاراشلار بار؟

پائۇل يەنە بىرىنچى بولۇپ قولىنى كۆتۈردى:
— پىرامىدا شەكىللىك باشقۇرۇش. يۇقىرىدىن - تۆۋەنگە بۇيرۇق چۈشۈرۈلىدىغان بىر خىل باشقۇرۇش شەكلى. بۇنىڭدا تۆۋەندىكى كىشىلەرنىڭ پەقەت بۇيرۇق بويىچە ئىش قىلىشىغىلا بولىدۇكى، ئۇلارنىڭ باشقىچە پىكىردە بولۇشىغا يول قويۇلماي-دۇ. دېمەك، بۇ كۆز قاراش بويىچە بولغاندا، «پۇل دېمەك ھوقۇق دېمەكتۇر» دېگەن قانۇنىيەتكە ئەمەل قىلىنىدۇ.

— پائۇل ناھايىتى ياخشى چۈشەندۈردىڭىز، — دېدى رىزا ئارقىدىنلا، — بۇ خىل باشقۇرۇش شەكلى باشتىن - ئاخىر قىلچە ئۆزگەرگىنى يوق. بىز ئىلگىرى گۆدەكلىك دەۋرىمىزدە ئارزۇ قىلغان $\times$ دەۋرىدىكى رەھبەرلەرنىڭ ئىلگىرىكى رەھبەر-لەردىن قىلچىمۇ پەرقى يوق.

سىمېئون موناخ يەنە بىر قېتىم دوسكا ئالدىغا كەلدى - دە:
— بىز ئالدى بىلەن پىرامىدا شەكىللىك باشقۇرۇش ئۇسۇ-لىنى كۆرۈپ باقايلى، ئاندىن بۇ خىل باشقۇرۇش ئۇسۇلىنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنچىلىك ئومۇميۈزلۈك قوللىنىلىدىغانلىقىنى تەت-قىق قىلىپ كۆرەيلى، — دېدى.

سىمېئون موناخ دوسكىغا ناھايىتى چوڭ ئۈچبۇلۇڭلۇق شە-كىلدىن بىرنى سىزىپ چىققاندىن كېيىن ئۇنى يەنە بەش بۆلەككە بۆلدى ۋە:

— بۇ خىل يۇقىرىدىن - تۆۋەنگە قاراپ چوڭىيىپ بارىدۇ.

غان پىرامىدا شەكىللىك باشقۇرۇش ئۇسۇلى ئاللىبۇرۇن بىرقانداق
چە يۈز يىللىق تارىخقا ئىگە بولۇپ قالدى. بۇ ئۇرۇش ۋە
پادىشاھلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن كۆچۈرۈپ كېلىنگەن. بۇنىڭغا
ئارمىيىنى مىسال ئېلىپ ئۆتسەك، ئارمىيىنىڭ ئەڭ ئۈستۈنكى
قاتلىمىدا گېنېراللار تۇرىدۇ. ئۇنىڭدىن تۆۋەندىكى قاتلامدا پولى-
كوۋنىكلار ياكى پودپولىكوۋنىكلار ۋە ياكى مايورلار تۇرىدۇ؛
ئۇنىڭدىن تۆۋەندىكى قاتلامدا كاپىتان ياكى لېتىنانتلار تۇرىدۇ؛
ئۇنىڭدىن تۆۋەندىكى قاتلامدا بولسا سېرژانت پائۇللار تۇرىدۇ.
كۆپچىلىك پەرەز قىلىپ بېقىڭلارچۇ، ئەڭ تۆۋەن قاتلامدىكى
كىملىرى؟ — سويما ئەسكەرلەر! — دېدى پائۇل، — فرونتىدىكى
بۇرادەرلەر بۇ نامنى بەك ياخشى كۆرىدۇ. ئۇلار ھەتتا ئۆزلىرى-
نىڭ مۇشۇنداق چاقىرىلىشىنى ئارزۇ قىلىشىدۇ تېخى.
پىرامىدا 2.2 رەسىم شەكىللىك سىخىما

باشلىق

گېنېرال

مۇئاۋىن لىدىر

پولىكوۋنىك

ئوتتۇرا قاتلامدىكى دىرېكتور

كاپىتان

گۇرۇپپا باشلىقى

سېرژانت پائۇل

ئىشچى (چۆپچەت)

سويما (جەڭچى)

— بۇ سۆزلەرگە تەبىر بەرگەنلىكىڭىزگە رەھمەت، پائۇل.
ئۇنداقتا بۇ رەسىمدە دۈشمەن بىلەن ئەمەلىي قوغاقلاشما جەڭ
قىلىدىغان ئادەم كىم؟ — دېدى سىمېئون موناخ ئارقىدىنلا، —
ئەڭ ئۈستۈنكى قاتلامدىكى گېنېرالمۇ ياكى پائۇل ئېيتقان ھېلى-
قى سويما ئەسكەرلەرمۇ؟

سىمېئون موناخ قولغا بورنى ئېلىپ ئۈچبۇلۇڭلۇق شەكىل
ئىچىدىكى ھەربىر ھەربىي ۋەزىپە نامىنىڭ ئۈستۈنكى قىسمىغا
كۆپ ئۇچرايدىغان تەشكىلىي ۋەزىپە ناملىرىنى يېزىپ چىقتى.
ئاندىن كۆپچىلىككە قاراپ:

— ھازىر بىز بۇ ھەربىي ۋەزىپە مودېلى بىلەن بۈگۈنكى
كۈندە قوللىنىلىۋاتقان تەشكىلىي ۋەزىپە مودېلىنى ئۆزئارا سې-
لىشتۈرۈپ باقايلى، باشلىق گېنېرالغا تەڭ؛ مۇئاۋىن لىدىر
پولكوۋنىكقا تەڭ؛ ئوتتۇر قاتلامدىكى دىرېكتور كاپىتانغا تەڭ؛
گۇرۇپپا باشلىقى سېرژانتقا تەڭ. لېكىن، ئادەتتىكى تەشكىلىي
قۇرۇلمىنىڭ ئەڭ تۆۋەن قاتلىمىدا تۇرىدىغىنى كىمكىنە؟ —
دېدى.

— ئىشچى! — دەپ تەڭلا جاۋاب بېرىشتى. ئولتۇرغانلار-
نىڭ يېرىمى خۇددى كېلىشىۋالغاندەكلا.

— ئەمما ھازىر ئۇلارنى ئۇنداق دەپ ئاتىماي، باشقىچە
ئاتاشقا توغرا كېلىدۇ، — دېدى لې كۆپچىلىككە قاراپ، — يەنى
بىز ھازىر ئۇلارنى «ئىشچى» دەپ ئاتىماي، «چۆپەت» دەپ
ئاتىشىمىز كېرەك.

— ناھايىتى توغرا دېدىڭىز لې، — دېدى سىمېئون موناخ
كۈلۈپ تۇرۇپ، — ئۇنداقتا خېرىدارلارنى بۇ رەسىمنىڭ قايسى
قىسمىغا قويۇش كېرەك؟ كارخانىلاردا خېرىدارلارغا كىم ئەڭ
يېقىن؟ باشلىقمۇ ياكى قېتىرقىنىپ ئىشلەپ مەھسۇلاتنى قىم-
مەتكە ئايلاندۇرغان كىشىمۇ؟ مېنىڭچە بۇنىڭ جاۋابى ناھايىتى
ئېنىق بولسا كېرەك! ئۇنىڭ ئارقىسىدىنلا مۇنداق دېدى:

— مېنىڭ كارخانا باشقۇرۇش مەسلىھەتچىم ھەمىشە ماڭا بىزنىڭ زاۋۇتتا خېرىدارلارغا ئەڭ يېقىن ئادەمنىڭ دەل ئەينەك-لەرنى ئوراپ - قاچىلاشقا مەسئۇل ئىشچىلار ئىكەنلىكىنى ئەس-كەرتىپ تۇرىدۇ. مەن بولسام گەرچە خېرىدارلارنى چۈشەنسەم-مۇ، ھەتتا ئۇلارنى مېھمان قىلىپ تۇرساممۇ، لېكىن خېرىدارلا-ر يەنىلا يەشىكنى ئاچقاندىن كېيىنكى ئەينەكنىڭ سۈپىتىنىڭ ياخشى ياكى ناچار ئىكەنلىكىگە ھەممىدىن بەك كۆڭۈل بۆلىدۇ. ھالبۇكى، ئەينەككە ئەڭ ئاخىرقى قېتىم قول تېگىدىغىنى بول-سا، دەل ئوراش - قاچىلاش ئىشچىلىرىدۇر. شۇڭا، خېرىدارلا-رغا ئەڭ يېقىن ئادەم ئاشۇلاردۇر.

— توغرا، مەن ھەمىشە باشلىقنىڭ تازا تۇتامى يوق، قۇلاققا ياقمايدىغان گەپلەرنى قىلىپ، ۋالاقلاپلا يۈرگىنىنى كۆ-رىمەن. نېمىشقا دېسەڭلار، باشقىلارنىڭ سالاملاشقۇدەكمۇ چول-سى يوق چاغدا، ئۇلار ئەتىدىن - كەچكىچە بىكار يۈرىدۇ، گەپنىڭ ئېنىقىنى قىلدى لىزا.

— مۇشۇنداق تەشكىلى قۇرۇلما مودېلى بۈگۈنكى كۈندە-كى تەشكىلى باشقۇرۇشقا مۇۋاپىق كېلەمدۇ، — دەپ سورىدى سىمېئون موناخ.

— قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ دېگەن ئەڭ كېرەك-كە كېلىدىغان مودېل! — دېدى پائۇل سۆزىدىن ئۇنىڭ سەل نارازى بولغانلىقى چىقىپ تۇراتتى، — بىز دەل مۇشۇ مودېلغا تايىنىش ئارقىلىق دۈشمەننى تارمار كەلتۈرگەن ئەمەسمۇ؟ بۇ خىل مودېل ئىنتايىن كارغا كېلىدۇ!

— شۇنداقمۇ... دېدى لې، — بۇ خىل مودېلنىڭ ئومۇم-يۈزلۈك مودا بولۇشىدىكى سەۋەب شۇكى، ئېلىمىز 20 - ئە-سىرنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدىكى بىر قانچە قېتىملىق چوڭ ئۇرۇشلاردا غەلىبە قىلغاندىن كېيىن، كۆپچىلىك ئۇنى ھەقىقەت دەپ بىلگەنلىكىدە. ئۇلار يۇقىرىدىن - تۆۋەنگە قارىتىلغان،

ئىتائەت قىلىش بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان ھوقۇق، نوپۇز شەكلىدىكى بۇ خىل ئىش بېجىرىش ئۇسۇلىنى مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنىڭ ئۈنۈملۈك يولى دەپ قاراپ كەلدى. بىر قىسىم كىشىلەر، ھەتتا بۇنداق باشقۇرۇش ئۇسۇلىنى ئۇلۇغ قانۇنىيەت سۈپىتىدە كارخانا، ئائىلە، توپ كوماندىسى، چېركاۋ قاتارلىق غەيرىي ھەربىي تەشكىلاتلارغىمۇ تەتبىقلاشنى تەرغىب قىلىشتى.

— توغرا، بۇ خىل ھەربىي باشقۇرۇش ئۇسۇلىغا تايىنىپ جەڭلەردە غەلبە قىلىشقا بولىدۇ، — دېدى سىمپىئون موناخ بېشىنى لىڭشىتىپ، — شۇنداق بولغاچقا بىز جەڭلەردە غەلبە مۇ قىلدۇق، ئەركىنلىككە چىقتۇق. مەنمۇ ھەم ھازىرقىدەك دەرس مۇنبىرىدە تۇرالايدىغان بولدۇم. بىراق، ئەسلىي گېيىمىزگە كەلسەك، مەن ئىلگىرى تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن خورلۇققا ئۇچرىغان ھېلىقى كىچىك قىزچاق ھېلىمۇ ئېسىڭلاردىمۇ؟ بىز مۇ ئوخشاش خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قالدۇقمۇ قانداق؟ بىزمۇ ھەممىنى بىر تاياققا ھەيدەپ، دۆلەت زېمىنى ۋە پۇقرالارنى ھەقىقەتەن مۇۋەپپەقىيەتلىك قوغداپ قالالايدىغان باشقۇرۇش ئۇسۇلىنى، ئوخشاشلا پۈتۈن ئالەمنى ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرەلەيدۇ دەپ خاتا ئويلاپ قالدۇقمۇ قانداق؟ ئۇ راستتىنلا ئەڭ ياخشى باشقۇرۇش ئۇسۇلىمۇ؟ بەلكى بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراق باشقۇرۇش ئۇسۇللىرىمۇ باردۇر؟

— راست گەپنى ئېيتسام، — دېدى لې، — مەن سىز دوسكىغا سىزغان باشقۇرۇش مودېلىنى تەپسىلىي كۆزىتىپ چىقتىم. قاندىن كېيىن، سىزنىڭ خېرىدار بىلەن دۈشمەننى ئوخشاش بىر ئورۇنغا تىزىپ قويغانلىقىڭىزنى بايقىدىم! سىز راستتىنلا كارخانىلارنىڭ ھەممىسى خېرىدارلارنى دۈشمەن سۈپىتىدە كۆرىدۇ دەپ ئويلىمايدىغانسىز؟

بۇنداق ئەمەستۇ... ھېچ بولمىغاندا كارخانىلار قەستەن بۇنداق قارىمايدۇ، — دېدى كىڭ ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن، — لې.

كىن، مېنىڭ تولىمۇ ئەنسىرەيدىغىنىم، كارخانىلار مۇبادا يۇقىد-
رىدىن - تۆۋەنگە قارىتىلغان بۇنداق باشقۇرۇش ئۇسۇلىنى راست-
تىنلا تەتبىقلاپ قالدىغان بولسا، قانداق ئىشلار يۈز بېرەر؟
— نېمىشقا بۇنداق دەيسىز؟ — سورىدىم مەن ئۇنىڭدىن.
— چۈنكى، تەشكىل ئىچىدىكى ئادەملەر پەقەت يۇقىرىنىڭ
پىكرىنىلا چوڭ بىلىپ، بۇيرۇق بويىچە ئىش قىلىدۇ. پەقەت
خوجايىننىلا ھۆرمەتلەپ، خېرىدارنى بولسا، ئوسۇرۇققا تەڭ
دەپ ھېسابلايدۇ، — دېدى كىنىڭمۇ ئويلاپ ئولتۇرماستىنلا.
— كىنىڭ، سىز ھەقىقەتەن ئىنچىكە كۆزىتىپسىز! —
دېدى، سىمپئون موناخ ئۇنى ماختاپ، — توغرا، يۇقىرىدىن -
تۆۋەنگە قارىتىلغان بۇنداق باشقۇرۇش ئۇسۇلىدا بۇ خىل ھادىسە-
لەر ھەقىقەتەن يۈز بېرىدۇ. ئەگەر مەن سىلەرنىڭ خىزمەت
ئورنىڭلارغا بېرىپ، قول ئاستىڭلاردىكى بىرەر ئادەمدىن ياكى
چۆپەتلەردىن ۋە خىزمەتچىدىن، ياكى... سىلەر نېمە دەپ ئاتى-
غان بولساڭلار شۇنىڭدىن «سىلەر كىملىرىدە ياخشى تەسىرات
قالدۇرساقكەن دەپ ئويلايسىلەر؟» دەپ سوراپ قالساڭلار، ئۇلار
قانداق جاۋاب بېرەر؟

مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي ئۇنىڭ گېپىگە لوقما سالدىم:
— مەن جاۋابىنىڭ «خېرىدار» بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.
بىراق، مېنىڭچە ئۇلار «خوجايىن» دەپ جاۋاب بېرىشى مۇم-
كىن. ئۇلار يەنە «مەن خوجايىننىلا كۈتۈپ، ئۇنى خۇشال
قىلىشىم كېرەك! چۈنكى، خوجايىن خۇشال بولغاندىلا، كۆپچى-
لىكنىڭ كۈنىمۇ خۇشال ئۆتىدۇ - دە، دېيىشلىرى مۇمكىن.
بۇ راستتىنلا بىر چۈشكۈنلۈك، لېكىن بۇ ھەقىقىي ئەھۋال.
— جون، سىز ناھايىتى راست گەپ قىلىدىڭىز، — دېدى
سىمپئون موناخ، — مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن. بۈگۈنكى كۈندىكى
تەشكىل خۇددى، ئوزۇقلۇق زەنجىرىگە ئوخشايدۇ. ھەممە ئادەم
پەقەت ئۆزىدىن يۇقىرى ئادەملەرگە ياخشىچاق بولۇشنىلا ئويلاي-

دۇ. لېكىن، ھەممە ئادەم پەقەت ئۆز ئۈستىدىكى ئادەملەرنى كۈتۈش ۋە ئۇلارغا ياخشىچاق بولۇشنىلا ئويلىسا، ئۇنداقتا خېرىدارلارنىڭ ھالىدىن كىم خەۋەر ئالىدۇ؟
لېزا بىر ھازا ئويلىغاندىن كېيىن ئاستا گەپ قىلىشقا باشلىدى:

— راستتىنلا تولىمۇ كۈلكىلىك ھەم تولىمۇ ئېچىنارلىق ئىكەن. توغرا، بىز بۇ پىرامىدا شەكلىنى تەتۈرسىگە ئۆرۈپ، خېرىدارلارنىڭ ئېھتىياجىنى ئۇنىڭ ئەڭ ئۈستىگە قويساق، ئاندىن توغرا بولامدۇ - قانداق؟

— ھەئە، بەك توغرا بولىدۇ، لېزا، — دېدى لې، — ئەگەر خېرىدارلارغا كۆيۈپ - پىشىپ مۇئامىلە قىلمىساق، ئۇلار ئازراقلا خاپا بولۇپ قالسا، كۈدە - كۆرىمىزنى يىغىشتۇرۇپ كېتىشىمىزگە توغرا كەلسە، ئۇ چاغدا بىزنىڭ بۇ يەرگە كېلىپ دەرس ئاڭلاش پۇرسىتىمىز قانداق كېلەتتى دەيسىز.
سىمېئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ سۆزلەۋېتىپ قولىغا بورنى ئالدى:

— لېزانىڭ دېگەنلىرىگە ئاساسلانسا، بىز بۇ يۇقىرىدىن - تۆۋەنگە قارىتىلغان باشقۇرۇش ئۇسۇلى مودېلىنى تەتۈرسىگە ئۆرۈسەك، ئاندىن توغرا بولغان بولىدۇ. بۇرۇن كېرەككە كەلگەن ئۇسۇللارنىڭ ھازىرمۇ چوقۇم كېرەككە كېلىشى ناتايىن. بىز لېزانىڭ تەلپىگە ئاساسەن، بۇ ئۈچبۇلۇڭلۇق شەكلىنى تەتۈرسىگە ئۆرۈپ، خېرىدارنى ئۇنىڭ ئەڭ ئۈستۈنكى قىسمىغا قويالى. بىز بايىلا مۇنازىرە قىلىپ ئۆتكەندەك، خېرىدارلارغا ئەڭ يېقىن بولسا، ئىشچى ياكى باشقىچە قىلىپ ئېيتساق چۆپقەت ئاندىن قالسا گۈرۈپپا باشلىقى، ئاندىن قالسا يەنە تەرتىپ بويىچە باشقىلار. بولدى يېڭى مودېل قارىماققا دەل مۇشۇنداقتەك قىلىدۇ.

سىمېئون موناخ دوسكىغا يېڭى بىر رەسىمنى سىزىپ چىقتى.

خېرىدار

ئىشچى (چۆپقەت)

گۈرۈپپا باشلىقى

ئوتتۇرا قاتلامدىكى دىرېكتور

مۇئاۋىن لىدىر

باشلىق

— سىمېئون، بۇ پۈتۈنلەي خام خىيال! سىز ھازىر ئويۇن
ئوينىۋاتىسىز! — دېدى پائۇل، — خېرىدار ھەممىدىن ئۈستۈن
... ۋاي توۋا! بۇ تاتلىق گەپلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت نەزەرىيىلا
خالاس، بۇلارنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلايدىغان بولسا...

— بىر ئاز تەخىر قىلىپ مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاڭ، پا -
ئۇل، — دېدى سىمېئون موناخ، — ئەگەر، مەلۇم بىر كارخانا
بار بولۇپ، ئۇ ھەقىقەتەن خېرىدارلارنى چوڭ بىلسە، ئۇ ئەمەل -
يەتتىمۇ پۈتۈن كۈچى، پۈتۈن نىيىتى بىلەن ئۇلارنى كۈتىدۇ؛
ئەگەر بۇ كارخانىنىڭ باشقۇرۇش ئۇسۇلى تەتۈر پىرامىدا شەكىل -
لىك باشقۇرۇش بولسا، ئۇ ھالدا بىرىنچى سەپتىكى ئىشچىلار -
نىڭ ھەممىسى پۈتۈن نىيىتى بىلەن خېرىدارلارغا كۆڭۈل بۆ -
لۈپ، ئۇلارنىڭ تەلەپ، ئۆلچەملىرىگە يېتىشكە تىرىشىدۇ؛ يەنە
بىر دەرىجە تۆۋەندىكى گۈرۈپپا باشلىقىمۇ بىرىنچى سەپتىكى
ئىشچىلارنى خېرىدارلار سۈپىتىدە كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ ئۆلچەم -
تەلەپلىرىگە يېتىش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. مۇشۇنداق قىلىپ، دەرد -
جىمۇ دەرىجە داۋاملىشىدۇ... ھەربىر قاتلامدىكى باشقۇرغۇچى
خادىملارنىڭ ئۆز روھىي دۇنياسىنى ئۆزگەرتىپ، يېڭىچە ئۆلچەم
تۇرغۇزۇشقا ھەم رەھبەرلىك قىلىشنىڭ ھەرگىزمۇ ئېگىزگە

چىقىۋېلىپ تۆۋەندىكىلەرگە بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، قوماندانلىق قىلىش بولماستىن، بەلكى مۇلازىمەت قىلىش، كۈتۈش ۋە ئۆزىنى باشقىلارنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇش ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئاڭلىماققا بۇ ناھايىتى زىددىيەتلىك گەپ. تەك تۇيۇلىدۇ. بىز راستىنلا رەھبەرلىكنى تەتۈر قىلالامدۇق؟ تەتۈر قىلالىمىساق مۇلازىمەت خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىشنى يولغا قويماقچى ئۈنۈمى ئوخشاشلا ناھايىتى ياخشى بولىدىغۇ!

— مەن ئۆز بۆلۈمۈمدىكى رەھبەرلەرگە ئىزچىل ھالدا ئۇلارنىڭ خىزمىتىنىڭ بىز ئۈچۈن ھەر خىل قىيىنچىلىق ۋە ئاۋارچىلىكلەرنى تۈگىتىپ، بىزنىڭ كېسەللەرنى كۆڭۈل قو-يۇپ كۈتۈشىمىزگە شارائىت يارىتىپ بېرىشتىن ئىبارەت بولۇشى كېرەكلىكىنى دەپ كېلىۋاتىمەن. مەن ئۇلارغا يەنە يول ياساش ماشىنىسىغا ئوخشاش، بىز ئۈچۈن بارلىق توسالغۇلارنى سۈيۈ-رۈپ تاشلىشى كېرەكلىكىنى دېدىم. سىمېئون، سىزنىڭ ئۇسۇ-لىڭىزغا ئاساسەن چۈشەندۈرگەندە، قول ئاستىدىكىلەر ئۈچۈن قىيىنچىلىقلارنى ھەل قىلىپ بەرگەندە، ئاندىن مۇلازىمەت خا-راكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىش بولۇپ ھېسابلىنىدىغۇ دەيمەن، — دېدى، كىنىڭ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي.

— ئېيتقىنىڭىز ناھايىتى توغرا، — دېدى لې، — ئەپ-سۇس، ئەمەلىيەت بۇنداق ئەمەس. مۇتلەق كۆپ قىسىم باشقۇر-غۇچىلار مەسىلە ھەل قىلىشقا ياردەم بەرمەكتە يوق، ئەكسىچە ئەتىدىن — كەچكىچە ئاۋارچىلىك تېرىش بىلەنلا ئالدىراش يۈ-رۈيدۇ. بىز ئىلگىرى ھەمىشە پەقەت ئاۋارچىلىك تېرىشنىلا بىلىدىغان باشقۇرغۇچىنى «دېڭىز چايكىسى تىپىدىكى باشقۇرغۇ-چى» دەپ ئاتايتتۇق. ئۇلار خۇددى دېڭىز چايكىسىغا ئوخشاش، ھەر ئۈچ — تۆت مىنۇتتا بىر قېتىم كېلىپ قالايىمقانچىلىق قىلىدۇ. يېنىڭىزدا جاننى ئالغۇدەك چىرقىراپ، چۈشلۈك تام-قىڭىزنى ئوغرىلاپ يەيدۇ. ئاندىن ئارقىسىغا قاراپمۇ قويماستىن

ئۇچۇپ كېتىدۇ. مېنىڭچە، بۇ يەردىكى ھەممىڭلار ئاشۇنداق باشقۇرغۇچىلارغا يولۇققانغۇ دەيمەن.

— مېنىڭ باشقۇرغۇچۇم بۇنىڭدىنمۇ ئاشۇرۇۋېتىدۇ! —
دېدى كىنگ يەنە سۆزلەپ، — ئۇنىڭ دېيىشىچە، باشقۇرغۇچى ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىگە تەستە ئېرىشكەچكە، ئۆزىنى ئۈستۈن تۈ- تۈپ يۈرۈش، ئايروپىلاندا قەھۋە قۇيىدىغان، دوختۇرخانىدا كې- سەللەرگە ياردەملىشىپ تەرەت قاچىسىنى يۇيىدىغان، مەكتەپ- لەردە كىچىك بالىلارنى ئوقۇتىدىغان ياكى يول ئۈستىدە يۈك ماشىنىلىرىنى ھەيدەيدىغان ئىشلارغا ئوخشاش مەھسۇلات ياكى مۇلازىمەتكە قىممەت قوشىدىغان ئىشلارنى قىلىپ يۈرمەسلىكى، بەلكى بۇنداق قاراشلارنى باشقىلار قىلىشى كېرەك ئىكەن.

— «ئېگىزگە چىقىۋېلىش» ۋە «دېڭىز چايكىسى» بۇ ئاڭلىماققىمۇ ناھايىتى ناچار ئەھۋال، — دەپ سىمپۇن موناخ كۈلۈمسىرىگىنىچە ساۋاقداشلارنىڭ مۇنازىرىسىگە قاتناشتى، — نۇرغۇن رەھبەرلەر پەقەت ئۆزلىرى بەھر ئېلىشقا تېگىشلىك ھوقۇقنىلا ئويلاپ، ئۆز ئۈستىگە ئېلىشقا تېگىشلىك مەسئۇل- يەتكە سەل قارايدۇ. بۇنداق كىشىلەر رەھبەر بولۇشقا ھەقىقەتەن مۇۋاپىق كەلمەيدۇ.

— ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى نىزامىنى كېڭىيىتىش ئىشىنى ئېلىپ ئېيتايلى، — دېدىم مەن ئاستا گەپ باشلاپ، — شىر- كەت ۋە ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى ھەمىشە نىزام ئىچىدىكى (باشقۇ- رۇش ھوقۇقى چېكى، توغرىسىدىلا بىر مۇنچە ئايىغى چىقماس تالاش - تارتىشلارنى قىلىشىدۇ. ئاڭلىشىمچە بىزنىڭ كارخانىغا مۇناسىۋەتلىك بىر قېتىملىق ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى نىزامىنى كېڭىيىتىش يىغىنىدا، مەلۇم بىر ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى ۋەكىلى نارازى بولغان ھالدا: «ھوي، سىلەر بىزنى يەپ بولايلا دەپ قالىڭلارغۇ! سىلەر نېمانچە ھەممە نەرسىگە مەھكەم ئېسىلىۋې- لىپ» بىر ئازمۇ قويۇپ بېرەي دېمەيسىلەر! دەپتۇ دەك!

— چۈشلۈك ئىبادەت ۋاقتى بولۇپ قالدى، — دېدى سىمپ. —
ئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — بىزنىڭ چۈشتىن بۇرۇن ئېلىپ
بارغان مۇنازىرىلىرىمىزنى مۇنداق خۇلاسەلەشكە بولىدۇ: رەھ-
بەر بولغۇچى چوقۇم قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىيا-
جىنى تېپىپ چىقىشى ۋە ئۇنى قاندۇرۇشى، ئۇلار ئۈچۈن بارلىق
خىزمەت توسالغۇلىرىنى تازىلاپ بېرىشى، ئۇلارنىڭ خېرىدارلار-
غا كۆڭۈل قويۇپ مۇلازىمەت قىلىشى ئۈچۈن شارائىت ھازىرلاپ
بېرىشى كېرەك. مۇنداقچە ئېيتقاندا، رەھبەرلىك قىلىش مۇلا-
زىمەت قىلىشتىن باشلىنىشى كېرەك.

— ھەقىقەتەن خام خىيال! سىمپون، ئەمەلىيەرەك بول-
سىڭىزچۇ! — دېدى پائۇل غودۇڭشىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ
دەرسخانىدىن چىقىپ كېتىشكە تەمىشلىپ.

چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن مەن چۈشتىن كېيىنلىك دەرسكە
كىرىشنىڭ ئالدىدىكى ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ، كۆل بويىغا بېرىپ
ئايلىنىپ كەلمەكچى بولدۇم. بۇ چاغدا پائۇل مەن بىلەن بىللە
كۆل بويىغا بارماقچى بولدى. مەن خالاپ كەتمەسمۇ، لېكىن
ئۇنى ئاياپ ماقۇل بولدۇم. سېرژانت پائۇل دۇنيادا مەن بىللە
ئايلىنىشنى ئەڭ خالىمايدىغان بىر ئادەم ئىدى.

باشتا ھەر ئىككىمىز گەپ قىلىشىمىدۇق، ئاخىر ئارىمىزدى-
كى جىمجىتلىقنى پائۇل بۇزدى.

— سىز سىمپوننىڭ ھوقۇق ۋە نوپۇز، قول ئاستىدىكى-
لەرگە مۇلازىمەت قىلىش دېگەنلىرىگە قانداق قارايسىز؟

— مەن ھازىر تېخى بىر نېمە دېيەلمەيمەن. لېكىن، مەن
ئۇنىڭ نېمىلەرنى دەيدىغانلىقىنى داۋاملىق ئاڭلاپ باقماقچىمەن!
— مېنىڭچە، ئۇ ئېيتقان ھېلىقى چوڭ قائىدىلەرنىڭ
رېئال دۇنيادا ھەقىقەتەن كارغا كېلىشىگە ھەرگىز ئىشەنمەيمەن.
بۇلار پەقەت خام خىيالدىن ئىبارەت خالاس!

— پائۇل، مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن، — دېدىم مەن ئۇنىڭ

گېپىنى قۇۋۋەتلەپ. مەن قاراپ تۇرۇپ يەنە ئۆز ئىرادەمگە خىلاپ گەپ قىلدىم. ئەمەلىيەتتە مەن سىمپىئون موناخنىڭ گېپىدىكى نى ھەرگىز خام خىيال دەپ قارىمايتتىم، بەلكى مەن ئۇنىڭ گېپىنى بىر ئاڭلاپلا چۈشىنىۋالغانىدىم.

قوغغۇراق ئىككى قېتىم قاتتىق جاراڭلىدى. چۈشتىن كېيىنلىك دەرسكە كىرىش ۋاقتى توشتى. كۇرسانتلارنىڭ ھەممىسى دەرسخانىغا يىغىلىپ جىمجىت ئولتۇرۇشتى.

سىمپىئون موناخ تېخى سۆزىنى باشلىماي تۇراتتى. ئاڭغىچە پائۇل مۇنداق دېدى:

— سىمپىئون، مەن سىزنىڭ ئىلگىرى بىر نامى چىققان رەھبەر ئىكەنلىكىڭىزنى بىلىمەن ھەم بۇ تەرىپىڭىزگە ھۆرمەت قىلىمەن. لېكىن، مېنىڭ سىزنىڭ ئاشۇ نەتىجىلىرىڭىزنىڭ راستتىنلا سىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكەن ئاشۇ نەرسىلەرگە تايىدىغىنىش ئارقىلىق قولغا كەلگەنلىكىگە زادىلا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ.

سىز راستتىنلا باشقۇرغۇچى خادىملار قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ھەر قانداق تەلەپلىرىنى قاندۇرۇشى كېرەك دەپ قارامسىز؟ مېنىڭ ئۇدۇللا ئېيتقىنىمنى كەچۈرۈڭ، ئەگەر سىزنىڭ ئاشۇ نەزەرىيىدىكىلىرىڭىز بىلەن رەھبەرلىك قىلىنىدىغان بولسا، تۆۋەندىكىلەر نىڭ ئۆزىنى بىلمەي قېلىشى تۇرغانلا گەپ. دۇنيا سىز ئويلىغاندەك ئۇنداق گۈزەل ئەمەس - دە. پۈتۈن كۈچ بىلەن قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئارزۇسىنى قاندۇرۇش ئاقمايدىغان ئىش، ئا-غا!

— كەچۈرۈڭ پائۇل، — دېدى سىمپىئون موناخ، — بەل-كىم مەن ئېنىق چۈشەندۈرەلمىگەندىمەن، شۇڭا سىز «چاكار» نىڭ مەنىسىنى خاتا چۈشىنىپ قالغانسىز. مەن دېمەكچى، رەھبەر بولغۇچىلار چوقۇم قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى تېپىپ چىقىشى ۋە ئۇلارنى قاندۇرۇش، خۇددى چاكارلارغا ئوخشاش قول ئاستىدىكىلەر ئۈچۈن مۇلازىمەت قىلىش

كېرەك. لېكىن، مېنىڭ مۇنداق دېگىنىم ھەرگىزمۇ قول ئاس-
تىدىكىلەرنىڭ ئارزۇسىنى تېپىپ چىقىش ۋە ئۇنى قاندۇرۇش،
خۇددى قۇللارغا ئوخشاش بۇيرۇق بويىچىلا ئىش قىلىش كېرەك
دېگەنلىك ئەمەس. قۇل بولسا باشقىلار نېمىنى بۇيرۇسا شۇنى
قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ. لېكىن، چاكار بولسا باشقىلار ئۇنىڭ
قىلىپ بېرىشكە ئېھتىياجلىق بولغان ئىشلارنىلا قىلىدۇ. ئارزۇ-
نى قاندۇرۇش بىلەن ئېھتىياجنى قاندۇرۇش بولسا، ئاسمان -
زېمىن پەرقلىنىدىغان ئىككى خىل ئىش.

— ئۇلار زادى قايسى تەرەپلەردە پەرقلىنىدۇ؟ — دېدى
پائۇل، بۇ قېتىم ئۇنىڭ تەلەپپۇزى بىر ئاز يۇمشىغاندەك قىلات-
تى.

— مىسال ئېلىپ ئۆتەيلى، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇر-
دى سىمپئون موناخ، — ئەگەر ئاتا - ئانا بولغۇچىلار ئۆز بالىلىرى-
نىڭ خالىغانچە شوخلۇق، بەگۋاشلىق قىلىشىغا يول قويسا،
ئۇ چاغدا كىممۇ ئۇلارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ مېھمان بولۇشنى خالار؟
خالايدىغانلار ناھايىتى ئازغۇ دەيمەن. چۈنكى، بۇنداق بالا ئادەم-
نى بىزار قىلغۇدەك دەرىجىدە جېدەل قىلىشىدۇ - دە. مانا
بۇنىڭ ئۆزىنى ئېھتىياجنى قاندۇرغانلىق ئەمەس، بەلكى ئارزۇنى
قاندۇرغانلىق دەيمىز. چوڭلار ۋە بالىلارنىڭ ھەممىسىنى باش-
قۇرماي، ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىشكە بولمايدۇ. ئۇلارنى ھامان
مەلۇم بىر چەكلىمىدە كونترول قىلىش، بىر قىسىم بەلگىلىمى-
لەرنى تۇرغۇزۇپ چىقىپ، كۆپچىلىكنى ئۇنىڭغا رىئايە قىلىشقا
ھەيدەكچىلىك قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. كۆپچىلىك بەلكىم
قائىدە - بەلگىلىمىلەرگە رىئايە قىلىشنى خالىماسلىقى مۇم-
كىن، لېكىن قائىدە - بەلگىلىمىلەرگە رىئايە قىلىشقا ئېھتى-
ياجلىق، ئۆيدە ياكى بۆلۈملەردە ئەگەر ئىنتىزام بولمىسا، كۆپ-
چىلىك خالىغانچە كېلىپ - كەتسە، ئۇ چاغدا بۇ ھەممە ئادەمگە
پايدىسىز. رەھبەر بولغۇچى ھەرگىزمۇ لايىغەزەل بولماسلىقى،

پۈتۈن كۈچى بىلەن ئىشقا كىرىشىپ، قول ئاستىدىكىلەرنى چۈشىنىشكە ماھىر بولۇشى، ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ زور يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئىلھاملاندۇرۇشى كېرەك. بۇ بەلكىم تۆۋەندىكىلەر خالىمايدىغان، ئۇلارنىڭ كۆڭلىدە دىكىدەك ئىش بولمىغان بولۇشى مۇمكىن. بىراق، رەھبەر بولغۇچىلار چوقۇم قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئارزۇسىغا ئەمەس، بەلكى ئېھتىياجىغا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك. مەن توساتتىن سۆزۈمنى دەۋالمىسام بولمايدىغاندەك ھېس قىلدىم:

— بىزنىڭ زاۋۇتتىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر ھەمىشە ئۆزلىرىنىڭ مائاشىنى ئۆستۈرۈپ بېرىشنى، مۇمكىن بولسا ھەر بىر سائىتىگە 20 ئامېرىكا دوللىرىدىن قوشۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئەگەر ئۇلارنىڭ دېگىنى بويىچە ئىش قىلىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا زاۋۇت بىر نەچچە ئاي ئۆتمەيلا چوقۇم تاقىلىپ قالىدۇ. چۈنكى، رىقابەتچىلىرىمىزنىڭ ساتىدىغان ئەينىكى چوقۇملا بىزنىڭكىدىن ئەرزان بولىدۇ. شۇڭا، ئاقىۋەتتە گەرچە بىز ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئارزۇسىنى قاندۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئىش ھەققىنى ئۆستۈرۈپ بەرسەكمۇ، لېكىن بىز ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشقا، ئۇلارنى ئۇزۇن مەزگىل يالاپ ئىشلىتىشكە ئامالسىز قالىمىز.

— توغرا، — دېدى پائۇلمۇ ئارقىدىنلا، — مەن ئاشۇ سىياسىي ئونلارنى تولىمۇ ياقتۇرمايمەن. ئۇلار ھەمىشە ئەڭ يېقىن مەزگىلدىكى خەلق رايىنى سىناش نەتىجىسىگە ئاساسەن ئۆزلىرىنىڭ سىياسىي قاراشلىرىنى بەلگىلىشىدۇ. ئۇلار پەقەت سايلىغۇچىلارنىڭ تەلپىنى قاندۇرۇشنىلا بىلىپ، سايلىغۇچىلارنىڭ ئېھتىياجىنى ئويلىشىپ باقمايدۇ.

— لېكىن، «ئارزۇ» بىلەن «ئېھتىياج» نى قانداق پەرقلىتىش كېرەك؟ — سورىدى كىنگ.

— «ئارزۇ» دېگىنىمىز، — دېدى سىمپۇن موناخ چۇ -
شەندۈرۈپ، — پەقەت ئارزۇ قىلىش ياكى ئۈمىد قىلىشتىنلا
ئىبارەت بولۇپ، ئۇ روھىي ۋە جىسمانىي جەھەتتىكى تەلەپ
بىلەن مۇناسىۋەتسىز. لېكىن، «ئېھتىياج» بولسا، ئادەملەر
تېخىمۇ گۈزەل تۇرمۇشقا يېتىش ئۈچۈن ھازىرلاشقا ئىنتىلگەن
جىسمانىي ۋە روھىي شارائىتتىن ئىبارەت.

— بۇ مۇغەمبەرلىك قىلغانلىق بولمامدۇ؟ — سورىدى
كىنگ، — ئادەملەر ئۆزئارا ئوخشاش بولمىغانلىقتىن، تەبىئىي
ھالدا ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىمۇ بىر - بىرىگە ئوخشاش بولمايدۇ.
لېكىن، ئەلۋەتتە بىر قىسىم ئېھتىياجىلار (مەسىلەن، كىشىلەر-
نىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشىش ئېھتىياجى قاتارلىقلارغا ئوخشاش)
پۈتۈن دۇنيا بويىچە ئوخشاش.

— ياخشى گەپ قىلىدىڭىز كىنگ، — دېدىم مەن دەرھال،
— مېنىڭ ئوغلۇم كىچىك چۈن ئۆزگىچىلىكى بار، خاراكتېرى
تولىمۇ كۈچلۈك بىر بالا. بىراق، قىزىم سارا بولسا، تولىمۇ
مۇلايىم ھەم چىقىشقاق. ئۇلارنىڭ ئېھتىياجلىرىمۇ تەبىئىي ھالدا
ئوخشاش ئەمەس. شۇ سەۋەبتىن، بىز ئاتا - ئانا بولغۇچىلار
ئوخشاش بولمىغان تەربىيىلەش ۋە باشقۇرۇش ئۇسۇللىرىنى قول-
لىنىش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئوخشاش بولمىغان ئېھتىياجلىرىنى
قاندۇرۇشقا مەجبۇر. بۇنىڭغا ئوخشاش قائىدىلەرنى كەسپىي سو-
رۇنلارغىمۇ تەتبىقلاشقا بولىدۇ. يېڭى خىزمەتچىنىڭ ئېھتىياجى-
نى ئەلۋەتتە ۋەزىپە ئۆتىگىلى 20 يىل بولۇپ قالغان خىزمەتچى-
نىڭ ئېھتىياجى بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ. ئىستازى ئۇ-
زۇن خىزمەتچىلەرنىڭ خىزمەتكە بولغان پىششىقلىقى ۋە تەجرى-
بىسىگە، ھەتتا ئۆزۈمۈ تەڭلىشەلمەيمەن! ئوخشاش بولمىغان
كىشىلەرنىڭ ئېھتىياجلىرىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. مېنىڭچە رەھ-
بەر بولغۇچى ئىش بېجىرىشتە ئېلاستىكىلىق ئۇسۇل بويىچە ئىش
قىلسا ئاندىن توغرا بولىدۇ.

— ماقۇل، ئەگەر رەھبەر بولغۇچىنىڭ ۋەزىپىسى، —
 دېدى سىمېئون موناخ يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ چۈشەندۈرۈپ، دەل ئۆز
 قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى تېپىپ چىقىش
 ۋە ئۇنى قاندۇرۇش بولسا، ئۇ ھالدا رەھبەر بولغۇچىلار ھەر
 ۋاقىت ئۆز قول ئاستىدىكىلەرنىڭ زادى نېمىگە ئېھتىياجلىق
 ئىكەنلىكىنى ئويلىنىپ كۆرۈشى كېرەك. قېنى كۆپچىلىك،
 سىلەر مۇنداق بىر مەسىلىنى، يەنى ئۆزۈڭلەرنىڭ يېتەكچىلىكى
 ئاستىدىكى كىشىلەرنىڭ (ئۇلار ئائىلە ئەزالىرى ياكى مەكتەپتە-
 كى ئوقۇغۇچىلار بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) ئېھتىياجلىرىنىڭ
 نېمە ئىكەنلىكىنى ئويلىنىپ كۆرۈڭلار. ئاندىن ئۇلارنىڭ ئېھتى-
 ياجلىرىنى رەتكە تۇرغۇزۇپ چىقىڭلار. ئەگەر بىر مەھەل ئويلاپ
 چىقالمىغۇدەك بولساڭلار، ئۆزۈڭلاردىن مېنىڭ قايسى ئېھتى-
 ياجلىرىم بار؟ دەپ سوراپ كۆرسەڭلەرمۇ بولىدۇ. بۇنداق قى-
 لىشنىڭ سىزنىڭ ئويلىنىشىڭىزنىڭ ئوڭۇشلۇق داۋاملىشىشىغا
 پايدىلىق.

— ماقۇل ئەمەسمە... كىران ھەيدەيدىغان لاۋۋاڭنى ساق
 ئىشلەۋاتقان بىر ماشىنىغا، كېرەكلىك سايمانغا، مۇۋاپىق مە-
 شىق قىلىشقا، يۆتكەشكە تېگىشلىك يۈككە، مۇۋاپىق ئىش ھەق-
 قىگە ۋە بىخەتەر خىزمەت مۇھىتىغا ئېھتىياجلىق دەيلىق، بۇلار
 تەل بولغاندا، ئۇ ئاندىن رازى بولىدۇ، — دېدى پائۇل.

— سىز مانا ئەمدى چۈشىنىش باسقۇچىغا قەدەم باستىڭىز
 پائۇل، — دېدى سىمېئون موناخ جاۋابەن، — سىز لاۋۋاڭنىڭ
 جىسمانىي جەھەتتىكى ئېھتىياجلىرىنى ھەقىقەتەن توغرا دېد-
 ىڭىز. لېكىن، سىز لاۋۋاڭنىڭ يەنە روھىي جەھەتتىمۇ ئېھتى-
 ياجلىرىنىڭ بولىدىغانلىقىنىمۇ ئۇنتۇپ قالماسلىقىڭىز كېرەك.
 روھىي جەھەتتە، ئۇنىڭ قانداق ئېھتىياجلىرى بولۇشى مۇم-
 كىن؟

كىنىڭ ئورنىدىن تۇرۇپ دوسكا ئالدىغا باردى، ئاندىن قولى-

غا بور ئېلىپ، دوسكىغا باشقا بىر پىرامىدانىڭ رەسىمىنى سىز-
دى. ئۇ بىزنىڭ بۇ قارارلىق كۈرسىمىزدىكى ئەڭ ئالدىدا كېتىد-
ۋاتقان كۇرسانتلارنىڭ بىرى ئىدى.

ئۆزىنى

ئىشقا ئاشۇرۇش

ئۆزىنى ھۆرمەتلەش ماسلىقنىڭ ئىنسانىي

ئېھتىياج قاتلىمى

مۇھەببەت ۋە تەۋەلىك سىخىمىسى

بىخەتەرلىك تۇيغۇسى ۋە كاپالەت

يېمەكلىك، سۇ تۇرالغۇ

كىنگ گەپ باشلىدى: ھەي، مەن ئۆزۈمنىڭ بۇ يەرگە
يۈگۈرۈپ چىقىپ، بۇ رەسىمنى سىزىشقا جۈرئەت قىلالايدىغى-
نىمنى ھەقىقەتەن ئويلاپ باقمىغانىكەنمەن، — دېدى كىنگ، —
بىراق، مەن بۇنداق قىلىشتا پەقەت سىمبىئون ئېيتقان (ئەگەر
دېمىسە بولمايدىغان گەپ بارلىقىنى ھېس قىلسا، ئۇنى دەرھال
دەۋىتەش كېرەك، دېگەن گېپىگە ئاساسلاندىم، خالاس.
— پاھ! سىز ھەقىقەتەن مۇئەللىمنىڭ ياۋاش قوزىسى
ئىكەنسىز — دە! — دېدىم مەن ئۇنىڭغا.

— ھەي، جون، سىز ئەمدى بولدى قىلىڭە. بۇ مەن
ئۈچۈن ئوڭاي ئىش ئەمەس جۈمۈ! — دېدى ئومۇ سۆزۈمگە
جاۋابەن. ئۇنىڭ چىرايىدا كۈلكە جىلۋىلىنىپ تۇراتتى، — مەن
ئالىي مەكتەپتە ئوقۇيدىغان چاغلىرىمدا پىسخولوگىيە دەرسىدە
ماسلىقنىڭ ئىنسانىي ئېھتىياج قاتلىمى نەزەرىيىسىنى ئۆگەنگەن.
ئېسىمدە قېلىشىچە، بۇ رەسىم بەش بۆلەككە بۆلۈنگەن بولۇپ،

ئۇنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىدە يېمەكلىك، سۇ ۋە ئولتۇراق جاي، ئاندىن كېيىنكى قەۋىتىدە، بىخەتەرلىك تۇيغۇسى ۋە كاپالەت بار. بۇ رەسىم مۇشۇنداق تەرتىپ بويىچە قاتلاممۇ قاتلام يۇقىرى ئۆرلەيدۇ.

كىنگ ئۆز ئورنىغا قايتىپ كېلىپ سۆزىنى داۋام قىلدى: — ئېسىمدە قېلىشچە، تۆۋەن قاتلامدىكى ئېھتىياجنى قاندۇرغاندىن كېيىن، ئاندىن يۇقىرى قاتلامدىكى ئېھتىياجلار. دىن سۆز ئاچقىلى بولىدۇ. ئەڭ تۆۋەن قاتلامدىكى ئېھتىياجنى ئېلىپ ئېيتساق، مېنىڭچە مۇۋاپىق ئىش ھەققى ۋە پاراۋانلىق ئارقىلىق يېمەكلىك، سۇ ۋە تۇرالغۇدىن ئىبارەت ئاساسىي فىزىئولوگىيىلىك ئېھتىياجلارنى قاندۇرغىلى بولىدۇ. بۇنىڭدىن بىر قاتلام ئۈستىدىكى بىخەتەرلىك تۇيغۇسى ۋە كاپالەت ئېھتىياجى بولۇپ، بىز بۇلارنى خىزمەت مەيدانىغا نىسبەتەن ئېيتساق، بۇ ئېھتىياجلارنى قاندۇرۇش ئۈچۈن چوقۇم، بىخەتەر خىزمەت مۇھىتى ۋە مۇۋاپىق ئۆلچەم، بەلگىلىمىلەر بىلەن تەمىنلەشكە توغرا كېلىدۇ. بۇ ھەقتە سىمپئون بايىلا سۆزلەپ ئۆتكەنىدى. مۇشۇنداق بولغاندىلا، ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئاندىن بىردەكلىك ۋە ئالدىن كۆرەرلىكنى ھېس قىلالايدۇ. ماسلوۋنىڭ قارىشىچە، بىردەكلىك ۋە ئالدىن كۆرەرلىك بولسا، بىخەتەرلىك تۇيغۇسى ۋە كاپالەت ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشنىڭ ئەڭ مۇھىم شەرتى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بىلىشىمچە ماسلوۋ باشقۇرماي، ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىشتەك تەربىيىلەش ئۇسۇلىنى ئانچە قوللىمايدۇ. — داۋاملىق سۆزلەڭ، كىنگ، — دېدى لىزا ئۇنىڭغا ئىلا. ھام بېرىپ، ناھايىتى ياخشى سۆزلىدىڭىز.

— كىنگ كۈلۈپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى: — شۇنداق قىلىپ، ئەڭ ئاساسلىق ئىككى قاتلام ئېھتىياجىلار قاندۇرۇلغاندىن كېيىن، مۇھەببەت ۋە تەۋەلىك تۇيغۇسى قاتارلىق ئېھتىياجلار تەلپۈنىدىغان ئەڭ يېڭى ھەرىكەتلەندۈرگۈچ

كۈچكە ئايلىنىدۇ. بۇ ئېھتىياجلار بىر پۈتۈن كوللېكتىپ تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنىش ھەم ئۇنىڭ بىلەن ياخشى بولغان كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئوخشاش قائىدە بويىچە، بۇ قاتلامدىكى ئېھتىياجلار قاندۇرۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر قاتلام ئۈستىدىكى ئېھتىياج — ئۆزىنى ھۆرمەتلەش ئېھتىياجىغا نۆۋەت كېلىدۇ. بۇ ئېھتىياج كىشىلەر تەرىپىدىن قەدىرلىنىش، ھۆرمەتلىنىش مۇئەييەنلەش-تۈرۈش، ئىلھاملاندۇرۇلۇش ۋە باشقىلارنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا جاۋاب قايتۇرۇشقا ئېرىشىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. — توغرا ئېيتتىڭىز، شۇنداق بولغاندا، ھەممە ئادەم رايىش ۋە چىقىشقاق بولۇپ كېتىدۇ! — دېدى پائۇل ئۇنى مازاق قىلىپ تۇرۇپ.

— مۇبادا، — دېدى كىنگ كۈلۈپ تۇرۇپ، — ئەڭ ئاساسىي تىنقى تۆت ئېھتىياجنىڭ ھەممىسى قاندۇرۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، نۆۋەت ئەڭ ئۈستۈنكى قاتلامدىكى ئېھتىياج — ئۆزىنى كۆرسىتىش ئېھتىياجىغا كېلىدۇ. بۇ بولسا چۈشەندۈرۈش ئەڭ قىيىن بولغان ئېھتىياج بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بىراق، ئۆزۈم-نىڭ يۈزەكى چۈشەنچەمگە ئاساسلانسام، ئۆز-ئۆزىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش دېگەنلىك (ئۆزىنى كۆرسىتىش) پۈتۈن كۈچى بىلەن ئۆزىنىڭ ئەڭ زور يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇش دېگەنلىكتۇر. ھەممە ئادەم باشلىدىر بولالمايدۇ، بىراق ئەڭ ياخشى ئىشچى ياخشى خىزمەتچى، توپ-ئاھىرى ياكى ئوقۇغۇچى بولالايدۇ. ئەگەر مەن سىمپوننىڭ سۆزىنى خاتا چۈشىنىۋالغان بولسام، رەھبەر بولغۇچى چوقۇم، قول ئاستىمىدىكىلەرنى ئۆز-لىرىنىڭ ئەڭ زور ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئىلھاملاندۇرا-لايدىغان بولۇشى كېرەك. ھېلىقى كىران ھەيدەيدىغان لاۋاڭنى ئېلىپ ئېيتساق، بەلكىم ئۇ ئۆمۈر بويى شىركەتنىڭ باشلىدىرى بولالماسلىقى مۇمكىن. بىراق، ئۇنىڭ مۇۋاپىق ئىلھاملاندۇ-

دۇرۇشلار ئاستىدا ئەڭ ياراملىق كىران شوپۇرى بولالىشىدا گەپ يوق.

— ئەڭ زور يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇش دېگەن سۆز قۇلاققا ناھايىتى تونۇشتەك قىلامدۇ، كىچىك پائۇل؟ — دېدى لې كىنايە قىلىپ، — بۇ دەل قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىنىڭ تېلېۋىزورلاردا ئەتىدىن — كەچكىچە كۆرسىتىلىدىغان، كۆپچىلىك تولا ئاڭلاپ، ساراڭ بولاي دەپ قالغان ئەسكەرلىككە قوبۇل قىلىش ئېلاننىڭ ناخشىسى ئەمەسمۇ؟ قېنى كۆپچىلىك، بىز بۇنى پائۇلغا سوۋغات سۈپىتىدە بىرلىكتە ئېيتىپ بېرەمە. دۇق؟

دەرستىن چۈشكەندىن كېيىن، كۆپچىلىك قەستەن ھەربىي-چە قەدەمدە مېڭىپ، بۇ ئېلان ناخشىسىنى توۋلاشقىنىچە دەرسخا-نىدىن چىقىپ كېتىشتى.

ئۈچىنچى كۈنى

رەھبەر ————— مالاى (چاكار)

ئويلاپ يەتكىلى بولمايدىغان كۆز قاراش
ئاراڭلاردا كىمكى چوڭ ئەر باب بولۇشنى ئويلىسا شۇ كىشى
ھەممىدىن ئاۋۋال سىلەرگە چاكار بولسۇن؛ كىمكى باشتا تۈ-
رۇشنى ئويلىسا، شۇ كىشى ھەممىدىن ئاۋۋال كۆپچىلىككە چا-
كار بولسۇن.

— «ئىنجىل» دىن ئېلىندى

سەيشەنبە سەھەر، سائەت بەشتىن ئازراق ئۆتكەندى. مەن
موناستىر ئىچىگە كىرىپ قارىسام، مېنى ساقلاپ ئولتۇرغان
موناخنى كۆردۈم. ئۇ مېنى كۆرۈپ:

— خەيرلىك سەھەر، جون، — دەپ مەن بىلەن

خۇشال - خۇرام سالاملاشتى.

— كېچىكىپ قالغىنىمغا تولىمۇ خىجىلمەن، — دېدىم

مەن جاۋابەن، ئۆزۈمنىڭ خىجىللىقىمنى يوشۇرالمى، — قارد.

ماققا سىز ھەقىقەتەن ناھايىتى روھلۇق ھەم تېتىكتەك كۆرۈندە.

سىز، سىز ئادەتتە سائەت نەچچىلەردە ئورنىڭىزدىن تۇرىسىز؟

— يەكشەنبىدىن باشقا كۈنلەرنىڭ ھەممىسىدە سەھەر سا.

ئەت ئۈچتىن 45 مىنۇت ئۆتكەندە ئورنىۋىدىن تۇرىمەن. مۇشۇندە.

داق قىلسام، بىرىنچى قېتىملىق ئىبادەتنىڭ ئالدىدا تىنچ ئول.

تۇرۇپ ئويلىنىۋېلىشقا ۋاقىت چىقىرالايمەن.

— ۋاي، پەرۋەردىگار مەي! سىز تولىمۇ سەھەر تۇرىدە.

كەنسىز! — دېدىم مەن ھەيرانلىق ئىلىكىدە بېشىمنى چايقاپ.

— جون، بۇ ئىككى كۈندە سىز نېمىلەرنى ئۆگىنىۋالدىدە.

ئىگىز؟

— ھازىرچە بىر نېمە دېيەلمەيمەن، سىمبۇن، بىراق مەن پائۇلغا ھەقىقەتەن بارغانچە ئۆچ بولۇپ كېتىۋاتىمەن. ئۇ ھەمىشە ۋاتىلداپ مېنىڭ دەرس تىڭشىشىمغا تەسىر بېرىۋاتىدۇ:

— ئۇ نېمىشقا ھەممە ئىشقا پىكىر بېرىپلا يۈرىدىكىنا! بەلكىم ئۇ ھەربىي مەشىقە ئادەتلىنىپ كەتكەنلىكتىن بولسا كېرەك. سىز نېمىشقا ئۇنىڭ دەرس تەرتىپىنى قالايمىقانلاشتۇرۇشىغا يول قويسىز؟ نېمىشقا ئۇنىڭغا جىم ئولتۇر! دەپ ئېيتىمىدىڭىز؟ بولمىسا ئۇنىڭ يۈزىدىن - يۈزىگە يوقال دەپ، ۋارقىرىسىڭىز بولمامدۇ؟

— بىراق، مەن دەرسخانىدا پائۇلدەك بىر ئادەمنىڭ بولغىنىدىن خۇشالمەندە؛

— سىز راستتىنلا دەرسخانىدا مۇشۇنداق بىر ئادەمنىڭ بولغىنىدىن خۇشالمۇ؟ دەپ سورىدىم مەن، ئۇنىڭ گېپىگە ئىشەنمەي.

— شۇنداق! مەن ئىلگىرى ساۋاققا ئېرىشكەچكە، ئوخشاش بولمىغان پىكىرلەرگە ھۆرمەت قىلىشنى ئۆگىنىۋالغانىمەن. مەن ئىلگىرى مەلۇم بىر تۈنكە بۇيۇملىرى شىركىتىنىڭ مۇئاۋىن لىدىرلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتىگەن بولۇپ، شۇ چاغلاردا مەن ئىنتايىن رادىكال Y نەزەرىيىسىنىڭ (ئىنسان تەبىئىيىتىنىڭ ماھىيىتىنى ياخشى دەپ قارايدىغان نەزەرىيە) مۇرتى ئىدىم، يەنى كۆپچىلىك بىلەن قول تۇتۇشۇپ، بىرلىكتە خۇشاللىق ئىزدەش تىپىدىكى رەھبەر ئىدىم. بىراق، مېنىڭدىن باشقا مۇئاۋىن لىدىرلار بولسا، ئىنتايىن رادىكال X نەزەرىيىسىنىڭ (ئىنسان تەبىئىيىتىنىڭ ماھىيىتى رەزىل) دەپ قارايدىغان باشقۇرۇش نەزەرىيىسى) مۇرتى بولۇپ، ئۇلار ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ھەممىسى تولىمۇ ھۇرۇن ھەم تولىمۇ ھىيلىگەر، ئەگەر قامچىدەلاپ تۇرمىسا، ياۋاشلىق بىلەن خىزمەت قىلمايدۇ دەپ قارايتتى.

— خۇددى پائۇلغا ئوخشاشمۇ؟

پائۇلمۇ شۇلارغا ئوخشاشمۇ ياكى ئوخشاش ئەمەسمۇ، بۇندى-
سىنى مەن بىلمەيمەن... بىراق، جون ھەرگىزمۇ ئىشلارنىڭ
پەقەت يۈزەكى قىسمىنىلا كۆرۈپ، ئالدىراپ يەكۈن چىقىرىشقا
بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، پائۇل ھازىر بۇ يەردە ئەمەس،
ئۆزىنى ئاقىلىيالايدۇ. مەن شۇنىڭغا تولمۇ دىققەت قىلىمەنكى،
بۇ يەردە يوق ئادەمنىڭ ئارقىسىدىن گەپ قىلمايمەن.

— مەن بۇنىڭدىن كېيىن چوقۇم تۈزىتىمەن، — دېدىم
مەن بېشىمنى لىڭشىتىپ.

— بىز ھەرگىزمۇ ئۆزىمىز خالىمىغان ئىشنى باشقىلارغا
تاڭماسلىقىمىز كېرەك، مېنىڭچە بىز ئىككىمىزمۇ باشقىلارنىڭ
ئارقىمىزدىن بىزنى تەنقىد قىلىشنى ئۈمىد قىلمايمىزغۇ دەي-
مەن، توغرىمۇ؟

— دېگىنىڭىز ناھايىتى توغرا، سىمپئون.

— ئەسلىي گېپىمىزگە كېلەيلى، ئۆز ۋاقتىدا مەن ھېلىقى
مۇئاۋىن لىدىرلار بىلەن باشقۇرۇش يىغىنلىرىغا بىرلىكتە قاتنى-
شىشقا مەجبۇر بولاتتىم. بىراق، يىغىندا ئىشچى - خىزمەتچى-
لەرنىڭ ھوقۇق - مەنپەئىتىگە مۇناسىۋەتلىك تېمىلاردا گەپ
بولۇپ قالسىلا، ھەمىشە ئۇلار بىلەن تاكالىللىشىپ قالاتتىم.
ئۇلار ھەمىشە تېخىمۇ قاتتىق بولغان سىياسەت ۋە بەلگىلىمىلەر-
نى يولغا قويۇشنى تەلەپ قىلاتتى. لېكىن، مەن بولسام ھەمىشە
تېخىمۇ دېموكراتىك، تېخىمۇ ئېچىۋېتىلگەن باشقۇرۇش ئۇسۇل-
لىرىنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرەتتىم. مەن باشتىن - ئاخىر
ئۇلارنىڭ ئاشۇ جاھىل، (دىنوزاۋر)، لارچە قىلمىشلىرى ھامان
بىر كۈنى شىركەتنىڭ بېشىغا چىقىدىغۇ دەپ قارايتتىم. بىراق،
ئۇلارمۇ مېنى ھامان بىر كۈنى شىركەتنىڭ بېشىغا چىقىدۇ دەپ
قارىشاتتى. مېنىڭ خوجايىنىم بىل بولسا شىركەتنىڭ لىدىرى،
شۇنداقلا مېنىڭ يېقىن دوستۇم بولۇپ، ئۇ ھەمىشە بىزنىڭ
ئارىمىزدىكى تالاش - تارتىشلارنى كېلىشتۈرەتتى. بەزىدە بىز

بەك كەسكىن تاكاللىشىپ كەتسەك، ئۇ بەزىدە ئۇلار تەرەپتە تۇراتتى، ياكى بەزىدە مەن تەرەپتە تۇراتتى.

— ۋاي بىچارىيەي، ئۇ ھەر ئىككى تەرەپكە ياخشى بولالماي-دىكەن - دە! — دېدىم مەن تەسەرلەنگەن ھالدا.

— بۇنداق دەپ كەتكىلىمۇ بولمايدۇ، — دېدى سىمبئون ناھايىتى تېزلا، — بىلىنىڭ مەيدانى ئىزچىل ھالدا مۇستەھكەم بولۇپ كەلدى. ئۇ كارخانىنىڭ ئىچكى ئېھتىياجىنى ناھايىتى ياخشى چۈشىنەتتى. ھېلىمۇ ئېسىمدە، بىر قېتىم مەن بىر قېتىملىق تولىمۇ جىددىيلىككە تولغان يىغىندىن كېيىن، ئۇنى بىر چەتكە تارتىپ ئۇنىڭدىن: «سىز نېمىشقا ئاۋۇ ئەبلەخلەرنى ئىشتىن بوشىتىۋەتمەيسىز؟ بولمىسا بىز قانداقمۇ كۈن تەرتىپ ئۈستىدە مۇزاكىرىلىشەلەيمىز؟ — دەپ سورىدىم. مەن ئۇنىڭ شۇ ۋاقىتتا بەرگەن جاۋابىنى مەڭگۈ ئۇنتۇپ كېتەلمەيمەن.

— ئۇلارنى ئىشتىن بوشىتىۋېتىشكە قوشۇلدىمۇ؟

— ياق، دەل ئۇنىڭ ئەكسىچە بولدى. جون، ئۇ ماڭا ئۇلارنى ئىشتىن بوشىتىۋېتىشنىڭ شىركەت ئۈچۈن ئەڭ زور خاتالىق بولۇپ ھېسابلىنىدىغانلىقىنى ئېيتتى. مەن ئەلۋەتتە بىلىدىن بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىدىم. نەتىجىدە ئۇ ماڭا چوڭقۇر تىكىلىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن جاۋاب بېرىپ: «رىئاۋ، بۇنىڭ سەۋەبى ناھايىتى ئاددىي. ئەگەر سىزگە بىر ئادەمنى ئالدىڭىزغا بىر تەرەپ قىلىشقا يول قويىدىغان بولساق، ئۇ ھالدا سىز چوقۇملا كارخانىنىڭ كەلگۈسىنى نابۇت قىلىسىز. بۇ ئەبلەخلەر-نىڭ قارشىلىق پىكىرلىرىنىڭ سىزنى تىزگىنلەپ تۇرۇشىغا ۋە كاللىڭىزنى سەگەكرەك تۇتۇشىڭىزغا پايدىسى بار، دېدى. ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن مېنىڭ تازا ئاچچىقىم كەلدى. شۇنىڭدىن كېيىن مەن بىل بىلەن بىر ھەپتىگىچە سوغۇق ئۇ-رۇش ئېلىپ باردىم.

— سىز تۈنۈگۈن دېگەن گەپلەرنى بۇنىڭغا تەتبىقلىساق

سمپئون. بىل سىزگە سىز ئېھتىياجلىق بولغان نەرسىنى سىز-
گە بەردى. لېكىن، سىز ئارزۇ قىلغان نەرسىنى بولسا سىزگە
بەرمىدى، توغرىمۇ؟

سمپئون بېشىنى لىڭشىتىپ:

— كەيپىياتىم تولۇق ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن، مەن
ئاندىن بىلىنىڭ ناھايىتى توغرا ئېيتقانلىقىنى چۈشەندىم. گەرچە
مەن ئۇلار بىلەن ھەمىشە بەس - مۇنازىرە قىلىشقان بولساممۇ،
لېكىن بىز ئەڭ ئاخىرىدا ھامان كېلىشىپ قالاتتۇق. لېكىن،
ئەجەبلىنەرلىك يېرى شۇكى، بۇ يەكۈنلەرنىڭ ئۈنۈمى ناھايىتى
ياخشى بولاتتى. بىلىنىڭ دېگىنى توغرا بولۇپ، مەن ھەقىقەتەن
ئۇلارغا ئېھتىياجلىق، ئۇلارمۇ ماڭا ئېھتىياجلىق ئىدى.

— مېنىڭ ھازىرقى خوجايىنىممۇ ناھايىتى ئەقىللىق. ئۇ
ھەمىشە ماڭا ۋە باشقا دىرىكتورلارغا، ئەتراپىمىزدىكى بۇيرۇق
بويىچىلا ئىش قىلىدىغان ياكى ئوي - پىكرى بىز بىلەن ئوخشاش
بولغان خىزمەتچىلەرنىڭ ئاز - كۆپلۈكىگە ئالاھىدە دىققەت قى-
لىشىنى ئەسكەرتىپ تۇرىدۇ. ئۇ ھەمىشە: «ئەگەر سىز قول
ئاستىڭىزدىكى خىزمەتچىلەر بىلەن يىغىن ئاچسىڭىز، يىغىنغا
قاتناشقان ئون ئادەمنىڭ ھەممىسىنىڭ پىكرى ئوخشاش بولسا،
ئۇ ھالدا بۇ ئون ئادەمنىڭ ئىچىدىكى توققۇز ئادەمنىڭ ئوشۇقچە
ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ.»

— ئۇ ناھايىتى توغرا دەپتۇ، جون.

— شۇنداق، مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن. توغرا، سىز بىلەن
ئەتىگەنلىك تاماقنى بىرگە يەيدىغان ئىش قانداق بولدى؟

— تولىمۇ ئەپسۇس، سىزگە ماقۇل دېيەلمەيدىغان ئوخشايد-
مەن. تۈنۈگۈن ئاخشام مۇدىر مېنى ئىزدەپ ئۆيۈمگە كەلدى.
ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ سىزنىڭ تەكلىپىڭىزنى رەت قىلغانلىقىنى
ئېيتتى.

— سىز چوقۇم ئۇنىڭ «تەستىقى» نى ئېلىشىڭىز كېرەك.

مۇ؟ بۇ پەقەت تاماق يېيىشقۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن ئۇنىڭدىن كۆڭلۈم بىر ئاز يېرىم بولۇپ.

— شۇنداق، مەن يەكشەنبە كۈنى ئەتىگەن بىز ھەممىمىز ئالاھىدە بەلگىلەنگەن رايوندا تاماق يەيمىز دېگەندىم. شۇڭا، ئەگەر باشقا جايدا تاماق يەيمىز دېسەك، ئۇ چاغدا چوقۇم تەستىق ئېلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. مەن جامېسى مۇدىردىن سورىغانىدىم، بىراق ئۇ رەت قىلدى. مېنىڭچە ئۇ رەت قىلىشقا ھوقۇقلۇق.

مەن چۈشتىن كېيىنكى دەم ئېلىش ۋاقتىمدا مۇدىرنى بىر قېتىم ئۇچراتقاندىم. ئۇ چاغدا مەن بىكارچىلىقتا ئايلىنىپ يۈرەتتىم. سىلىقراق ئېيتسام، ئۇ ئەمەلىيەتتە ئۇ كۆرۈمىسىز-رەك بىر ئادەم ئىدى. گەرچە ئۇ موناستىردىكى بارلىق ئوقۇغۇ-چىلار تەرىپىدىن سايلاپ چىقىلغان ھەم ۋەزىپە ئۆتەۋاتقىلى ئاز دېگەندىمۇ يىگىرمە يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ھەم قېرى، ھەم روھسىز كۆرۈنەتتى! سىمپۇن نېمىشقا قېرىپ ئۆ-لەي دەپ قالغان بۇ قېرىدىن ئۆزىنىڭ مەن بىلەن بىللە ئەتىگەن-لىك تاماق يېيىش توغرىلىق تەستىق سورايدىكەن؟ ئۇ قېرى تېخى بۇنى رەت قىلىپتەنمىش! مەن ھەقىقەتەن چۈشىنەلمىدىم، ناھايىتى كەلسە ئەتىگەنلىك تاماققۇ بۇ! سەممىيلىك بىلەن ئېيتسام، مەن بۇندىن كېيىنكى تۆت كۈندە تاڭ ئاتماستىنلا ئورنۇمدىن تۇرۇشقا مەجبۇر بولۇشۇمنى ئويلىساملا، تولىمۇ ئازاب ھېس قىلىمەن!

— گېپىمنى ھەرگىز خاتا چۈشىنىپ قالماڭ. بىراق، سىز ئۆزىڭىزنىڭ مەن بىلەن بىللە تاماق يېيىش ئىشىدىمۇ تەستىق ئېلىشقا مەجبۇر بولىدىغانلىقىڭىزنى ئويلىغىنىڭىزدا ئۆ-زىڭىزنى بىچارە، دەپ ھېس قىلمايسىز؟ — دەپ سورىدىم ئا-لاج.

— دەسلەپتە مەنمۇ ھەقىقەتەن شۇنداق ئويلىغان، — دېدى سىمېئون ماڭا جاۋابەن، — بىراق، مەن ھازىر ئۇنداق ئويلىمايمەن. دىنغان بولدۇم. بەزى چاغلاردا باشقىلارغا بويسۇنۇش ئارقىلىق ئۆزىمىزدىكى مەنمەنچىلىككە چەك قويغىلى بولىدۇ. راست گەپ. نى دېسەم، چوڭچىلىق ۋە ھاكاۋۇرلۇق بىزنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىمىزدىكى ئەڭ چوڭ توسالغۇ.

— چۈشەندىم، — دېدىم مەن بېشىمنى لىڭشىتىپ، لېكىن مەن ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ گاراڭ بولۇپ قالدىم. مۇشۇ تاپتا ئۇنىڭ زادى نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلەلمەي قالغانىدىم. سائەت توققۇزغا ئەمدىلا قوڭغۇراق چېلىنىۋىدى، لىزا دەر- ھال قول كۆتۈرۈپ سوئال سورىدى.

— قېنى، لىزا سۆزلەڭ، — دېدى سىمېئون، — بۇنداق گۈزەل ئەتىگەندە سىز نېمىلەرنى سورىماقچىسىزكىن؟ — تۈنۈگۈن كەچلىك تاماق ۋاقتىدا، بىز كىمنىڭ تارىخىدىن بۇيانقى ئەڭ ئۇلۇغ رەھبەر ئىكەنلىكى توغرىسىدا مۇنازىرىدە لىشتۇق. بىزنىڭ مۇنازىرىمىز تولىمۇ قىزغىن بولدى. گەرچە بىز نۇرغۇن ئادەمنى تىلغا ئالغان بولساقمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى كۆپچىلىكنىڭ بىردەك ئېتىراپ قىلىشىغا ئېرىشەلمىدى. سىمېئون، سىزچە، كىم تارىختىن بۇيانقى ئەڭ ئۇلۇغ رەھبەر بولۇشقا تېگىشلىك؟

— قىددىس ئەيسا پەيغەمبەر! — بۇ ھەقىقەتەنمۇ ئۆلچەملىك جاۋاب ئىدى!

ئەتراپىمغا قاراپ، پائۇلنىڭ تازا ئېتىراپ قىلمىغان قىياپەتتە كۆزىنىڭ ئېقىنى چىقىرىپ ئالايىتىپ قويغىنىنى ۋە يەنە ئىككى نەپەر كۇرسانتىنىڭمۇ جايىدا ئانچە خاتىرجەم ئولتۇرالمىغانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. لىزا گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

— سىز بىر خرىستىئان مۇرىتى بولغاچقا ھەم مۇناستىر ئىچىدە تۇرغاچقا، ئەلۋەتتە ئەيسا پەيغەمبەرنى ياخشى رەھبەر دەپ

قارايىسىز - دە.

— خاتالاشتىڭىز، ئەيسا پەيغەمبەر (ياخشى) رەھبەر بو-
لۇپلا قالماستىن، بەلكى تارىختىن بۇيانقى ئەڭ ئۇلۇغ
(رەھبەر)، — دېدى سىمېئون قايتا تەكىتلەپ، — مېنىڭ ئاسا-
سىم ناھايىتى تولۇق، ھەرقايسىڭلارنى قايىل قىلىشقا يېتىدۇ.
بۇ ئاساسلار ناھايىتى ئەمەلىي.

— بولدى بەس، ئۆتۈنۈپ قالاي! بىز ئەيسا پەيغەمبەرنى
چىشلەپ تارتىمىساق قانداق؟ پائۇل تۇيۇقسىز گەپ ئاچتى، —
مەن بۇ يەرگە ۋەز - نەسىھەت ئاڭلىغىلى كەلمىگەن، بەلكى
مەن... ياق، بەلكى مەن بۇ يەرگە رەھبەرلىككە ئائىت دەرسنى
ئاڭلاشقا مەجبۇرىي ئەۋەتىلگەن.

— مەن بىر ئېغىز گەپ قىستۇراي، پائۇل سىزنىڭ
كالىڭىز نېمانداق ئىشلىمەيدۇ! — دېدىم مەن چىداپ تۇرال-
ماي.

— پائۇل سىز بىزنىڭ ئىككى كۈن ئىلگىرى رەھبەرلىك
قىلىشقا بەرگەن تەبىرىمىزگە قوشۇلامسىز؟ — دەپ سورىدى
سىمېئون ئۇنىڭدىن.

— ئەلۋەتتە قوشۇلىمەن. مەن ئۇ چاغدا بىر مۇنچە پىكىر-
لەرنىمۇ بەرگەن تېخى.

— توغرا، سىز ھەقىقەتەن بىر مۇنچىلىغان پىكىرلەرنى
بەرگەن، پائۇل. شۇ ۋاقىتتا ھەممىمىز رەھبەرلىك قىلىشنىڭ
بىر خىل ماھارەت ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ باشقىلارغا تەسىر كۆر-
سىتىش ئارقىلىق، ئۇلارنى ئورتاق نشانغا يېتىش ئۈچۈن پۈتۈن
نىيىتى بىلەن ئاتلىنىپ بوشاشماي كۈرەش قىلىشقا يېتەكلەش
ئىكەنلىكىگە قوشۇلغاندۇق. گېپىم خاتا ئەمەستۇ؟

— مەن چۈشەنگەندەك قىلىمەن...

— ئۇنداقتا، سىز ئەيسا پەيغەمبەرنىڭ باشقۇرۇش مودېلى-
نى، ياق، كەچۈرۈڭ، ئۇنىڭ باشقۇرۇش ئۇسلۇبىنى چۈشەندۈ-

رۇپ بېرەلەمسىز؟ — سورىدى كىنگ.

لى تۇيۇقسىز ۋارقىرىدى:

— قاراڭلار، ماڭا بايىلا تۇيۇقسىز «ۋەھىي» كەلدى. ئۇنى

دەۋەتمىسەم كۆڭلۈم ئارام تاپمىغۇدەك! ئەگەر خاتالاشمىسام،

ئەيسا ئىلگىرى «ئەگەر كىمكى رەھبەرلىك ئورنىدا تۇرماقچى

بولىدىكەن، شۇ كىشى سىلەرنىڭ چاكىرىڭلار بولۇشى كې-

رەك.» دېگەنىكەن. مېنىڭچە بىز بۇنىڭغا ئاساسەن ئۇنىڭ رەھ-

بەرلىك قىلىش ئۇسلۇبىنى چاكارلارچە رەھبەرلىك قىلىش دەپ

ئاتساقمۇ بولغۇدەك. كۆپچىلىك شۇنى ئۇنتۇپ قالمايلى، ئەيسا

ھوقۇققا تايىنىپ رەھبەرلىك قىلغان ئەمەس. چۈنكى، ئۇ ئەزەل-

دىن ھوقۇققا ئىگە بولۇپ باققان ئەمەس! شىرۇپە، ۋالى پىلا-

توس ۋە رىملىقلار شۇ چاغدا ھۆكۈمرانلىق ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى.

لېكىن، تەڭداشسىز تەسىر كۈچىگە ئىگە بولۇپ، ئۇ ھەتتا

بۈگۈنكى كىشىلەرگىمۇ ئۆز تەسىرىنى كۆرسىتىپ كەلمەكتە.

بىز بۇ خىل تەسىر كۈچىنى سىمبىئونىڭ سۆزى بويىچە نوپۇز

دەيمىز. ئەيسا ئەزەلدىن ھوقۇققا تايانغان ئەمەس ھەم باشتىلارنى

ئۆزىنىڭ گېپىنى ئاڭلاشقا مەجبۇرلاپ باققانمۇ ئەمەس!

— سىمبىئون، مەن راستتىنلا سىزنىڭ قانداق قىلىپ،

بۇنداق مۇۋەپپەقىيەت قازانغان رەھبەر بولالغانلىقىڭىزنى بىلىپ

باقاي دەيمەن، — سورىدى كىلىس، — سىز ئۆزىڭىزنىڭ رەھ-

بەرلىك قىلىش ئۇسلۇبىڭىزنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەمسىز سىم-

ئون؟

— مەن رەھبەرلىك قىلىشتا پۈتۈنلەي ئەيسا پەيغەمبەرنىڭ

ئۇسلۇبىغا ئاساسلانغانلىقىمنى ئېيتىراپ قىلىمەن. بىراق، مەن

سىلەر بىلەن ئورتاقلىشىشنى خالايمەن. چۈنكى، مەن ئۇنىڭغا

ھەقسىز ئېرىشكەن. شۇڭا، سىلەرگە مەنمۇ ھەقسىز ئۆگەتتىم

كېرەك، — دېدى سىمبىئون كۈلۈپ.

سىمبىئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ، دوسكىغا بىر تەتۈر

پرامىدانىڭ شەكلىنى سىزدى ھەم ئۇنى بەش تەڭ بۆلەككە بۆل-
دى. ئاندىن ئۇنىڭ ئەڭ ئۈستۈنكى قەۋىتىگە «رەھبەرلىك قى-
لىش» دېگەن سۆزنى يېزىپ قويۇپ سۆزىنى باشلىدى:
— رەھبەرلىك قىلىش بىزنىڭ ئىنتىلىش نىشانىمىز بول-
غانلىقتىن، بىز ئۇنى ئەڭ ئۈستۈنكى قەۋەتكە يازمىز. بۇ تەتۈر
پرامىدا شەكلى چاكارلارچە رەھبەرلىك قىلىش مودېلىغا ۋەكىل-
لىك قىلىدۇ. ھە... پائۇل سىز بىزگە رەھبەرلىك قىلىش
توغرىسىدىكى چۈشەندۈرۈشنى يەنە بىر قېتىم بايان قىلىپ بەر-
سىڭىز قانداق؟

— رەھبەرلىك قىلىش — بىر خىل ماھارەت، — دېدى پا-
ئۇل ئۆگەنگەنلىرىنى يادلاپ تۇرۇپ، — رەھبەر بولغان كىشى
بۇ ماھارەت ئارقىلىق باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتىپ، ئۇلارنىڭ
مەلۇم بىر ئورتاق نىشانغا يېتىش ئۈچۈن پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن
ئاتلىنىپ، بوشاشماي كۈرەش قىلىشقا يېتەكلەيدۇ. بۇنى مەن
ئېسىمدە ناھايىتى ئېنىق تۇتۇۋالغانمەن.

— رەھمەت سىزگە، پائۇل ئەگەر رەھبەرلىك قىلىشتا،
ۋاقىت ۋە بوشلۇقنىڭ قاتمۇ قات سىناقلىرىنى بۆسۈپ ئۆتۈشكە
توغرا كەلسە، ئۇنداقتا رەھبەرلىك چوقۇم نوپۇز ئۈستىگە قۇرۇ-
لۇش كېرەك، — سىمېئون موناخ سۆزلىگەچ دوسكا ئالدىغا ماڭ-
دى.

رەھبەرلىك قىلىش

نوپۇز

— مەن ئۆلۈشكۈن ئېيتىپ ئۆتكەن، — دېدى سىمېئون
سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — ھوقۇق يۈرگۈزگەندە بەلكىم بىر
مەھەللىك ئۈنۈمگە ئېرىشكىلى بولۇشى مۇمكىن. بىراق، ۋاقىت
ئۇزارغانچە، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت يامانلىشىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن تەسىر كۈچىمۇ يوقايدۇ. كۆپچىلىك، بىزنىڭ نوپۇزى قانداق چۈشەندۈرگەنلىكىمىز ھېلىمۇ ئېسىڭلاردىمۇ؟ كىنىڭ خاتىرە دەپتىرىنى ۋاراقلاپمۇ قويماي جاۋاب بېرىشكە باشلىدى:

— نوپۇز بىر خىل ماھارەت بولۇپ، ئۇ تەسىر كۈچى ئارقىلىق، باشقىلارنى چىن كۆڭلىدىن خالاپ، سىزنىڭ ئىرادىدە ئىززەت بويىچە ئىش كۆرۈشنى كۆرسىتىدۇ.

— دەل شۇنداق. رەھمەت سىزگە كىنىڭ، ئۇنداقتا بىز باشقىلارغا بولغان تەسىر كۈچىمىزنى قانداق يېتىلدۈرۈشىمىز كېرەك؟ قانداق قىلىپ باشقىلارنى ئۆزىمىز ئۈچۈن كۈچ چىقىرىشنى خالايدىغان قىلىشىمىز كېرەك؟ بىز يەنە قانداق قىلىپ باشقىلارنى چاقىرىققا ئاۋاز قوشۇپ، ئىشلارغا قىزغىن مۇئامىلە قىلىدىغان قىلىشىمىز كېرەك؟ نوپۇز نېمە ئۈستىگە تۇرغۇزۇلدۇ؟

— ئەيسا ئىلگىرى تەسىر كۈچى ياكى رەھبەرلىك قىلىش دېگەنلىك ئۆزىنى بېغىشلاش ئاساسىغا تۇرغۇزۇلىدۇ دېگەندى، — دېدى لې جاۋاب بېرىپ، — ئۆلۈشكۈن دەرس ۋاقتىدا بىز ئۆزىمىزنىڭ ھاياتىدا بىزگە نىسبەتەن كىمنىڭ ئەڭ زور تەسىر كۈچى ۋە نوپۇزغا ئىگە ئىكەنلىكىنى مۇنازىرە قىلىشقانىدۇق. شۇ چاغدا مەن ئۆزۈمنىڭ تۇنجى خوجايىنىمنى تاللىغان بولۇپ، ئۇ شۇنداقلا يەنە مېنىڭ ئەقىل كۆزۈمنى ئاچقان ئۈستازىم بولۇپ ھېسابلىناتتى. ئۇ ھەقىقەتەن ماڭا ۋە كەلگۈسى ئىشلىرىمنىڭ تەرەققىياتىغا ناھايىتى كۆڭۈل بۆلەتتى. ھېس قىلىشىمچە، ئۇنىڭ ماڭا بولغان كۆڭۈل بۆلۈشى ئۇنىڭ ئۆزىگە بولغان كۆڭۈل بۆلۈشىدىن ھەقىقەتەن نەچچە ھەسسە ئېشىپ كېتەتتى. سىمپ-ئون، ھەقىقەتەن سىز ئېيتقانغا ئوخشاش، ئۇ ھەتتا مەن ئۆز ئېھتىياجلىرىمنى بايقاشتىن بۇرۇنلا، ئامال قىلىپ ئۇلارنى قاندۇرۇپ بولغانىدى! گەرچە ئۇ ماڭا مۇلازىمەت قىلغان بولسىمۇ،

لېكىن مەن ئۇنى ھېس قىلىپ يەتمىگەندىم...

— رەھمەت سىزنىڭ ئورتاقلاشقىنىڭىزغا، لې، مېنىڭچە سىز گەپنىڭ مۇھىم نۇقتىسىنى ئېيتتىڭىز. نوپۇز ھەقىقەتەن باشتىن - ئاخىر ئۆزىنى قۇربان قىلىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش ئاساسىغا قۇرۇلدى (تۇرغۇزۇلدى). ئەمەلىيەتتە ئۆزۈڭلەر تاللاپ چىققان ئەڭ زور نوپۇزغا ئىگە ئاشۇ كىشىلەرنىڭ سىلەر ئۈچۈن ئازدۇر - كۆپتۇر قۇربانلىق بەرگەن ياكى قۇربانلىق بەرمىگەنلىكى توغرىسىدا ئويلىنىپ باقساڭلار بولىدۇ. مەن توساتتىن ئاپامنى ئەسلەپ قالدىم.

— بىراق، سىمپئون، مەن بىر ئېغىز سەمىمىي گەپ قىلاي، سىز بەلكىم دىققەت قىلمىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن، لېكىن بۇ دۇنيا بەربىر ھوقۇق دۇنياسى، — دېدى پائۇل يەنىلا چىڭ تۇرۇپ، بولمىسا سىز پەقەت ئۆزىنى بېغىشلاش، ئۆزىنى قۇربان قىلىش ۋە تەسىر كۈچىگە تايىنىش ئارقىلىقلا ئىشلارنى ناھايىتى تېز بىر ياقلىق قىلىۋەتكەن كىشىلەردىن بىر قانچىنى مىسال ئېلىپ بېقىڭ قېنى.

— مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئەيسا پەيغەمبەر بۇنىڭ ئەڭ ياخشى مىسالى بولالايدۇ، — دېدى لې ھەممىسىدىن ئاۋۋال سۆزلەپ، ئۇ قىلچىمۇ ھوقۇققا تايىنىپ باققان ئەمەس، ئۇ پەقەت ئۆزىنىڭ تەسىر كۈچىگە تايىنىش ئارقىلىقلا، پۈتۈن دۇنيانى ئۆزگەرتە كەن. مەن تېخى يېقىندىلا ئەيسانىڭ سۆزىنى دېگەندىم. ئۇ سۆزىدە، «ئەگەر مەن يەر يۈزىدىن كۆتۈرۈلسەم، نەچچە ئون مىڭلىغان ئادەمنى ئۆزۈمگە تارتىۋالالايمەن، دېگەن. ئۇنىڭ بۇنداق دېگىنى ئەلۋەتتە ئۇنىڭ كىرىست جازىسىغا مىخلانغان چاغدىكى ھالىتىگە قارىتىلغان. لېكىن، ئۇ ئۆزىنى مۇشۇنداق قۇربان قىلىش ئارقىلىق ھەقىقەتەن نۇرغۇن كىشىلەرنى قۇتقۇزۇپ قالدى.

— ئۆتۈنۈپ قالاي! بولدى، ۋەز - نەسىھەت سۆزلىمەڭ،

— دەدى پائۇل ئاچچىقىدىن يېرىلغۇدەك بولۇپ، — سىلەر ھە دەسلانەچچە مىڭ يىللار ئاۋۋالقى ئىشلارنى تىلغا ئالدىكەنسە. لەر، مېنىڭ تەلەپ قىلىۋاتقىنىم بولسا، رېئال دۇنيادا يۈز بەرگەن ئەمەلىي مىساللار!

— بولىدۇ، ئۇنداقتا بىز 20 - ئەسىرنىڭ مىساللىرىدىن بىرنى ئالايلى، — دەدى سىمپىئون موناخ، — پاكىر بويۇق بىر ھىندى دەل ھوقۇققا تايانماستىن، پەقەت نوپۇزغا تايىنىش ئار- قىلىق نۇرغۇن ئۇتۇقلارنى قازانغان ئەمەسمۇ؟

— ھە! سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىز ئۇلۇغ گەندىغۇ دېمەن، — دەدى لىزا ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن، — توغرا، ئۇ- نىڭمۇ قىلچىلىك ھوقۇقى يوق ئىدى! گەرچە ئۇنىڭ بويى ئېگىز- لىكى بەش فۇتقا، بەدەن ئېغىرلىقى 100 قاداققا توشمىسىمۇ، لېكىن بۇلار ئۇنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا قىلچە نۇقسان يەتكۈزمىگەند- دى. ئەينى چاغدا، ھىندىستان ئاھالىسى ئاران 300 مىليون بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئاللىقاچان ئۇلۇغ بىرىتانىيە ئىمپېرىيىسىد- نىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلانغان، قاتتىق زۇلۇمغا ئۇچرىغان بىر دۆلەت ئىدى. مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا ئۇلۇغ گەندى ئۆزىنىڭ ھىندىستانغا رەھبەرلىك قىلىپ، ئۇنى ئەنگلىيىنىڭ ھۆكۈمران- لىقى ئاستىدىن مۇستەقىللىققا ئېرىشتۈرىدىغانلىقى، لېكىن بۇ جەرياندا قىلچىلىك ھەربىي كۈچ ئىشلەتمەيدىغانلىقىنى ئېيتقان- دى. شۇ چاغدا ھەممە ئادەم گەندىنى ئۆزىنى چاغلىماي پو- ئېتىۋاتىدۇ دەپ مازاق قىلىشقان. لېكىن، ئۇ دېگىنىنى ئەمەلگە ئاشۇرالىغان.

— ئۇ قانداق قىلىپ ئەمەلگە ئاشۇرۇپتۇ؟ — دەپ سورىدى پائۇل.

— گەندى ئالدى بىلەن خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ دىققىتىنى تارتىپ، دۇنيا خەلقىگە ھىندىستاننىڭ تەڭسىز مۇئامىلىگە ئۇچ- راۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر چۈ-

شەنگەن . ئۇ ئۆزىنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىگە ئىنتىلىش جەريانىدا قۇربان بېرىشتىن ساقلاڭلىق بولمايدىغانلىقىنى، لېكىن قۇربان بېرىش بەدىلىگە دۇنيا خەلقىنىڭ تېخىمۇ كۆپ دىققەت - ئېتىبارىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ يەنە ئۇلارغا غەيرىي زوراۋانلىق شەكلىدىكى قارشى تۇرماسىق ھەرىكىتى ئېلىپ كەلگەن قىيىنچىلىق ۋە ئازابلارغا چوقۇم بەرداشلىق بېرىش كېرەكلىكى، بۇ قىيىنچىلىق ۋە ئازابلارنىڭ ئادەتتىكى ئۇرۇش بىلەن ھېچقانداق پەرقى يوقلۇقى، لېكىن بۇ ئۇرۇشتا ئۆتتۈرۈپ قويسا بولمايدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئېيتقان. دۆلەتنىڭ مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، گەندى ئۆزى ئۈلگە بولۇپ، غايەت زور قۇربانلارنى بەرگەن. ئۇ كۆپ قېتىم باشقىلار تەرىپىدىن زەھەر خەندىلىك بىلەن قاتتىق ئۇرۇلغان، تۈرمىگە تاشلانغان. ئۇ ھەتتا بىر قانچە قېتىم ئاچلىقمۇ ئېلان قىلغان. ئۇ شۇنىڭ بىلەن دۇنيا خەلقىنىڭ ھىندىستاننىڭ ئەھۋالىغا يېقىندىن دىققەت قىلىشنى قولغا كەلتۈرگەن. 1947 - يىلى بىرىتانىيە ئىمپېرىيىسى ئاخىر مۇرەسسە قىلىپ، ھىندىستانغا مۇستەقىللىق بېرىشنى قارار قىلغان. شۇ ۋاقىتتا گەندى لوندون شەھىرىدە قەھرىمانلارچە قىزغىن قارشى ئېلىنغان. گەندى بىرمۇ ئەسكەر چىقىم قىلمىغان. زوراۋانلىق كۈچىمۇ ئىشلەتمىگەن. ھوقۇق دېگەننى ئەسلا يۈرگۈزمىگەن، ئۇنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى پۈتۈنلەي ئۆزىنىڭ تەسىر كۈچىگە تايىنىش ئار-قىلىق قولغا كەلگەن...

— يەنە نېگىرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇق داھىيىسى مارتىن لوتېر. كىنمۇ بار، — دېدى كلىس، سۆز قىستۇرۇپ، — مەن ئۇنى تەتقىق قىلىپ باققان. ئۇ ھىندىستانغا بېرىپ، گەندىنىڭ قارشىلىق كۆرسىتىش ئۇسۇللىرىنى تەتقىق قىلغان. مېنىڭچە بۇ ئۇنىڭ 60 - يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدىكى نېگىرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقى ھەرىكىتىگە يېتەكچىلىك قىلىشقا چوقۇم

زور ئىلھام بەرگەن.

— 60 — يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە مەن تېخى ئەمدىلا يول مېڭىشنى ئۆگىنىۋاتاتتىم، — دېدى كىنگ مۇنازىرىدە. گە ئارىلىشىپ، — ئاڭلىشىمچە شۇ چاغلاردا، جەنۇبتىكى ھەرقايسى شتاتلاردىكى نېگىرلار ئاپتوبۇسقا چىقسا، چوقۇم ئارقا رەتتىكى ئورۇندا ئولتۇرۇشى، رېستورانغا كىرسە چوقۇم بەلگە. لەنگەن ئۈستەلدە ئولتۇرۇپ تاماق يېيىشى كېرەك ئىكەن. بۇمۇ تېخى ئاشۇ رېستورانلارنىڭ ئۇلارنى كۈتۈشنى خالاش — خالىماس. لىقىغا باغلىق ئىكەن! بۇنىڭدىن ئۆتە ئادەمنى خورلايدىغان ئىش. لار ساناپ تۈگەتكۈسىز ئىكەن. بىزنىڭ بۇ دۆلىتىمىزدە مۇشۇنداق كۈلكىلىك ئىرقىي كەمسىتىشلەرنىڭ يۈز بەرگىنىگە ئادەم. نىڭ ھەقىقەتەن ئىشەنگۈسى كەلمەيدۇ!

پائۇل ئاستا سۆزلەشكە باشلىدى:

— جەنۇب — شىمال ئۇرۇشىنىڭ ئاياغلاشقىنىغا ئەمدىلا تېخى 100 يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت بولدى ئەمەسمۇ! بۇ ئۇرۇشنى ئويلاپ باقايلى، ئامېرىكىلىقلار ئامېرىكىلىقلار بىلەن ئۇ. رۇشقان... سىلەر مەيلى ئىشىنىڭلار ياكى ئىشەنمىڭلار، جەنۇب — شىمال ئۇرۇشىدا ئۆلۈپ يارىلانغان ئامېرىكىلىقلارنىڭ سانى دۆلىتىمىز چەت ئەللەر بىلەن ئېلىپ بارغان ئۇرۇشلاردا ئۆلۈپ يارىلانغان ئامېرىكىلىقلارنىڭ سانىدىن كۆپ ئېشىپ كېتىدۇ!

— بويۇتۇ، بۇ ئۇرۇشتا بىر مۇنچىلىغان قانلار ئېقىپ، سانسىزلىغان جانلار تېنىدىن ئايرىلىدىمۇ دەيلى، لېكىن بۇ ئۇ. رۇش 100 يىلدىن بۇيانقى ئىرقىي كەمسىتىشنى زادىلا تۈگىتەلمىدى. ئەگەر بىرەر ئاق تەنلىك ئاپتوبۇسقا چىقىپ قېلىپ، ئاپتوبۇستا ئاللىقاچان ئورۇن قالمىغان بولسا، ئاپتوبۇستا ئولتۇرغان نېگىرلاردىن بىرەرى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاق تەنلىككە ئورۇن بوشىتىپ بېرىپ، ياۋاشلىقچە بىر چەتكە ئۆتۈپ تۇرۇشقا

مەجبۇر بولىدىغان ھالەت يەنىلا داۋاملىشىۋەردى، — دېدى كىنگ.

كىلىس سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— دوكتور گېن ئۆزىنىڭ بۇ خىل ۋەزىيەتنى ئۆزگەرتەلەيدىكەن. ھېچقانداق زورلۇق كۈچكە ئىگە ئەمەسلىكىنى ناھايىتى ئېنىق چۈشەنگەن. ئۇ كەندىنىڭ ئۇسۇلى بويىچە ئىش قىلىشنى قارار قىلغان. ئۇ قۇربان بېرىش ۋە ئازاب — ئوقۇبەتلەرگە بەرداشلىق بېرىش ئارقىلىق پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ نېگىرلار ئۇچراۋاتقان تەڭسىز مۇئامىلىگە بولغان دىققىتىنى چوقۇم قوزغاتقىلى بولىدىغانلىقىغا ئىشەنگەن. شۇ چاغدا مالكولىم ۋە قارا قاپلان پارتىيىسى ئەزالىرىغا ئوخشاش بىر قىسىم كىشىلەر بولسا، زوراۋانلىققا زوراۋانلىق بىلەن قارشى تۇرۇش ۋاستىسىدىن قوللانماقچى بولغان. لېكىن، زورلۇق كۈچ پەقەت تېخىمۇ كۆپ زورلۇق كۈچ بىلەن ئۆچ ئېلىش ھەرىكىتىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، خالاس. ئەگەر مۇشۇ قارار بويىچە زوراۋانلىق ئارقىدىنلىق ئاق تەنلىكلەرگە قارشى تۇرۇلغان بولسا، ئەق تەنلىكلەر بۇنىڭدىنمۇ كۆپ زوراۋانلىقلار ئارقىلىق قايتۇرما زەربە بەرگەن بولاتتى... لېكىن، دوكتور گېن ئاقىلانلىك بىلەن ئۆزىنىڭ نېگىرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقى قانۇن لايىھىسىنى ئىلگىرى سۈرىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن. ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ بۇ سۆزى كۆپ قىسىم كىشىلەرنىڭ مازاق قىلىشىغا ئۇچرىغان.

لېزا سۆز قىلىشقا باشلىدى.

— دوكتور گېننىڭ تاللىۋالغىنى ناھايىتى مۇشەققەتلىك يول بولۇپ، ئۇنىڭ ھاياتى كۆپ قېتىم تەھدىتكە ئۇچرىغان، ھەتتا ئۇنىڭ ئائىلە كىشىلىرىمۇ بۇنىڭغا چېتىلىپ قالغان، قارشى تۇرماسلىق ھەرىكىتى سەۋەبىدىن ئۇ بىرقانچە قېتىم تۈرمىگە تاشلانغان. ئۇنىڭ ئۆيى ۋە موناستىرلار كۆيدۈرگۈچى بومبىنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغان.

— لېكىن، گېن دوكتور ۋە ئۇنىڭ رەھبەرلىكىدە قوزغالغان نېگىرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقى ھەرىكىتى قىسقىغىنا بىر قانچە يىل ئىچىدىلا، خۇددى يانغىندەك ھەممە يەرنى قاپلاپ، زور نەتىجىلەرگە ئېرىشكەن، — دېدى كىلىس ئۆزىنى تۇتۇۋالالايمىي سۆز قىستۇرۇپ، — ئۇ نوبېل تىنچلىق مۇكاپاتى مەيدانغا كەلگەندىن بۇيان ئۇنىڭغا ئېرىشكەن ئەڭ ياش شەخس بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە «ۋەۋر» ژۇرنىلىنىڭ يىللىق مەشھۇر شەخس شەرىپىگە مۇيەسسەر بولغان تۇنجى غەيرىي ئامېرىكىلىق بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، پۇقرالىق ھوقۇقى قانۇن تۇرغۇزۇش ھەرىكىتى خۇددى يانغىندەك ھەممە يەرنى قاپلاپ 1964 - يىلىغا كەلگەندە كىشىلىك ھوقۇقى قانۇن لايىھىسى ئاخىر ماقۇللانغان ھەم بۈگۈنگە قەدەر كۈچكە ئىگە بولۇپ كەلگەن. ئۇندىن كېيىن 24 - نۆۋەتلىك ئاساسىي قانۇنغا ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈش چوڭ يىغىنىدا، نېگىرلارنىڭ بېلەت تاشلاشتا قوشۇمچە باج تاپشۇرۇش تۈزۈمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. فېدېراتسىيە بېلەت تاشلاش ھوقۇقى قانۇن لايىھىسى ماقۇللانغاندىن كېيىن بولسا، نېگىرلارنىڭ تىل - يېزىقتىن سىناق بېرىش تۈزۈمىمۇ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. شۇنداق قىلىپ، بۈگۈنگە كەلگەندە، نېگىرلار ئامېرىكا ئالىي سوتىنىڭ باش سودىيىلىك ۋەزىپىسىگىمۇ تەيىنلىنەلەيدىغان بولغان.

كىنىڭ ئالدىراپ سۆزلىدى:

— شۇنىڭ بىلەن نېگىرلار ئاپتوبۇسقا چىقسا، ئارقا رەتتە ئولتۇرۇشقا رېستورانغا كىرسە، بەلگىلەنگەن ئۈستەلدە ئولتۇرۇپ تاماق يېيىشكە مەجبۇر بولمايدىغان بولغان. دوكتور گېن ھەقىقەتەن زورلۇق كۈچكە تايانماستىن مۇشۇنداق ئۇلۇغۋار ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرىلغان، بۇ ئادەمنى ھەقىقەتەن قايىل قىلىدۇ.

پۈتكۈل دەرسخانا بىر قانچە مىنۇت جىمجىتلىققا چۆمدى.

لى ئاستاغىنا گەپ باشلىدى.

— مەن توساتتىن مەشھۇر تېلېۋىزىيە دىكتورى جىننى كارىننىڭ سۆزىنى ئەسلەپ قالدىم. ئۇ بىر قېتىم ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا بىرلا ئادەمنى ھەرقانداق قىلىپمۇ چاقچاق ئويىپىكتى قىلىشقا جۈرئەت قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ كۆزدە تۇتقان بۇ ئادەم ھايات چېغىدا كالكۇتتا تۇرغان ئايال موناخ درېشا ئىكەن. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە بۇۋى درېشانى چاقچاق ئويىپىكتى قىلىشقا جۈرئەت قىلالماسلىقىدىكى سەۋەب، ئۇنى تىلغا ئېلىپ چاقچاق قىلىشمۇ، بۇنىڭغا كۈلىدىغان ئادەم چىقمايدىكەن. مەن سىلەردىن سوراپ باقاي، ئۇنىڭ بۇنداق چاقچىقىغا ئادەملەر نېمە ئۈچۈن كۈلمەيدۇ؟

— مېنىڭچە، بۇ بۇۋى درېشانىڭ دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىغا كەڭ تارقالغان ئالىيجانابلىق جەھەتتىكى تەڭداشسىز تەسىر كۈچى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولسا كېرەك، — دېدى كلىس جاۋاب بېرىپ.

— ئۇنداقتا سىزچە، ئۇنىڭ نوپۇزى قانداق شەكىللەنگەن - دۇ؟ — لى ئۇلاپلا سورىدى.

— ئۇنىڭ پىداكارلىق روھى ئارقىلىق، — جاۋاب بەردى كىنىڭ ئويلاپ ئولتۇرمايلا.

مەن دېمىسەم زادى بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم - دە: — بۇ بەلكىم بالىدا ئاپىسىغا قارىتا شەكىللەنگەن ھۆرمەت ۋە پەخىرلىنىش ھېسسىياتىغا، يەنى بالىنىڭ «ئاپام مەڭگۈ خاتا ئىش قىلمايدۇ!» دەپ ئىشەنگىنىگە ئوخشاش بولسا كېرەك. ئەگەر بىرەر باشقىلار ئۇنىڭ ئاپىسىنى خالىغانچە ھاقارەتلىسە، بۇنىڭ ئاقىۋىتى چوقۇم ناھايىتى ئېچىنىشلىق بولۇشى مۇمكىن. ئەگەر مېنىڭ ئاپام ھېلىمۇ ھايات بولىدىغان بولسا، مەن چوقۇم ھېچ نەرسىنىڭ كۆزىگە قارماستىن، ئۇنىڭغا ئۆز ساداقىتىمنى بىلدۈرەتتىم. مېنىڭچە، مېنىڭ ئاپامنىڭ تەسىر كۈچى ئۇنىڭ

چىن يۈرىكىدىن خالاپ بەدەل تۆلىشىدىن كەلگەن، — دېدىم.
چۈشتىن كېيىنكى دەرسكە كىرىش قوڭغۇرىقى تېخى چې-
لىنماي تۇراتتى. پائۇل قولىنى كۆتۈرۈپ سوئال سورىدى:
— بولىدۇ، مەن ھازىر نوپۇز ۋە تەسىر كۈچىنىڭ باشقىلار
ئۈچۈن ئۆزىنى قۇربان قىلىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش بەدىلىگە
تۇرغۇزۇلىدىغانلىقىنى چۈشىنىۋالدىم. ئۇنداق بولسا بۇ نەزەردە-
يىنى خىزمەت مۇھىتى ياكى ئائىلىگە قانداق تەتبىقلاش كېرەك؟
ئەجىبا، مەن ئۆزۈمنى قۇربان قىلىش ۋاقت جەدۋىلى تۈزۈپ
چىقىشىم، ھەر كۈنى چۈشتە تاماق يېمەسلىكىم، ماخاۋ كېسىلىدە-
گە گىرىپتار بولغان قوشنامىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىم،
ئاندىن شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىناسىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، تىنچ
ئولتۇرۇپ قارشىلىق كۆرسىتىشىم كېرەكمۇ؟ تولىمۇ خىجىل-
مەن، مەن بۇ نەزەرىيىنى رېئال دۇنياغا قانداق تەتبىقلىغىلى
بولىدىغانلىقىنى ھەقىقەتەن كۆرۈپ يېتەلمىدىم!

— ئۆز گۇمانىڭىزنى ئېيتقىنىڭىزغا رەھمەت پائۇل، —
دېدى سىمپىئون ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن، — مېنىڭچە، سىز بۇنداق
گۇمانلانغان يەردە باشقىلارمۇ چوقۇم گۇمانلىنىدۇ. بىز
بۈگۈن ئەتىگەنلىك دەرس ۋاقتىدا، بىرقانچە مەشھۇر تارىخىي
شەخسلەرنى مىسال ئېلىش ئارقىلىق، نوپۇزنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى
چۈشەندۈرۈپ ئۆتتۇق. كۆپچىلىك بەلكىم ئۇنتۇپ قالمىدى-
غانىسلەر، رەھبەرلىك قىلىش بولسا ئۆزىنى بېغىشلاش ئاساسىدا-
غا، مۇنداقچە ئېيتقاندا، قارشى تەرەپنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى
تېپىپ چىقىش ۋە ئۇلارنى قاندۇرۇش ئاساسىغا تۇرغۇزۇل-
ىدۇ. قارشى تەرەپنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، بىزگە
مەلۇم دەرىجىدە قۇربان بېرىشكە توغرا كېلىدۇ.

— توغرا ئېيتتىڭىز، سىمپىئون، — دېدى لىزا قوشۇمچە
قىلىپ، — نوپۇز ھەقىقەتەن قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىش-
لاش ئاساسىغا تۇرغۇزۇلىدۇ. بۇ دەل بىز بۇرۇندىن تارتىپلا تولا

ئاڭلاپ، قۇلىقىمىزغا تونۇش بولۇپ كەتكەن «قازاندا نېمە بولسا چۆمۈچكە شۇ چىقىدۇ»، دېگەن قائىدىگە ئوخشايدۇ. سىز مەن ئۈچۈن ئۆزىڭىزنى بېغىشلىسىڭىز، مەنمۇ سىز ئۈچۈن ئۆزۈمنى بېغىشلايمەن. سىز مەن ئۈچۈن ئوت دېڭىزىغا كىرىشنى خالىسىدەڭىز، مەنمۇ ئەلۋەتتە سىز ئۈچۈن ئوت دېڭىزىغا كىرىشنى خالايمەن. دېمەكچىمەنكى، ئىش مۇشۇنداق بولغانىكەن، بىز باشقىدەلارنىڭ شاپائىتىگە ئېرىشكەن چېغىمىزدا، ئۇلارغا رەھىمىتىمىزنى ئېيتىمىساق ھەم مۇناسىپ جاۋاب قايتۇرمىساق قانداق بولىدۇ؟ بۇ قانداقسىگە چوڭقۇر نەزەرىيە ياكى يېڭىچە گەپ بولماسەتتىن، بەلكى ئادەتتىكىچە تەبىئىي ئىشتىن ئىبارەت.

سىمبئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ:

— پائۇل چۈشەندىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى كەينىگە قايرىلىپ تۇرۇپ.

— يەنىلا ئانچە چۈشەنەلمىدىم. بىراق، قېنى سۆزىڭىزنى داۋاملاشتۇرۇڭ. مەن سىزنىڭ يەنە نېمىلەرنى دەيدىغانلىقىڭىزنى ئاڭلاپ باقاي! — دېدى پائۇل كىنايە قىلىپ.

رەھبەرلىك قىلىش

نوپۇز

قۇربان بېرىش، ئۆزىنى بېغىشلاش

سىمبئون موناخ ئۆزىنىڭ دوسكىغا سىزغان رەسمىنى كۆر-سىتىپ تۇرۇپ:

— يىغىپ ئېيتقاندا، بىز يۇقىرىدا ھەقىقىي رەھبەرلىك قىلىشنىڭ نوپۇز ئۈستىگە قۇرۇلىدىغانلىقى، نوپۇزنىڭ بولسا، ئۆزى رەھبەرلىك قىلىۋاتقان ئادەملەر ئۈچۈن قۇربان بېرىش ۋە

ئۆزىنى بېغىشلاش ئاساسىغا تۇرغۇزۇلىدىغانلىقى ۋە قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاشنىڭ بولسا، ئۆزى رەھبەرلىك قىلىدۇ. ۋاتقان ئادەملەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى تېپىپ چىقىش ۋە ئۇلارنى قاندۇرۇشنى كۆرسىتىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئېيتىپ ئۆتتۇق. بولىدۇ، مۇشۇنداق بولغانىكەن، ئۇنداقتا قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش نېمە ئۈستىگە تۇرغۇزۇلۇشى كېرەك؟ — دېدى.

— بىجانبىللىق بىلەن ئىشلەش ئۈستىگە، — دەپ جاۋاب بەردى لې ھەممىدىن ئىلگىرى.

— توغرا جاۋاب بەردىڭىز، — دەپ ئۇنىڭ سۆزىنى تەستىقلىدى سىمېئون موناخ كۈلۈمسىرەپ، — لېكىن، ئەگەر سىلەر قارشى تۇرمىساڭلار، مەن بۇنىڭغا «مۇھەببەت ئۈستىگە» دەپ جاۋاب بەرگەن بولاتتىم.

شۇ چاغدا، مەن پائۇل «مۇھەببەت» دېگەن سۆزنى ئاڭلىدىغان ھامان چوقۇم چىچاڭشىيدۇ، دەپ ئويلىدىم. بىراق، ئۇ بىر ئېغىز مۇگەپ قىلماي جىم ئولتۇردى. ۋەھالەنكى، يەنىلا بىر قىسىم كىشىلەر خاتىرجەمسىزلىنىپ، ئۆز ئورۇنلىرىدا ئولتۇرالماي قېلىۋاتقانداك قىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇلارغا ياردەم قىلىپ تۆۋەندىكى سوئالنى سوراشنى لايىق تاپتىم:

— كەچۈرۈڭ، سىمېئون، سىز نېمە ئۈچۈن «مۇھەببەت» توغرىسىدا سۆزلىمەكچى بولۇپ قالدىڭىز؟

— شۇ ئەمەسمۇ، — دېدى كىلىس سۆزۈمگە قوشۇمچە قىلىپ، — تىناتۇرنېر ئىلگىرى «مۇھەببەتنىڭ نېمە كېرىكى بار؟» دەپ ناخشا ئېيتقاندى ئەمەسمۇ؟

سىمېئون موناخ خاتىرجەم ھالدا سۆزىنى داۋام قىلدۇردى: — «مۇھەببەت» دېگەن سۆز ھەر قېتىم تىلغا ئېلىنغاندا، بولۇپمۇ ئۇ خىزمەت مۇھىتىغا تەتبىقلانغاندا، ئۆزىمىزدە بىر خىل بىئاراملىق ھېس قىلىشىمىزدىكى سەۋەب، «مۇھەببەت»

نى ئىزچىل ھالدا پەقەت بىر خىل ھېس - تۇيغۇدىنلا ئىبارەت دەپ قاراپ كەلگەنلىكىمىزدۇر. بىراق، مەن بۇ يەردە تىلغا ئالغان «مۇھەببەت» قانداقتۇر ھېس - تۇيغۇ ئەمەس. مەن ئەنە كۆپرەك ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ھەر قايسى ئىشلار بىلەن بۇ مۇھىم سۆز توغرىسىدا ياخشىراق سۆزلىشىمەن. بىراق، مەن ھازىر سىلەرگە پەقەت ئاددىي قىلىپ مۇنداق دېيەلەيمەن: مەن ئېيتقان «مۇھەببەت»، يەنى سۆيۈش دېگەن سۆز ئىسىم ئەمەس، بەلكى پېئىل بولۇپ، ئۇ بىر خىل ھېس - تۇيغۇنى ئەمەس، بەلكى بىر خىل ھەرىكەتنى كۆرسىتىدۇ.

— شۇڭلاشقا، سىز «مۇھەببەت» سۆيۈش ھەرىكىتى دەپ قارايدىكەنسىز - دە! — دەپ سورىدى لىزا ئۇنىڭدىن.
— ياخشى دېدىڭىز، لىزا! — دېدى سىمپىئون موناخ ئۇنى ماختاپ، — سىزنىڭ چۈشەندۈرۈشىڭىز مېنىڭ چۈشەندۈرۈشۈمگە ۋەكىللىك قىلالايدۇ. توغرا، «مۇھەببەت» دېمەك، سۆيۈش ھەرىكىتى دېمەكتۇر!

— ئۇنداقتا، «مۇھەببەت» نېمە ئۈستىگە تۇرغۇزۇلۇشى كېرەك؟ — سورىدى پاۋلو كىنايە قىلىپ، — مەن سىزنىڭ چۈشەندۈرۈشىڭىزنى ئاڭلاشقا تولىمۇ تەقەززا بولۇۋاتىمەن!
سىمپىئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ تۆۋەندىكى سۆزنى يازدى:

ئىرادە

— «مۇھەببەت» ئىرادە ئۈستىگە تۇرغۇزۇلىدۇ، ئۇنداقتا ئىرادە نېمە ئۈستىگە تۇرغۇزۇلىدۇ؟ بۇنىڭغا جاۋاب بېرىشتە مەن سېپىنسىر. جونسوننىڭ «شۇ دەقىقىدىكى ئۆزىڭىز» دېگەن كلاسسىك ئەسىرىدە بېرىلگەن چۈشەندۈرۈشتىن پايدىلانماقچى. كۆپچىلىككە ياخشىراق چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن مەن ئاۋۋال فورمۇلىنىڭ ئالدىنقى يېرىمىنى سۆزلەپ ئۆتەي. قانداق، تەييار بول. دۇڭلارمۇ؟

— تەييار بولغىنىمىزغا نەۋاخ! — دېدى پائۇل تاقەتسىز-
لىنىپ.

سمېئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ:
قۇرۇق خىيال — ھەرىكەت — مۇددىئە
دېگەنلەرنى يازدى.

— مۇددىئەدىن ھەرىكەتنى ئېلىۋەتسەك قۇرۇق خىيالغا
تەڭ، ھەرقانچە ياخشى بولغان مۇددىئەغا ھەرىكەت ماسلاشمىسا،
ئاخىرىدا ھېچقانداق نەتىجىسىز قۇرۇق خىيالغا ئايلىنىپ قالد -
دۇ، — دېدى سمېئون موناخ چۈشەندۈرۈپ.
لې ئۇنىڭ گېپىگە:

— مەن ھەمىشە چېركاۋدىكى مۇخلىسلارغا دوزاخقا تۈتە-
شىدىغان يول ئاق كۆڭۈللۈكتىن قۇرۇلغان، دەپ ئاگاھلاندۇ -
رىمەن، — دەپ قوشۇمچە قىلىۋىدى، ھەر قېتىم ئېقىمغا قارشى
شوتار توۋلايدىغان پائۇل جۇڭشى بۇ قېتىم ھېچنېمە دېمەي
ئولتۇردى.

سمېئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— مەن ئۆز كەسپىي ھاياتىم جەريانىدا، بىر مۇنچىلىغان
كىشىلەرنىڭ «ئىشچى - خىزمەتچىلەر شىركەتنىڭ ئەڭ مۇھىم
بايلىقى» دەپ سۆزلىگىنىنى كۆپ قېتىم ئاڭلىدىم. لېكىن،
ئۇلارنىڭ سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك ئەمەس بولۇپ، مې-
نىڭچە ئۇلارنىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرىلا ئۇلارنىڭ ئىشچى -
خىزمەتچىلەرگە بولغان كۆز - قارىشىنى ھەقىقىي ئىپادىلەپ
بېرەلەيدۇ. مەن يېشىمنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ، باشقىلار-
نىڭ ئاغزىدا ئېيتقان گەپلىرىگە بارغانسېرى ئىشەنمەيدىغان،
ئۇلارنىڭ زادى نېمە ئىش قىلغانلىقىغا قارايدىغان بولۇپ قالدىم.
پەقەت ئاغزىدا گەپ قىلىشنىلا بىلىدىغان ئادەمنى قالتىس ئادەم
دېگىلى بولمايدۇ. چىرايلىق گەپلەرنى ھەممە ئادەم قىلالايدۇ.
بىز بىر ئادەمنى پەقەت ئۇنىڭ ھەرىكىتى ئارقىلىقلا ھەقىقىي

چۈشىنەلەيمىز.

— سىمپئون، مەن باياتىن بېرى شۇنى ئويلاۋاتىمەن، —
دېدى كلىس ئېغىز ئېچىپ، — بىزنىڭ بۇ يەرگە كېلىپ دەرس
ئاڭلىشىمىز خۇددى تاغ چوققىسىغا چىقىپ، تۆت ئەتراپتىكى
مەنزىرىلەردىن ھۇزۇر ئالغاج، قول تۇتۇشۇپ ناخشا ئېيتقىنىدە.
بىزغا ئوخشايدۇ. تاغ چوققىسىغا چىقىۋېلىپ نەزەرىنى بولۇ-
شىغا سۆزلىگىنىمىز بىلەن ئۇزۇن ئۆتمەي يەنە تاغ باغرىغا چۈ-
شۈشمىزگە توغرا كېلىدۇ. لېكىن، تاغ باغرىدا تۆت ئەتراپتىدە
كى مەنزىرە بىر ئازمۇ گۈزەل ئەمەس. ئەگەر سۆزلەپ ئۆتكەن
ئاشۇ نەزەرىيىلىرىمىزنى تاغ باغرىغا تەتبىقلاشقا توغرا كەلسە،
بۇ ھەقىقەتەن ئاسان ئىش ئەمەس!

— ناھايىتى توغرا، كلىس، — دېدى سىمپئون موناخ، —
ھەقىقىي رەھبەرلىك قىلىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ھەقىقەتەن
ئىنتايىن قىيىن. بۇنىڭدا ھەتتا جان - دىلى بىلەن ئاتلانمىسا
بولمايدۇ. لېكىن، مېنىڭچە سىز شۇنىڭغا قوشۇلىشىڭىز كې-
رەككى، ئەگەر ھەرىكەت مۇددىئىغا ماسلاشمىسا، ئۇ ھالدا مۇد-
دىئا ھېچنېمىگە ئەسقاتمايدۇ. دېمەك، بۇ دەل مېنىڭ (ئىرادە)
نى رەسىمنىڭ ئەڭ ئاستىنقى تەرىپىگە قويۇپ قويغانلىقىمنىڭ
سەۋەبىدۇر. مەن ھازىر فورمۇلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىنى يازاي.
سىمپئون موناخ دوسكىغا:

ئىرادە — ھەرىكەت + مۇددىئا دەپ يازدى.

ئاندىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— مۇددىئىغا ھەرىكەت قوشۇلسا، ئىرادىگە تەڭ بولىدۇ.
پەقەت مۇددىئىغا ھەرىكەت قوشۇلغاندىلا، بىز ئاندىن دېگىنىنى
قىلىدىغان ئادەم ۋە دېگىنىنى قىلىدىغان رەھبەر بولالايمىز.
شۇڭا، بىز ھازىر چاكارلارچە رەھبەرلىك قىلىش مودېلى رەس-
مىنى تاماملىساق بولىدۇ.

سىنىپنىڭ ئىچى بىر - ئىككى مىنۇت جىمجىتلىققا چۆم-

دى.

— سىمپئون، مەن ئۆزۈمنىڭ ئۆگىنىش تەسىراتىمنى خۇلاسىە قىلىپ باقاي، — دېدى كىنگ ئاخىر جىمجىتلىقنى بۇ زۇپ، — رەھبەرلىك قىلىش — ئىرادىدىن باشلىنىدۇ. ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ ئۆزگىچە بولغان ئىقتىدارى ئەزەلدىن مۇددىئە بىلەن ھەرىكەتنى ئۆزئارا باغلاپ، ئىنسانىيەتنىڭ پائالىيىتىنى ئىلگىرى سۈرۈپ كەلدى. بىز پەقەت ئىرادىگە ئىگە بولساقلا، باشقىلارغا كۆيۈنەلەيمىز ھەم مۇھەببەت يەتكۈزەلەيمىز. بۇ يەردىكى مۇھەببەت سۆيۈشنى كۆرسىتىدۇ. سۆيۈشلە بىزنىڭ ئۆزىمىز رەھبەرلىك قىلىۋاتقان كىشىلەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى تېپىپ چىقىشىمىز ۋە ئۇلارنى قاندۇرۇشىمىزغا ياردەم قىلالايدۇ. بىز ئۇلارنىڭ ئارزۇسىنى ئەمەس، ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشىمىز كېرەك. ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن تەبىئىي ھالدا قۇربان بېرىشىمىز ۋە ئۆزىمىزنى بېغىشلىشىمىز كېرەك. باشقىلار ئۈچۈن قۇربان بېرەلگەن ۋە ئۆزىمىزنى بېغىشلىيالىغان كۈن دەل بىزنىڭ نوپۇز تىكلەنگەن ياكى تەسىر كۈچىگە ئىگە بولغان كۈنىمىز بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ دەل رېشا ئېيتىپ ئۆتكەن «قازاندا نېمە بولسا، چۆمۈشكە شۇ چىقىدۇ» دېگەن سۆزگە ئوخشايدۇ. نوپۇز تىكلەنگەن ۋاقىتتىلا، بىز ئاندىن ئىسمى جىسمىغا لايىق رەھبەر بولالايمىز.

مەن كىنگىنىڭ بۇ سۆزلىرىگە ھەقىقەتەن قايىل بولدۇم. — رەھمەت سىزگە، كىنگ، — دېدى سىمپئون موناخ، — سىز ھەقىقەتەن تولىمۇ جايىدا سۆز قىلىدىغىز. كىمكى ئەڭ ئۇلۇغ رەھبەر بولۇشنى خالايدىكەن ئۇ چاغدا شۇ كىشى ئەڭ كۆپ قۇربان بېرىشكە تەييارلىنىشى كېرەك. بۇ گەپ ئاڭلىماققا ئۆز-ئارا زىددىيەتتەك تۇيۇلىدۇ.

رەھبەرلىك قىلىش

نوپۇز

قۇربان بېرىش، ئۆزىنى بېغىشلاش

سۆيۈش

ئىرادە

— بىراق، مېنىڭچە رەھبەرلىك قىلىشنى ئاددىيغىنا بىر جۈملە سۆز ئارقىلىق چۈشەندۈرۈش مۇمكىن، — دېدى لىزا جىددىي ھالدا، — يەنى رەھبەرلىك قىلىش — ئېھتىياجىنى تېپىپ چىقىش ۋە ئۇنى قاندۇرۇشتىن ئىبارەت! ئاسانلىقچە قايىل بولمايدىغان پائۇلمۇ ئۇنىڭ سۆزىگە بولغان قايىللىقنى بىلدۈرگەن ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى.

تۆتىنچى كۈنى

ھەقىقىي — خىيالىي

سۆيۈشنىڭ چىن مەنىسىنى چۈشىنىش

مەن ئۈچۈن كوماندا ئەزالىرىمنى ياكى ياردەمچىمنى ياخشى كۆرۈشۈمنىڭ ھاجىتى يوق. بىراق، رەھبەر بولۇش سالاھىيىدىم بىلەن ئۇلارنى سۆيىمىسەم بولمايدۇ. سۆيۈش — ساداقەت، كۆپچىلىك بىلەن ھەمكارلىشىش ۋە ھەربىر ئادەمنى ھۆرمەتلەش دېمەكتۇر. «سۆيۈش» تەشكىلاتىنىڭ ئەڭ زور كۈچىدۇر.

— ۋىنسې. لومباردى

(ئامېرىكىنىڭ دەرىجىدىن تاشقىرى ماھىرلار لوڭقىسىنى تالىشىش بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن پۈتۈل مۇسابىقىسىدە ئۇدا ئىككى قېتىم چېمپىيون بولغان ئەترەتنىڭ تېرېنېرى)

ئەتىگەن سائەت تۆت بولمايلا ئويغىنىپ كەتكەنلىكتىن، كارىۋاتتا تورۇسقا قاراپ ياتاتتىم. كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە يېرىم ھەپتە ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، مەن ئۆزۈمنى تېخى تۇنۇ-گۈن يېتىپ كەلگەندەك ھېس قىلدىم. پائۇل دائىم ۋارالڭ - چۇرۇڭ قىلىپ، مېنى خاتىرجەم دەرس تىڭشىغىلى قويىمىغانى ھېسابقا ئالمىغاندا، سىنىپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى بىر - بىرىدىن قالتىس كىشىلەر ئىكەن. كۇرسانتلارنىڭ ھەممىسى بىلىم - ئىقتىدارلىق كىشىلەر بولۇپ، دەرس ئىنتايىن مول مەزمۇنلۇق ۋە قىزىقارلىق داۋاملىشىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يەرنىڭ مەنزىرىسىنىڭ ئىنتايىن گۈزەللىكىنى دېمەمسىز، تائاملىرىمۇ ئىنتايىن مەزىلىك ئىدى. سىمپۇن موناخ مېنىڭدە ناھايىتى چوڭقۇر تەسىر قالدۇردى. ئۇ ھەقىقەتەن كىچىك گۇرۇپپىغا يېتەكچىلىك قىلىپ، مۇزاكىرە ئېلىپ بېرىشقا ۋە كۇرسانتلار-

نىڭ ئەقىل - پاراستىنى يىغىنچاقلاشقا ئىنتايىن ماھىر ئىكەن. بىز مۇزاكىرە قىلغان قائىدىلەر قارىماققا ئۈچ ياشلىق بالىلارمۇ چۈشىنەلگۈدەك ئاددىي، ئەمما ئەمەلىيەتتە ئىنتايىن چوڭقۇر مەنىلىك بولۇپ، مەن دائىم بۇ قائىدىلەرنى ئويلاپ كېچىلىرى ئۇخلىيالمىدىم. مەن ھەر قېتىم سىمپئون موناخ بىلەن سۆزلەشكەندە، ئۇ مېنىڭ سۆزۈمنى ناھايىتى كۆڭۈل قويۇپ تىڭشايدۇ. ئۇنىڭ پوزىتسىيىسىدىن ئۆزۈمنىڭ ھۆرمەتلىنىۋاتقانلىقىمنى ھېس قىلىمەن، ئۇ مەسىلىلەرنى چۈشەندۈرۈشكە ئىنتايىن ماھىر بولۇپ، قويۇق تۇمانلارنى يېرىپ، مەسىلىنىڭ يادروسىنى بىۋاسىتە كۆرسىتىپ قويالايدۇ. ئۇ ھەرگىز باشقىلاردىن گۇمانلىنىپ يۈز ئۆرۈمەيدۇ. جەزملەشتۈرمەنكى، ئۇ مەن كۆرگەن كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ ئىشەنچلىك ئادەم، مەن ئۇنىڭ باشتىن - ئاخىر ماڭا دىن ياكى باشقا ئېتىقادلارنى زورمۇ زور تونۇشتۇر-مىغانلىقىدىن مىننەتدار. ئەمما، ئۇ ئۇنداق مەيدانى يوق ئادەممۇ ئەمەس، مەن ئۇنىڭ ئىشلارغا تۇتقان پوزىتسىيىسىنى ناھايىتى ئېنىق بىلىمەن. ئۇ ناھايىتى چىقىشقا بولۇپ، باشقىلار بىلەن ناھايىتى ئاسانلا كېلىشىپ قالالايدۇ، ئۇنىڭ ئىللىق، مەنىلىك كۈلۈمسىرىشىدىن ۋە نۇرلۇق كۆزلىرىدىن كۆڭلىدىكى چەكسىز شادلىقنى ئىپادىلىنىپ تۇرىدۇ.

نەھايەت، مەن سىمپئون موناختىن زادى نېمىلەرنى ئۆگەنمەيلىدەم؟ كاللامنى چىرمىۋالغان چۈش يەنىلا ماڭا ئارام بەرمەيتتى: «سىمپئوننى ئىزدە! ئۇنىڭدىن تەلىم ئال!» بۇ يەرگە كېلىشىمدە يەنە بۇنىڭدىنمۇ مۇھىم سەۋەب بارمىدۇ؟ مارى بىلەن سىمپئون موناخنىڭ قارشىچە بولۇشى كېرەك. ئەگەر راستتىنلا باشقا سەۋەب بار بولسا، ئۇ سەۋەب زادى نېمە؟

بۇ يەردىكى ۋاقىتتىم بارغانسېرى ئاز قالماقتا. بۇ سەۋەبىنى تېپىش ئۈچۈن سىمپئون موناخنىڭ ئەقىل - پاراستىنى قوبۇل قىلىشقا تېخىمۇ زور غەيرەت ۋە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىم كې-

رەك.

چارشەنبە كۈنى ئەتىگەن سائەت تۆتتىن 50 مىنۇت ئۆتكەندە، مەن موناستىرغا يېتىپ باردىم. ئەمما، سىمپئون موناخ مەندىنمۇ ئىلگىرى يېتىپ بارغانىكەن. ئۇ كۆزلىرىنى يۇمۇۋېلىپ، چوڭقۇر خىيالغا پاتقانىكەن. شۇڭا، مەن ئاستاغىنا ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ، بىر ئورۇندۇقنى تېپىپ ئولتۇردۇم. گەرچە مەن ئۇنىڭ يېنىدا جىمجىت ئولتۇرغان بولساممۇ، ئەمما مەن قىلچە قورۇنۇش ھېس قىلىمىدىم.

بىر نەچچە مىنۇتتىن كېيىن سىمپئون موناخ كۆزلىرىنى ئېچىپ، مەن تەرەپكە بۇرۇلۇپ مېنىڭدىن: «جون، بۇ بىر نەچچە كۈندە نېمىلەرنى ئۆگەندىڭىز؟» دەپ سورىدى. مېنىڭ نۇرغۇن ئىشلارنى سۆزلىگۈم كەلدى - دە:

— بىرىنچىدىن، مەن سىز تۈنۈگۈن سىزغان رەھبەرلىك سخېمىسىنى ناھايىتى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، — دېدىم مەن، — ئۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى ياخشى سىزىلغان سخېما بولدى. — بىراق، ئۇ پىكىرلەر بىلەن سخېمىنى مەن ئويلاپ تاپقان ئەمەس، — دېدى سىمپئون موناخ سۆزۈمنى تۈزىتىپ، — مەن ئۇنى ئەيسا پەيغەمبەردىن ئۆگەنگەن.

— ۋۇي، ئەيسانىڭ تەلىمى دەڭ، — دېدىم مەن ھاياجىدىمىنى باسالماي، — ھوي، سىمپئون، سىز مېنىڭ دىنغا ئىشەنمەيدىغانلىقىمنى بىلىسىزغۇ؟

— بۇ قانداقسىگە مۇمكىن بولسۇن، — دېدى ئۇ خۇددى ھەممىنى تولۇق بىلىدىغاندەك سۆزلەپ تۇرۇپ.

— سىمپئون، سىز مېنى ئەسلا چۈشەنمەيدىكەنسۇز، نېمىشقا بۇنداق جەزملەشتۈرىسىز؟

— ئەگەر، پۈتۈن ۋۇجۇدىڭىز بىلەن ھەقىقەت ئىزدىسىز، ئىگىز، جون، مېنىڭچە سىز بۇنىڭ جاۋابىنى تېپىشىڭىز مۇمكىن.

سائەت توققۇزغا سىگنال بېرىشى بىلەن تەڭلا سىمپئون دەرسىنى باشلىدى:

— مەن تۈنۈگۈن سىلەرگە بۈگۈن «سۆيۈش» دېگەن دەرسنى ئۆتىدىغانلىقىمنى ئېيتقانىدىم. مېنىڭچە، ئاراڭلاردا بۈگۈن مۇنازىرە قىلماقچى بولغان تېمىغا ئانچە رازى بولمايدىغانلارمۇ بولۇشى مۇمكىن.

مەن پائۇلغا نەزەر سالدىم، ئەمەلىيەتتە مەن ئۇنىڭ ئۇششۇ تۇتۇت «سەكرەپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيتتىم. ئەپسۇسكى، ئۇ ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمەي ئولتۇراتتى.

بىر پەس جىمجىتلىقتىن كېيىن سىمپئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— كىلىس تۈنۈگۈن «سۆيۈش» نىڭ نېمە رولى بار؟ دەپ سورىغانىدى. ئەگەر ھەرقايسىڭلار رەھبەرلىك قىلىش، نوپۇز، تۆھپە قوشۇش ۋە قۇربان بېرىش دېگەن سۆزلەرنى ئېنىق چۈشەندەلمەكچى بولساڭلار، ئەڭ ياخشىسى «سۆيۈش» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى ياخشىراق ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىڭلار كېرەك. مەن «سۆيۈش» دېگەن سۆزنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى تۇنجى قېتىم خېلى ئۇزۇن يىللارنىڭ ئالدىدا چۈشەنگەن بولۇپ، ئۇ چاغدا مەن تېخى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتاتتىم. سىلەر ئېھتىمال تەسەۋۋۇر قىلالىمىغان بولۇشىڭلار مۇمكىن. ئۇ چاغلاردا ئوقۇغىنىم پەلسەپە بولۇپ، مەن بىر سېپى ئۆزىدىن ئاتېئىست ئىدىم.

— بولدى، بەس، — پائۇل زادى چىدىيالىمدى، — تەقەۋادار روھانىي تېخى ئاتېئىست ئىمىش! سىز نەيرەڭۋازلىق قىلىۋاتىسىز، موناخ ئاكا!

سىمپئون موناخ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە ئارقىدىن: — پائۇل مەن دۇنيادىكى ئۇلۇغ دىنلارنىڭ ھەممىسىنى تەتقىق قىلغان، ئەمما بىرىگىمۇ قايىل بولمىغانىدىم. مەسىلەن، خرىستىئان دىنىنى مىسال ئېلىپ ئېيتساق، ئەيسانىڭ زادى

نېمىلەرنى تارقاتماقچى ئىكەنلىكىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشنى ئىند-
تاين ئارزۇ قىلاتتىم، ئەمما ئۇنىڭ تارقاتماقچى بولغانلىرى
ھەمىشە «سۆيۈش» كە چېتىلىدۇ. ئۇ «قوشنىلارنى سۆيۈش كې-
رەك» دەيدۇ. توغرا، ئەگەر قوشنام ياخشى بولسا شۇنداق
قىلىشىم كېرەك. ئەمما، يامان يېرى شۇكى، ئۇ يەنە «دۈشمەن-
لەرنى سۆيۈش، نىمۇ تەشەببۇس قىلىدۇ. بولدى، بەس! بۇ بەك
قاملاشماي قالدى! ئەجىبا، مەنمۇ گىتلىپىرنى سۆيۈشۈم كېرەك-
مۇ؟ گىستاپوچىلارنى سۆيۈشۈم كېرەكمۇ؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن بىز-
دىن جىنايىتى چېكىدىن ئاشقان بۇ ئەبلەخلەرنى سۆيۈشنى تەلەپ
قىلىدۇ؟ پائۇل سىز دېمەكچى بولغان مەسىلىلەرنى كېيىنكى
قېتىملىق ئۆمرىمىزدە سۆزلىشەيلى. ئاكا!

— قەدىرلىك ئەپەندى، سىز راستتىنلا پۇرسەتتىن پايدىلى-
نىپ دىن تارقاتماقچى بولۇۋېتىپسىز - ھە! — دەپ پائۇل پاۋلو
ئىختىيارسىز كۈلۈپ تاشلىدى.

— ئەمما، كېيىن يۈز بەرگەن بىر ئىش مېنىڭ ئەسلىدە
ھايات ۋە مۇھەببەتكە تۇتقان پوزىتسىيەمنى ئۆزگەرتىۋەتتى. بىر
كۈنى ئاخشىمى، مەن بۇرادەرلەر جەمئىيىتىدىكى بىر نەچچە
ھەمراھلار بىلەن بىللە بىر قاۋاقخانغا بېرىپ ھاراق ئىچتۇق،
ئۇنىۋېرسىتېتتا تىل ئوقۇتۇش بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بىر پرو-
فېسسورمۇ ئۇ قاۋاقخاننىڭ دائىملىق مېھمىنى ئىكەن. ئۇ بىز
بىلەن ھەمسۆھبەت بولدى. بىزنىڭ سۆھبەت تېمىمىز دۇنيادىكى
ئەڭ ئۇلۇغ بىر نەچچە دىنغا يۆتكەلگەندە بىز ئەلۋەتتە خرىستىئان
دىنى توغرىلىق سۆزلەشتۇق. مەن بەلكىم: «دۈشمەنلەرنى سۆ-
يىمىز؟ بولدى بەس! ئادەمنى شۇنداقمۇ ئەخمەق قىلغان بارمۇ!
ئەجىبا، مەن تېخى جىنايەتچىلەرگە ھۆرمەت قىلىشىم كې-
رەكمۇ؟» دېگەن بولسام كېرەك، كۈتۈلمىگەندە بۇ پروفېسسور
بىزنى دەرھال سۆزلەشتىن توختىتىپ قويۇپ، ماڭا ئەيسانىڭ
بۇ سۆزى قارىماققا ناھايىتى ئاددىي بولسىمۇ، ئەمما مېنىڭ ئۇنى

پۈتۈنلەي خاتا چۈشىنىۋالغانلىقىمنى ئېيتتى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئىنگىلىزچىدە (X سۆيۈش، دېگەن سۆز ئادەتتە ئۆيۈمنى ياخشى كۆرىمەن، ئېتىمنى ياخشى كۆرىمەن، تاماكا چېكىشنى ياخشى كۆرىمەن، ھاراق ئىچىشنى ياخشى كۆرىمەن دېگەن گەپلەرگە ئوخشاش بىر خىل تۇيغۇنى كۆرسىتىدىكەن. لېكىن، بىز ئادەتتە «سۆيۈش» نى بىر خىل ئىجابىي ھېسسىيات دەپ قارايدىكەنمىز. «ھەقىقەتەن شۇنداق، سەمبۇن، — دېدى لىزا، — ئەمە. لىيەتتە تۈنۈگۈن ئاشام، بۈگۈنكى دەرسنى تەييارلاش ئۈچۈن مەن ئالاھىدە بۇ يەردىكى كۈتۈپخانىغا بېرىپ، لۇغەتلەرنى ئاڭلىدىم. (سۆيۈش) نىڭ ئىزاھاتىنى كۆردۈم. لۇغەتتە تۆت خىل چۈشەندۈرۈلگەن: بىرىنچى، كۈچلۈك تەسىرات؛ ئىككىنچى، ئىللىق رىشتە؛ ئۈچىنچى، ئىككى خىل جىنس ئوتتۇرىسىدىكى جەلپ قىلىش كۈچى؛ تۆتىنچى چويلا توپ مۇسابىقە نومۇرىنىڭ ئېشىپ كېتىشى. «شۇنىڭ ئۈچۈن، بىلىشىڭىز كېرەككى، لىزا، ئىنگىلىز تىلىدا «سۆيۈش» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى ئىنتايىن تار. كۆپىنچە ئىجابىي ھېسسىيات بىلەن مۇناسىۋەتلىك سۆزلەر بىلەن چۈشەندۈرۈلگەن. ئەمما، ھېلىقى تىل ئوقۇتۇش بىلەن شۇغۇللىنىدىغان پروفېسسور ماڭا «ئىنجىل» نىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى گىرىك يېزىقىدا يېزىلغانلىقىنى ھەمدە گىرىك يېزىقى بولسا، دەل ئۇ ياخشى بىلىدىغان تىللارنىڭ بىرى ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، گىرىكلار «سۆيۈش» نىڭ ھەر خىل مەنىلىرىنى، مەنىسى ئوخشىمايدىغان نۇرغۇن سۆز بىلەن ئىپادىلەيدىكەن، ئەگەر ئېسىمدە قالغىنى خاتا بولمىسا، ئۇلار ئىشلەتكەن «eros» دېگەن سۆز، يەنى ئىنگىلىز تىلىدىكى «erotic» (جىنسىي تەلەپ) نىڭ كېلىش مەنبەسى — جىنسىي جەلپ قىلىش كۈچى، جىنسىي تەلەپ ۋە جىنسىي ئىنتىلىش ئىقتىدارى جەھەتتە پەيدا قىلغان ھېسسىياتنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار ئىشلەتكەن يەنە بىر سۆز «storge» بىر ئائىلە كىشىلىرى

ئارىسىدىكى قېرىنداشلىق ھېسسىياتى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىككى سۆز «ئىنجىل» دا ئۇچرىمايدۇ. ئۇندىن باشقا يەنە «سۆيۈش» مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان سۆز «philos» قېرىنداشلار ۋە ۋەتەنداشلار ئوتتۇرىسىدىكى «سۆيۈش» نى كۆرسىتىدۇ. بۇ بولسا بىر خىل «ئەگەر سىز ماڭا ياخشى مۇئامىلە قىلىشىڭىز، مەنمۇ سىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلىمەن» شەكلىدىكى سۆيۈش. فلادېلا. فىيىنىڭ ئىنگىلىزچە يېزىلىشى «Philadelphia» نىڭ ئەسلى مەنىسى «دوستلۇق شەھىرى» دېگەن گرىك سۆزىدىن كەلگەن. ئەڭ ئاخىرىدا، گرىك يېزىقىدا «agape» دېگەن ئىسىم ۋە «agapao» دېگەن پېئىل بولۇپ، ئۇلار بىر خىل شەرتسىز سۆيۈشنى ۋە بىزنىڭ باشقىلارغا مۇئامىلە قىلىشتىكى ھەرىكىتىمىزنى (قارشى تەرەپنىڭ نېمە ئىش قىلغان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) كۆرسىتىدۇ. بۇ بىر خىل ئېھتىياتچانلىق بىلەن تاللانغان سۆيۈش. ئىنجىلدا خەلىق ئىشلەتكەن سۆيۈش — «agape» بولسا، بىر خىل ھېسسىيات بولماستىن، بەلكى ھەرىكەت ۋە تاللاشقا مۇناسىۋەتلىك سۆزدۇر.

— ھازىر ئويلاپ باقسام، — دېدى كىنگ، — باشقىلارغا نىسبەتەن مەلۇم ھېسسىيات ياكى كەيپىياتتا بولۇشنى زورمۇ زور تەلەپ قىلىش ئىنتايىن كۈلكىلىك بىر ئىش ئىكەن. بۇنداق دېسەم، ئەيسا بىزدىن ئەسكى ئىش قىلمىساقمۇ، ئەسكى ئادەملەر قىياپىتىگە كىرىۋېلىشنى ياكى باشقىلارنىڭ ئەسكى ئىشلىرىغا كۆز يۈمۈۋېلىشنى تەلەپ قىلدى دەپ چۈشەنسەك بولمايدۇ. ئۇ ئەمەلىيەتتە دېمەكچى بولغىنى، باشقىلارغا توغرا مۇئامىلە قىلىش، ھەي، ئەيسانىڭ ئەسلى مەقسىتى بۇنداق ئىكەنلىكىنى ئەزەلدىن ئويلاپ باقماپتىكەنمەن.

بۇ چاغدا كلىسمۇ مۇنازىرىگە قوشۇلدى:

— ئۇنداق ئەمەس! ھېسسىي جەھەتتىكى سۆيۈش ئېغىزىدىن ئىپادىلىنىپ چىقىدىغان سۆيۈش بولۇپ، بۇ خىل سۆيۈش

سۆيۈشنىڭ ئۆزى ئەمەس، خۇددى لىزا تۈنۈگۈن ئېيتقاندەك،
(سۆيۈش، دېمەك «سۆيۈش ھەرىكىتى دېمەك، تۇر.

— بۇنى ياخشى ئېيتتىڭىز، — دېدىم مەن، — خانىم
ئېھتىمال..... توغرا ئەمەس، دېمەكچىمەنكى، ئۇ مەندىن بىزار
بولغىلى ناھايىتى ئۇزۇن بولدى. ئەمما، مەندىن ئايرىلىپ كەت-
مىدى. ئۇ مېنى ئانچە ياخشى كۆرمەسلىكى مۇمكىن. ئەمما،
ئۇ يەنىلا مېنى «سۆيۈش» نى داۋاملاشتۇرۇپ، ھەرىكىتى ئارقى-
لىق، ماڭا بەرگەن ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇردى.

— شۇنداق، — پائۇل ئاخىر سۆزلىدى، — ئەتراپىمىد-
كى كىشىلەر دائىم ماڭا ئۆز ئاياللىرىنى قانچىلىك ياخشى كۆرۈ-
شىدىغانلىقلىرىنى ئېيتىشىدۇ. ئەمما، شۇ ۋاقىتتا ئۆزلىرى
قاۋاقخانىدا ئاشىقلىرى بىلەن بىللە بولىدۇ. يەنە بەزى ئاتا-
ئانىلار ھەمىشە ماڭا ئۆز بالىلىرىنى قانچىلىك ياخشى كۆرۈشىد-
ىغانلىقلىرىنى ئېيتىشىدۇ. ئەمما، ئەمەلىيەتتە ئۇلار ھەر كۈنى
15 مىنۇت ۋاقىت ئاجرىتىپ بالىلىرى بىلەن بىللە بولالمايدۇ!
مېنىڭ ھەربىيدىكى بىر نەچچە سەپداشلىرىمۇ ھەمىشە شېرىن
سۆزلەرنى قىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ ئۇلارنى ناھايىتى ياخشى كۆر-
دىغانلىقىنى ئېيتىدۇ. ئەمما، ئۇلار قىزلارنى ئالداپ، ئۆزلىرى
بىلەن بىللە يېتىشقا كۆندۈرۈش ئۈچۈنلا شۇنداق دەيدۇ!
شۇڭلاشقا پەقەت ئېغىزدىكى ياكى ھېسسىيات جەھەتتىكى ياخشى
كۆرۈش ئەسلا ھەقىقىي ياخشى كۆرۈش بولۇپ ھېسابلانمايدۇ!
— ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭىز، — دېدى سىمېئون موناخ
كۈلۈپ تۇرۇپ، مەن باشقىلارغا بولغان ھېسسىياتىمنى كونترول
قىلىشقا ئامالسىز. ئەمما، باشقىلارغا قوللىنىدىغان ھەرىكىتىم-
نى كونترول قىلالايمەن. ھېسسىيات دېگەن ئاجايىپ نەرسە،
سىز تۈنۈگۈن كەچتە يېگەن تامىقىڭىزمۇ ھېسسىياتىڭىزغا تەسىر
كۆرسىتىشى مۇمكىن! گەرچە قوشنام ناھايىتى ئوسال بولۇپ،
ئۇنىڭدىن ناھايىتى بىزار بولساممۇ، ئەمما مەن ئۇنىڭغا يەنىلا

ياخشى مۇئامىلە قىلسام بولىدۇ. ئۇ ماڭا ناھايىتى ناچار مۇئامىلە قىلغان تەقدىردىمۇ، مەن ئۇنىڭغا ناھايىتى ھۆرمەت بىلەن، سەۋرچانلىق ۋە سەمىمىيلىك بىلەن مۇئامىلە قىلسام بولىدۇ. — سىمپئون موناخ، مېنى ئۆزگەرتىۋەتتىڭىز، — دېدى لې، سۆز قىستۇرۇپ، — ئەمما، مېنىڭ ئىزچىل قارىشىم مۇنبەداق: ئەيسانىڭ «قوشنىلارنى سۆيۈش كېرەك» دېگىنى ئەمەلدىيەتتە، ئۇلارغا نىسبەتەن ئىجابىي ھېسسىياتنى ساقلاش كېرەك دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

— سىز يەنە ئەيسانىڭ كونا ۋەزىيەتلىرىدىن پايدىلىنىپ، بىزنى قايمۇقتۇرماقچى بولۇۋاتامسىز — قانداق؟ — دېدى پائۇل يەنە تەنە قىلىپ، — كىنگ دېدىغۇ، سىز بىزنى قانداقسىگە باشقىلارغا نىسبەتەن مەلۇم خىل ھېسسىيات ياكى كەيپىياتقا ئىگە قىلدۇرالايسىز؟ «باشقىلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش» نى مەن قوبۇل قىلىمەن. بىراق، «مۇتەئەسسلەرنى سۆيۈش» دېگەنلىك ئوسۇرۇق، خالاس!

— سىز مۇشۇنداق سەت گەپلەرنى قىلىمىسىڭىز زادى بولامىدۇ؟ — دېدىم مەن ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى ناھايىتى تەسلىكتە تۇتۇۋېلىپ.

— مەن پەقەت راست گەپنىلا دېدىم ئاكا.

— سىزچە، بىز سىزنىڭ پەلپەتەش گەپلىرىڭىزگە چىدداساق بولىدىكەن — دە! — دېدىم مەن دەرھال گەپ ياندۇرۇپ، پائۇل ماڭا ئالسىپ قويۇپ جىم ئولتۇردى. سىمپئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ، تۆۋەندىكىلەرنى يازدى:

دى:

سۆيۈش ۋە رەھبەرلىك قىلىش

ئىنجىلدا بىز مۇزاكىرە قىلغان سۆيۈش — <agape> ناھايىتى ياخشى چۈشەندۈرۈلگەن. بالاڭلار بۇ بىر ئابزاس سۆزنى كېسىۋېلىپ، ياتاق ئۆينىڭ تېمىغا چاپلاپ قويىمىغان بولۇشى مۇمكىن. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بۇ يەنە ئەڭ كۆپ قارشى ئېلىنغان مۇقەددەس ئايەت ئىكەن. بۇ ئۆزۈندە تېخى لىنكولىن، جېففېرسون ۋە روزۋېلت قاتارلىق زۇڭتۇڭلارنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان سۆزى بولۇپ، كۆپچىلىك ئۇنى توي - مەرىكىلىرىدە ئەڭ كۆپ نەقىل كەلتۈرىدىكەن. دېمەكچى بولغىنىم «ئىنجىل» دىكى قايسى ئايەت ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلالىدىڭلارمۇ؟

— ئۈنىمۇ سوراڭ كېتەمدۇ، — دېدى كلىس، — بۇ بەلكىم «سۆيۈش دېمەك مەڭگۈ سەۋرچان ھەم مېھرىبان بولۇش دېمەكتۇر، دېگەن ئايەتتۇر بەلكىم؟

— توغرا جاۋاب بەردىڭىز، كلىس، — سۆزىنى داۋاملاشتۇردى سىمپىئون موناخ، — بۇ، «كورىنت پۇتۇكىلىرى I نىڭ 13 - سۈرىسىدىكى «سۆيۈش — مەڭگۈ سەۋرچان ۋە مېھرىبان بولۇش؛ ھەسەتخورلۇقتىن خالىي بولۇش؛ كەمتەر، كىچىك پېئىل، ئۇياتچان، ئېغىر - بېسىق ۋە ئادىل بولۇش؛ پايدا - مەنپەئەت قوغلاشماسلىق؛ پەقەت ھەقىقەتنىلا سۆيۈش؛ ھەر - قانداق ئىشقا ئىشەنچ بىلەن كەڭ قورساق، ئۈمىدۋار ۋە سەۋرچان بولۇش دېمەكتۇر. سۆيۈش مەڭگۈلۈك بولىدۇ، دېگەن ئايەتتۇر.

مەن دەرھال:

بۇ گەپلەر بىرىنچى كۈندىكى دەرىستە مۇزاكىرە قىلغان رەھبەرنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى بىلەن ئوخشاشقۇ؟ — دېدىم.

— توغرا، شۇ ئالاھىدىلىكلەرگە ناھايىتى ئوخشايدۇ، —

دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — بىز بۇ سۈرىدىكى

سۆزلەرنى رەتكە تۇرغۇزايلى، سۆيۈش دېمەك، «سەۋرچانلىق، مېھرىبانلىق، كەمتەرلىك، ھۆرمەتلەش، شەخسىيەتسىزلىك، ئەپۇ قىلىش، سەمىمىيلىك ۋە لەۋزىدە تۇرۇش دېگەنلىكتۇر. — سىمپۇن موناخ دوسكىغا بۇ سۆزلەرنى بىرمۇ بىر يازدى (سىخېما 4.1 گە قاراڭ) — «دوسكىغا قاراڭلار، بۇلارنىڭ قاي-سىلىرى تۇيغۇ؟»
سىخېما 4.1

AgAgè	نوپۇز ۋە رەھبەرلىك قىلىش
سەۋرچان بولۇش	سەمىمىي ئىشلىتىش
كۆيۈنۈش	ئۆزى ئۈلگە بولۇش
كەمتەر بولۇش	كۆيۈنۈش
ھۆرمەتلەش	سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇش
شەخسىيەتسىز بولۇش	ئاڭلاشقا ماھىر بولۇش
ئەپۇچان بولۇش	مەسئۇلىيەتچان بولۇش
سەمىمىي بولۇش	باشقىلارنى ھۆرمەتلەش
لەۋزىدە تۇرۇش	ئىلھام بېرىشكە ماھىر بولۇش
سىنىقتار بولۇش	ئۆمىدۋار، قىزغىن بولۇش

مېنىڭچە، بۇلارنىڭ ھەممىسى قىلىنىش، — جاۋاب بەردى كىلىس، 2000 يىل ئىلگىرى يېزىلغان گۈزەل پەندە - نەسىھەت-لەرنى ئىشلىتىپ، رەھبەرلىك قىلىش قائىدىلىرىنى چۈشەندۈ-رۈشنىڭ بۈگۈنكى كۈنىدەمۇ كارغا كېلىدىغانلىقىنى ئويلاپ باقماپ-تىكەنمەن.

— <Agagè> بىلەن رەھبەرلىك قىلىش ئىككى خىل نەرسە بولسىمۇ، ئۈنۈمى ئوخشاش بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. بۇ ئاجايىپ ئىشكەن، ھەقىقەتەن ئاجايىپ ئىش. كەن! — دېدى لې ھاياجىنىنى باسالماستىن، — كورۇل جا. مېس I نىڭ يىارلىقى بىلەن نەشىر قىلىنغان نۇسخىدا <Agagè> دېگەن سۆز خەير - ساخاۋەت دەپ تەرجىمە قىلىنغان. مەيلى خەير - ساخاۋەت ياكى تۆھپە قوشۇش دېگەن سۆز بولسۇن، ئىككىلا سۆيۈش دېگەن سۆزگە قارىغاندا Agagè دېگەن سۆزگە تېخىمۇ يېقىن كېلىدۇ.

سىمپئون موناخ بۇرۇلۇپ، دوسكا ئالدىغا كېلىپ، بىز بىرىنچى كۈندىكى دەرسىتە مۇزاكىرە قىلغان رەھبەرنىڭ ئون تۈرلۈك ئالاھىدىلىكى Agagè نىڭ يېنىغا (سېخىما 4.1 غا قاراڭ) يازدى ۋە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— چۈشتىن بۇرۇنقى دەرسىمىز مۇشۇ يەرگىچە بولسۇن. لىزا، كۈتۈپخانىغا بېرىپ لۇغەت ئېلىپ كېلىڭ. چۈشتىن كېيىنكى دەرسىتە لۇغەت ئاقتۇرۇپ بۇ سۆزلەرنىڭ مەنىلىرىنى ئوبدان چۈشىنىۋالايلى، سىلەر قانداق قارايسىلەر؟ — تاللاش ئىمكانىيىتى بېرىلمەيدۇ؟ — دەپ سورىدى مەس-خىرىلىك تەلەپپۇزدا پائۇل توساتتىن.

— ئەلۋەتتە پائۇل، «بىز» گە تاللاش ئىمكانىيىتى بېرىلمىدۇ، — دېدى سىمپئون قەتئىيلىك بىلەن. لىزا بىر لۇغەتنى تىزىغا قويۇۋالغانىدى. قارىغاندا ئۇنىڭ تەييارلىقى پۈتكەندەك قىلاتتى:

— سىمپئون، مەن لۇغەتنى ئاقتۇردۇم. ئۇنىڭدا «سەۋر-چانلىق» قا: «ئوڭۇشسىز ئەھۋالدا ئۆزىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش دېمەكتۇر» دەپ ئىزاھ بېرىلپتۇ. سىمپئون موناخ لۇغەتتىكى ئىزاھاتنى دوسكىغا يازدى:

سەۋرچانلىق: ئۆزىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش

— مەن سەۋرچانلىق بىلەن تەڭرىنى كۈتۈۋىدىم، ئۇ مېنىڭ ئىلتىجايىمغا قۇلاق سالدى، — دېدى سىمېئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — سىلەر سەۋرچانلىق دېمەك ئۆزىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش دېمەكتۇر، رەھبەرمۇ بۇ خىل ئىقتىدارغا ئىگە بولۇش كېرەك دەپ قارامسىلەر؟

كىلىس بىرىنچى بولۇپ، ئۆز پىكرىنى بايان قىلدى: — رەھبەرنىڭ قول ئاستىدىكىلەر مەيلى، توپچى، پەر-زەنت، ئىشچى - خىزمەتچى ياكى باشقىلار بولسۇن، رەھبەر ئۆزى ئۈلگە بولۇپ، ساخاۋەتلىك ئىشلارنى قىلىشنىڭ نەمۇنىسى بولۇش كېرەك. ئەگەر رەھبەر دائىم غەزەپلىنىپ، كونتروللۇ-قىنى يوقىتىپ قويسا، ئۇ رەھبەرلىك قىلغان كولىكتىپنىڭ تەرتىپلىك بولۇشىغا، ئۆزلىرىنىڭ ئىش - ھەرىكىتىگە بولغان مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلىشىغا ئىشەنمەك تەس.

— يەنە بىر مۇھىم نۇقتا بار، — دېدى كىنگ، — رەھ-بەر بولغان ئادەم يەنە بىر مۇھىت يارىتىپ، قول ئاستىدىكىلەر-نى خاتالىق ئۆتكۈزۈشتىن قورقمايدىغان، بىراۋنىڭ ئۇشتۇمتۇت ئۈسۈپ كىرىپ، غەزەپ بىلەن سېسىق گەپ قىلىشىدىن ئەندىشە قىلمايدىغان قىلىش كېرەك. مەسىلەن، بىر كىچىك بالا مېڭىش-نى ئۆگىنىۋېتىپ، ھەر قېتىم يىقىلىپ چۈشكەندە، ئۇنىڭ كاسىسىغا ئۇرسىڭىز، بىرنەچچە قېتىم ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ئۆگىنىشنى خالىمايدۇ. چۈنكى، يەردە تۆت پۈتلۈك بولۇپ ئۆم-لەش ھەمىشە بىخەتەررەك بولىدۇ.

— ۋاھ، مەن چۈشەندىم، — پائۇل يەنە مەسخىرە قىلماق-چى بولدى، — ئەگەر قول ئاستىمدىكى ئەسكەرلەر ئىشنى بۇ-زۇپ قويسا، مەن ئۇلارغا غەزەپلەنمەيلا قالماستىن، بەلكى يەنە

ئۇلارغا ئىللىق چىراي بىلەن تەسەللىي بېرىش كېرەك ئىكەن - دە، بەللى، مۇشۇنداق قىلغاندا ئىشلار ئوڭۇشلۇق بولىدىكەن - دە؟

پائۇل سىز بىزنىڭ نېمە توغرىلۇق مۇنازىرە قىلىۋاتقانلىق قىمىزنى ئازراقمۇ ئاڭقىرالماپسىز، — لىزا قىلچىمۇ ئاياپ ئولتۇرماستىنلا ئۇنىڭ سۆزىگە رەددىيە بەردى، — رەھبەرنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلدۇرۇش مەسئۇلىيىتى بار، ئەمما يەنە كەمچىلىكلەرنى تۈزىتىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، قارشى تەرەپنىڭ يۈز - ئابروىنى ساقلاپ قالغىلى بولىدىغان نۇرغۇن ئۇسۇل - چارە بار. كۈتۈلمىگەندە مەن سۆزلەشكە باشلىدىم:

— بىلىشىڭىز كېرەككى، تەشكىلاتىمىزدا، بىز رەھبەرلىك قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى چوڭ ئادەملەر بولۇپ، ھەممىسى ئۆز ئىختىيارلىرى بىلەن خىزمەتكە كەلگەن. ئۇلار خالىغانچە قول تەگكۈزگىلى بولىدىغان قۇل ياكى ھايۋان ئەمەس! رەھبەر بولۇش سالاھىيىتىمىز بىلەن بىزنىڭ ۋەزىپىمىز شۇكى، قول ئاستىمىزدىكىلەرنى ھەمىشە ئۆز خاھىشىمىز بويىچە ئەيىبلەۋەرمەي، بەلكى ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ خىزمەت ئىپادىسى بىلەن بىزنىڭ تەلەپ - ئۆلچىمىمىز ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى كۆرسىتىپ بېرىشىمىز كېرەك. رەھبەر ئاچچىقلانسا بولىدۇ، بىراق مەسىلە ھەل قىلىشنىڭ ئۇسۇلى پەقەت بۇلا ئەمەس.

لى ماڭا بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ سۆزلەشكە باشلىدى: «ئىنتىزام (discipline) دېگەن سۆزنىڭ يىلتىزى disciple بولۇپ، «تەلىم بېرىش» ياكى «تەربىيەلەش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. ئىنتىزامنى كۈچەيتىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان بارلىق ھەرىكەتلەرنىڭ مەقسىتى ئادەم جازالاش بولماستىن، بەلكى خاتالىقنى تۈزىتىش ۋە ئۆزگەرتىش، ئىنتىزامنى تەدرىجىي ئىجرا قىلىش، بىرىنچى قېتىم ئاگاھلاندۇرۇش، ئىككىنچى

چى قېتىم ئاگاھلاندۇرۇش، ئۈچىنچى قېتىم يەنە ئاگاھلاندۇ-
رۇش كېرەك. پەقەت ئامال بولمىغاندىمۇ، يەڭگىللىك بىلەن
يول قويۇشقا ھەرگىز بولمايدۇ. جوننىڭ دېگىنى ناھايىتى توغ-
را، بۇ قەدەم - باسقۇچلارنىڭ ھەممىسىدە شەخسىي ھېسسىياتنى
ئارىلاشتۇرۇۋېلىشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق.

— بىز كېيىنكى سۆزگە قاراپ باقايلى، — دەپ كلىس
كۆپچىلىككە تەكلىپ بەردى، — لۇغەتتە «كۆيۈنۈش» دېگەن
سۆزگە قانداق ئىزاھات بېرىلدىكىن، لىزا؟
لىزا لۇغەتنى ئاخشۇرۇپ جاۋابنى ئوقۇدى، «كۆيۈنۈش»
دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى «غەمخورلۇق قىلىش»، «مەدھىيە-
لىش» ۋە «ئىلھام بېرىش» .
سىمېئون موناخ دوسكىغا بۇ سۆزلەرنى يازدى:

كۆيۈنۈش: غەمخورلۇق قىلىش، مەدھىيە-
لىش ۋە ئىلھام بېرىش

سىمېئون موناخ سۆزلەرنى يېزىپ بولۇپ سۆزلەشكە باشلى-
دى:

— سەۋرچانلىق ۋە بىز مۇزاكىرە قىلماقچى بولغان بارلىق
ئالاھىدىلىكلەرگە ئوخشاشلا، كۆيۈنۈشمۇ بىر خىل ھېسسىيات
بولماستىن، بەلكى ھەرىكەتتۇر، ئالدى بىلەن غەمخورلۇق قى-
لىشنى مۇنازىرە قىلايلى، رەھبەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، باشقى-
لارغا غەمخورلۇق قىلىش نېمە ئۈچۈن بىر خىل ئىنتايىن مۇھىم
كىشىلىك پەزىلەت ئالاھىدىلىكى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ؟
— بۇ «خاۋتورن تەسىرى» ئەمەسمۇ؟ — ئويلىمىغان يەر-
دىن مەن بىرىنچى بولۇپ جاۋاب بەردىم.

— جانابلىرىدىن نېمە ئۈچۈن «خاۋتورن تەسىرى» دەيدىد-

خانلىقىنى سوراپ باقسام بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى پائۇل قىزىقچىلىق قىلىپ.

— بولىدۇ، مەن كۈچۈمنىڭ بارىچە ئويلاپ باقاي، پائۇل بىر نەچچە يىل ئىلگىرى ئىشچىلارنىڭ خىزمەت مۇھىتىنىڭ ياخشىلىنىشى بىلەن ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى ئوتتۇرىسىدا بىر ۋاسىتە ۋە دەل باغلىنىشنىڭ بار — يوقلۇقىنى تەتقىق قىلىش ئۈچۈن، خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مايۇ ئىسىملىك بىر تەتقىقاتچىسى سىنرە شىتاتىدىكى خاۋتورن ئېلېكتر ئىستانسىسىغا كېلىپتۇ. بىر قېتىملىق تەجرىبىدە، ئۇ زاۋۇت ئىچىدىكى يورۇقلۇقنى كۈچەيتىپتۇ، نەتىجىدە ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمى ھەقىقەتەن يۇقىرى كۆتۈرۈلۈپتۇ. ئارقىدىن زاۋۇتنى ئەسلىدىكى يورۇقلۇق ھالىتىگە كەلتۈرۈپتۇ. ئويلاپ بېقىڭ، ئىشچىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمى يۇقىرى كۆتۈرۈلەمدۇ ياكى تۆۋەنلەمدۇ؟

— ئۈنۈم سوراڭ كېتەمدۇ؟ ئەلۋەتتە، تۆۋەنلەيدۇ — دە، — دېدى تاقەتسىزلىك بىلەن پائۇل.

— ھەي، پەرىزىڭىز خاتا بولۇپ قالدى، پائۇل ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى (ئۈنۈمى) يەنىلا يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ! بۇنىڭدىن كۆرۈشكە بولىدۇكى، ئىشچىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمىنىڭ يۇقىرى — تۆۋەن بولۇشى زاۋۇتتىكى چىراغلارنىڭ يورۇق ياكى خىرە بولۇشى بىلەن مۇناسىۋەتسىز. ئەكسىچە، خوجايىننىڭ ئىشچىلارغا كۆڭۈل بۆلۈش — بۆلمەسلىكىگە باغلىق. كېيىن كۆپچىلىك بۇ خۇلاسىنى «خاۋتورن تەسىرى» دەپ ئاتىغان.

— كۆپچىلىككە چۈشەندۈرۈپ بەرگەنلىكىڭىزگە رەھمەت، جون، — دېدى سىمپىئون موناخ سۆزۈمنى قۇۋۋەتلەپ، — مەن بۇ ھېكايىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن. باشقىلارغا غەمخورلۇق قىلىش

مۇشۇنداق مۇھىم! گېپىمىزگە كەلسەك، مەن باشقىلارغا كۆ-
ڭۈل بۆلۈشنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى باشقىلارنىڭ يۈرەك ساداسى-
نى ئەستايىدىل ئاڭلاش ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمەن.

— سىمپئون، سىز دېگەن «كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش» دېگەن
سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟ — ئارقىدىنلا سورىدى كىنگ.

— نۇرغۇن كىشىلەر كۆڭۈل قويۇپ تىڭشاشنى باشقىلار
سۆزلەۋاتقاندا ياۋاشلىق بىلەن تىڭشاش دەپلا خاتا چۈشىنىدۇ.
بىز تېخى ئۆزىمىزنى ياخشى ئاڭلىغۇچى دەپ قارىشىمىز مۇم-
كىن. ئەمما، ئەمەلىيەتتە بىز دائىم باشقىلارنىڭ سۆزىنى تاللاپ
ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ سۆزىگە قالايمىقان ھۆكۈم قىلىمىز. ئۇنداق
بولسا كۆڭلىمىزدە قانداق قىلىپ سۆھبەتنى ئاخىرلاشتۇرۇشنى
ياكى ئۆزىمىز بىر ئاز قىزىقىدىغان تېمىلارغا يۆتكەشنى ئويلاي-
مىز.

روچېرس كېيىنكى قېتىم ئۆزىمىزگە سۆزلەش نۆۋىتى كې-
لىدىغانلىقى ئۈچۈنلا، باشقىلارنىڭ سۆزىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭ-
لىيالماي قېلىشىمىز ناتايىن دېگەن ئەمەسمۇ! — دېدى بۇ چاغدا
لىزامۇ سۆز قىستۇرۇپ

سىمپئون موناخ بېشىنى لىڭشىتىپ كۈلۈپ قويدى ۋە:
— تەپەككۈر سۈرئىتى سۆزلەش سۈرئىتىدىن تۆت ھەس-
سىدىن كۆپرەك تېز بولىدۇ. مۇشۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن،
ھەر قېتىم باشقىلارنىڭ سۆزىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاۋاتقاندا،
كالىمىزدا بىر مۇنچە شاۋقۇن ۋە ھەر خىل خىياللار بىزگە
كاشلا قىلىۋاتقان بولىدۇ.

سىمپئون موناخ سۆزلەۋاتقاندا، كالىمغا مارى كىرىۋالدى.
بىلىمىدەم ئۇ ھازىر نېمە قىلىۋاتىدىكەن!

— كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدىل تىڭشاش مېڭە ئىشلىتىپ
كۆڭۈل قويۇپ تىڭشاشنى كۆرسىتىدۇ، — سىمپئون موناخ چۈ-
شەندۈرۈشنى داۋاملاشتۇردى، — كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدىل

تىڭشاش بولسا، بىر خىل ئۆگىنىش، بىز باشقىلارنىڭ سۆزىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاۋاتقان چاغدا، كۆڭلىمىزدىكى بارلىق خىيال-لارنى قىلماسلىقىمىز كېرەك. ئەمەلىيەتتە، بۇ بىر خىل قۇربان بېرىش بولۇپ، شاۋقۇن ۋە ھەر خىل خىياللارنى بىر نەچچە مىنۇت بولسىمۇ، كاللىدىن سۈپۈرۈپ تاشلاپ، سۆزلىگۈچىنىڭ ئىچكى دۇنياسىغا ھەقىقىي كىرىشتۈر. كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدەل تىڭشاش پەقەتلا سۆزلىگۈچىنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ تەپەككۈر يۈرگۈزۈپ سۆزلىگۈچىنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ تەسەرلىنىشنى كۆرسىتىدۇ. سۆزلىگۈچىگە بولغان بۇنداق كۈچلۈك ھېسداش-لىق ئوخشاش بىر خىل روھىي ھالەت ئۈستىگە قۇرۇلغان بو-لۇپ، ناھايىتى زور ئەجىر سىڭدۈرگەندىلا، ئاندىن ئورۇندىغىلى بولىدۇ.

بۇ چاغدا كىنگ سۆزلەشكە باشلىدى.

— دوختۇرخانىمىزدىكى ئاياللار بۆلۈمىنىڭ تۇغۇت بۆلۈ-مىدە، ھەممەنەپەس بولۇش دېگەن سۆز «ئادەم چوقۇم نەق مەيداندا بولۇشى كېرەك» دېگەن مەنىدە چۈشەندۈرۈلىدۇ. نەق مەيداندا بولۇش دېگىنىمىز، ئۆزىمىز نەق مەيداندا بولۇپلا قالماي، بەلكى روھىمىز ۋە كەيپىياتىمىزنىڭمۇ نەق مەيداندا بولۇشىنى كۆرسى-تىدۇ. بۇنى ئورۇنلاش ناھايىتى تەس، بولۇپمۇ پاتىپاراقچىلىق مۇھىتتا. ئەمما، بۇ تۇغۇتلۇق ئاياللارغا بولغان بىر خىل ھۆر-مەت. ئۇلار شۇنداق قىيىنلىقلىرىنى چاغدا، بىز نەق مەيداندا بولۇپ، ئۇلارنىڭ يۈرەك ساداسىنى كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدەل تىڭشاپ، ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرالايمىز. ەن ئەمدىلا ياردەمچى ئاكوشېركا بولغان ۋاقىتىدا، ئۆزۈم نەق مەيداندا بول-ساممۇ، كۆڭلۈم باشقا ياكلاردا بولاتتى ئەمما ھېس قىل-دىمچە، تۇغۇتلۇق ئاياللار بىزنىڭ كۆڭلىمىزنىڭ نەق مەيداندا ياكى باشقا جايلاردا ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزئارا پەرقىنى ھېس قىلىپ يېتەلەيدۇ ھەم بىزنىڭ ئۇلارغا پۈتۈن دىققىتىمىز

بىلەن كۆڭۈل بۆلۈشمىزدىن ئىنتايىن مىننەتدار بولىدۇ.
لىزا بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى ۋە مۇنداق دېدى:
— ئادەم بىلەن ئادەم ئوتتۇرىسىدىكى ئالماشتۇرۇش ئاڭلا-
ش، سۆزلەش، ئوقۇش ۋە يېزىش قاتارلىق تۆت خىل شەكىل
ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلىدۇ. تەتقىقاتلار كۆرسەتتىكى، بىزنىڭ
ئالماشتۇرۇش ئۈچۈن سەرپ قىلىدىغان ۋاقىتىمىزنىڭ %65 ى
ئاڭلاشقا، %30 ى سۆزلەشكە، %9 ى ئوقۇشقا، %6 يېزىشقا
سەرپ قىلىنىدۇ. بىزنىڭ ھازىرقى مەكتەپ تەربىيىمىز پەقەت
ئوقۇش ۋە يېزىشقا ئەھمىيەت بېرىدۇ، ئەڭ كۆپ بولغاندا،
ئىككى خىل تاللاپ ئوقۇلىدىغان سۆزلەش دەرسى ئۆتۈلىدۇ.
ئەمما، ھېچقانداق ئاڭلاش دەرسى تەسىس قىلىنمىغان. ۋەھالەن-
كى، ئاڭلاش ماھارىتى بولسا، بالىلار ئەڭ كۆپ قوللىنىدىغان
ماھارەتتۇر.

— ناھايىتى چوڭقۇر پىكىر قىلىدىڭىز. رەھمەت سىزگە،
لىزا، — دېدى سىمپىئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، —
ئەگەر، بىز باشقىلارنىڭ يۈرەك ساداسىنى ئەستايىدىل ئاڭلىيالا-
لساق، بىز يەنە ئىختىيارسىز ھالدا قانداق ئۇچۇر تارقىتالىشىمىز
مۇمكىن؟

— بىز بارلىق توسالغۇلارنى، ھەتتا روھىي جەھەتتىكى
توسالغۇلارنى يېڭىپ، كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدىل تىڭشاشنى
خالىغان چاغدا، قارشى تەرەپكە ئۆزىمىزنىڭ ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن
كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقىمىزدەك تەسىراتنى بېرەلەيمىز. سىمپىئون
سىز ناھايىتى توغرا دېدىڭىز، كۆڭۈل قويۇپ تىڭشاش كۈندىلىك
تۇرمۇشىمىزدىكى باشقىلارغا كۆڭۈل بۆلۈشمىزنىڭ ئەڭ ياخشى
ئۇسۇلى بولۇپ، بۇ سۆزلىگۈچىگە بىزنىڭ ئۆزىگە قانچىلىك
دەرىجىدە كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقىمىزنى ئۇقتۇرۇپ قويدۇ، —
دېدى كىنگ جاۋاب بېرىپ.

— مەن ئەمدىلا مەكتەپ مۇدىرى بولغان ۋاقىتىمدا، مېنىڭ

ۋەزىپەم ئوقۇتقۇچى ۋە ئوقۇغۇچىلار يولۇققان ھەر خىل ئاۋارد-
چىلىكلەرنى ھەل قىلىش دەپ قارايتتىم. ئەمما، بىر قانچە
يىلدىن كېيىن ئەسلىدە پەقەت كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش ۋە باشقىلا-
رنىڭ ئىشلىرى توغرىلۇق ئورتاقلىشىشلا، ئۇلارنىڭ يۈكىنى
يەڭگىلەيتىدىغانلىقىنى بايقىدىم. ئەسلىدە بەزىلەر سۆزلەپ ئىچ-
قارنىنى بوشىتىۋالسا، كۆڭلى يورۇپ كېتىدىكەن. شۇڭا، مەن
ئىشخانامنىڭ تېمىغا قەدىمكى مىسىر فىرئەۋنىنى پىتاختۇ تېپىنىڭ
«ئاۋامنىڭ يىغا - زارى ۋە ئىلتىجاسىغا سەۋرچانلىق بىلەن
قۇلاق سېلىڭ! ئەمەلىيەتتە، خەلق سىزنىڭ ئۆز - ئۆزلىرى
ئۈچۈن قانچىلىك مەسلىنى ھەل قىلىپ بېرىشىڭىزنى ئەمەس،
بەلكى سىزنىڭ كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىشىڭىز ۋە غەمخورلۇق قىلد-
شىڭىزنى تېخىمۇ ئارزۇ قىلىدۇ» دېگەن ھېكمەتلىك سۆزىنى
چاپلاپ قويدۇم، — دەدى لىزامۇ ئارقىدىنلا.

سىمېئون موناخ كۈلۈپ كەتتى:

— باشقىلارغا غەمخورلۇق قىلىش ئادەم بولۇشنىڭ ئاسا-
سىي تەلىپى. رەھبەر بولغۇچىلار بۇنى ئازراقمۇ ئۇنتۇپ قالما-
سۇن. ئېسىڭلاردا بارمىكىن، رەھبەرلىكنىڭ ۋەزىپىسى
قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئېھتىياجىنى بايقاش ۋە ئۇنى قاندۇرۇش-
تىن ئىبارەت. 50 يىل ئىلگىرى، مەن ئايالىم رىتا بىلەن توي
قىلغان ۋاقىتىمدا، ئانام ئۆز روھىنىڭ خاتىرجەم يېتىشىنى ئارزۇ
قىلىپ، ئايالىمغا ھەرگىز سوغۇق مۇئامىلە قىلماسلىق توغرى-
لۇق ئەستايىدىل نەسىھەت قىلغانىدى! ھېلىمۇ ياخشى مەن ئۇ-
نىڭ سۆزىنى داۋاملىق ئېسىمدە ساقلىغاچقا، مەن رىتاغا زادىلا
ئازار بەرمەي كەلدىم! شۇڭا، سۆيۈشنىڭ بىرىنچى قەدىمى باش-
قىلارغا كۆڭۈل بۆلۈش.

— بۇنىڭ بىلەن كۆڭلۈمدىكى تۈگۈنلەر يېشىلىپ كەتتى،

— دېدىم مەن، — زاۋۇتىمىزدا ئىشچىلار ئىش تاشلىغان چاغ-
دا، بەزى كىشىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، ئىشچى - خىزمەتچىلەر:

شركەت بىزنى ئۇنتۇپ قالدى، بىزگە بۇرۇتقىدەك كۆڭۈل بۆلمەيدىغان بولۇپ قالدى، دەپ ئىش تاشلىغانىكەن. ئىشچىلار- نىڭ قارشىچە، مۇشۇنداق قىلغاندىلا، شرەكەت ئاندىن ئۇلارنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا كۆڭۈل بۆلىدىكەن. مېنىڭچە، كىشىلەر ھامان بىر ئامال قىلىپ ئۆزلىرىنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرالايدۇ!

— جون، سۆزىڭىزگە كۆپ رەھمەت، يەنە ھەر قايسىڭلار- نىڭ ئىشتىراك قىلغانلىقىڭلارغىمۇ رەھمەت، — دېدى سىمپۇن موناخ، ھازىر بىز يەنە كۆيۈنۈش دېگەن سۆزنىڭ ئىزاھاتىغا كېلەيلى، لىزانىڭ قولىدىكى لۇغەتتە ئىزاھلىنىشىچە، كۆيۈ- نۈش دېمەك غەمخورلۇق قىلىش، ماختاش ۋە ئىلھام بېرىش دېمەكتۇر، دېيىلىدۇ. ئۇنداق بولسا ماختاش ۋە ئىلھام بېرىش كىشىلەرنىڭ ئېھتىياجىمۇ ياكى ئادىتىمۇ؟

مەن ھېچكىمنىڭ ماختىشىغا موھتاج ئەمەس! — دېدى پا- ئۇل تۇيۇقسىزلا، — سىز ماڭا ۋەزىپە بەرسىڭىز مەن ئۇنى بەربىر تىرىشىپ ئورۇنلايمەن ھەمدە قول ئاستىمدىكى ئەسكەر- دىنمۇ مۇشۇنداق قىلىشنى تەلەپ قىلىمەن، چۈنكى ئۇلار ھەربىي سەپكە قاتناشقان كۈندىن باشلاپ، شۇ نەرسە ئۇلارغا ئېنىق بولۇشى كېرەككى، ماڭاش ئالغانىكەن، ئىش قىلىشى كېرەك. مەن نېمىشقا ئۇلارغا ياغلىما گەپلەرنى قىلىپ يالۋۇرىدىكەنمەن! لې دەرھال جاۋاب بەردى: «مەملىكىتىمىز بويىچە ئەڭ ئۇلۇغ پەيلاسوپلارنىڭ بىرى ۋىليام جامېس (ئامېرىكىلىق پراگ- ماتىست) نىڭ ئېيتىشىچە، — دېدى لې دەرھال، — ماختاشقا ئېرىشىش ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ تۈپ ئېھتىياجى ئىكەن. ئەگەر بىر كىشى مەن كىشىلەرنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىشكە ئازراقمۇ قىزىقمايمەن دېسە، دېمەك ئۇ چوقۇم يالغان ئېيتقان بولىدۇ. ئۇ بۇ ئىشتىلا يالغان سۆزلەپ قالماي، باشقا ئىشلاردىمۇ يالغان سۆزلەيدۇ!

— ۋۇي، باستېر، بولدى، سۆزلىمەڭچۇ! — دېدى پائۇل

ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ.

— پائۇل، ئارمىيىدە دائىم تەنتەنىلىك ئۇنۋان بېرىش مۇ-
راسىمى ياكى مۇكاپات تارقىتىش مۇراسىملىرى ئۆتكۈزۈلىدىغۇ؟
— دەدى كىنگ ئۇنىڭغا، — بۇنداق مۇراسىملاردا خەلق ئۈچۈن
پىداكارلىق كۆرسەتكەن ۋە تۆھپە قوشقان ھەربىيلەر ئاشكارا
تەقدىرلىنىدىغۇ؟

— بىر دانا گېنېرال مۇنداق دېگەن، — دەدى لىزا، —
بىر ئادەم ئۆز ھاياتىنى ھەرگىز ساتمايدۇ. بىراق، ئۇ شان -
شەرەپ ئۈچۈن پىداكارلىق كۆرسىتىشى مۇمكىن!

— ئەگەر، مەن بىر كۈنى ئايالىمغا: «قەدىرلىكىم، توي
قىلغان چاغدا مەن سىزنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئېيتقانىدىم.
ئەمما، كېيىن مەن سىزنى بۇرۇنقىدەك ياخشى كۆرەلمىگەن
تەقدىردىمۇ، مەن يەنىلا ياۋاشلىق بىلەن سىزگە ھەمراھ بولىمەن
ھەم ھەر ھەپتىدە ئۆيگە پۇل ئېلىپ كېلىمەن دېسەم، سىزچە
بۇ قانداق مۇناسىۋەت ھېسابلىنىدۇ؟ — دېدىم مەنمۇ قەتئىي چى-
داپ تۇرالماي.

ئەمما، ئويلىمىغان يەردىن پائۇل ئەمدى بىزنى مەسخىرە
قىلماستىن، بەلكى سۆزىمىزنى ماقۇللاپ ئارقا - ئاقىدىن باش
لىغىشتى.

كىنگ يەنە سۆزلەشكە باشلىدى:

— بۇنىڭدىن 20 نەچچە يىل ئىلگىرى، مەن تېخى يېڭىيا-
چى سېسترا بولغان چاغلار ئىدى. مەن شۇ چاغلاردا، ناھايىتى
ياخشى سېسترالار باشلىقىغا يولۇقتۇم. ئۇ مېنىڭ ھاياتىمدىكى
ئېسىل ئادەملەرنىڭ بىرى ئىدى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ
قەلبىدە قول ئاستىدا ئىشلەيدىغان ھەر بىر ئادەمگە ئىككىدىن
ۋىۋىسكا ئېسىقلىق ئىكەن. بىرىگە: «مېنى ماختاڭ!» دەپ
يېزىلغان بولۇپ، يەنە بىرىگە: «مۇئەييەنلەشتۈرۈڭ»، دېگەن
سۆز يېزىلغانىكەن. ئارىمىزدا ئۇنىڭ ئابروۋى ئىنتايىن يۇقىرى

ئىدى. بىراق، ئەينى ۋاقىتتا مەن ئۇنىڭ مۇنچىلىك ئابروۋى بارلىقىنى ھېس قىلمىغانىكەنمەن.

سىمپۇن موناخ مۇنداق دېدى.

— كۆيۈنۈش باشقىلارغا بولغان تۇنجى تەسىرىڭىزنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، سىز يەنە ئىپادىلەپ بېرەلىشىڭىز مۇمكىن بولغان بىر خىل سۆيۈشتۈر. بىز سۆيۈش بىزنىڭ باشقىلارغا بولغان ھېسسىياتىمىز بولماستىن، بەلكى بىزنىڭ باشقىلارغا قىلغان مۇئامىلىمىز دېگەن ئەمەسمۇ، كارۋېر كۆيۈنۈش «كىشىلەرگە مېھرىبانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش» دېگەندى. ھاياتىمىزنىڭ مەنىلىك بولۇش - بولماسلىقى باشقىلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىشىمىزغا، كىچىكلەرنى ئىززەتلەپ، چوڭلارنى قەدىرلەش - قەدىرلىيەلمەسلىكىمىز، دەردەملەرنىڭ ھالىغا يېتىش - يەتمەسلىكىمىز ۋە ئاجىزلار بىلەن كۈچلۈكلەرگە كەڭ قورساق بولۇش - بولالماسلىقىمىزغا باغلىق. چۈنكى، سىز ھاياتىڭىزدا بۇ روللارنىڭ ھەممىسىنى ئۈستىگە ئېلىشىڭىز مۇمكىن.

— مېنىڭچە، باشقىلارنى ماختاشمۇ ئىنتايىن مۇھىم. دا-ئىم باشقىلارنىڭ توۋا قىلغان تەرەپلىرىنى ماختاش، ھەمىشە «ياۋروپاچە دىرېكتور»غا ئوخشاش تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزدە-گەندىن مىڭ ياخشى.

— ئادەم ھەمىشە ئۆزى ئېھتىياجلىق بولغان نەرسىنى ئىزدەيدۇ، دېگەن ماقال بار، — لېمۇ سۆز قىستۇردى، — بۇ گەپ مېنىڭچە ئىنتايىن توغرا، پسخولوگىلار بۇنى «تاللاش خاراكتېرلىك ئىدراك» دەپ ئاتايدۇ. مەسىلەن، بالىمىز تۇغۇلغاندىن تارتىپ، ئايالىم بىلەن ئىككىمىز بىر ئائىلە ماشىنىسى سېتىۋېلىشنى ئويلاشقا باشلىدۇق. شۇڭا، فورتنىڭ <Windstars> ى دىققىتىمىزنى تارتتى. ئوچۇقنى ئېيتقاندا، مەن تېخى ماشىنا سېتىۋېلىشنى ئويلاشمىغان چاغدا، بۇنداق ماشىنا كۈچىدا ئۈچ-

رىسىمۇ سەپسىلىپ قارىمايتتىم. ماشىنا ئېلىش قارارىغا كەل-
گەندىن كېيىنلا، كوچىدىكى ماشىنىلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇ
خىل تىپتىكى ماشىنىلار ئىكەنلىكىنى بايقىدىم! مەن بۇنىڭدىن
بۇ بىر خىل مەقسەتلىك ئالاھىدە ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ دېگەن
تۇيغۇغا كېلىپ قالدىم. بۇنىڭدىن كۆرۈشكە بولىدۇكى، رەھبەر
بولۇشمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش. ئەگەر رەھبەر باشقىلارنىڭ ئارتۇق-
چىلىقىنى ياخشى كۆزىتىشنى نىيەت قىلسا ۋە ئۇلارنىڭ ئارتۇق-
چىلىقىغا دىققەت قىلسا، تاشقى دۇنيانىڭ كۆپ خىللىقىنى بايقاي-
دۇ.

— كىشىلەرنىڭ تەرىپلىشىگە ئېرىشىش ئىنسانلارنىڭ ئا-
ساسىي ئېھتىياجى. ئەمما، باشقىلارنى تەرىپلەشتە ئىككى ئىشقا
دىققەت قىلىش كېرەك. بۇ ئىككى ئىش ئىنتايىن مۇھىم.
بىرىنچى، سەمىمىي بولۇش؛ ئىككىنچى، كونكرېت چۈشەندۈ-
رۈش. ئەگەر بىز مەلۇم بىر ئورۇنغا بېرىپلا ئاغزىمىزغا كەلگە-
نچە «كۆپچىلىكنىڭ ئىپادىسى ناھايىتى ياخشى، دېسەك، بۇ
چېكىدىن ئاشقان كۆز بويامچىلىق بولىدۇ. تېخى ئۇ باشقىلارنى
رەنجىتىش مۇمكىن. چۈنكى، «ھەممە ئادەم» نىڭ ئىپادىسى ياخ-
شى بولمايدۇ. دە! بىز سەمىمىي كونكرېت قىلىپ: «جوئي،
سىز تۈنۈگۈن 250 دانە دېتالنى پۈتتۈرۈپسىز، ئىپادىڭىز ئىنتايىن
ياخشى!» مەن سىزدىن ناھايىتى رازى بولدۇم!، دېيىشىد-
مىز كېرەك. بۇنداق بولغاندا، كونكرېت ھەرىكەت كۈچەيتىلىپلا
قالماي، بەلكى يەنە پۈتۈنلەي قايتا نامايان بولىدۇ، — دېدى
سىمېئون موناخ لېنىڭ سۆزىگە ئۇلاپلا.

— ئۈچىنچى سۆزنىڭ ئىزاھاتىغا قاراپ باقايلى، ئۈچىنچى
سۆز «كەمتەرلىك» — دېدى لىزا تىزىغا قويۇۋالغان لۇغەتكە
قاراپ، — «كەمتەرلىك» كە «سەمىمىي بولۇش، ساختىلىق
قىلماسلىق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماسلىق» دەپ ئىزاھ بېرىلىپتۇ.

كەمتەر بولۇش: سەمىمىي بولۇش، ساختە- لىق قىلماسلىق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماسلىق

لىزا مۇنداق دەپ سوئال سورىدى:

— بۇ نۇقتا رەھبەرگە نىسبەتەن قانچىلىق مۇھىم، سىم-ئون؟ مەن كۆرگەن رەھبەرلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئىنتايىن تەكەببۇر. ئۇلار ھەمىشە ئۆزىگىلا ئېتىبار بېرىدۇ.

— بۇنىڭ نەرى خاتا! — دەپ تاشلىدى پائۇل، — رەھبەر ئەسلىدە چوڭ ھوقۇقلارنى ئىگىلەپ، كۈچ - قۇدرىتىنى نامايان قىلىشى، زۆرۈر تېپىلغاندا يەنە قول ئاستىدىكىلەرنى ئەدەپلەپ قويۇشى كېرەك. بولدى، بەس! مېھىر - شەپقەت ياغدۇرۇش، كەمتەر ۋە ئەدەپلىك بولۇش دېگەنلەرگە تاقىتىم قالمىدى!

بۇ چاغدا پائۇلغا يەنە بىر قېتىم رەددىيە بەردى:

— «تەۋرات» نىڭ «تۇراھ» سۈرىسىدە دېيىلىشىچە، دۇنيا بويىچە ئەڭ كەمتەر ئادەم موسا ئەلەيھىسسالام. ئىكەن. لېكىن، موسا ئەلەيھىسسالام قانداق ئادەم؟ ئۇ قاتتىق غەزىپىگە پايلماي «ئون نەسبەت، تاختىسىنى تاغدىن تاشلاپ، پارە - پارە قىلد-ۋەتكەن، ئۆزىنىڭ يېۋرى قوۋمىدىن بولغان سىرلىق بىرەيلەننى ئۆلتۈرۈۋەتكەن. ئۇ تېخى خۇدا بىلەنمۇ جېدەللەشكەن. قېلىنى جاۋاب بېرىپ بېقىڭچۇ، ئۇ ئاياللاردەك مېھرىبانمىكەن، پائۇل؟

— ۋۇي، باستىر جانابلىرى، سىز زادى نېمە دېمەكچى؟

— دېدى پائۇل كىنايە قىلىپ تۇرۇپ.

ھېلىمۇ ياخشى، كىلىس سۆز قىلىپ قاتمال ۋەزىيەتنى ئوڭ-

شىدى:

— مېنىڭچە، بىزنىڭ رەھبەرلەردىن كۈتىدىغان ئەڭ زور

ئۈمىدىمىز سەمىمىيەتچىل بولۇش، يەنى كىبىر كۆرسىتىپ، باشقىلاردىن ئۆزىنى چوڭ تۇتماي، بەلكى باشقىلارغا سەمىمىي

مۇئامىلە قىلىش، چېكىدىن ئاشقان شەخسىيەتچىلىك باشقىلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزگە تەسىر كۆرسىتىدىغان زور تۈ-
سالغۇ، ئۆزىڭىزنىڭكىنىلا توغرا دەپ قاراپ، باشقىلارنى كۆزگە
ئىلمايدىغان رەھبەرلەر كىشىلەرنى ئەڭ بىزار قىلىدۇ. باشقىد-
لارنى كۆزگە ئىلماسلىق سەمىمىيەتسىزلىكنىڭ نىقابلىنىشىدىن
ئىبارەت. چۈنكى، دۇنيادا ھەممىنى بىلىدىغان، ئۇنداق قالتىس
كىشىلەر ئەسلا مەۋجۇت ئەمەس. مېنىڭچە، كەمتەرلىك بىزدىن
ئۆزىمىزنى كەمسىتىشنى ئەمەس، بەلكى ئاڭلىق ھالدا كىچىك
پېئىل بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ.

— بىز ھەممىمىز باشقىلارغا ئىنتايىن موھتاج، — دېدى
كىنگ ئاستاغىنا، — لېكىن، ئۆزىمىزنىڭ مەغرۇرلۇقى تۈپەي-
لىدىن، ئۆزىمىزنى باشقىلارغا موھتاج ئەمەس دەپ قارايمىز.
ۋەھالەنكى، ئامېرىكىدا كۈلكىلىك بولغان شەخسىيەتچىلىك سەپ-
سەتىلىرى ھەممە يەرگە يامراپ كەتكەن بولۇپ، بۇ ھادىسە بىزنى
بىز ھەقىقەتەن باشقىلارغا موھتاج بولمايمىز ھەمدە باشقىلارغا
تايانماسلىقىمىز كېرەك دېگەن خاتا قاراشقا كەلتۈرۈپ قويدۇ.
بۇ ھەقىقەتەن ئىنتايىن ئېچىنارلىق ئىش! بىز تۇغۇلغاندىن
تارتىپلا باشقىلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىپ كەلدۇق. ئانىمىزنىڭ
قورسىقىدىن باشقىلارنىڭ ياردىمى بىلەن چىقتۇق. بىز يەنە تاماق
يېيىش، تەرەت قىلىش، تەربىيىلىنىش، كىتاب ئوقۇش ۋە خەت
يېزىش قاتارلىق ئىشلاردىمۇ باشقىلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشتۇق.
ئۇندىن باشقا يەنە ئاشلىق تېرىش، خەت - خالتا يوللاش،
ئەخلەتلەرنى بىر تەرەپ قىلىش، توك بىلەن تەمىنلەش، جەمئىي-
يەت ئامانلىقىنى قوغداش ۋە ۋەتەننى قوغداش قاتارلىق ئىشلاردا
باشقىلارنىڭ ياردىمىگە موھتاج ئىكەنلىكىمىزنى، قېرىغاندا ياكى
كېسەل بولۇپ قالغاندا، باشقىلارنىڭ ياردىمىگە موھتاج بولىدۇ-
غانلىقىمىزنى ھەمدە ئاخىرەتكە سەپەر قىلغاندىمۇ باشقىلارنىڭ
ياردىمى بىلەن دەپتە قىلىنىدىغانلىقىمىزنى تىلغا ئالمايلا قويماي-

لى.

سمبئون موناخ ئۆزىنىڭ خاتىرە دەپتىرىنى ئېچىپ:
— نامى چىقمىغان بىر ئەقىللىق ئۇستاز: «كەمتەر بو-
لۇش ئۆزىنى ۋە ئۆزىنىڭ يېتەرسىزلىكلىرىنى چوڭقۇر تونۇتۇش-
نى كۆرسىتىدۇ. ئۆزىنى ھەقىقىي چۈشەنگەن ئادەم كەمتەر
ئادەمدۇر» دېگەن. شۇڭا، كەمتەرلىك دېگىنىمىز، ساختىلىق
نەقابىنى يىرتىپ تاشلاپ، ئۆزىگە ھەقىقىي سەمىمىيلىك بىلەن
مۇئامىلە قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. لىزا كېيىنكى سۆزىنى داۋام -
لاشتۇرايلى، — دېدى.

— كېيىنكى «ھۆرمەت قىلىش» دېگەن سۆز، — دېدى
لىزا لۇغەتتىكى ئىزاھاتنى ئوقۇپ، — ھۆرمەت قىلىش — كى-
شىلەرگە خۇددى ئەزىز مېھمانلارنى چوڭ كۆرگەندەك مۇئامىلە
قىلىش، تۇر.

**ھۆرمەت قىلىش: كىشىلەرگە خۇددى ئەزىز
مېھمانلارنى چوڭ كۆرگەندەك مۇئامىلە قىلىش**

بولدى، بەس! — پائۇل ئاخىرى ئۆزىنى باسالمدى:
— سىلەر سۆيۈش ۋە تەسىر كۆرسىتىش كۈچى توغرىسىدا
سۆزلىگەن چاغدا، ئۆپكەمنى بېسىۋالغانىدىم. ھازىر يەنە
خەير - ساخاۋەتلىك بول، مەن تەدارلىق ۋە ھۆرمەت قىلىش
دېيىش ئارقىلىق باشقىلارغا تەخسىكەشلىك قىل دەۋاتىسىلەر!
سىلەر ئېلىشىپ قاپسىلەر! مەن بولسام ھازىرۇل سېرژانت!
سىلەر يەنە ئىنسان تەبىئىيىتىگە خىلاپلىق قىلىپ، مەن ئەمەل
قىلالمايدىغان بىر قاتار ئىشلارنى چىشلەپ تارتىۋاتىسىلەر!

— پائۇل — دېدى سمبئون موناخ تەمكىنلىك بىلەن، —
مۇبادا مەن بىر كۈنى ئارمىيىنىڭ يۇقىرى قاتلام رەھبەرلىرىنى
سىز تۇرۇشلۇق قىسىمغا ئېلىپ بارسام، جەزملەشتۈرەلەي-

مەنكى، سىز دەرھال ئىززەت - ئىكرام بىلدۈرۈشىڭىز ھەمدە بىز بايا مۇنازىرە قىلغان ھەر خىل ھەرىكەتلەرنى نامايان قىلىشىڭىز مۇمكىن. سىزنىڭ سۆزىڭىزگە تەقلىد قىلغاندا، سىز بەلكىم خوشامەت قىلىشىڭىز مۇمكىن!

— ئېيتقىنىڭىز توغرا! بىراق، قوماندان دېگەن ئۇلۇغ شەخس - دە! ئۇنى ھۆرمەتلەشكە ئەرزىيدۇ! — دېدى پائۇل سمېئون موناخقا چەكچىيىپ قاراپ تۇرۇپ.

— مانا، مانا، پائۇل ئۆزىڭىزمۇ ئېتىراپ قىلىدىڭىز! — دېدى مەن، — ئۆزىڭىزمۇ ھۆرمەتلەش ۋە ماختاشنى بىلىدىغانلىقىڭىزنى ئۆز ئاغزىڭىز بىلەن ئېيتىشىڭىز. ئەگەر مۇھىم ئادەم دەپ قارىسىڭىزلا، سىزمۇ ئۇلارغا تەخسىكەشلىك قىلىشنى خالايسىز! شۇڭا، سىز ئۇنى ئورۇنلىيالمىسىز ئەمەس، بەلكى ئادەمگە قاراپ ئورۇنلايسىز.

— سىلەر قول ئاستىڭلاردىكىلەرنى خۇددى ئەزىز مېھماندارلارنى قەدىرلىگەندەك قەدىرلىيەلمەيسىلەر؟ سىز كران شوپۇرى لاۋاڭغا شىركەتنىڭ لىدىرىغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلالامسىز؟ ئوقۇغۇچىلارغا مەكتەپ باشقۇرۇش كومىتېتىنىڭ ھەيئەتلىرىگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلالامسىز؟ سېستىرالارغا دوختۇرلارغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلالامسىز؟ ئەسكەرلەرگە قوماندانلارغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلالامسىز؟ پائۇل سىز قول ئاستىڭىزدىكى ئاددىي ئەسكەرلەرگە ئۇلۇغ قوماندانلارغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلالامسىز؟ — سمېئون موناخ.

— قىلىشىم كېرەك - دە. بىراق، ئىنتايىن تەسكە توخ - تايىدۇ، — دېدى پائۇل نائىلاج قوشۇلۇپ تۇرۇپ.

— مانا بۇ توغرا بولدى، پائۇل، — دېدى سمېئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — مەن سىلەرگە ئىزچىل تۈردە رەھبەرنىڭ جاپالىق ئەمگەك قىلىشى كېرەكلىكىنى ئەسكەرتىپ كەلدىم. رەھبەر چوقۇم قول ئاستىدىكىلەرگە چىن كۆڭلىدىن

خەير خاھلىق قىلىدىغان بولۇشى كېرەك.

— ئەمما، مەن پەقەت ھۆرمەتلەشكە تېگىشلىك كىشىلەر.

ئىلا ھۆرمەتلەيمەن! — دېدى پائۇل يەنە ئېتىراز بىلدۈرۈپ، —
نېمىلا دېگەن بىلەن ياخشى پەزىلىتىڭىز بولمىسا، باشقىلارنىڭ
ھۆرمىتىگە ئېرىشەلمەيسىز. شۇنداق ئەمەسمۇ؟

— مېنىڭچە بۇ گەپ ئۆزگەرتىشكە تېگىشلىك كونا كۆز

قاراشتەك قىلىدۇ. ئىشىنىمەنكى، ئىنسان تەبىئىتى ئەسلىي
ياخشى، پەقەت بەزى كىشىلەرنىڭ ھەرىكىتى ياخشى ئەمەس.

ئەجىبا، بىز پەقەت ئىنسان بولغانلىقىمىز ئۈچۈنلا، باشقىلارنىڭ
ھۆرمىتىگە ئېرىشەلمەيمىزما؟ رېشانىڭ لۇغەتتىن كۆرۈشىچە،

ھۆرمەتلەش دېگەنلىك كىشىلەرگە ئەزىز مېھمانلارنى چوڭ
كۆرگەندەك مۇئامىلە قىلىشنى كۆرسىتىدۇ ھەمدە بىزنىڭ كى-

شىلەرنى شۇنداق ھۆرمەتلىشىمىزدىكى سەۋەب شۇكى، ھەرقاندەك
داق ئادەم ئەسلىدىلا ئىنتايىن مۇھىم بولۇپ، ئەزىز مېھمان

بولۇش كېرەك. سىلەر بۇ كۆز قاراشقا قوشۇلمىساڭلارمۇ ئويلاپ
بېقىڭلار، باشقىلار سىلەرنىڭ توپ ئەترىتىڭلار، تارمىقىڭلار،

تەشكىلاتىڭلار، ... ئائىلەڭلەرنىڭ ئەزاسى بولۇشنى خالىغانلىقى
ئۈچۈن... قەدىرلىنىشى كېرەك. رەھبەر ئەسلىدە قول ئاستىدە.

كىشىلەرنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش - قازىنالماسلىقىغا كۆڭۈل
بۆلۈش كېرەك. چۈنكى، قول ئاستىدىكىلەرنىڭ مۇۋەپپەقىيەت

قازىنىشىغا ياردەم بېرىش رەھبەرنىڭ بىر مەسئۇلىيىتى، —
دېدى كىنگ ناھايىتى يېقىملىق سۆزلەپ تۇرۇپ.

كىنگ مېنى يەنە بىر قېتىم يېڭىچە قاراشقا ئىگە قىلدى.
پائۇل سائىتىگە قاراپ قويدى ۋە:

— بولدى، سىزگە قايىل بولغان بولاي، دەرسىتىن چۈشەيدى-

لى، ئەمدى ماڭمىساق چۈشلۈك ئىبادەتكە ئولگۈرەلمەيمىز.
سائەت ئىككىگە سىگنال بېرىشى بىلەنلا، سىمپون موناخ

دەرسىنى باشلىدى.

— لىزا سىز بىزگە «سۆيۈش» نىڭ يەنە بىر مەنىسىنى چۈشەندۈرۈپ بەرسىڭىز قانداق؟

— سىمپۇن موناخ، مەن ئاۋۋال سىزدىن بىر سوئالنى سوراپ باقاي، بۇ يەردىكى موناخلار نېمىشقا ۋاقىتقا شۇنچە ئېتىبار بېرىدۇ؟ بۇ موناختىرىدا ۋاقىت ئالتۇندىن قىممەت دېگەن قاراش ھەممىسىنىڭ دەستۇرىغا ئايلىنىپ قالغانمۇ = نېمە؟

— سوئالىڭىزغا رەھمەت، لىزا، ئەمەلىيەتتە مەن بۇ يەرگە كېلىشتىن ئىلگىرىلا، ئىزچىل تۈردە ۋاقىتقا رىئايە قىلىپ كەلدىم. بىلىشىڭلار كېرەككى، رەھبەرنىڭ ھەر بىر ھەرىكىتى مەلۇم ئۇچۇرلارنى تارقىتىدۇ. ئەگەر بىز باشقىلار بىلەن كۆرۈ-شۈش ۋە يىغىن ئېچىشقا ياكى باشقا ئىشلارنى قىلىشقا كېلىش-سەك، ئۇلار كېچىكىپ قالسا ئويلاپ بېقىڭلار، ئۇلار تارقاقنى قانداق ئۇچۇر بولىدۇ؟

— مەن باشقىلارنىڭ كېچىكىشىگە زادىلا يول قويايلىمەن! — دەپ كىلىس دەرھال ئىنكاس قايتۇردى، — بۇ يەردە ۋاقىتقا ئېتىبار بېرىلگەنلىكىگە ئىنتايىن خۇشالەن. بۇنداق بولغاندا كېيىنكى قېتىم نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىمنى بىلەلەيمەن. سوئال-لىڭىزغا كەلسەك، سىمپۇن، مېنىڭچە، كېچىكىش بىر نەچچە ئۇچۇر تارقىتىدۇ.

بىرىنچى ئۇچۇر، قارشى تەرەپنىڭ ئۆزىنىڭ ۋاقتىنى بىز-نىڭكىدىن مۇھىم دەپ قارشى بىزنى قارشى تەرەپ ئۆزىنى چوڭ تۇتىدىغان، ئىنتايىن مەنەنچى ئادەم ئىكەن دېگەن تۇيغۇغا كەل-تۈرىدۇ. ئىككىنچى ئۇچۇر، بۇ بىزنىڭ ئېتىبارسىز ئادەم ئى-كەنلىكىمىزنى ئىسپاتلايدۇ. چۈنكى، ئەگەر بىز مۇھىم ئەر-باب بولساق، قارشى تەرەپ كېچىكىپ قالمايتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بىز يەنە قارشى تەرەپ ئىناۋىتىنى ساقلىمايدىغان ئادەم ئىكەن دېگەن ئويغا كېلىمىز. چۈنكى، ئىناۋىتىنى ساقلايدىغان كىشىلەر ھەمىشە دېگىنىنى قىلىدۇ. مەيلى قانداق ۋەدە بەر-

سۇن، ھەتتا ۋاقىت توغرۇلۇق ۋەدە بەرسىمۇ، چوقۇم ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىدۇ، كېچىكىش باشقىلارنى ئازراقمۇ كۆزگە ئىلمىغانلىقى بولىدۇ. ئەمما، ئەمەلىيەتتە ئادەت خاراكتېرلىك مەسىلە، — كىلىس سۆزىنى بىراقلا سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن بىر تىنىۋالدى — دە، ئاندىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — سۆزۈمنى سەۋرچانلىق بىلەن تىڭشىغانلىقىڭلارغا رەھمەت.

— مېنىڭچە، كىلىس ناھايىتى ئېنىق چۈشەندۈردى. لىزا، بۇ جاۋابقا قانائەت قىلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن. كېيىنكى سۆز نېمە؟ — دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ.

— «خالىسلىق» ماڭا لۇغەت ئاختۇرۇشقا بىر نەچچە مىنۇت بېرىڭلار... بولدى، تاپتىم، لۇغەتتە يېزىلىشچە، «خالىسلىق» دېگىنىمىز «باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش، ھەتتا ئۆزىمىزنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش، دېگەن مەنىدە ئىكەن.

خالىسلىق: باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش — رەھمەت سىزگە، لىزا، خالىسلىقنىڭ ئەكسى شەخس — يەتچىلىك بولۇپ، ئۇنىڭ مەنىسى «ئاۋۋال ئۆزىنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش، باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى تىلغا ئالماسلىق!»، نى كۆرسىتىدۇ. ئەمما، خالىسلىق بولسا، ئاۋۋال باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش، ھەتتا ئۆزىنىڭ ئېھتىياجى ۋە ئارزۇ-سىنى قۇربان قىلىشتىنمۇ يانماسلىقنى كۆرسىتىدۇ. خالىسلىق رەھبەرنىڭ ئەڭ ياخشى ئىزاھاتى. رەھبەر دېمەك ئۆزىنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشتىن ئىلگىرى باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش دېمەكتۇر.

— ئۇرۇش مەيدانىدا ئەسكەرلەر قوماندانلاردىن بۇرۇن تاماق يېيىش كېرەك! — دېدى پائۇل ئويلىمىغان يەردىن. ئاران ماڭا سۆز قىلىشقا نۆۋەت تەگدى:

— ئەگەر بىز دائىم باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇۋەر-

سەك، ئۇلارنى يامان ئۆگىتىپ قويمايمىزمۇ؟ ئۇلار بىزنىڭ ئاجىزلىقىمىزنى تۇتۇۋالمايدۇ؟

— بۇرادەر سىز دەرسنى كۆڭۈل قويۇپ تىنچىمايسىز، — دېدى پائۇل مېنى مەسخىرە قىلىپ، — قاندۇرىدىغىنىمىز باش-قىلارنىڭ ئارزۇسى بولماستىن، ئېھتىياجى — دە! ئەگەر بىز باشقىلارنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجىنى، جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتىكى ئېھتىياجىنى قاندۇرساق، ئۇلارنى قانداقسىگە يامان ئۆگىتىپ قويغانلىق بولىدىكەن؟ جون، بىلىشىڭىز كېرەككى، بىز باشقىلارنىڭ ئارزۇسىنى ئەمەس، بەلكى ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشىمىز كېرەك. بىز قۇل ئەمەس، بەلكى چاكار بولۇشىمىز كېرەك. قانداق، سىمېئون، سۆزۈم توغرا بولغاندۇ.

دەرسخانىدا كۈلكە ساداسى كۆتۈرۈلدى. سىمېئون موناخ لىزادىن كېيىنكى سۆزنىڭ ئىزاھاتىنى ئوقۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

— كېيىنكى سۆز «يول قويۇش» ئۇنىڭ ئىزاھاتى: «باش-قىلار بىزگە يۈز كېلەلمەيدىغان ئىشلارنى قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلاردىن ئاغرىنماسلىق» — دەپ ئوقۇدى لىزا.

يول قويۇش: باشقىلار خاتالىق سادىر قىل-سىمۇ ئۇلاردىن ئاغرىنماسلىق

بۇ ئىزاھات كىشىنى ئويلاندۇرىدۇ، شۇنداقمۇ؟ — دېدى سىمېئون موناخ، — باشقىلار بىزگە يۈز كېلەلمەيدىغان ئىشلارنى قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇلاردىن ئاغرىنماسلىق، بۇ نېمە ئۈچۈن رەھبەرلەر چوقۇم ھازىرلاشقا تېگىشلىك ئالاھىدە، ئىنسانىي پەزىلەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ؟

— ئادەم ئەۋلىيا بولمىغاچقا، دائىم كىشىنى ئۈمىدسىز-لەندۈرىدىغان ئىشلار بولۇپ تۇرىدۇ، — دېدى كىنگ ئۇنىڭغا

جاۋابەن، — مېنىڭچە رەھبەر بولغان ئىكەنمىز، بۇنداق ئىشلار كۈندىلىك تامىقىمىزدەك دائىم بىزگە ئۇچراپ تۇرىدۇ.

— پائۇلنىڭ كونا كېسلى يەنە قوزغالدى:

— سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىز، باشقىلار ماڭا يۈز كېمەلەيدىغان ئىشلارنى قىلىشىمۇ، مەن يەنىلا ھېچ ئىش بولمىغاندەك، ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ: «كېرەك يوق، دېيىدۇ. شىم كېرەككەن — دە؟!»

— خاتالاشتىڭىز، پائۇل، — سىمپئون موناخ ئۇنىڭ سۆزىگە ئېتىراز بىلدۈردى، — بۇ توغرا بولمىغان رەھبەرلىك پوزىتسىيىسى. يول قويۇش دېگەنلىك سىزگە ھېچكىم يۈز كېمەلەمەيدىغان ئىش قىلمىغان قىياپەتكە كىرىۋېلىش ياكى مەسلىنى كۆرسىتىش كۆرمىسە سىلنىڭ دېگەنلىك ئەمەس. ئەكسىچە، بىز كىشىلەرگە كەسكىن مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەك. ئەمما، مېنىڭ دېگىنىم باشقىلارنىڭ ئاياغ ئاستى قىلىشىغا قاراپ تۇرۇش ياكى باشقىلارنىڭ ھوقۇق — مەنپەئىتىگە كۈچلۈك دەخلى — تەرۇز قىلىش دېگەنلىك ئەمەس. كەسكىن مۇئامىلە قىلىش كىشىلەرگە ئەرەك، ئوچۇق — ئاشكارا ۋە تۈز كۆڭۈل-لۈك بىلەن مۇئامىلە قىلىشنى، ئەمما ئەدەپسىزلىك قىلماسلىقنى كۆرسىتىدۇ. يول قويۇش دېگىنىمىز ئىشلەشنى تەلەپ قىلىش، مەسلى يۈز بەرگەندە ئۇنى كەسكىن ھەل قىلىش، غەزەپ-نەپرەتنى كۆڭۈلدىن ساقىت قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. رەھبەر بولۇش سالاھىيىتىڭىز بىلەن كۆڭلىڭىزدىن غەزەپ — نەپرەتنى ساقىت قىلالىمىسىڭىز، نارازىلىق كەيپىيات تېنىڭىز ۋە روھىڭىزنى چىرىتىپ ئىش ئۈنۈمىڭىزنى تۆۋەنلىتىۋېتىدۇ. مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى گەپلەرنى ئېيتقۇم كەلدى:

— مېنىڭ ئايالىم پسخولوگىيە دوختۇرى. ئۇ دائىم بىمارلارغا ئۆچمەنلىك ئۆزلىرىنىڭ كىشىلىك ھاياتىنى نابۇت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ. بىلىشىمىز كېرەككى، ئاي — يىللار.

نىڭ ئۆچمەنلىك ئىچىدە ئۆتۈشى پەقەت تېخىمۇ زور ئازاب -
ئوقۇبەت ۋە بەختسىزلىككە دۇچار قىلىدۇ.

لى گەپ قىستۇردى:

— بۇددى خاككېت: «سىز غەزەپلەنگەندە، باشقىلار خۇ-
شاللىقىدىن يايىپ كېتىدۇ!»، دېگەنكەن.

— قىزغىن پىكىر قىلغانلىقىڭىزغا رەھمەت، — دېدى
سىمبئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — يەكشەنبە كۈنى مەن سىلەر-
گە: «كۆپىنىڭ ئەقلى كۆپ، دېگەن ئەمەسمۇ؟ لىزا لۇغەتتە يەنە
«سەمىمى بولۇش، قا قانداق ئىزاھات بېرىلىپتۇ؟

— سەمىمى بولۇش «ھەرقانداق ئىشتا كۆز بويامچىلىق
قىلماسلىق» نى كۆرسىتىدۇ.

سەمىمى بولۇش: ھەرقانداق ئىشتا كۆز بويامچىلىق قىلماسلىق

— مەن تېخى سەمىمى بولۇش پەقەت يالغان سۆزلىمەس-
لىكىنىلا كۆرسىتىدۇ، دەپ ئويلاپتىمەن، — دېدى كلىس ئەزمە-
لىك بىلەن، — ھەرقانداق ئىشتا كۆز بويامچىلىق قىلماسلىق
... بۇنداق چۈشەندۈرۈش كەڭ دائىرىلىك بولۇپ كەتكەندەك
تۇرىدۇ.

— بىز مەكتەپتە دائىم بالىلارنى تەربىيەلەيمىز، — دېدى
لىزا، — يالغان سۆزلەش باشقىلارنى ئالداشنى مەقسەت قىل-
ىدۇ. ئادەتتە كىشىلەرنىڭ قارشىچە، پۈتۈنلەي باشقىلارنى ئال-
داش ياكى ئىشنىڭ قىيىنىدىن قېچىپ، ئاسىنىغا يۈگۈرۈش
نىيىتىدە بولماي، بەلكى «ياخشى كۆڭۈل بىلەن يالغان ئېي-
تىش، نى نىيەت قىلغان بولسا، بۇنى كەچۈرۈشكە بولىدۇ. ئەم-
ما، تېگى - تەكتىدىن ئېيتقاندا، بۇمۇ يالغان ئېيتىش - تە!
— شۇنى ئەستە تۇتۇشىڭلار كېرەككى، — دېدى سىمبئون

موناخ ئارقىدىنلا، — سەممىي بولۇش ئادەتتە كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ رەھبەرگە نىسبەتەن ئەڭ ئېتىبار بىلەن قارايدىغان كىشىلىك پەزىلەت ئالاھىدىلىكى. بىز ئىشەنچ توغرۇلۇق سۆزلەشكەندۇق. ئىشەنچ ئىنتايىن مۇھىم. چۈنكى، ئۇ كىشىلىك مۇناسىۋەتنى ئىلگىرى سۈرىدىغان كاتاليزاتور بولۇپ، سەممىيەت ئۈستىگە قۇرۇلغان. كىشىلەرگە سەممىي مۇئامىلە قىلىش، سۆيۈشنى ئەمەلگە ئاشۇرىدىغان ئەڭ قىيىن ھەم ئەڭ مۇھىم بىر قەدەم. سەممىي بولۇش قارشى تەرەپكە ئۆزىڭىزنىڭ ئۈمىدىنى ئېنىق ئېيتىش، باشقىلارغا مەسئۇل بولۇش، مەيلى ياخشى خەۋەر بولسۇن ياكى يامان خەۋەر بولسۇن ھەممىنى سەممىيەت يەتكۈزۈش ھەمدە قارشى تەرەپكە ئۆزىڭىزنىڭ ئۈنىڭغا بولغان كۆز قارىشىڭىزنى، ئادەم بولۇشتىكى بىردەكلىك، ئادىللىق ۋە مەيدانى مۇستەھكەملىك قاتارلىقلارنى ئوچۇق — ئاشكارا ئېيتىشنى كۆرسىتىدۇ. قىسقىسى، بىز بارلىق ھەرىكەتلىرىمىزدە ئازراقمۇ كۆز بويامچىلىق قىلماي، قەتئىي ئوچۇق — ئاشكارا بولۇشىمىز، پايدا — مەنپەئەت بىلەن ھېسابلاشماي، چىنلىق ئىزدىشىمىز كېرەك.

لې يەنە پىكىر قىلدى:

— مېنىڭ بۇرۇنقى ئۇستازىم ماڭا بىز ئەگەر ئىشچى — خىزمەتچىلەرنى كۆزدە تۇتمىساق، ئىنتايىن سەممىيەتسىزلىك قىلغان بولىمىز، دېگەندى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ ھەتتا يەنە ئىشچى — خىزمەتچىلەرگە مەسئۇل بولمىغان رەھبەرلەر ئوغرى — ئالدامچى ھېسابلىنىدۇ دېدى! ئۇلارنى ئوغرى دەپ تىللاشتىكى سەۋەب: ئۇلارنىڭ پايچىلاردىن ئىش ھەققى ئېلىش مۇۋاپىق ئەمەس. ئەمما، پايچىلار ئۇلارنىڭ ئىشچى — خىزمەتچىلەرگە ياخشى غەمخورلۇق قىلىش ئۈچۈن پۇل خەجلەيدۇ؛ ئۇلارنى ئالدامچى دېيىشتىكى سەۋەب: ئۇلار ياسالمايلىق قىلىپ، قول ئاستىدىكىلىرى بىلەن ئىناق ئۆتىدىغان قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ.

ئەمما، ئەمەلىيەتتە ئۇلار ئىشچى - خىزمەتچىلەرگە نىسبەتەن ئەسكىلىكتە چېكىگە يەتكەن.

— بىلىشمىچە، نۇرغۇن باشقۇرغۇچى خادىملار پەقەت كۆپ-چىلىكنىڭ كۆڭلى خاتىرجەم بولسىلا، ئىشلار يۈرۈشۈپ كېتىدۇ دەپ قارايدۇ، — دېدىم مەن سۆز قىستۇرۇپ، — شۇڭلاشقا، ئۇلار قول ئاستىدىكىلەرنىڭ كەمچىلىكىنى كۆرسىتىشكە ئەسلا جۈرئەت قىلالمايدۇ. چۈنكى، ئۇلار قول ئاستىدىكىلەرنىڭ چۈشكۈنلىشىشىدىن ياكى ئۆزلىرىگە غەزەپلىنىشىدىن ئەنسىرەيدۇ. مەن ئەزەلدىن بۇ خىل ھەرىكەتنىڭ كۆز بويامچىلىق بولدى دىغانلىقىنى ئويلاپ باقماپتىكەنمەن... ئەمما، ھازىر چۈشەندىمكى، ئەمەلىيەتتە كۆپ قىسىم كىشىلەر رەھبەرلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە سەمىمىي مۇئامىلە قىلىشنى ئىنتايىن ئۈمىد قىلىدىكەن. — جون، ناھايىتى ياخشى ئېيتتىڭىز! قېنى بىز كېيىنكى سۆزگە قاراپ باقايلى لىزا، — دېدى سىمپىئون موناخ. — بولىدۇ، ھە، تاپتىم، لەۋزىدە تۇرۇش «ئۆز تاللىشىدا قەتئىي چىڭ تۇرۇش، نى كۆرسىتىدۇ».

لەۋزىدە تۇرۇش: ئۆز تاللىشىدا قەتئىي چىڭ تۇرۇش

سىمپىئون موناخ بىر پەس جىمجىتلىقتىن كېيىن مۇنداق دېدى:

— لەۋزىدە تۇرۇش بەلكىم ئەڭ مۇھىم بىر نۇقتا بولۇشى مۇمكىن. لەۋزىدە تۇرۇش دېمەك، تۇرمۇشتىكى ھەر خىل ۋەدەلەرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش دېمەكتۇر. چۈنكى، بىز ھازىرغا قەدەر مۇزاكىرە قىلغان ھەر خىل قائىدىلەرنى ئەمەلدە كۆرسىتىش ئۈچۈن، ناھايىتى زور بەدەل تۆلىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. ئەگەر بىز رەھبەر بولۇش ئۈچۈن ئۆزىمىزگە قىلغان ۋەدىمىزدە

قەتئىي چىڭ تۇرمىساق، ناھايىتى ئاسانلا يېرىم يولدا بوشىشىپ كېتىپ، ھوقۇققا تايىنىپ ئىش كۆرىدىغان كونا سەنىمىزگە دەسسەيمىز. ئەپسۇسكى، لەۋزىدە تۇرۇش ھازىرقى جەمئىيەتتە قارشى ئېلىنمايدۇ - دە.

— شۇنداق، — دېدى كىنىگ، — پەرزەنتلىك بولۇشنى خا-لىمىغانلار بالىنى ئالدۇرۇۋېتىدۇ؛ جوۋىسى بىلەن بىللە ئۆتۈش-نى خالىمىغانلار، نىكاھتىن ئاجرىشىپ كېتىدۇ؛ تېخىمۇ ئېغىر-رى شۇكى، ياشانغانلارنى بېقىش ئېغىر كەلگەنلەر، ئۇلارنى ئاخىرەتكە «چىرايلىق» ئۆزىتىپ قويدۇ! ئېھتىياجلىق بولمى-غان نەرسىلەردىن ۋاز كېچىدىغان نېمىدىگەن پاكىز ھەم گۈزەل جەمئىيەت بۇ!

— شۇنداق ئەمەسمۇ، ھەممە ئادەم ئەپلەپ - سەپلەپ ئىش بېجىرىشنىلا ئويلايدۇ. ئەمما، ۋەدە بېرىشنى خالىمايدۇ! ئوتتۇ-رىدىكى پەرق ناھايىتى چوڭ. سىلەر كېيىنكى قېتىم تۇخۇم پىشۇرغان ۋاقىتتا، ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىڭلار كېرەككى، مېك-يان پەقەت تۇخۇم تۇغۇشنىلا بىلىدۇ؛ ھالبۇكى توڭگۇز ھايات-نىمۇ قۇربان قىلىۋېتىدۇ، ئۇلار ۋەدىسىگە نېمىدىگەن ئىنتايىن ئەمەل قىلىدۇ - ھە؟! — دېدى پائۇل كۈلۈپ تۇرۇپ.

— پائۇل، ئاجايىپ تەمسىل قىلىدىڭىز، مەن بۇ نۇقتىنى تېخى ئويلاپ يەتمەپتىمەن، — دەپ ئىختىيارسىز پائۇلنى ماختاپ كەتتىم. پائۇلنىڭ چۈشەنگەنسېرى قالتىس ئادەم ئىكەنلىكىنى بارغانسېرى ھېس قىلىۋاتاتتىم.

كۆپچىلىك مەسلىھەتلىشىۋاتقانداك جىمجىت ئولتۇرۇپ، بۇ قائىدىلەر توغرىلۇق چوڭقۇر ئويغا چۆمدى. ئاخىرى سىمپۇن موناخ جىمجىتلىقنى بۇزدى.

— ھەقىقىي لەۋزىدە تۇرۇش شەخس ۋە كوللېكتىپنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش ۋە ئۆزلۈكسىز تاكاۋۇللىشىشى بىلەن مۇناسى-ۋەتلىك ئىشەنچ تۇرغۇزۇلىدۇ. لەۋزىدە تۇرىدىغان رەھبەرلەر

ئۆسۈپ يېتىلىش، يول ئېچىش ۋە ئىلگىرىلەش ئۈچۈن زور كۈچ سەرپ قىلىدۇ. چۈنكى، ئۇلار قول ئاستىدىكىلەر ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان رەھبەر بولۇشقا ۋەدە قىلغان. ئىشەنچ بىر خىل قىزغىنلىق. ئۇ شەخس ۋە كوللېكتىپنىڭ ئەڭ زور يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرىدۇ. بىز پىشىپ يېتىلگەن ۋە ئەڭ زور يوشۇرۇن ئىقتىدارىمىزنى جارى قىلدۇرغانغا قەدەر، ئۆز-لۈكسىز ئىلگىرىلىشىمىز كېرەك. بۇنداق نىشانغا يېتىش ئۈچۈن رەھبەر چوقۇم ئۆزىگە ۋەدە بېرىپ، قىزغىنلىقنى ئۇرغۇتۇش ۋە ئىشەنچ تۇرغۇزۇش كېرەك.

— ئىنجىلىدىمۇ (ئادەم يىراقىنى كۆرمىسە ھالاك بولىدۇ)، دېيىلگەن، — دېدى لې.

— سىزنى ئۆتۈنۈپ قالاي، باستېر جانابلىرى! دائىم پۇر-سەتتىن پايدىلىنىپ، دىن تارقاتماقچى بولىسىز. ۋەز - نەسىھەت-لىرىڭىزنى يىغىشتۇرۇشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن! — پائۇل لېغا يەنە قىرچە تەگدى.

— مېنىڭ نەزىرىمدە سۆيۈش، ۋەدە بېرىش، رەھبەرلىك قىلىش ۋە باشقۇرۇش ئويلاش دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن جاپالىق ۋەزىپە، — دېدىم مەن ئېغىر ئۇھ تارتىپ.

— توغرا ئېيتتىڭىز جون، — دېدى سىمپسون موناخ ئار - قىدىنلا، — ئەمما، بۇ دەل رەھبەرلىك ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇۋېتىش بىلەن تەڭلا ئۈستىمىزگە ئالىدىغان مەسئۇلىيەت. بۇنى ئانچە ئاسان ئىش دېگىلى بولمايدۇ! ئەگەر بىز كىشىلەرنى سۆيۈشنى ۋە كىشىلەرنى ئويلاشنى قارار قىلساق، ئۇنداقتا چو-قۇم سەۋرچان، مېھرىبان، كەمتەر، ئەدەپلىك، خالىس، كەڭ قورساق، ئەمەلىي ۋە ۋاپادار بولۇشىمىز كېرەك. ئەگەر بىز كىشىلەر ئۈچۈن قۇربان بېرىشتىن قورقۇنماق، يۇقىرىدىكى قائىدىلەرگە ئەمەل قىلىشىمىز كېرەك. بەزىدە كىرىمىزنى يو-قىتىشىمىزغا، ھەتتا ھېسسىياتىمىزنى بېسىشىمىزغا توغرا كې-

لىدۇ. يەنە بەزىدە ئۆزىمىزنىڭ ئارزۇ - ئارمىنىمىزنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، ھەتتا ئادەمنى بىزار قىلىدىغان كىشىلەر. نى سۆيۈشمىز ۋە ئۇلارنى ئويلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. — ئەمما. سىز بۇرۇن ئېيتقاندا، — دېدى لىزا، — «كىشىلەرنى سۆيۈش - سۆيىمەسلىكنى ئۆزىمىز تاللايمىز. ئەگەر بىز باشقىلارنى ئۆزىمىزنىڭ ئورنىغا قويۇپ تۇرۇپ ياخشى كۆر-سەك، ئۇلار ئۈچۈن ئۆزىمىزنى قۇربان قىلالايمىز. ئەگەر بىز كىشىلەر ئۈچۈن ئۆزىمىزنى قۇربان قىلالىساق، ئاندىن نوپۇزىمىزنى تىكلىيەلەيمىز. نوپۇزىمىز بولغاندىلا، ئاندىن رەھبەر بولۇشقا سالاھىيىتىمىز توشىدۇ.»

— مەن سىز ئېيتقان بۇ قائىدىلەر ئوتتۇرىسىدىكى سەۋەب - نەتىجە مۇناسىۋىتىنى چۈشىنىمەن، — دېدى كلىس شۈبھىلەنگەن ھالدا، مەنمۇ بۇنى ئورۇنلۇق گەپ دەپ قارايمەن. ئەمما، كىشىلەرگە بۇنداق مۇئامىلە قىلغاندا، ئۇلارنى تىزگىنلىگىلى بولامدۇ؟

لىزا دەرھال جاۋاب بەردى:

— تىزگىنلەش شەخسىي مەنپەئەت ئۈچۈن باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتىشنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما، مېنىڭچە، سىمپئون ئېيتقانداك رەھبەرلىك ئەندىزىسى ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزۈش ئۈچۈن باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتىشنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر مەن ھەقىقەتەن قول ئاستىمىزدىكىلەرنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجىنى باي-قىيالىسام ۋە ئۇنى قاندۇرالىسام، مېنىڭچە، قول ئاستىمدىكىلەر چوقۇم مېنىڭ ئۆزلىرىگە بولغان تەسىر كۈچۈمدىن پايدىغا ئېرىشەلەيدۇ. توغرىمۇ سىمپئون؟

— كۆپىنچە ئەقلى كۆپ - دە! پىكىر بەرگەنلىكىڭىزگە

رەھمەت.

لى يەنە سۆزلەشكە باشلىدى:

— مەن تۈنى كامپولونىڭ بىر ئۇنۋالىغۇ لېنتىسىنى تىگىش.

خانىدىم. كامپولو داڭلىق يازغۇچى، باستېر، ناتىق ۋە پېدا-
گوڭ. بۇ ئۇنئالغۇ لېنتىسىدە، ئۇ ياشلار ئۈچۈن ئۆزى تەسىس
قىلغان نىكاھتىن ئىلگىرىكى كونسۇلتاتسىيە دەرسىنى تىلغا
ئالغان. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇ ھەر قېتىم توي قىلىش توغرىسىدا
مۇنازىرە قىلىۋاتقان ياش ئاشىق - مەشۇقلارنى كۆرگەندە، چو-
قۇم ئۇلاردىن: «سىلەر نېمە ئۈچۈن توي قىلىسىلەر؟» دەپ
سورايدىكەن. ئەمما، ئۇنىڭ كۆپىنچە ئاڭلايدىغىنى: «بىز بىر-
بىرىمىزنى چىن كۆڭلىمىزدىن ياخشى كۆرىمىز - دە!» دېگەن
جاۋاب ئىكەن. ئارقىدىن ئۇ يەنە: «سىلەر يەنە بۇنىڭدىنمۇ
ياخشىراق سەۋەب كۆرسىتەلەمسىلەر؟ دەپ سورىغاندا، بۇ ياش
ئاشىق - مەشۇقلار ئادەتتە بىر - بىرىگە قارىشىپ، بۇ غەلىتە
سوئالنىڭ سورالغانلىقىغا ھەيران قالدىكەن ۋە ئارقىدىن: «نەدە
تېخىمۇ ياخشىراق سەۋەب بولسۇن! بىز بىر - بىرىمىزنى چىن
كۆڭلىمىزدىن ياخشى كۆرىمىز! نەدە چىن سۆيگۈدىنمۇ ياخشى-
راق سەۋەب بولسۇن؟» دەپ جاۋاب بېرىدىكەن. كامپولو دائىم
ئۇلارغا: «قارىغاندا سىلەر گورمون تەرىپىدىن كونترول قىلىن-
غان ئوخشاشسىلەر، سۆيگۈڭلار تېخى ئەقلىي بىلىش باسقۇچىغا
يەتمەپتۇ. بۇ ئاجايىپ ھېسسىياتتىن ياخشىراق ھۇزۇرلىنىڭلار!
ئەمما، كۈنلەرنىڭ بىرىدە، سۆيگۈ بۆلۈتلىرى تارقىلىپ كەتسە
قانداق قىلىسىلەر؟» دېگەندە، ياش ئاشىق - مەشۇقلار ئۆزئارا
قارىشىۋېلىپ كەسكىن ھالدا: «بىزدە بۇنداق ئىشنىڭ يۈز بېرىد-
شى مۇمكىن ئەمەس!»، دېيىشىدىكەن.

سىنىپتا بىر پەس كۈلكە ساداسى كۆتۈرۈلدى.

— ھە، ھەرقايسىڭلارنىڭ توي قىلغانلىقىڭلارغا خېلى يىل-
لار بولغانلىقىنى كۆرگىلى بولىدۇ، — دېدى لې، — بىز ھەم-
مىمىز سۆيگۈنىڭ تۇيۇقسىز بولىدىغانلىقىنى، توي قىلىش ئەمە-
لىيەتتە ۋەدە بېرىش ھېسابلىنىدىغانلىقىنى بىلىمىز. كامپولو-
نىڭ قارىشىچە، ھەرقانداق نىكاھنىڭ گۈزەل تۇرمۇشقا ئېرىشىش

پۇرسىتى بولىدۇ. ئەمما، پەقەت ئۆزئارا مۇھەببەت يوقالغاندىلا، نىكاھنىڭ ئاقىۋىتىنى چۈشىنىمىز.

— ناھايىتى ياخشى سۆزلىدىڭىز، لې، — دېدى سىمپئون موناخ، — ئەمەلىيەتتە لەۋزىدە تۇرۇش جەريانىدا ئۇچرايدىغان سىناق بىلەن رەھبەرلىك قىلىش ئانچە كۆپ پەرقلەنمەيدۇ. ئەگەر بىز بۈگۈن مۇنازىرە قىلغان ھەر خىل كىشىلىك پەزىلەت ئالاھىدىلىكلىرى ۋە ھەرىكەتلەرنى ئۆزىمىز ياخشى كۆرىدىغان كىشىلەرگە قوللانماقچى بولساق، مېنىڭچە ھەرقانداق ئادەم بۇ-نىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ، ھەتتا ئەسكىلىكتە ئۇچىغا چىققان كىشىلەرمۇ ئۆزلىرى ياخشى كۆرىدىغان ئادەملەرگە نىسبەتەن ئىنتايىن مېھرىبان ۋە دوستانە بولۇپ كېتىدۇ. بۇنىڭ ھېچقانداق ھەيران قالغۇچىلىكى يوق. تاقابىل تۇرۇش ناھايىتى تەس كىشىلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىش ۋە ئۆزىمىز ياخشى كۆرمىەيدىغان كىشىلەرنى قانداق سۆيۈش بىزنىڭ رەھبەر بولۇشقا لايىق ياكى لايىق ئەمەسلىكىمىزنى ئىسپاتلايدىغان ھەقىقىي سىناق، پەقەت مۇشۇ ئۆتكەلدىن ئۆتكەندىلا، رەھبەر بولۇشقا سالاھىيىتىمىز توشىدۇ.

— كونا كىنو چولپىنى ساساگاش بىر يىلدا 20 ئەرنى ياخشى كۆرۈش 20 يىلدا بىر ئەرنى ياخشى كۆرۈشكە قارىغاندا كۆپ ئاسان دېگەندى، — دېدى لىزا ئارقىدىنلا.

سىمپئون موناخ دوسكا ئالدىغا كېلىپ، دوسكىغا چوڭ بىر جەدۋەلنى سىزدى.

2.4 - سىخېما سۆيۈش ۋە رەھبەرلىك قىلىش

سەۋرچان بولۇش	ئۆزىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش
كۆيۈنۈش	كۆڭۈل بۆلۈش، ماختاش ۋە ئىلھام بېرىش
كەمتەر بولۇش	سەمىمىي بولۇش، ساختىلىق قىلماسلىق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماسلىق
ھۆرمەت قىلىش	كىشىلەرگە خۇددى ئەزىز مېھمانلارنى قەدىرلىگەندەك مۇئامىلە قىلىش
خالىس بولۇش	ئۆز ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشتىن ئاۋۋال باشقىلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش
يول قويۇش	باشقىلار خاتالىق سادىر قىلىشىمۇ ئۇلاردىن ئاغرىنماسلىق
سەمىمىي بولۇش	ھەرقانداق ئىشتا كۆز بويامچىلىق قىلماسلىق
لەۋزىدە تۇرۇش	ئۆز تاللىشىدا قەتئىي چىڭ تۇرۇش
خۇلاسىە قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش	ئۆزىنىڭ ئارزۇسى ۋە ئېھتىياجىنى چەتكە قايرىپ قويۇپ ئاۋۋال باشقىلارنىڭ ئەڭ زور مەنپەئىتىنى قاندۇرۇش

«بىز تۈنۈگۈن رەھبەرلىك قىلىش ئەندىزىسى سخېمىسىنى مۇنازىرە قىلغان ۋاقىتىمىزدا، رەھبەرلىك قىلىشنىڭ نوپۇز ياكى تەسىر كۆرسىتىش ئىقتىدارى ئارقىلىق بولىدىغانلىقىنى، نوپۇز ياكى تەسىر كۆرسىتىش ئىقتىدارى بولسا، ئۆزىنى قۇربان قىلىش ئۈستىگە، ئۆزىنى قۇربان قىلىش بولسا، مۇھەببەت ئۈستىگە قۇرۇلىدىغانلىقىنى ئېيتقانداق. ئەمما، نوپۇزغا تايىنىپ رەھبەرلىك قىلىشتا كىشىلەرنى سۆيۈشنى، كىشىلەرنى ئويلاشنى، ئۇلار ئۈچۈن قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاشنى بىلىش

كېرەك. بۇندىن باشقا، سۆيۈش سىزنىڭ باشقىلارغا بولغان
ھېسسىياتىمىز بولماستىن، بەلكى سىزنىڭ باشقىلارغا قوللانغان
ھەرىكىتىمىزدۇر. كىنگ خۇلاسە چىقاردى.

— شۇڭا، مېنىڭچە سىمپۇننىڭ دېمەكچى بولغىنى سۆيۈش
پېئىل بولۇپ، ئۆزىنى باشقىلارنىڭ ئورنىدا قويۇپ ئويلىنىش،
باشقىلارنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجىنى بايقاش ۋە قاندۇرۇش دېمەك.
تۇر. دېگىنىم توغرىمۇ؟

— ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭىز، كىنگ، — دەپ قىسقىلا
جاۋاب بەردى سىمپۇن.

بەشىنچى كۈنى

ماسلىشىش — ئۆزگەرتىش

ئىللىق كەيپىيات يارىتىش

مەيلى ئەر مەيلى ئايال بولسۇن ھەممە ئادەم ئىشنى ياخشى قىلىشنى ئويلايدۇ. شارائىت يار بېرىدىغانلا بولسا، كىشلەر ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئىشلەيدۇ.

— بىل، خېۋلېت

مەن كارىۋىتىمنىڭ بېشىدىكى سائەتكە قارىدىم. ھازىر پەي-شەنبە سەھەر ۋاقتى بولۇپ، سائەت ئەمدىلا ئۈچتىن ئاشقاندى. شۇنىڭ بىلەن مەن يەنە تورۇسقا قاراپ ياتقىنىمچە خيالغا پات-تىم. تۈنۈگۈن كەچقۇرۇن مەن ئايرىم - ئايرىم ھالدا مارى بىلەن شىركەتكە تېلېفون بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇشۇپ باققانىدىم. مەن بولمىغان بولساممۇ، ئۇ يەردىكى ئىشلار يەنىلا بۇرۇنقىدەك نورمال كېتىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۆزۈمنى تولمۇ كېرەكسىز بولۇپ قالغاندەك ھېس قىلدىم...

مەن يەنە ئۈلۈشكۈن ئەتىگەن سەپىئون موناخ كىشىلىك تۇرمۇشتا چوقۇم جاۋاب بېرىشكە تېگىشلىك بولغان مەسىلىلەر، دەپ ماڭا ئويلىنىشقا قالدۇرغان «مەن نېمىگە ئېتىقاد قىلسام بولىدۇ؟ مەن نېمە ئۈچۈن ياشايمەن؟ مېنىڭ ياشاشتىكى مەقسە-تىم نېمە؟ ھاياتنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار؟» دېگەنگە ئوخشاش مەسىلىلەرنى ئويلاپ ياتتىم.

لېكىن، بۇ مەسىلىلەرگە ھەر قانچە قىلساممۇ، زادىلا جا-ۋاب تاپالمىدىم.

ئەكسىچە مەسىلىلەر بارغانچە كۆپەيدى.

مەن سائەت تۆتتىن 45 مىنۇت ئۆتكەندە، موناستىرغا كە-

لىپ بولدۇم ھەم ئۆزۈمدىن ئىنتايىن ئىپتىخارلاندىم. چۈنكى، مەن ئاخىرى بىر قېتىم بولسىمۇ، سىمپىئون موناختىن بالدۇر كەلگەندىم!

سائەت دەل بەش بولغاندا، سىمپىئون موناخ موناستىرغا كىرىپ كەلدى ۋە مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ يەرگە قاراپ ئولتۇردى. قارىماققا ئۇ ئالدى بىلەن چوقۇنماقچى بولغاندەك قىلاتتى. بىر ئاز ئۆتكەندىن كېيىن سىمپىئون موناخ بېشىنى مەن تەرەپكە بۇراپ، مەندىن «جون، سىز يەنە نېمىلەرنى ئۆگىنىۋالدىڭىز؟» دەپ سورىدى.

— «سۆيۈش توغرىسىدىكى گەپلەر ماڭا تولىمۇ يېڭىچە تۇيۇلدى. مەن سۆيۈشنىڭ كىشىلەرگە مۇئامىلە قىلىشتىكى بىر خىل ھەرىكەتنى كۆرسىتىدىغانلىقىنى ئەزەلدىن ئويلاپ باقمىغا. نىكەنمەن. ئەكسىچە، سۆيۈشنى بىر خىل كەيپىيات ۋە تۇيغۇدندىنلا ئىبارەت دەپ قاراپ كەلگەنمەن. مەن پەقەت مەن شىركەتكە قايتىپ بارغاندىن كېيىن قول ئاستىمدىكى خىزمەتچىلەرگە ئۆزۈمنىڭ ئۇلارنى «سۆيىدىغانلىقىم» نى ئېيتقان ۋاقىتىمدا ئۇلارنىڭ مېنى كالىسىدىن چاتاق چىقىپتۇ دەپ ئويلاپ قالماستىنلا ئۈمىد قىلىمەن! — دېدىم ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن. سىمپىئون موناخ كۈلۈپ كەتتى:

— ئۇنداقتا سىز ئۇلارنى سۆيىدىغانلىقىڭىزنى ئۆز ھەرىكەتلىڭىز بىلەن ئىپادىلىشىڭىز كېرەك — تە، جون، پەقەت سۆزلەپلا قويۇپ، مەشىق قىلماستىنلا ھېچقانداق پايدىسى يوق! ھېلىمۇ ئېسىڭىزدىمىكىن، لىزا ئالدىنقى قېتىم سۆيۈش دەل سۆيۈش ھەرىكىتىدىن ئىبارەت دېگەنغۇ.

— ئۇنداقتا ئۆزىنى سۆيۈش دېگەننى قانداق چۈشىنىش كېرەك، سىمپىئون؟ بىزنىڭ رايونىمىزنىڭ باستىرى بىز قوشنىلىرىمىزنى سۆيۈشمىز، شۇنداقلا ئۆزىمىزنىمۇ سۆيۈشمىز كېرەك دېگەندىغۇ؟

— ھەي، تولىمۇ ئەپسۇس، جون، بۇ سۈرە ھەرگىزمۇ ئۇنداق مەنىدە ئېيتىلغان ئەمەس. ئىنجىلدىكىسىنىڭ ئەسلىي «سەن قوشنىلىرىڭنى خۇددى ئۆزۈڭنى سۆيگەنگە ئوخشاش سۆي» دەپ يېزىلغان. ھەرگىزمۇ «قوشنىلىرىڭنى سۆي، شۇنداقلا ئۆزۈڭنىمۇ سۆي» دېيىلگەن ئەمەس. بۇ ئىككى جۈملە گەپنىڭ پەرقى تولىمۇ چوڭ. ئەيسا پەيغەمبەر بىزنىڭ باشقىلارنى خۇددى ئۆزىمىزنى سۆيگەندەك سۆيۈشىمىز كېرەكلىكىنى ئېيتقاندا، ئەمەلىيەتتە ئۇ بىزنى ئۆزلىرىنى چوڭقۇر سۆيىدۇ دەپ پەرەز قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىزنىڭ باشقا كىشىلەرنى ئۆزىمىزنى سۆيگەن ھېسسىياتتا سۆيۈشىمىزنى ئۈمىد قىلغان.

— ئۆزىمىزنى سۆيگەن ھېسسىياتتا؟ — مەن ئۇنىڭ گەپىدە گە قوشۇلۇشقا ئامالسىز قالدىم، — ئۆتۈنۈپ قالاي! مەن بەزى چاغلاردا، بولۇپمۇ يېقىندىن بۇيان، ھەتتا ئۆزۈمدىنمۇ تويۇپ كېتىپ بارغاندا، باشقىلارنى سۆيۈشنى تىلغا ئالمايلا قويۇڭ!

— ئۈنۈتۈپ قالماڭ، جون، «agapé» — دېگەن سۆز ئىكەن.

سىم ئەمەس، بەلكى پېئىل. ئۇنىڭ كۆرسىتىدىغىنى سۆيۈش تۇيغۇسى ئەمەس، بەلكى سۆيۈش ھەرىكىتى. بەزى چاغلاردا مەنمۇ ئۆزۈمدىن تولىمۇ بىزار بولۇپ كېتىمەن. لېكىن، ئادەتتە تىكىچە قىلىپ ئېيتقاندا، مۇشۇنداق پۇرسەتلەرنىڭ ماڭا بولغان ياردىمى ئىنتايىن زور. چۈنكى، مەن ئۆزۈمنى ياقتۇرمايدىغان ۋاقىتلاردا، يەنىلا ئۆزۈمنى سۆيىمەن، يەنى ئۆزۈمنىڭ ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرۇش ئارقىلىق ئۆزۈمنى سۆيىمەن. ناھايىتى ئەپسۇسلىنارلىق يېرى شۇكى، كۆپ ۋاقىتلاردا مەن پەقەت باشقىلارنىڭ ئەمەس، بەلكى ئۆزۈمنىڭ ئېھتىياجلىرىنى ئالدى بىلەن قاندۇرۇشنى ئويلايمەن. بۇ نېمىدېگەن ئوسال ئىش — ھە! خۇددى ئىككى ياشلىق بالىغا ئوخشاش...

— كۆپ قىسىم كىشىلەر ئۆزىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇشنى ئويلايدۇ، توغرىمۇ؟

— توغرا، جون، ئۆزىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇش دەل ئۆزىنى سۆيۈشنىڭ ئىپادىسى! شۇڭا، ئەگەر بىز قوشنىلىرىمىزنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇپ، ئۇلارنىڭ ئېھتىياجلىرىنى كۆڭلىمىزگە پۈكۈپ قويساق، ئۇ چاغدا بۇ قوشنىلىرىمىزنى سۆيۈشنىڭ ئىپادىسى بولىدۇ. ئويلاپ بېقىڭ، بىز ئۆزىمىزنىڭ خاتالىقى ۋە ئەخمىقانه ئىشلىرىنى ناھايىتى ئاسانلا كەچۈرۈۋېتەلەيمىز. لېكىن، قوشنىلىرىمىزنىڭ خاتالىقى ۋە ئەخمىقانه ئىشلىرىنىمۇ شۇنداق ئاسانلا كەچۈرۈۋېتەلەمدۇق؟ شۇڭا، بىز ئۆزىمىزنى ناھايىتى ئاسانلا سۆيەلەيمىز. لېكىن، باشقىلارنى ئۇنداق ئاسان سۆيەلەيمىز. بۇ دەل ئۆزىگە كەڭچىلىك قىلىپ، باشقىلارغا قاتتىق قوللۇق قىلىشتىن ئىبارەت ئەمەسمۇ؟ — مەن ئەزەلدىن بۇنداق ئويلاپ باقمىغان، سىمپئون — دېدىم مەن ھەيران بولغان ھالدا.

— ئەگەر راست گەپنى دېسەم، ئەمەلىيەتتە بىز قوشنىلىرىمىزنىڭ ئىشسىز قېلىش، ئاجرىشىپ كېتىش، ئاشنا ئويناش قاتارلىقلارغا ئوخشاش بەختسىزلىك ياكى باشقا ئاۋارچىلىكلەرگە ئۇچرىغانلىقىنى ئاڭلىغان ۋاقتىمىزدا، ئۇلارنىڭ بەختسىزلىكىدىن ئازدۇر — كۆپتۈر خۇشال بولىمىز. بىز پەقەت قوشنىلىرىمىزنىڭ بەختىنى خۇددى ئۆز بەختىمىزنى ئويلىغانغا ئوخشاش ئويلىغاندىلا، ئاندىن ئۆز قوشنىلىرىمىزنى ھەقىقىي سۆيگەن بولۇپ ھېسابلىنىمىز.

بۇ ۋاقىتتا موناخلار ئارقا — ئارقىدىن موناستىرغا كىرىپ كەلدى ھەم ئورۇن تېپىپ ئولتۇرۇشتى.

ئەڭ ئاخىرىدا سىمپئون موناخ سۆز قىلدى:

— ناھايىتى ياخشى يېرى، بىز بۇنىڭغا ئوخشاش ئىجابىي ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللانغان ۋاقتىمىزدا، قەلبىمىزدىمۇ ئىجابىي ھېسسىيات پەيدا بولىدۇ. جەمئىيەتشۇناسلار بۇ خىل ھادىسىنى «ئەمەلدە كۆرسىتىش» دەپ ئاتايدۇ. بىز بۇ خىل ھادى-

سىنى ئەتە سەھەردە مۇھاكىمە قىلايلى.

— بىز دەرسىمىزنى كۈچەپەرەك ئۆتمەسەك بولمىدى! —
دېدى سىمبئون موناخ بىزنىڭ بۈگۈن مۇھاكىمە قىلىدىغان تېمىمىز ساغلام مۇھىت بەرپا قىلىشنىڭ مۇھىملىقى. پەقەت ساغلام مۇھىتلا كىشىلەرنى ساغلام ئۆسۈپ يېتىلدۈرەلەيدۇ. بىز بۇنىڭغا باغچا بەرپا قىلىشنى مىسال ئېلىپ باقايلى. ئەگەر بىز باغچىدە كى ئۆسۈملۈكلەرنى ياخشى ئۆسسەك دەپ ئويلايدىكەنمىز، ئۇ چاغدا چوقۇم ئۇلار ئۈچۈن ياخشى ئۆسۈپ يېتىلىش مۇھىتى يارىتىپ بېرىشىمىز كېرەك. مېنىڭچە تەبىئەت بىزگە بۇ نۇقتىنى ئاللىقاچان ئىسپاتلاپ بەردىغۇ دەيمەن. بۇ يەردە ئولتۇرغانلارنىڭ ئىچىدە قايسىنىڭلار گۈل - گىياھنى ياخشى كۆرىسىلەر؟ — مەن ئارقا ھويلامغا ناھايىتى چىرايلىق كىچىك بىر گۈللۈك بەرپا قىلدىم، — گۈل - گىياھلار بىلەن ھەپلىشىۋاتىقىنىمغا 20 يىلدىن ئاشتى. مەن دېگەن سېپىنى ئۆزىدىن گۈل - گىياھ ئۆستۈرۈش ماھىرى.

— كىلىس، ئەگەر مەن گۈل - گىياھ ئۆستۈرۈشنى ئازراقمۇ بىلمەسەم، سىز ماڭا بىر پارچە گۈللۈك بەرپا قىلىشنى ئۆگەتمەكچى بولىشىڭىز، ئۇ چاغدا قانداق قىلىشىز؟ — بۇ ناھايىتى ئاسان! ئالدى بىلەن كۈن نۇرى چۈشىدەنغان بىر پارچە يەرنى تاپىمەن. ئاندىن يەرنى چاناپ توپىسىنى ئۆرۈيمەن، ئۇرۇق سالىمەن، سۇغۇرىمەن، ئوغۇت بېرىمەن، زىيانداش ھاشارات ۋە ئوت - چۆپلەرنى يوقىتىمەن. بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسىغا سەل قارىمايمەن.

— بولىدۇ، كىلىس، ئەگەر مەن پۈتۈنلەي سىزنىڭ دېگەنلىرىڭىز بويىچە قىلسام، ئۇ چاغدا بۇنىڭ نەتىجىسى قانداق بولىدۇ؟

— ئۆسۈملۈك بىخلاپ، ئۆسۈپ يېتىلىشكە باشلايدۇ، ئاندىن چېچەكلەپ مېۋە بېرىدۇ.

— ئەگەر، مېنىڭ تېرىغان ئۆسۈملۈكۈم مول مېۋە بەرسە، — دېدى سىمېئون ئارقىدىنلا يەنە، — ئۇ چاغدا مەن بۇنى پۈتۈنلەي ئۆزۈمنىڭ تىرىشچانلىقىدىن بولدى دەپ بىلىسەم بولامدۇ؟

— بولىدۇ، — دېدى كىلىس ناھايىتى تېزلا جاۋاب بېرىپ، ئاندىن بىر ئاز ئويلىنىۋېلىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ھىم... ئەمەلىيەتتە، ئۆسۈملۈكنىڭ مول مېۋە بېرىشى پۈتۈنلەي سىزگە باغلىقلا بولمايدۇ، لېكىن سىزنى پەقەت ئۇلارنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە ياردەم بەردى دېيىشكىلا بولىدۇ.

— توغرا جاۋاب بەردىڭىز، — دېدى سىمېئون موناخ، — ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈرۈپ يېتىشتۈرۈش بىزنىڭ قولىمىزدىن كەلمەيدۇ. بۇنى پەقەت ياراتقۇچى ئىگىمىزلا قىلالايدۇ. پەقەت ياراتقۇچى ئىگىمىزلا تۇپراق ئاستىدىكى ئۇرۇقنى بىخلىاندۇرۇپ ۋە ئۆستۈرۈپ، شاخ - يوپۇرماقلىرى بۈك - باراقسانلىق چوڭ دەرەخكە ئايلاندۇرالايدۇ. بىزنىڭ بۇ يەردە قىلالايدىغىنىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ ئۆزلۈكىدىن ئۆسۈپ يېتىلىشىنى مۇۋاپىق مۇھىت بىلەن تەمىنلەشتىن ئىبارەتلا بولىدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش قائىدىنى ئىنسانلارغىمۇ تەتبىقلاشقا بولىدۇ. قېنى، قايسىڭلار بۇنىڭغا بىر مىسال ئېلىپ باقالايسىلەر؟

— مەن بولسام تۇغۇت بۆلۈمىنىڭ ئاكو شېركىسى، — دېدى كىنىگ، — شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىلەرگە شۇنداق دېيەلەيمەنكى، بوۋاق تېخى ئاپىسىنىڭ قورسىقىدىكى چاغدىكى ئاشۇ توققۇز ئاي ۋاقىت ئىچىدە بالىياتقۇ مۇھىتىنىڭ ساغلام بولۇشى، يەنى بالىياتقۇ ئىچىدىكى مۇھىت - شارائىتىنىڭ مۇكەممەل بولۇشى ئىنتايىن مۇھىم. ئەگەر بۇنداق بولمايدىكەن، ئۇ چاغدا ھامىلىدار ئايالنىڭ بويىدىن ئاجراپ كېتىش ياكى تۇغۇلغان بوۋاقتا ئېغىر دەرىجىدىكى قالدۇق كېسەللىك ئالامەتلىرى كۆرۈلۈشى مۇمكىن.

ئۇنىڭ گېپى تۈگىشىگىلا لې مۇنداق دەپ سۆز قىستۇردى:
— بالا تۇغۇلدۇمۇ دەيلى، ساغلام مۇھىت ئۇلار ئۈچۈن
يەنىلا ئىنتايىن مۇھىم. ئۇلار پەقەت ساغلام، مېھرى - مۇھەببەت
بەتكە تولغان مۇھىت بولغاندىلا ئاندىن ياخشى ئۆسۈپ يېتەلەي-
دۇ. مەن ئىلگىرى رومىنىيە مۇستەبىتى نىكولاي چېئوسېكو
كەلتۈرۈپ چىقارغان يېتىم بالىلار ۋەقەسىگە ئائىت بىر پارچە
خەۋەرنى كۆرگەن. ئۇ خەۋەردە ئېيتىلىشىچە، ئۇ يېڭىلا تۇغۇل-
غان بوۋاقلارنى يىغىۋېلىپ بېقىش بۇيرۇقىنى چۈشۈرگەن ھەم
ئاز ساندىكى بىر قانچە ئادەملەرنىلا ئۇلارغا قاراشقا قويغان. بەزى
ۋاقىتلاردا ھەتتە بۇ بوۋاقلارغا قاراشقا ئادەم چىقمىغان. سىلەر
ئىلگىرى بۇ خەۋەرگە ئائىت رەسمىي كۆرۈپ باققانمۇ؟ سىلەر
قايسىڭلار ئادەملەر بىلەن ئۇچرىشىش پۇرسىتىدىن مەھرۇم قى-
لىنغان ئاشۇ بالىلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بول-
غانلىقىنى بىلەمسىلەر؟

— بەلكىم ھەممىسى ئۆلگەندۇ، — دېدى كىنىگ تۆۋەن ئا-
ۋازدا جاۋاب بېرىپ.

— توغرا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىچارىلەرچە ئۆلگەن، —
دېدى لې ھاياجانلانغان ھالدا بېشىنى لىڭشىتىپ.
كۆپچىلىك بىر ھازا سۈكۈتكە چۆمدى. ئاندىن لىزا سۆز
قىلدى:

— مەن دۆلەت ئىگىلىكىدىكى مەكتەپ سىستېمىسىدا ئۆ-
زۈن يىل خىزمەت قىلغان. بىز ئۇ يەردە كۆڭۈلسىز ئائىلىلەر-
دىن كەلگەن بالىلارنى بىر قاراپلا تونۇۋالاتتۇق. ئەمەلىيەتتە
جىنايەتچىلەرنىڭ كۆپ قىسمى ۋەيران بولغان ئائىلىلەردىن كې-
لىپ چىقىدۇ. مەن شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، پەقەت ياخشى
تەلىم - تەربىيە ۋە ساغلام ئائىلە مۇھىتى بولغاندىلا، ئاندىن
ساغلام جەمئىيەت مەيدانغا كېلىدۇ. مەن يەنە شۇنداق قارايمەن-
كى، جىنايەت ئۆتكۈزۈش مەسلىسىنى ئۈزۈل - كېسىل ھەل

قىلىشتا، ئىشنى توكلۇق ئورۇندۇق بىلەن جازالاشتىن ئەمەس، بەلكى بالىلارغا كىچىكىدىن باشلاپ تەلىم - تەربىيە بېرىشتىن باشلاش كېرەك. سىمپتون، ساغلام مۇھىت بەرپا قىلىشنىڭ مۇھىملىقى جەھەتتە، مەن سىزنىڭ كۆز قارىشىڭىزغا تامامەن قوشۇلىمەن. ئەمدى سىز بۇ ھەقتە يەنە سۆز قىلىپ ئاۋارە بولمىسىڭىزمۇ بولىدۇ.

كىنىگمۇ سۆز قىلىشقا باشلىدى:

— ئەمەلىيەتتە، بۇ قائىدىنى تېبابەتچىلىك ساھەسىگىمۇ تەتبىقلاشقا بولىدۇ. كۆپچىلىك ھەمىشە دوختۇر كېسەلنى داۋالا. پ ساقايتتى دەپ قارايدۇ. ئەمەلىيەتتە، تېبابەت ئىلمى قانچىلىك دەرىجىدە تەرەققىي قىلىشىدىن قەتئىينەزەر، سۇنغان سۆڭەكنى ياكى يارا ئېغىزىنى داۋالاپ ساقايتىش دوختۇرلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ. تېبابەت ياكى دوختۇرلارنىڭ قىلالايدىغىنى پەقەت دورا ۋە داۋالاشقا تايىنىپ، بەدەننىڭ ئۆزلۈكىدىن ساقىيىپ ئەسلىي ھالىتىگە كېلىشى ئۈچۈن شارائىت يارىتىپ بېرىشتىنلا ئىبارەت بولدى.

— مەنمۇ بىر مىسال كەلتۈرەي، — دېدىم مەن مۇنازىرىگە قوشۇلۇپ، — مېنىڭ پسخولوگىيە دوختۇرى بولغان ھېلىقى ئايالىم پسخولوگىيە دوختۇرلىرىنىڭ بىمارلارنى داۋالاپ ساقايتىشقا ئامالسىز ئىكەنلىكىنى كۆپ قېتىم ئېيتقان. ئۇنىڭ دېيىشىچە، كەسپكە يېڭىلا قەدەم قويغان پسخولوگىيە دوختۇرلىرى كۆپىنچە بىمارلارنى داۋالاپ ساقايتىش قولۇمدىن كېلىدۇ دەپ قارايدىكەن. لېكىن، بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن بولسا، ئۇلار بىمارلارنى داۋالاپ ساقايتىشنىڭ ئۆزلىرىنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىشىدىكەن. بىر ياخشى پسخولوگىيە دوختۇرىنىڭ قىلالايدىغىنى پەقەت بىمارلار ئۈچۈن ساغلام مۇھىت يارىتىپ بېرىش ۋە ئۇلار بىلەن كۆيۈنۈش، ھۆرمەتلەش، ئىشىنىش، ئېتىراپ قىلىش (مۇئەييەنلەشتۈرۈش) ۋە ۋەدە بېرىش.

رىش قاتارلىقلار ئاساسىغا قۇرۇلغان ياخشى مۇناسىۋەت ئورنىدا تىشتىن ئىبارەتلا بولىدىكەن. داۋالاشقا پايدىلىق بولغان ھەم كىشىگە بىخەتەرلىك تۇيغۇسى بېرىدىغان مۇھىت يارىتىلغان ھالدا، مان، ئاشۇ مۇھىت ئىچىدە تۇرۇۋاتقان بىمار ئۆزىنىڭ پىسخىك مەسىلىلىرىنى ئۆزى ھەل قىلىشقا باشلايدىكەن.

— ۋاھ! سىلەر ئاجايىپ ئېسىل مىساللارنى سۆزلىدىڭلار! — دېدى سىمپىئون موناخ ھەممىمىزنى ماختاپ، — مېنىڭچە سىلەر ساغلام مۇھىت بەرپا قىلىشنىڭ مۇھىملىقىنى تونۇپ يەتتىڭلارغۇ دەيمەن. ساغلام مۇھىت ھاياتلىقنىڭ ئۆسۈپ يېتىشكە، بولۇپمۇ ئىنسانىيەتنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە پايدىلىق. ھېس قىلىشىمچە گۈللۈك بەرپا قىلىش مىسالىنى ئائىلە، شىركەت، ئارمىيە، توپ كوماندىسى، ئىجتىمائىي رايون ۋە موناخ تىر قاتارلىقلارغا ئوخشاش بىزنىڭ كۆڭۈل بۆلۈشىمىزگە ئېھتىياجى بارلىق بولغان ھەر خىل ئورۇنلارغا تەتبىقلاشقا بولىدۇ. ئاددىي قىلىپ ئېيتساق، بىزنىڭ تەسىر كۈچىمىز چېتىلىدىغان دائىرە بەئەينى بىزنىڭ كۆڭۈل قويۇپ، ئايرىشىمىز زۆرۈر بولغان گۈللۈككەلا ئوخشايدۇ. كۆپچىلىك، سىلەرمۇ بىلىسىلەر، گۈللۈككە قاراشقا كۆپ كۈچ سەرپ قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. شۇڭا، مەن دائىم ئۆز - ئۆزۈمدىن «مېنىڭ گۈللۈكۈم مېنىڭ نېمە قىلىپ بېرىشىمگە موھتاج؟ ئۇ مېنىڭ ئۇنى ئوغۇتلىشىمغا، ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈشۈمگە، ئۇنى ماختىشىمغا ئۇنى ئېتىراپ قىلىشىمغا موھتاجمۇ؟ مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ياۋا ئوت - چۆپ ۋە زىيانداش ھاشارلارنى يوقىتىشىم كېرەكمۇ؟ دېگەنگە ئوخشاش سوئاللارنى سورايەن، سىلەرمۇ بىلىسىلەر، ئەگەر ياۋا ئوت - چۆپ ۋە زىيانداش ھاشارلارنىڭ خالىغانچە يامراپ كېتىشىگە يول قويساق، ئۇ چاغدا گۈللۈك زىيانغا ئۇچراپ ۋەيران بولىدۇ. گۈللۈك بىزنىڭ دائىم كۆڭۈل قويۇپ قارىشىمىزغا ئېھتىياجى بارلىق. لېكىن، بىز پەقەت ياخشى كۆڭۈل بۆلىدىغانلا بولساق،

گۈللۈك گەپ يوق ناھايىتى تېزلا بۈك - باراقسانلىققا ئايلىنىپ،
چېچەكلەش ۋە مېۋە بېرىش ھالىتىگە ئۆتدۇ.
— بۇغۇ شۇنداق تۇ، لېكىن قانچە ئۇزۇن ۋاقىت ساقلىغاندا،
ئاندىن چېچەكلەپ مېۋىگە كىرىش ھالىتىنى كۆرگىلى بو -
لىدۇ؟ — سورىدى كىلىس.

— ناھايىتى ئەپسۇس، كىلىس، ئەمەلىيەتتە كۆپلىگەن
رەھبەرلەر ساقلاشقا قىلچە تاقەت قىلالمايدۇ - دە، تېخى ئىش-
نىڭ نەتىجىسىنى كۆرمەستىنلا، قىلىۋاتقان ئىشىدىن سەۋرىسىز-
لىك بىلەن ۋاز كېچىدۇ! ھەممە ئادەم ئىشنىڭ نەتىجىسىنى
بالدۇرراق كۆرۈشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن، ئۇلار
نەتىجىنىڭ پەقەت پۇرسەت پىشىپ يېتىلگەندىلا ئاندىن ۋۇجۇدقا
كېلىدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ. شۇڭا، بۇنىڭدىن ۋەدىگە ئەمەل
قىلىش ۋە ئىشنى ئاخىرغىچە قەتئىي داۋاملاشتۇرۇشنىڭ مۇھىم-
لىقىنىمۇ كۆرۈپ يېتىشكە بولىدۇ. رەھبەر ئۈچۈن ئېلىپ ئېيت-
قاندا، ۋەدىگە ئەمەل قىلىش ۋە ئىشنى ئاخىرغىچە قەتئىي داۋام-
لاشتۇرۇش كەم بولسا بولمايدىغان خاراكتېر ئالاھىدىلىكى بو-
لۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئويلاپ بېقىڭلار، ئەگەر بىر دېھقان يەنە بىر
قېتىم ئوشۇق ھوسۇل ئېلىشنى كۆزلەپ، كۈز ئاخىرىدا يەرنى
يەنە بىر قېتىم تېرىسا ھەم قىشلىق قار چۈشۈشنىڭ ئالدىدا
ئۇنىڭ ھوسۇلىنى يىغىۋېلىش ئۈمىدىدە بولسا، سىلەرچە ئۇ
دېھقاننىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنالىشى مۇمكىنمۇ؟ گەرچە يەر تې-
رىغاندىن كېيىن ھوسۇل ئېلىش مۇقەررەر بولسىمۇ، لېكىن
ھوسۇل ئېلىش ۋاقتىنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى ھېچكىم ئېنىق
ۋە توغرا ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ.

— مېۋىنىڭ قاچان پىشىپ يېتىلىدىغانلىقىنى بەلگىلەيدى-
غان يەنە بىر مۇھىم ئامىل بولسا، بىزنىڭ «ئادەمگەرچىلىك
ئاماننى» گە قانچىلىك ئامانەت قويغانلىقىمىزغا باغلىق، — دې-
دى كىنگ.

— ئادەمگەرچىلىك ئاماننى؟ بۇ نېمىدېگەن گەپ ئەمدى؟

— دەرھال سورىدى لې.

— بۇ سۆز سىستېخېن كوۋېينىڭ «مۇۋەپپەقىيەت قازىد»

خېش شەرتنامىسى» دېگەن بازىرى ئىتتىك كىتابىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان. مېنىڭچە كۆپچىلىك ھەممىڭلارنىڭ بانكا ھېساب نو- مۇرىڭلار بارغۇ دەيمەن. بىز دەل ئاشۇ بانكا ھېساب نومۇرىغا پۇل ئامانەت قويمىز ۋە ئۇنىڭدىن پۇل ئالىمىز ۋە (چىقىمىمىز- نىڭ كىرىمىمىزدىن ئېشىپ كېتىشىنى مەڭگۈ ئۈمىد قىل- مايمىز). «ئادەمگەرچىلىك ئاماننى» دېگەن سۆز بولسا، ئاشۇ بانكا ئاماننىنى كىشىلىك مۇناسىۋەتكە تەتبىقلاشتىن كېلىپ چىققان بولۇپ، كوۋېي بۇ ئارقىلىق بىزگە بىزنىڭ ئۆز ئەتراپى- مىزدىكى ئۆزىمىز رەھبەرلىك قىلىۋاتقان ئادەملەرنىمۇ ئۆز ئى- چىگە ئالغان بارلىق مۇھىم شەخسلەر بىلەن ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشىمىزنىڭ مۇھىملىقىنى ئېيتىدۇ. مەسى- لەن، بىز باشقا بىر ئادەم بىلەن يېڭىلا تونۇشقان چاغدا، ئۇنىڭ بىلەن تېخى پىششىق تونۇشۇپ كېتەلمىگەچكە، بىزنىڭ ئۇنىڭغا قارىتا ئاچقان ئادەمگەرچىلىك ئاماننىمىز يەنىلا قۇيۇرۇق بولى- دۇ. لېكىن، بىزنىڭ ئۇنىڭ بىلەن بولغان تونۇشلۇقىمىزنىڭ بارغانسېرى چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ، بىزنىڭ ئۇ ئادەمگەر- چىلىك ئاماننىمىزگە قويدىغان ۋە ئۇنىڭدىن ئالىدىغان ھېسابا- تىمىز تەدرىجىي كۆپىيىشكە باشلايدۇ. ئەلۋەتتە، بۇ بىزنىڭ قارشى تەرەپكە نېمە قىلىپ بەرگەنلىكىمىز تەرىپىدىن بەلگىلىنىد- دۇ. مەسىلەن، ئەگەر بىز كىشىلەرگە سەمىمىي مۇئامىلە قىل- مىپ، ئۇلاردىن ماختاش ۋە ئېتىراپ قىلىش سۆزلىرىنى ئايمىد- ساق، ئاغزىمىزدىن چىققاننى چوقۇم ئەمەلىيىتىمىزدە كۆرسەت- سەك، باشقىلارنىڭ ھېسنى كۆڭۈل قويۇپ تىڭشاپ، باشقىلار- نىڭ كەينىدىن ئېگىز - پەس گەپلەرنى قىلمىساق ۋە ئاغزىمىز دىن ھەمىشە مەرھەمەت، رەھمەت، كەچۈرۈڭ دېگەنگە ئوخشاش

گەپلەرنى چۈشۈرمىسەك، ئۇ چاغدا بىز ئادەمگەرچىلىك ئاماننىڭ -
مىزگە ئازدۇر - كۆپتۈر ھېسسىيات ئاماننى قويمىغان بولىمىز.
ئەگەر بۇنىڭ ئەكسىچە ، باشقىلارغا رەزىللىك بىلەن مۇئامىلە
قىلساق، دېگەن گېيىمىزدە تۇرمىساق، ھەمىشە باشقىلارنىڭ
ئارقىسىدىن سۆز - چۆچەك قىلىپ يۈرسەك ۋە ئۆزىمىزنى چوڭ
چاغلاپ باشقىلارنىڭ گېيىگە قۇلاق سېلىشنى خالىمىساق، ئۇ
چاغدا بۇ ئادەمگەرچىلىك ئاماننى ۋەيران بولۇش گىردابىغا بې-
رىپ قېلىشى مۇمكىن.

— تۈنۈگۈن چۈشلۈك ئارام ئېلىش ۋاقتىدا مەن ئاشنامغا تېلېفون قىلغانىدىم. ئويلىمىغان يەردىن ئۇ تېلېفوندىن مېنىڭ ئاۋازىمنى ئاڭلاپلا دەرھال تېلېفوننى قويۇۋەتتى. بۇ مېنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئامانلىقىدىن ئاللىقاچان چاتاق چىققانلىقىدىن دېرەك بېرىمدۇ؟ — قانداق؟ — دەپ سورىدى پائۇل.

— دەل شۇنداق، پائۇل، — دېدىم مەن كۈلۈپ تۇرۇپ،
— ئەمەلىيەتتە، مەنمۇ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىمىدىن چاتاق
چىقىشقا ئارانا قالغان ئادەم. بىزنىڭ زاۋۇتتا ئالدىنقى قېتىم
يۈز بەرگەن ئىشچىلار ھەرىكىتى ۋەقەسى ئەمەلىيەتتە دەل مېنىڭ
ئادەمگەرچىلىك ئاماننىمىدە قىزىل رەقەم كۆرۈلگەنلىكىنى بىل-
دۈرسە كېرەك. شۇنىڭ ئۈچۈن، كىنىگ، سىزنىڭ دېمەكچى
بولغىنىڭىز، بىزنىڭ ئالدىراپ نەتىجىگە ئېرىشەلمەسلىكىدە-
مىزدىكى ئاساسىي سەۋەب، بىزنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىدە-
مىزدىكى ساپ ئىشەنچنىڭ يېتەرلىك بولماسلىقى، توغرىمۇ؟
— بىز ئاللىقاچان مۇناسىۋەت قىلىشقا باشلىغان كىشىلەر-
گە نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇنداق دېيىش ھەقىقەتەن توغرا. بى-
راق، بىز يېڭىلا تونۇشقان كىشىلەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا،
بىزنىڭ يەنە ئالدى بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىشىمىزغا توغرا
كىلىدۇ.

— كىنگ، سىزنىڭ مۇشۇنداق ياخشى ئوخشىتىشنى ئۆتە.

تۇرىغا قويغىنىڭىزغا رەھمەت، — دېدى سىمپئون موناخ، —
ئەمەلىيەتتە ئادەمگەرچىلىك ئاماننى ئۇقۇمى بىزگە يەنە ئەگەر
بىر ئادەمنى ماختاشقا توغرا كەلسە، ئۇنى كۆپچىلىك ئالدىدا
ئاشكارا ماختاش، لېكىن ئەيىبلەشكە توغرا كەلسە، ئۇنى خۇپىدە-
يانە ئەيىبلىشىمىز كېرەكلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. قېنى
كىم نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىش كېرەكلىكىنى ئېيتىپ بېرە-
لەيدۇ؟

لىزا ئالدى بىلەن سۆز قىلدى:

— ئەگەر، بىز مەلۇم بىر ئادەمنى كۆپچىلىك ئالدىدا ئاش-
كارا ئەيىبلىسەك، ئۇ چاغدا بۇ بىزنىڭ شۇ ئادەمنى كۆپچىلىك
ئالدىدا نومۇسقا قالدۇرغانلىقىمىزنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. بۇنداق
قىلىش شۇ ئادەمنىڭ ھېسسىياتىغا ئىنتايىن زەربە بولىدىغان بىر
ئىش بولۇپ، بۇ بەئەينى شۇ ئادەمگە قارىتا ئېچىلغان ئادەمگەر-
چىلىك ئاماننىدىن بىر كالىلەك ھېسسىيات ئاماننىنى ئالغانغا
ئوخشايدۇ. لېكىن، بۇنىڭدىن باشقا يەنە كۆپ قىسىم كىشىلەر
بۇنداق ئىشنىڭ يۈز بېرىشىنى كۆرۈپ قېلىشتىن ئىنتايىن قور-
قىدۇ. ئەگەر بىز مەلۇم بىر ئادەمنى كۆپچىلىك ئالدىدا ئاشكارا
ئەيىبلىسەك، ئۇ چاغدا كۆپچىلىك ئۆز كۆڭۈللىرىدە «بۇنداق
كۈن مېنىڭ بېشىمغىمۇ ھامان بىر كۈنى كەلگۈدەك»، دەپ ئوي-
لايدۇ. شۇنىڭ بىلەن، بىز ئۇلارنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىدە-
دىنىمۇ بىر كالىلەك ھېسسىيات ئاماننىنى سۇغۇرۇۋالغان بولىد-
مىز. شۇڭا، ئەگەر سىز ئادەمگەرچىلىك ئاماننىدىن بىرلا
ۋاقىتتا بىرقانچە كالىلەك ھېسسىيات ئاماننىنى ئالماقچى بولىسە-
ڭىز، ئۇ چاغدا سىز مەلۇم بىر ئادەمنى كۆپچىلىك ئالدىدا
ئوچۇق - ئاشكارا ئەيىبلەپ قويسىڭىزلا كۇپايە.

كىلىس ئۇنىڭغا دەرھال ئىنكاس قايتۇردى:

— ئوخشاش قائىدە بويىچە، ئەگەر بىز مەلۇم بىر ئادەمنى
كۆپچىلىك ئالدىدا ئوچۇق - ئاشكارا ماختىساق ۋە ئېتىراپ

قىلساق ئۇ چاغدا بۇ بىزنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىمىزگە ھېس-
سىيات ئاماننى قويمىغانلىقىمىزنى بىلدۈرىدۇ. بۇنداق قىلىش
ئارقىلىق، بىز پەقەت ئۆزىمىز كۆپچىلىك ئالدىدا تەرىپلىگەن
ئاشۇ ئادەمنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىگە بىر كالىلەك ھېسسە-
يات ئاماننى قويۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە نەق مەيداندا كۆزدە-
تىپ تۇرغان ئاشۇ كۆپچىلىكنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىگىمۇ
بىر كالىلەك ھېسسىيات ئاماننى قويايلىمىز. سىمپۇن، بىز
سىزنىڭ ئىلگىرى ئېيتقان گېپىڭىزگە ئاساسلانغاندا، كۆپچىلىك
ھەمىشە كۆزلىرىنى يوغان ئېچىشىپ، ئۆز رەھبىرىنىڭ قانداق
ئىش قىلىۋاتقانلىقىغا قاراپ تۇرىدۇ!

— دېگەنلىرىڭىز پۈتۈنلەي توغرا، كىلىس، رەھبەر بولغۇ-
چىلارنىڭ بارلىق ئىش - ھەرىكەتلىرى مەلۇم نەرسىدىن دېرەك
بېرىدۇ، — دېدى سىمپۇن موناخ جاۋاب بېرىپ، — مەن ئىلگى-
رى ناھايىتى قىزىقارلىق بىر پارچە تەكشۈرۈش ماقالىسىنى
كۆرگەن. ئۇ ماقالىدە كۆرسىتىلىشىچە، كىشىلەر ھەمىشە ئۆز-
لىرىنى بەك ئۈستۈن مۆلچەرلىۋېلىپ، باشقىلارنىڭ ئادەمگەرچى-
لىك ئاماننىدىكى ھېسسىيات ئاماننىنى قۇرۇقداپ قويدىكەن.
بۇنداق قىلىشنىڭ بەدىلى تولىمۇ يۇقىرى بولىدىكەن. مەن بىر
ئازدىن كېيىن قايتقاندا ئاشۇ ماقالىنى ئىزدەپ باقاي. ئەگەر
تاپالسام ئۇنى چۈشتىن كېيىنكى دەرسكە ئالغاچ كېلىپ سىلەر-
گە كۆرسىتەي!

چۈش ۋاقتى، ھاۋا ئىنتايىن ساپ بولۇپ، مەن تىك قىيا
يېنىدىكى چىغىر يولىنى بويلاپ كۆل بويىغا بارماقچى بولدۇم.
ھاۋا ئوچۇق ھەم ئادەمگە يېقىشلىق بولۇپ، كۆل يۈزىنى سەل-
كىن شامال سىيپاپ ئۆتەتتى. گەرچە بۇ مەن ئەڭ ياخشى كۆردە-
دىغان كۈن بولسىمۇ، لېكىن مۇشۇ پەيتتە ھېسسىياتىم شىددەت-
لىك دولقۇنلاپ، مېنىڭ بۇلاردىن ھۇزۇرلىنىشىمغا پۇرسەت
بەرمەيتتى.

مەن ئۆزۈمنىڭ ئۆگىنىش نەتىجەمنىڭ ئىنتايىن ياخشى بولغىنىدىن ناھايىتى خۇشال ئىدىم ھەم قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئۆزۈم ئۆگەنگەن ئاشۇ قائىدىلەرنى ئۆز ئەمەلىيىتىمگە تەتبىقلاشقا ئالدىرايتتىم. لېكىن، ھەر قېتىم ئۆزۈمنىڭ بۇرۇنقى ھەرىكەتلىرىم ۋە كىشىلەرگە مۇئامىلە قىلىش ئۇسۇللىرىمنى ئويلىغىنىمدا، بۇلاردىن پۇشايىمان، ھەتتا نومۇس ھېس قىلاتتىم. مەن ئىلگىرى ھەقىقەتەن بىر يارامسىز خوجايىن، يارامسىز ئەر، يارامسىز دادا ۋە يارامسىز تىرىپىر ئىدىم!

ھەي... مەن قانچە ئويلىغانىپىرى، كەيىپىياتىم شۇنچە تۆۋەنلەپ كېتىۋاتاتتى!

سائەت ئىككى بولغان ھامان، سىمپئون موناخ خۇشال ھالدا گەپ باشلىدى:

— مەن ھېلىقى ماقالىنى تاپتىم، ئۇ «بۈگۈنكى پسخولوگىيە» دېگەن ژۇرنالنىڭ مۇشۇ قېتىملىق سانىغا بېسىلغانىكەن. بۇ ماقالە ناھايىتى قىزىقارلىق! بۇ ماقالىنى يازغان ھەرىكەت پسخولوگىيىسى تەتقىقاتچىسىنىڭ قارشىچە، ئىجابىي ھەرىكەت بىلەن سەلبىي ھەرىكەتنىڭ ئۈنۈمى ئۆزئارا تەڭ بولمايدىكەن. بۇنى (كىرىم ۋە چىقىم) ئۇسۇلى بويىچە چۈشەندۈرسەك، ئەگەر سىز مەلۇم ئادەمنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىتىدىن بىر كالىلەك ھېسسىيات ئاماننىتى ئالغان بولسىڭىز، ئۇ چاغدا بۇنى ئەسلىي ھالىتىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن، سىزنىڭ ئۇنىڭغا تۆت كالىلەك ھېسسىيات ئاماننىتى قويۇشىڭىزغا توغرا كېلىدىكەن. دېمەك، ئىجتىمائىي ھەرىكەت بىلەن سەلبىي ھەرىكەتنىڭ ئۈنۈم نىسبىتى بىردە تۆت (1:4) بولىدىكەن.

— مەن بۇ قاراشقا مۇتلەق ئىشىنىمەن، — دېدى لې، — ئۆزۈمنى ئېلىپ ئېيتسام، مېنىڭ ئايالىم گەرچە ھەمىشە ئۆزدىنىڭ مېنى سۆيىدىغانلىقىنى ئېيتىپ تۇرىسمۇ، لېكىن مەن ئۇنىڭ بۇلتۇر ئەتىيازدا مېنى سەمرىپ كېتىپسىز دەپ زاڭلىق

قىلغانلىقىنى ھازىرغا قەدەر ئۇنتۇپ كېتەلمىدىم ئەمەسمۇ!
— مەن ئايالىڭىزنىڭ كۆز قارىشىغا تامامەن قوشۇلىمەن
باستىر ئەپەندى! — دېدى پائۇل پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ لېنى
مازاق قىلىپ.

— ھەقىقەتەن شۇنداق لې، — دېدى سىمپىئون موناخ گېيىد.
نى داۋاملاشتۇرۇپ، — گەرچە بىز كۆرۈنۈشتە ھېچ ئىش بول-
مىغاندەك قىياپەتكە كىرىۋالساقمۇ، لېكىن كۆڭلىمىزدە بولسا
ئىنتايىن زىل ۋە سەزگۈر كېلىمىز. بۇ نۇقتىنى ئىسپاتلاش
ئۈچۈن، مەزكۇر ماقالىدە كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرىگە قانداق قارايدىغانلىقى توغرىسىدا ئېلىپ بېرىلغان بىر قېتىملىق تەكشۈرۈش
دوكلاتى ئوتتۇرىغا قويۇلغان. بۇ تەكشۈرۈش دوكلاتىنىڭ مەزمۇ-
نى تۆۋەندىكىچە: زىيارەت قىلىنغۇچى كىشىلەرنىڭ %85 ى ئۆز-
لىرىنى ئوتتۇرىچە سەۋىيىدىن يۇقىرى ئورۇندا دەپ قارايدىكەن.
(باشقىلار بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتۈش ئىقتىدارى، غا نىسبەتەن،
بارلىق زىيارەت قىلىنغۇچىلار ئۆزلىرىنىڭ ئىقتىدارىنى ئالدىنقى
%50 كىشىلەر قاتارىدا، %60 زىيارەت قىلىنغۇچى ئۆزلىرىنىڭ
ئىقتىدارىنى ئالدىنقى %10 كىشىلەر قاتارىدا؛ %25 زىيارەت
قىلىنغۇچى بولسا، ئۆزلىرىنىڭ ئىقتىدارىنى ئالدىنقى %1
كىشىلەر قاتارىدا دەپ قارايدىكەن. «رەھبەرلىك قىلىش ئىقتى-
دارى، غا نىسبەتەن بولسا، %70 زىيارەت قىلىنغۇچى ئۆزلىرى-
نىڭ ئىقتىدارىنى ئالدىنقى %25 كىشىلەر قاتارىدا دەپ قارىسا،
پەقەت %2 زىيارەت قىلىنغۇچىلارلا ئۆزلىرىنىڭ ئىقتىدارىنى
ئوتتۇرىچە سەۋىيىدىن تۆۋەن دەپ قارايدىكەن. بۇ تەكشۈرۈشتە
يەنە ئەرلەرگە قارىتا «باشقا ئەرلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئۆز-
ڭىزنىڭ بەدەن ئىقتىدارىڭىز قانداق؟» دېگەن سوئال ئوتتۇرىغا
قويۇلغان بولۇپ، بۇنىڭغا قارىتا %60 زىيارەت قىلىنغۇچى ئەر
ئۆزلىرىنىڭ بەدەن ئىقتىدارىنى ئالدىنقى %25 ئەرلەر قاتارىدا
دەپ قارىسا، پەقەت %6 ئەرلەر ئۆزلىرىنىڭ ئېغىرلىقىنى ئوتتۇ-
را قارىسا، پەقەت %6 ئەرلەر ئۆزلىرىنىڭ ئېغىرلىقىنى ئوتتۇ-

رىچە سەۋىيىدىن تۆۋەن دەپ ئېتىراپ قىلىدىكەن.
— سىز زادى نېمە دېمەكچى؟ — سورىدى پائۇل تاقەت قىلالماي.

— ئەگەر، مېنىڭ پەرىزىم خاتا بولمىسا پائۇل، — دېدى كلىس ئاۋۋال جاۋاب بېرىپ، — سىمپئون دېمەكچىكى، ئادەتتە-كى كىشىلەر ھەمىشە ئۆزلىرىنى يۇقىرى مۆلچەرلىۋالىدۇ. شۇ-نىڭ ئۈچۈن، بىز باشقىلارنىڭ ئادەمگەرچىلىك ئاماننىتىدىن ھېسسىيات ئاماننىتى ئالغان ۋاقىتىمىزدا ئالاھىدە ئېھتىياتچان بولۇشىمىز كېرەك. چۈنكى، بۇنداق قىلىشنىڭ بەدىلى ئىنتايىن يۇقىرى بولۇپ كېتىشى مۇمكىن.

— باشقىلار بىلەن ئىشەنچ مۇناسىۋىتى تۇرغۇزۇشنى مە-سال ئالساق، — دېدى سىمپئون موناخ ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا، — بىز بەلكىم بىر قانچە يىل ۋاقىت سەرپ قىلىش ئارقىلىقلا ئاندىن باشقىلار بىلەن ئۆزئارا ئىشىنىش مۇناسىۋىتى تۇرغۇزۇ-شىمىز مۇمكىن. لېكىن، بۇ بەلكىم يەنە پەقەت بىر مەھەللىك بىپەرۋالىق سەۋەبىدىنلا پۈتۈنلەي ۋەيران بولۇپ كېتىشىمۇ مۇم-كىن.

— ۋاي خۇدايىمەي! سىز يەنە شۇنداق سۆزلىگىلى تۇردى - ئىزغۇ، — دېدى پائۇل بىلىپ - بىلمەي ئاۋازىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، — بىز بۇ يەردە خاتىرجەم ئولتۇرۇۋېلىپ، ھە دەپ رېئاللىققا ماس كەلمەيدىغان غايىۋى نەزەرىيىلەرنى چوڭ سۆزلە-گىنىمىز بىلەن، بىزنىڭ يەنىلا ئەمەلىي دۇنياغا قايتىشىمىزغا يەنىلا پەقەت ھوقۇق سۆزلەشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان، نوپۇز، تەتۈر پىرامىدا شەكىللىك رەسىم، سۆيۈش، ھۆرمەتلەش ۋە ئا-دەمگەرچىلىك ئاماننىتى دېگەنگە ئوخشاش نەرسىلەرنى ئەسلا چۈ-شەنمەيدىغان ئاشۇ ئوفىتسېر، ئەمەلدارلار بىلەن ئۇچرىشىش-مىزغا توغرا كېلىدۇ! قېنى، سىز ئېيتىپ بېقىڭا، ئەگەر سىز مۇشۇنداق كالۋالار بىلەن بىللە خىزمەت قىلىپ قالسىڭىز، ئۇ

چاغدا سىز قانداق قىلاتتىڭىز؟

— بۇ ھەقىقەتەن ياخشى سوئال بولدى پائۇل، — دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — سىز پۈتۈنلەي توغرا ئېيتىدۇ. تىڭىز، ھوقۇقىلا ئەھمىيەت بېرىدىغان كىشىلەر كۈچلۈك ئىش پۇزغا ئىگە بىرەر كىشىگە يولۇقۇپ قالغان ھامان ھەمىشە تەھدىتتە ئۇچراۋاتقاندا ھېس قىلىشىدۇ. ئۇلار بۇ خىل ھالەتتە ھەقىقەتەن بىئاراملىق ھېس قىلىشىدۇ، ھەتتا كۈچلۈك ئىش پۇزغا ئىگە ئاشۇ كىشىلەرنى بېلىق ئورنىدا تۇرۇپ يەۋېتىش خىيالىدا بولۇشىدۇ! لېكىن، ئەسلىي گېپىمىزگە كەلسەك، باشقىلار بىزنى سۆيۈشنى ۋە ھۆرمەتلەشنى خالىمىغان تەقدىردىمۇ، بىز يەنىلا ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولساق بولىۋېرىدۇ — دە.

— ناھايىتى ئەپسۇس، سىز مېنىڭ باشلىقىمنى كۆرۈپ باقمىدىڭىز — دە! — دېدى پائۇل ئۆزىنىڭ كۆز قارىشىدا يەنىلا چىڭ تۇرۇپ.

سىمپىئون موناخمۇ بوش كەلمىدى:

— ئىلگىرى مەن سودا ساھەسىدە چېپىپ يۈرگەن ۋاقىتلىرىمدا ھەمىشە باشقۇرۇلۇش ياخشى بولمىغان، كۆپ مەسىلە چىقىدىغان شىركەتلەرنى ئۆتكۈزۈۋالاتتىم. ئاندىن ئۇلارنىڭ زىيىنىنى پايدىغا ئايلاندۇرۇپ، تەدرىجىي ھالدا تەرەققىيات يولىغا ماڭغۇزاتتىم. مەن ھەر قېتىم يېڭى بىر شىركەتنى ئۆتكۈزۈۋالغان ۋاقىتىمدا، مېنىڭ ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىشىم شۇ شىركەتتىكى خىزمەتچى خادىملارنىڭ خىزمەت پوزىتسىيىسىنى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ، شىركەتنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى ئىگىلەپ باقاتتىم. مەن بۆلۈمۈم بۆلۈم، تارماقمۇ تارماق بويىچە تەكشۈرۈپ مەسلىھەتنىڭ ھەقىقىي تۈگۈنىنى تېپىپ چىقاتتىم. نەتىجىدە، مەن شۇنى بايقىدىمكى، ئەھۋالى ھەرقانچە ئېغىر، تەكشۈرۈش نەتىجىسى ھەرقانچە ئوسال بولغان شىركەتلەردىمۇ ئىپادىسى خېلىلا ياخشى بولغان بىر قىسىم تارماقلار بولىدىكەن. بۇ تارماقلار

ئەينى بوران - چاپقۇنلۇق دېڭىزدىكى تىپتىنچ مەزمۇت ئاراللارغا ئوخشايدۇ. مەسىلەن، يۆتكەش - توشۇشقا مەسئۇل 3 - گۇرۇپپىنىڭ ئىپادىسى ئىنتايىن ياخشى، مال سېتىشقا مەسئۇل 2 - گۇرۇپپىنىڭ ئىپادىسى ئىنتايىن ياخشى، كومپيۇتېرلارنى رېمونت قىلىشقا مەسئۇل 1 - گۇرۇپپىنىڭ ئىپادىسى ئىنتايىن ياخشى، دېگەنلەرگە ئوخشاش... ئارقىسىدىنلا مەن بۇ بىر قىسىم تارماقلارنىڭ ئىپادىسىنىڭ نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق ياخشى بولىدۇ - خاتالىقىنى ئەمەلىيەت داۋامىدا تەكشۈرۈپ كۆرەتتىم. قېنى، سىلەر ئېيتىپ بېقىڭلار، بۇنداق بولۇشتىكى سەۋەب زادى قەيەر - دە؟

— رەھبەر بولغۇچىدا، — دېدى كىنگ جاۋاب بېرىپ.
— توغرا جاۋاب بەردىڭىز، كىنگ، ئاشۇ چاغلاردا مەن، ھەتتا ئەڭ خەتەرلىك، ئەڭ قالايمىقان، مەسىلىلەر ئەڭ كۆپ بولغان مۇھىت ئىچىدىمۇ ئۆز خىزمىتىگە سادىق بىر قىسىم رەھبەرلەرنى (باشقۇرغۇچىلارنى) ئۇچرىتالايتتىم. ئۇلار ئۆزىنىڭ خىزمەت دائىرىسى ئىچىدە ئۆز تەسىر كۈچىنى كۆرسىتىپ، ئاز - تولا نەتىجىنى قولغا كەلتۈرۈشكەنىدى. گەرچە ئۇلار ئومۇمىي ۋەزىيەتنى كونترول قىلىشقا ئامالسىز بولسىمۇ، لېكىن ھەر كۈنى دېگۈدەك، تىرىشىپ - تىرىشىپ خىزمەت قىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ قول ئاستىدىكىلەرگە كۆڭۈل بۆلەتتى ۋە ئۇلارنى بەلگىلەنگەن ۋەزىپىنى تاماملاشقا يېتەكلىشەتتى. ئۇلار بەئەينى كېمىدىكى ئانچە ئەھمىيەت بېرىلمەيدىغان، لېكىن ئۇن - تىنسىز كېمە ھەيدەيدىغان پالاقچىلارغا ئوخشايتتى.

— سىزنىڭ ئۇلارنى كېمە پالاقچىلىرىغا ئوخشاتقىنىڭىز تولىمۇ جايىدا بولدى! سىمپۇن، — دېدىم مەن ئۇنىڭ سۆزىدىن تەسىرلىنىپ، — ئىلگىرى مەلۇم بىر خىزمەتچى ماڭا بارلىق خىزمەتچىلەرنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنىڭ خۇددى «بېنخۇر» دېگەن كىنو فىلىمىدىكى بىچارە پېرسوناژ چېلتون.

خىلىستونغا ئوخشايدىغانلىقىنى ھېس قىلىشىدىغانلىقىنى ئېيتقا-
ندى. كۆپچىلىك، بەلكىم سىلەرمۇ بۇ كىنو فىلىمنى كۆرگەن-
سىلەر. ئۇ كىنودا پېرسوناژ چېلتون. خىلىستون يىل بويى
كېمە پالىقى يېنىغا كوزا - ئىشكەل بىلەن باغلاپ قويۇلۇپ،
پالاق ئۇرۇشقا سېلىنىدۇ! ئۇ ئەتىدىن - كەچكىچە كېمىنىڭ
ئىچىدە سولىنىپ ئولتۇرغاچقا، سىرتتىن ئاڭلىنىۋاتقان يامغۇر،
بوران - چاپقۇن ۋە كېمىلەرنىڭ ئۆزئارا سوقۇلغان ئاۋازىدىن
باشقا ئاۋازنى قەتئىي ئاڭلىمايدۇ. پالوبغا چىقىپ يېڭى، ساپ
ھاۋادىن نەپەسلىنىش ھوقۇقىغا ھەرگىز ئېرىشەلمەيدۇ. شۇ كې-
مە ئىچىدە باشقىلارنىڭ ئوخشاش رىتىمدا پالاق ئۇرۇشىغا تەڭ-
كەش قىلىپ دۇمباق چالىدىغان پۈتۈن بەدىنىدىن تەر قۇيۇلۇپ
تۇرىدىغان يەنە بىر كۈچتۈڭگۈر ئادەم بار. مېنىڭ ھېلىقى خىز-
مەتچىمنىڭ ماڭا ئېيتىشىچە، بۇ ئۇلارنىڭ ھەقىقىي تەسىراتى
ئىكەن، يەنى ئۇلارنىڭ ھېس قىلىشىچە، ئۇلار خۇددى ئاشۇ
كىنودىكى چېلتون. خىلىستونغا ئوخشاش ئەتىدىن - كەچكىچە
پەقەت كېمىنىڭ ئىچىدىلا يۈرۈپ، جېنىنىڭ بارىچە ئىشلەيدى-
كەن. لېكىن، پالوبا ئۈستىگە چىقىشقا ئەزەلدىن رۇخسەت قى-
لىنمايدىكەن. ئۇلار ھەتتا كېمە ئۈستىدىكى ئۆزگىرىشلەرنى
بىلىپ بېقىشقىمۇ ئامالسىز ئىكەن. ئەگەر بىرەر كۈنى كاپىتان
ئەپەندىمنىڭ قىزىپ كېتىپ، دېڭىز يۈزىدە «سۇ تېيىلماقچى»،
بولۇپ قالسا، ئۇ چاغدا ھېلىقى كۈچتۈڭگۈر دۇمباق ئۇرۇش
رىتىمىنى دەرھال تېزلىتىپ، ئۇلارنى پالاق ئۇرۇش سۈرئىتىنى
يۇقىرى كۆتۈرۈشكە مەجبۇر قىلىدىكەن. ناۋادا كېمە بوران -
چاپقۇنغا يولۇقۇپ قالغۇدەك بولسا، كاپىتاننىڭ كېمە ئېغىرلىقى-
نى يەڭگىللىتىش ئۈچۈن بىر قانچە پالاقچىنى دېڭىزغا تاشلىۋې-
تىشكە بۇيرۇق بەرمەيدۇ، دېگىلىمۇ بولمايدىكەن! بۇ ئىشلارنى
ئويلسا، ئادەمنىڭ يۈرىكى ھەقىقەتەن ئېچىشىدۇ!

— مەن ئىلگىرى خىزمەت قىلىدىغان ۋاقىتلىرىمدا ئىش-

لەتکەن ئىستاكاننىڭ ئۈستىگە، — دېدى لې، — تۆۋەندىكىدەك خەتلەر بېسىلغانىدى:

مەن تۇتالماسمەن كېمە رولىنى،

ھەم چالماسمەن بەلگە بۇرغىسىنى.

كېمە ماڭدى قايسى نىشانغا،

مەندە يوقتۇر بىلىش ھوقۇقى.

چىقالماسمەن پالوبىغا مەن،

داڭ ئۇرۇشتىن يىراقتۇرمەن ھەم.

لېكىن، كېمە بولسا دېڭىزغا غەرق،

قويمەن ئۆلۈمگە تۇنجى بوپ قەدەم!

— بۇ قالتىس شېئىركەن! — دەپ توۋلاپ كەتتىم مەن ھاياجىنىمنى باسالماستىن، — مەنمۇ چوقۇم شۇنىڭغا ئوخشاش ئىستاكاندىن بىرنى سېتىۋالسىمەن! لېكىن سىمپئون، گەرچە مەن بىز مۇنازىرە قىلغان ئاشۇ قائىدىلەرگە ئاساسەن ئىش قىلىش قارارىغا كەلگەن تەقدىردىمۇ، لېكىن قول ئاستىمدىكى 40 نەپەر باشقۇرغۇچى خادىم ئۇنداق قىلماسلىقى مۇمكىن. مەن ئۇلارغا تايانماي تۇرۇپ، بىر مۇكەممەل مۇھىت بەرپا قىلىشقا ئامالسىز. مەن. شۇڭا، مەن قانداق قىلسام ئاندىن ئۇلارنى مېنىڭ بىلەن بىرلىكتە ھەرىكەت قىلغۇزالايمەن؟

— ئۇلارنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلەڭ، — دېدى سىمپئون موناخ ناھايىتى تېزلا جاۋاب بېرىپ، — جون، سىز بىر رەھبەر بولغان ئىكەنسىز، چوقۇم ئۆز تەسىر كۈچىڭىز چېتىلىدىغان دائىرىدىكى مۇھىتقا مەسئۇل بولۇشىڭىز ھەم ئۆز مەسئۇلىيىتىڭىزنى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇشىڭىز كېرەك. شۇڭا، سىز قول ئاستىڭىزدىكىلەرنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلەش ھوقۇقىغا ئىگە. — «قول ئاستىڭىزدىكىلەرنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلەڭ، دېگىنىڭىز نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ — سىزىدىم مەن ئۇ. — نىڭدىن، — بىز قانداقسىگە باشقىلارنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىن-

لىيەلەيمىز؟

— ئەجىبا، سىلەرنىڭ زاۋۇتىڭلاردا ھەممە ئادەمنىڭ رىئايە قىلىشنى تەلەپ قىلىدىغان بەلگىلىمىلەر ياكى پروگراممىلار يوقمۇ؟ سىز زاۋۇتىڭىزلاردىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرگە بىخە-تەرلىك ئۈسكۈنىلىرىنى قانداق ئىشلىتىش، ئۆز ۋاقتىدا خىزمەتكە كېلىش ۋە خىزمەت تەلەپلىرىگە رىئايە قىلىش قاتارلىقلارنى ئۆگەتمەيمىز؟ ئۆتۈنۈپ قالاي، سىز بىلەن مەن ھەر ئىككىمىز ئوخشاشلا باشقىلارنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلىگۈچىلەر ھېسابلىنىمىزغۇ؟

— گەرچە، مەن كۆڭلۈمدە ئانچە خالىمىساممۇ، لېكىن مەن يەنىلا پائۇلنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ ناھايىتى ئورۇنلۇق ئىكەندىكىنى ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم. ئەمەلىيەتتەمۇ ئەگەر خېرىدارلارغا مۇلازىمەت قىلىدىغان بىرەر خىزمەتچى قاپ يۈرەكلىك قىلىپ، خېرىدارلارنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىپ قويغۇدەك بولسا، ئۇ چاغدا ئۇ خىزمەتچى چوقۇم ئۆز ئۆيىگە قايتىپ ئۈچىقىغا ئوت قالاشقا مەجبۇر بولىدۇ. بۇنى مۇنداقچە ئېيتسام، ئەگەر بىرەر خىزمەتچى شىركەتنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالمىسا، ئۇ چاغدا ئۇ كۈدە - كۆرپىلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ئۆز ماكانىغا قايتىشقا مەجبۇر بولىدۇ. دېمەك، بىز ھەمىشە دېگۈدەك، خىزمەتچىلەرنىڭ ھەرىكەتلىرىنى تىزگىنلەپ، ئۇلارنى خىزمەت ئۆلچىمىگە يېتىشكە يېتەكلەيدىكەنمىز. مەن مۇشۇ گەپلەرنى ئويلاۋېتىپ، توساتتىن خىزمەتچىلەرنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلەشكە دائىر مۇنداق بىر ئىش ئېسىمگە كەلدى.

— مېنىڭ دادام، — دېدىم مەن سۆز باشلاپ، — ئىلگىرى فورت ئاپتوموبىل شىركىتىنىڭ دېئاربورنغا جايلاشقان قۇراشتۇرۇش زاۋۇتىدا بىرىنچى لىنىيىنىڭ گۇرۇپپا باشلىقلىقى ۋەزىپىسىنى 30 يىلدىن كۆپرەك ئۆتىگەنىكەن. 70 - يىللارنىڭ باشلىرىدا بولسا كېرەك، مەلۇم بىر ھەپتە ئاخىرىدا ئەتىگەنلىكى

مەن دادام بىلەن ئۇ زاۋۇتقا ئىشلىگىلى بىللە باردىم، لېكىن بىر سائەت ئۆتە - ئۆتمەيلا ئۇ يەردىن بىزار بولۇپ، شۇ مەيداننىڭ ئۆزىدىلا ياخشى ئوقۇپ ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىش قارارىغا كەلدىم. سىلەرگە دېسەم، ئۇ قۇراشتۇرۇش زاۋۇتى پۈتۈنلەي دېگۈدەك ياۋايىلار ۋەتىنىگە ئوخشاپ قالغان بولۇپ، ئۇ يەردىكى ھەممە ئادەملەر ئاغزىدىن سېسىق گەپلەرنى چىقىرىدۇ. شىپ، توختىماي ۋارقىراپ - جارقىرىشاتتى! بۇ خۇددى بەزىلەرنىڭ ئەگەر «سەن ياپونىيىنىڭ ئەڭ ياخشى گۇرۇپپا باشلىقى بولماقچى بولساڭ، چوقۇم كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئۆزۈڭنى سەت كۆرسىتىپ، ئاغزىڭدىن F بىلەن باشلانغان سېسىق سۆز-لەرنى ئايىماي چىقىرىشىڭ كېرەك» دېگىنىگە ئوخشايتتى.

— ئۇنداقتا، ئۇ يەر مېنىڭ خىزمەت ئورنۇم بىلەن ھېچقانداق پەرقلىنمەيدىكەنمۇ! — دېدى پائۇل سۆزۈمگە جاۋابەن.

— بۇ دېگەن ئىلگىرىكى ئىشلار پائۇل، — دېدىم مەن دەرھال ئۇنىڭ سۆزىگە رەددىيە بېرىپ. بۇ چاغدا پائۇل توساتتىن ماڭا ئىلگىرىكىدەك ئۈنچىلىك ئادەمنىڭ ئۆچلۈكىنى كەلتۈرگۈدەك دەرىجىدە ئەمەستەك تۇيۇلدى، — قىسقىسى، مېنىڭ دادامنىڭ ياخشى ئۆتىدىغان بىر دوستى بار بولۇپ، ئۇمۇ شۇ زاۋۇتتىكى مەلۇم بىر لىنىيىنىڭ گۇرۇپپا باشلىقى ئىدى. ئۇ مەلۇم بىر كۈنى تۇيۇقسىز مىجگان شتاتىدىكى فورت ئاپتوموبىل شىركىتى بىلەن ياپونىيە مازدا ئاپتوموبىل شىركىتى بىرلىكتە مەبلەغ سېلىپ قۇرغان باشقا بىر زاۋۇتقا يۆتكىۋېتىلدى. ئۇ ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىنمۇ يەنىلا گۇرۇپپا باشلىقلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەپتۇ. ئۇ ئىشقا چۈشۈپ، بىرىنچى ھەپتىسىلا مەلۇم بىر ئىشچىنىڭ خاتا مەشغۇلات قىلغانلىقىنى بايقاپتۇ. دە، ئۇ ئىشچىنى ئۆزىنىڭ دېئارىبورىدا ئۆگىنىپ قالغان كونا ئادىتى بويىچە پۈتكۈل ئىشلەپچىقىرىش لىنىيىسىدىكى ئىشچىلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا تىللاپ پۇسكايتىۋېتىپتۇ. ئويلىمىغان يەردىن، بۇ ئىش-

نىڭ پۈتكۈل جەريانىنى شۇ زاۋۇتنىڭ ياپونىيىلىك دىرېكتورى-
نىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قاپتۇ ۋە ئۇنى دەرھال ئۆز ئىشخانىسىغا
چاقىرتىپتۇ. سىلەرمۇ بىلىسىلەر، ياپونىيىلىكلەر كىشىلەرنىڭ
ئالدىدا يۈز تۆكۈلىدىغان بۇنداق ئىشلارغا ئىنتايىن دىققەت قىلىدۇ.
ھېلىقى ياپونىيىلىك دىرېكتور شۇنىڭ بىلەن دادامنىڭ
ھېلىقى ئاغىنىسىگە ناھايىتى تەكەللۇپ بىلەن بۇنداق ئىشنىڭ
ئىككىنچى قېتىم يۈز بېرىشىگە ھەرگىز يول قويۇلمايدىغانلىقى،
ئەگەر بۇنداق ئىشنىڭ يەنە يۈز بەرگەنلىكىنى بايقاپ قالسا، ئۇ
چاغدا ئۇنى دەرھال ئىشتىن بويىتىۋېتىدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ.
دادامنىڭ ئۇ ئاغىنىسى شۇ ئىشتىن كېيىن، ئۇ زاۋۇتتا پېنىس-
يىگە چىققانغا قەدەر 10 يىلچە ئىشلىگەن. ئۇ شۇ ئىشتىن
ھەقىقەتەن ساۋاققا ئېرىشكەن. سىمپۇن، مېنىڭچە بۇ مازدانىڭ
ئۇنىڭ ھەرىكىتىنى تىزگىنلىگەنلىكىنى چۈشەندۈرىدىغۇ دەيدۇ-
مەن.

— بۇ ناھايىتى ياخشى مىسال بولدى، جون، — دېدى
سىمپۇن ماختاپ، — لېكىن شۇ ئېسىڭلاردا بولسۇنكى، ئۇ
گۇرۇپپا باشلىقىنىڭ ھەرىكىتىنى مازدا تۈزەتكەن ئەمەس، بەلكى
ئۇ گۇرۇپپا باشلىقى ئۆزى ساۋاققا ئېرىشكەنلىكتىن ئۆز ھەرىكى-
تىنى ئۆزى كۆزەتكەن. بۇ دۇنيادا ھېچكىممۇ باشقىلارنىڭ ھەرى-
كىتىنى تۈزىتىلمىدى ۋە باشقىلارنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. شۇنىڭ
ئۈچۈن «ھاراق تاشلاشقۇزغۇچىلار سىزنىڭ بىردىنبىر ئۆزگەرتە-
لەيدىغان ئادىمىڭىز پەقەت ئۆزىڭىزدىنلا ئىبارەت!» دەيدۇ ئەمەس-
مۇ؟

— مەن شۇنداق بىر قىسىم كىشىلەرنى تونۇيمەنكى، ئۇلار
ئۆزلىرىچە باشقىلارنى ئۆزگەرتكىلى بولىدۇ، دەپ قارىشىدۇ.
ئۇلار ھەمىشە باشقىلارغا يېپىشىۋېلىپ، ئۇلارنى دىنغا ئىشىنىش-
كە مەجبۇرلايدۇ ھەم ئامال بار باشقىلارنى ئۆزگەرتىشكە ئۇرۇنىدۇ.
بۇنى تولستويىنىڭ گېيى بويىچە ئېيتساق، «ھەممە ئادەم

دۇنيانى ئۆزگەرتىشنىلا ئويلايدۇ. ئەمما، بىرمۇ ئادەم ئۆزىنى
ئۆزگەرتىشنى ئويلاپ باقمايدۇ!»

— توغرا ئېيتتىڭىز، كىنگ، — دېدى كلىس بېشىنى
لىڭشىتىپ، — ئەگەر ھەممە ئادەم ئۆز ئىشىكى ئالدىدىكى قار-
لارنى تازىلىۋېتىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا پۈتۈن كوچا تولىمۇ پاكىز
بولۇپ كېتىدۇ. سېئون، ئەجىبا، بىز رەھبەر بولۇش سالاھى-
يىتىمىز بىلەن باشقىلارنى ئۆزگىرىشكە ئىلھاملاندۇرالا-
ماسمىزمۇ؟ — دەپ سورىدى پائۇل.

— ماڭا نىسبەتەن ئىلھاملاندۇرۇش دېگەنلىك باشقىلارنىڭ
قارار چىقىرىشىغا تولۇق تەسىر كۆرسىتەلەيدىغان پىكىر ئالماش-
تۇرۇش ئۇسۇلىنى كۆرسىتىدۇ. بىز رەھبەر بولۇش سالاھىيى-
تىمىز بىلەن قارشى تەرەپنى پەقەت زۆرۈر بولغان كاتالىزاتور
بىلەن تەمىنلەپلا بېرەلەيمىز. لېكىن، ئۆزگىرىش ياكى ئۆزگەر-
مەسلىكنى قارار قىلىش يەنىلا قارشى تەرەپنىڭ ئۆزىگە باغلىق.
بىز ئەتىگەن مۇنازىرە قىلغان گۈلزارلىق بەرپا قىلىش مىسالى
ھېلىمۇ ئېسىڭلاردىمۇ؟ بىز ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈرۈشكە ئامال-
سىزىمىز. بىز پەقەت ئۇلارنى ياخشى بولغان ئۆسۈپ يېتىلىش
مۇھىتى ۋە زۆرۈر ماددىلار بىلەن تەمىنلەپلا بېرەلەيمىز. بۇنداق
بولغاندا، باشقىلار ئۆزگىرىش ياكى ئۆزگەرمەسلىك، ئۆسۈپ
يېتىلىش ياكى ئۆسۈپ يېتىلمەسلىكنى ئۆزلىرى بەلگىلىۋالىدۇ.
بۇ چاغدا لىزامۇ بىزنىڭ مۇنازىرىمىزگە قاتناشتى:

— مەلۇم بىر مەشھۇر شەخس: «توي قىلىشتىكى سەۋەب
ئىككى. بىرى ئەۋلاد قالدۇرۇش ئۈچۈن، يەنە بىرى بولسا،
مەجبۇرلىنىشقا چىداپ تۇرالمىغانلىقتىن» دېگەنىدى.

— ناھايىتى توغرا دەپتۇ، — دېدى لې پىخىلداپ كۈلۈپ،
— مەن كىشىلەرنىڭ ھەرىكىتىنى چوقۇم تىزگىنلىيەلەيدىغان
بىر جاينى بىلىمەن. سىلەر قايسىڭلار رىچارد. كاردىن مېھمان-
خانىسىدا تۇرۇپ باققان؟

— ئۇنداق يەرلەردە پەقەت سىزگە ئوخشاش پۇلدار مو-
ناخلارلا تۇرالايدۇ! — دېدى پائۇل ئاچچىق كىنايە بىلەن.
لې پائۇلنىڭ گېپىنى قىلچىمۇ كۆڭلىگە ئالماستىن سۆزىنى
داۋاملاشتۇردى؛

— بىر كۈنى مەن ئېسىل كارىۋات ۋە ئالاھىدە ئەتىگەنلىك
ناشتا مۇلازىمەتلىرىدىن ياخشى بىر ھۇزۇرلىنىپ بېقىش نىيىتىدە،
دە، ئايالىمنى ئېلىپ ئۆيىمىزدىن ئانچە يىراق بولمىغان جايدىدە-
كى رىچارد. كاردىن مېھمانخانىسىغا باردىم. تولىمۇ ئەجەبلىدە-
نەرلىك يېرى، بىز ئۇ مېھمانخانىغا كىرىشىمىز ھامان ئۆزىمىز-
نى خۇددى تولىمۇ ئالاھىدە بىر مۇھىتتا تۇرۇۋاتقانداك ھېس
قىلدۇق. چۈنكى، ئۇ يەردىكى خىزمەتچى خادىملار ئىنتايىن
قىزغىن بولۇپ، ئۇلار مېھمانلارنىڭ ئېھتىياجلىرىنى قاندۇ-
رۇشقا ھەر دائىم تەييار تۇراتتى. بۇندىن باشقا يەنە ئۇ يەردە
بىر خىل ئادەتتىن تاشقىرى يېقىملىق كەيپىيات ھۆكۈم سۈرەت-
تى. شۇ كۈنى مەن كەچلىك تاماقنىڭ ئالدىدىكى بوش ۋاقىتتا
مېھمانخانىنىڭ قاۋاقخانىسىغا كىرىپ بىر ئىستاك... —

— موناخ دېگەنمۇ قاۋاقخانىغا كىرىپ ھاراق ئىچەمدۇ؟ —
دېدى پائۇل قىلچىمۇ يۈز - خاتىر قىلىپ ئولتۇرمايلا.
— سىز خاتا چۈشىنىپ قالدىڭىز، پائۇل، ئەمەلىيەتتە
مېنىڭ ئايالىم ھاراق ئىچتى. لېكىن، مەن بولسام كولا ئىچ-
تىم. گەپنى يىغىپ ئېيتقاندا، شۇ جەرياندا مەن ئىككى نەپەر
قاۋاقخانا خىزمەتچىسىنىڭ ئىش - ھەرىكىتىگە قىزىقىش بىلەن
باشتىن - ئاخىر دىققەت قىلىپ تۇردۇم ھەم ئۇلارنىڭ مېھمانلار-
غا ۋە خىزمەتداشلىرىغا ئوخشاشلا ناھايىتى تەكەللۇپ ۋە ھۆرمەت
بىلەن مۇئامىلە قىلىشقانلىرىنى بايقىدىم. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆز
قىزىقىشىمنى باسالماي، ئۇ ئىككى خىزمەتچىنىڭ بىرىدىن: «بۇ
سىلەرنىڭ زادى نېمە قىلغىنىڭلار؟» دەپ سورىدىم. ئۇمۇ مەن-
دىن تەكەللۇپ بىلەن «ئەپەندى، سىز قايسى ئىشنى دېمەك-

چى؟» دەپ سورىدى. مەن ئۇنىڭ سوئالىغا ئۇلاپلا ئۇنىڭدىن «بايىقىشىمچە، سىلەر مەيلى مېھمانلارغا ياكى ئۆز خىزمەتداشلىرىڭلارغا مۇئامىلە قىلىشتا بولسۇن، پوزىتسىيىڭلار ئوخشاشلا ئىنتايىن ئىللىق ئىكەن. سىلەر بۇ ھالەتكە قانداق يەتتىڭلار؟» دەپ سورىدىم. ئۇ قىسقىلا جاۋاب بېرىپ «چۈنكى، «رىچارد. كاردىن» ئەزەلدىن ئۆز خىزمەتچىلىرىدىن چوقۇم ئېسىلزادە ئەپەندى - خانىملارغا مۇلازىمەت قىلىدىغان ئېسىلزادە ئەپەندى - خانىملاردىن بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ، دېدى. مەن ئۇنىڭغا ئۆزۈمنىڭ بۇ گەپنى ناھايىتى تەسىرلىك ھېس قىلغانلىقىم، لېكىن بۇ گەپنىڭ مەنىسىنى يەنىلا ئانچە چۈشىنەلمىگەنلىكىمنى ئېيتتىم. ئۇ ماڭا تىكىلىپ تۇرۇپ، «ئەگەر بىز ئېسىلزادە ئەپەندى - خانىملارنىڭ ئۆلچىمىگە يېتەلمىسەك، ئۇ چاغدا بىزنىڭ بۇ يەردە خىزمەت قىلالىشىمىز خام خىيالغا ئايلىنىپ قالىدۇ. ئەمدىغۇ چۈشەنگەنسۇز؟» دېدى. مەن بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئىچىمدە بارىكالا ئېيتتىم - دە، ئۆزۈمنىڭ پۈتۈنلەي چۈشەنگەنلىكىمنى بىلدۈرۈپ ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈپ قويدۇم.

كلىس ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا بىر مىسال ئالدى: — مېنىڭچە، سىلەر ھەممىڭلار بەلكىم لوۋ خولتېرنىڭ داڭقىنى ئاڭلىغانسىلەر؟ ئۇ مەشھۇر بۇۋى مەريەم ئانا موناستىرىنىڭ كالتەك توپ كوماندىسىنىڭ ئالدىنقى نۆۋەتلىك تېرېنېرى بولۇپ، ئۇ ئۆزى يېتەكلەۋاتقان كوماندا ئەزالىرىنى پۈتۈن ۋۇ-جۇدى بىلەن مۇسابىقىگە قاتنىشىشقا ئىلھاملاندۇرۇشقا ئىنتايىن ماھىر ئىكەن. ئۇ يالغۇز توپ ماھىرلىرىنىلا ئىلھاملاندۇرۇپ قالماستىن، بەلكى يەنە تېرېنېر، كاتىپ، ياردەمچى ۋە چاي توشۇغۇچى مۇلازىمەتچىلەرنىمۇ ئىلھاملاندۇرىدىكەن. ئۇ يېتەكچىلىك قىلغان كوماندا ئەزالىرىنىڭ ھەممىسى خىزمەتكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىدىكەن. بىر قېتىم بىر مۇخبىر ئۇنىڭدىن

«سز قانداق قىلىپ ئۆز كوماندىڭىزدىكى ھەر بىر ئادەمنى مۇشۇنداق ئەسەبىي قىزغىنلىققا ئىگە قىلالىدىڭىز؟» دەپ سورىدى. خاندا ئۇ «بۇ ناھايىتى ئوڭاي، ئەگەر كىمكى قىزغىنلىق بىلەن ئاتلىنىشنى خالىمايدىكەن ئۇ چاغدا ئۇ بۇ كوماندىدىن قوغلىنىدۇ. دۇ!» دەپ جاۋاب بەرگەنىكەن.

ئالتىنچى كۈنى

تاللاش — مەسئۇلىيەت
«ئىشتان كىيىپ تۇرۇپ چوڭ تەرەت قىلىدىغان» ئادىمىيە-لىك.

بىزنىڭ ئويلانغانلىرىمىز ياكى ئىشىنىدىغانلىرىمىزنىڭ ئىشىنىڭ نەتىجىسى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق؛ ئىشىنىڭ نەتىجىسىگە مۇناسىۋەتلىك بولغىنى پەقەت بىزنىڭ ئىش - ھەردە - كىتىمىزدىنلا ئىبارەتتۇر.

— جون رۇسكىن (19 - ئەسىردىكى ئەنگلىيە رەسسامى) جۈمە كۈنى سەھەر. سىمپۇن موناخ موناستىرىغا كىرىپ، مېنىڭ بىلەن سالاملاشقان يېنىمغا كېلىپ ئولتۇردى. بىر قانچە مىنۇت سۈكۈتتىن كېيىن ئۇ كۈندىكىدەك مېنىڭدىن سوئال سوراقتا باشلىدى.

— مەن ھەقىقەتەن ناھايىتى تىرىشىپ ئۆگىنىۋاتىمەن. لېكىن، سىمپۇن، مەن قەيەردىن قول سېلىشنى بىلمەيۋاتىمەن. مەسىلەن، مەن قول ئاستىمدىكى باشقۇرغۇچىلارنى قانداق تىزگىنلەش كېرەكلىكىنى بىلمەيۋاتىمەن. مەن نېمىنىڭ تىزگىنلەش ھېسابلىنىدىغانلىقىنى ئەسلا بىلمەيمەن...

— جون، مەن ئىلگىرى سودا ساھەسىدىكى ۋاقىتىمدا، قول ئاستىمدىكى كادىرلار بۆلۈمىنىڭ بىر قاتار تەرتىپ - بەلگىلىمىلەرنى تۈزۈپ چىقىپ، ئۇلارنى ئىشچى - خىزمەتچىلەر قوللانمىسىغا كىرگۈزۈش ئارقىلىق، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئىش - ھەرىكىتىنى چەكلەش ۋە تىزگىنلەشكە ھەرگىز يول قويمايتتىم. مېنىڭ ئەھمىيەت بېرىدىغىنىم، رەھبەرلىك گۇرۇپپىدىكىلەرنىڭ ئىش - ھەرىكىتى بولۇپ، مەن ئۇلارنىڭ

ئىش - ھەرىكىتىنى چەكلىگەن ۋە تىزگىنلىگەن ھامان، ئۇلارمۇ بۇنىڭغا ماسلىشىپلا ئۆزلىرىنىڭ ئىش - ھەرىكىتىنى تۈزىتەتتى.

— سىمېئون، ئېيتقانلىرىڭىزنىڭ ھەقىقەتەن ئاساسى بار. — مەن ئۆزۈمنىڭ سودا ھاياتىمدا، باشقۇرۇلۇش ياخشى بولمىغان نۇرغۇنلىغان كارخانىلارنى ئۆتكۈزۈۋالغان بولۇپ، مەن ھەمىشە بۇنداق كارخانىلاردىكى كىشىلەرنىڭ كارخانىنىڭ ۋەيران بولۇشىغا قاراپ يۈزلىنىشىدىكى مەسئۇلىيەتلەرنى كىران ھەيدەيدىغان مەلۇم بىرىگە ياكى تاپشۇرۇۋېلىش - تارقىتىش بۆلۈمىدىكى خاتىرىلارغا ئىتتىرىپ قويىدىغانلىقىنى بايقايتتىم. لېكىن، ئەمەلىيەتتە ئۆز تەجرىبەمگە ئاساسلانغاندا، بۇنىڭدا ئون كارخانىنىڭ ئىچىدىكى سەككىز - توققۇزىدا مەسىلە باشقۇرۇش قاتلىدىن چىقاتتى.

— ئەسلىدە سىزمۇ شۇنداق قارايدىكەنسۇز - دە، سىمېئون، ئەمەلىيەتتە مېنىڭ ئايالىمۇ...

— سىز ئۆيىڭىزدىكى پىسخولوگىيە دوختۇرىنى دېمەك - چىسىزغۇ؟ — سورىدى سىمېئون موناخ كۈلگىنىچە. — ئوھوي! سىز مېنىڭ گېپىمنى بۆلۈۋەتتىڭىزغۇ، — دېدىم مەن ئۇنىڭغا چاقچاق ئارىلاش، — ئەپەندى، بۇنداق قىلىش ئەدەپسىزلىك بولىدۇ جۇمۇ.

— ئالدىڭىزدا تولىمۇ خىجىلمەن، جون، بېرىڭ، ئالدىڭىزدا ئەدەپسىزلىك قىلىپ قويدۇم!

— مەن ئەلۋەتتە كەچۈرمىەن - دە، سىمېئون، ئەسلىي گەپكە كەلسەك، مېنىڭ ئايالىم خىزمەت مۇناسىۋىتى سەۋەبىدىن ھەمىشە مەسلىسى بار ئائىلىلەر بىلەن ئۇچرىشىپ تۇرىدۇ. بۇ ئائىلىلەردە يۈز بەرگەن مەسلىلەر سىزنىڭ تەجرىبىلىرىڭىز بىلەن ئىنتايىن ئوخشىشىپ كېتىدۇ. ھەمىشە بىر قىسىم ئاتا-ئانىلار ئۆز بالىلىرىنى يېتىلەشكىنىچە ئايالىمنى ئىزدەپ كې-

لىپ، ئۇنىڭغا «بۇ بالىمىز ئۆيدە باشقۇرغۇسىز دەرىجىدە كەپ-سىز بولۇپ كەتتى. ئۇنى بىر داۋالاپ قويسىڭىز!» دېيىشىدۇ. لېكىن، بۇنىڭغا ئايالىم ئۆز تەجرىبىسىگە ئاساسەن، كىچىك بالىلارنىڭ باشقۇرغۇسىز بولۇپ كېتىشى بىر خىل كېسەللىك بولۇپ، ئۇ ھەرگىزمۇ مەسلىنىڭ تۈگۈنى ئەمەس، مەسلىنىڭ كۆپ قىسمى ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۆزىدە دەپ قارايدۇ.

— مەلۇم بىر پاراسەتلىك پېشقەدەم گېنېرال ئىلگىرى «قاتتىق قول گېنېرالنىڭ قول ئاستىدا يارامسىز ئەسكەر مەۋ-جۇت بولمايدۇ، ئىقتىدارسىز دېيىشكە توغرا كەلسە، ئەسكەرنى ئەمەس، بەلكى گېنېرالنىڭ ئۆزىنى ئىقتىدارسىز دېيىش كې-رەك، دەپتىكەن. شۇڭا، جون، سىزچە زاۋۇتىڭىزدا يۈز بەر-گەن ئىشچىلار (ئىشچىلار) ھەرىكىتىنى پەقەت مەسلىنىڭ بىر خىل تاشقى ئىپادىسى دېيىشكە بولامدۇ، قانداق؟

— ھە، بۇمۇ بەلكىم شۇنداق تۇر، — مەن كۆڭلۈمدە ئۆ-زۈمنى گۇناھكار دەك سۆزۈمنى دەرھال باشقا بىر تېمىغا يۆتكە-مەكچى بولدۇم، — سىز نېمىنىڭ «ئەمەلدە كۆرسىتىش» ئى-كەنلىكىنى ماڭا دەپ بېرەلەمسىز؟ سىمپۇن، سىز تۈنۈگۈن ئەتىگەن ئىجابىي ھەرىكەت ئىجىبىي ھېسسىياتىنى كەلتۈرۈپ چى-قىرىدۇ دېگەندىڭىز. بۇ زادى نېمە دېگەنلىك؟

— ھە، توغرا، «ئەمەلدە كۆرسىتىش»، مەن، ئۇنتۇپ قال-غىلى تاس قاپتىمەن. سەممىگە سېلىپ قويغانلىقىڭىزغا رە-ھمەت. ئادەت بويىچە بىز ھەمىشە بىزنىڭ ئىش - ھەرىكىتىمىز ئۆزىمىزنىڭ ئىدىيىسى ۋە كەيپىياتى تەرىپىدىن شەكىللىنىدۇ دەپ قارايمىز. ئەلۋەتتە بۇنداق دېيىش خاتا ئەمەس، بىزنىڭ ئىدىيە، ھېسسىيات ۋە قىبلىنامىلىرىمىز ھەقىقەتەن بىزنىڭ ئىش - ھەرىكىتىمىزگە چوڭقۇر تەسىر كۆرسىتىدۇ. لېكىن، «ئەمەلدە كۆرسىتىش» نى چۈشەندۈرۈشتە بولسا، بۇنىڭ تەتۈر-سىنى ئېيتساقلا كۇپايە.

— مەن سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىزنى تازا ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرىمەن، سىمپتون، — بىزنىڭ ھەرىكەتلىرىمىز ئوخشاش. لا بىزنىڭ ئىدىيە ۋە ھېسسىياتىمىزغا تەسىر كۆرسىتەلەيدۇ. بىز ئەگەر مەلۇم ئادەم ياكى ئىشقا ئۆزىمىزنىڭ دىققىتىمىز، ۋاقتىمىز، زېھنىي كۈچىمىز ۋە باشقا تۈرلۈك بايلىقلىرىمىزنى ئۇزۇن مەزگىل سەرپ قىلىدىغان بولساق، ئۇ چاغدا بىزدە ئۆزىمىز كۆڭۈل بۆلگەن ئاشۇ ئوبيېكتقا قارىتا مەلۇم خىل ئالاھىدە ھېسسىيات پەيدا بولىدۇ. پسخولوگلارنىڭ قارىشىچە، بۇنداق بولۇشتىكى ئاساسىي سەۋەب، بىزنىڭ ئاشۇ ئوبيېكتقا ئاللىقاچان «چاپلىشىپ» قالغانلىقىمىز ئىكەن. بۇ خىل «ئەمەل» دە كۆرسىتىش، ھادىسىسىنى كىشىلەرنىڭ نېمە ئۈچۈن بېقىۋالغانىيەتلىرىنى خۇددى ئۆز بالىلىرىنى سۆيگەندەك سۆيىدىغانلىقى ۋە ئەتىۋارلىق ھايۋان، تاماكا، باغ - ۋاران داڭلىق ماركىلىق ماشىنا قاتارلىقلارغا تولىمۇ باغلىنىپ قالدىغانلىقى قاتارلىقلارنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ.

— لېكىن، بۇ مېنىڭ ھازىرقى تام قوشنامىنى نېمە ئۈچۈن تولىمۇ ياقتۇرۇپ قالغانلىقىمنى بەكرەك چۈشەندۈرۈپ بېرەلسە كېرەك. مەن ئۇنىڭ بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچراشقان ۋاقىتىمدا، مەن ئۇنى تازا ياخشى نەرسە ئەمەستەك ھېس قىلغانىدىم. لېكىن، ۋاقىت ئۆزىراپ، بىزنىڭ ئارقا ھويلىنى بىرلىكتە تازىلاش ۋە ئىجتىمائىي رايوننىڭ ئىشلىرى ئۈچۈن بىرلىكتە كۈچ چىقىرىش پۇرسىتىمىز كۆپەيگەنسېرى مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان كۆز قارىشىم پۈتۈنلەي ئۆزگەردى.

— جون، بىز «ئەمەلدە كۆرسىتىش» نى يەنە بىر خىل بىر قەدەر پاسسىپراق بولغان ئۇسۇل ئارقىلىقمۇ چۈشەندۈرەلەيمىز. مەسىلەن، ئۇرۇش مەزگىلىدە كىشىلەر ھەمىشە دۈشمەنلەرنى خۇددى بىز دۈشمەنلەرنى «ئۆلۈمتۈك گېرمانلار، سېرىق ئال-ۋاستىلار ۋېتىناملىق ئىتلار» دەپ تىللىغانغا ئوخشاش تىللاپ

پۇسكايتىۋېتىدۇ. سىز بىلەمسىزكىن، بىز مۇشۇنداق ئۇزۇن ۋاقىت تىللاۋەرگەندىن كېيىن بىزدە دۈشمەنلىرىمىزنى كۆزدە-مىزنى مېتىمۇ قىلىپ قويماستىن، ناھايىتى ئاسانلا ئۆلتۈرۈۋېتە-لەيدىغان ھالەت شەكىللىنىدۇ. بۇنداق دېگەنلىك، ئەگەر بىز ئۆزىمىز ياقىتۇرمايدىغان مەلۇم ئادەمگە ناھايىتى ئەسكىلىك بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان بولساق، ئۇ چاغدا بىز ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئۆچ بولۇپ كېتىمىز ۋە ئۇنى تېخىمۇ ياقىتۇرمايدىغان بولۇپ كېتىمىز دېگەنلىكتۇر.

— چۈشەندىم، سىمپىئون، «ئەمەلدە كۆرسىتىش» دېگەن-لىك بىز مەلۇم ئادەملەرگە ئۇلارنى سۆيۈش ۋە ئۇلارغا مۇلازىمەت قىلىشنى ۋەدە قىلغاندىن كېيىن، ئۆز ۋەدىمىزنى ئەمەلگە ئاشۇ-رۇش ئۈچۈن، ئاكتىپ ھەرىكەتتە بولۇپ، ئۇلارنى تىرىشىپ سۆيسەك ۋە ئۇلارغا تىرىشىپ مۇلازىمەت قىلساق، ۋاقىت ئۇزار-غانچە بىز ئۇلارنى راستتىنلا ياخشى كۆرۈپ قالىمىز دېگەنلىك-تۇر، شۇنداقمۇ؟

— ئاساسەن شۇنداق، جون، بەزى كىشىلەر «يالغانى راستقا ئايلاندۇرۇپ قويماق» دېمىگەنمىدى؟ خارۋارد ئۇنىۋېر-ستېتىنىڭ مەشھۇر پسخولوگى جېرومى. بروننېر كەيپىيات ھەرىكەتنى ئەمەس، بەلكى ھەرىكەت كەيپىياتنى كەلتۈرۈپ چى-قىرىدۇ، دېگەنمىدى.

— توغرا، — دېدىم مەن، — مېنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كۆپ سانلىق كىشىلەر ئەگەر ئۆزلىرى ئاز - تولا نەتىجە قازى-نىشنى خالايدىغانلا بولسا، شۇ نەتىجىگە چوقۇم ئېرىشەلەيدىغان-لىقىغا ئىشىنىدۇ. لېكىن، كۈلكىلىك يېرى شۇكى، بۇ خىل «خالاش» كەيپىياتى ناھايىتى ئاز كۆرۈلىدۇ.

— لې چارشەنبە كۈنى تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن ھېلىقى يازغۇ-چى ئۆز ئەسىرىدە «ئەمەلدە كۆرسىتىش» نىڭ كۆڭۈللۈك نىكاھ-نى ئەسلىگە كەلتۈرۈش جەھەتتىكى ئۈنۈمىنى تىلغا ئېلىپ ئۆت-تە.

دۇ. ئۇنىڭ دېيىشىچە، گەرچە كۆڭۈلسىز نىكاھ ئىچىدىكى ئەر - خوتۇنلارنىڭ بىر - بىرىگە بولغان قويۇق مۇھەببىتى ئاللىقاچان سۇسلىشىپ، ئاجرىشىپ كېتىشكە مەجبۇر بولۇش دەرىجىسىگە يەتكەن تەقدىردىمۇ، بۇ خىل ئەھۋالنى يەنە ياخشىلاشقا بولىدىكەن. لېكىن، بۇنىڭ شەرتى، بۇنداق ئەر - خوتۇنلار چوقۇم ئۇنىڭ ئېيتقان ئۇسۇللىرى بويىچە ئىش قىلىشى كېرەك ئىكەن. ئۇنىڭ بۇ ئۇسۇلنى ئىجرا قىلىشتا، ئالدى بىلەن ئەر - خوتۇن ئىككى تەرەپ چوقۇم ئۆزلىرى ئۈچۈن بىر ئايلىق سىناپ كۆرۈش ۋاقتى ئاجرىتىشقا قوشۇلۇشى، بۇ بىر ئاي ۋاقىت ئىچىدە ھەر ئىككى تەرەپ خۇددى يېڭى مۇھەببەتلەشكەن چاغدىكىگە ئوخشاش، بىر - بىرىگە مۇھەببەتلىك ئۇسۇللار ئارقىلىق مۇئامىلە قىلىشى، يەنى ئەر بولغۇچى تەرەپ ئايالغا گۈل سوغا قىلىپ، شېرىن - شېكەر سۆزلەرنى قىلىشى، ئايالنى سىرتلارغا ئايلاندۇرۇشقا ئېلىپ چىقىشى؛ ئايال بولغۇچى تەرەپ بولسا، ئۆز ئېرىنى ئەينى چاغدىكى ئوغۇل دوستى ئورنىدا كۆرۈپ، ئۇنى ئارىلاپ ماختاپ قويۇشى، ئۇنىڭغا لەززەتلىك تاماقلارنى ئېتىپ بېرىشى كېرەك ئىكەن. كۈنپولونىڭ قارشىچە، پەقەت ئەر - خوتۇن ئىككى تەرەپ بىر مەزگىل ۋاقىتنى تىرىشپ مۇشۇنداق ئۆتكۈزەلەيدىغانلا بولسا، ئۇلار چوقۇم ئەينى چاغدىكى شېرىن ھېسسىيات ھالىتىنى قايتا تېپىۋالالايدىكەن. بىز مانا بۇنى ھەرىكەت ئارقىلىق ھېس - تۇيغۇنى قوزغىتىش، يەنى «ئەمەلدە كۆرسىتىش» دەپ ئاتايمىز.

— لېكىن، سىمپتون، ھەممە ئىش باشلىنىشتا قىيىن. شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، ئۆزىنى ئۆزى ناھايىتى ئۆچ كۆرىدىغان ئادەمنى ماختاش ۋە ھۆرمەتلەشكە ياكى ئۆزى تولىمۇ بىزار بولىدىغان بىر ئادەمگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا مەجبۇرلاش غۇرۇرلۇق ئادەم ئۈچۈن ھەقىقەتەن ئاسان ئىش ئەمەس!

— توغرا، ئۆلگەن ھېسسىياتنى تىرىلدۈرۈش، خۇددى قۇ-

رۇق چاقماقتىن ئوت چىقارغانغا ئوخشاش قىيىن ھەم ئازابلىق، بولۇپمۇ ئىشنىڭ بېشىدا تېخىمۇ شۇنداق. لېكىن، ئۆزىمىز پەقەت دېگىنىمىزنى قىلساق ۋە ئۇنى قەتئىي داۋاملاشتۇرساق، شۇنىڭ بىلەن بىللە، مۇۋاپىق چېنىقىشنى بىرلىكتە ئېلىپ بېرىشنى خالايدىغانلا بولساق، ئۇ چاغدا خۇددى «سەۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختاپتۇ» دېگەندەك، ئۆلگەن ھېسسىياتمۇ يېڭىدىن تەدرىجىي تىرىلىدۇ. يېڭىدىن تىرىلگەن بۇنداق ھېسسىيات تېخىمۇ مۇستەھكەم، تېخىمۇ چوڭقۇر بولىدۇ.

مەن سىمپئون موناخنىڭ ئۆز سۆزىنى رەت قىلغىلى بولغۇ. دەك بىرەر يۈچۈقمۇ قالدۇرمايدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەن. مەن!

مەن دەرسخانا ئىچىدە ئولتۇرۇپ، دېرىزە سىرتىدىكى كۆپ-كۆك، گۈزەل كۆل سۈيىگە نەزەر تاشلىدىم. تام ئوچىقى ئىچىدىكى ئوت يالقۇنچايتتى. كۆيۈۋاتقان قىيىن ياغاچ پارچىسى ئارىلاپ - ئارىلاپ پاراسلىغان ئاۋازلارنى چىقىراتتى. بۈگۈن جۈمە كۈنى بولۇپ قالدى، بىر ھەپتە ۋاقىت نېمىدېگەن تېز ئۆتۈپ كەتتى - ھە!

سىمپئون موناخ قوڭغۇراق ئاۋازى ئاڭلىنىش بىلەنلا دەرسنى باشلىدى.

— مەن نۇرغۇن ئاتا - ئانىلارنى، ئەر - خوتۇنلارنى تىرى-ئېرىلارنى، ئوقۇتقۇچىلارنى ۋە رەھبەرلەرنى كۆردۈم، ئۇلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك رەھبەر بولغۇچىلار ئادا قىلىشقا تېگىشلىك مەسئۇلىيەتلەرنى ئۆز زىممىسىگە ئېلىشنى ۋە قارار چىقىرىش، ھەرىكەت قوللىنىشقا ئوخشاش رەھبەر بولغۇچىلار قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى قىلىشنى خالىمايدىكەن. مەسىلەن، ئۇلار ھەمىشە بالام ئۆزگىرىپ ياۋاش بولغاندىلا، مەن ئاندىن ئۇنىڭغا ھەقىقىي كۆيۈنمەن؛ مېنىڭ ئايالىم ماڭا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشنى خالايدىغان بولسىلا، مەن ئاندىن ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆ-

لۈشنى ۋە كۆيۈنۈشنى باشلايمەن، ئەگەر يولدشىم تېتىقسىز گەپلەرنى كۆپ قىلمايدىغان بولسا، مەن چوقۇم ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قۇلاق سېلىپ تىڭشىغان بولاتتىم؛ ئەگەر خوجايىنىم ماڭا ياخشىراق مۇئامىلە قىلغان بولسا، مەنمۇ تەبىئىي ھالدا قول ئاستىمدىكىلەرگە ياخشىراق مۇئامىلە قىلغان بولاتتىم، مەن ئۆسۈپ ھوقۇق تۇتقاندا چوقۇم ئىشچى - خىزمەتچىلەرگە ياخشى كۆڭۈل بۆلىمەن، دېگەندەك گەپلەرنى قىلىشاتتى. بۇ يەردە ئولتۇرغان ھەرقايسىڭلارمۇ بەلكىم بۇنىڭغا ئوخشايدىغان (ئۇنداق بولغان بولسا، بۇنداق قىلغان بولاتتىم، دېگەندەك گەپلەرنى كۆپ ئاڭلىغان بولغىنىڭلار.

— دەرسىمىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كۈنىدە، يەنى ئەتە مەن سىلەر بىلەن بىرلىكتە رەھبەر بولغۇچىلار ئۆز زىممىسىگە ئېلىشقا تېگىشلىك مەسئۇلىيەت ۋە قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار توغرىسىدا مۇنازىرە قىلىمەن. بىز چارشەنبە كۈنى رەھبەرلىك قىلىش تاللاشتىن باشلىنىدۇ دېگەندۇق. رەھبەر بولغۇچىلار زور مەسئۇلىيەتلەرنى ئۆز زىممىسىگە ئېلىشنى تاللىۋالدىغان بولۇپ، ئۇلار بۇنداق قىلىشنى ئۆزلىرى خالايدۇ. لېكىن، كۆپلىگەن كىشىلەر بولسا، ئۆز تۇرمۇشىدىكى ئادا قىلىشقا تېگىشلىك مەسئۇلىيەتلەرنى ئۆز زىممىسىگە ئېلىشنى ئەمەس، بەلكى ئۇلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇشنى تاللىۋالىدۇ.

— سىزنى بۇنداق دەپ دەپ ئويلىماپتىمەن، سىمپتون، — دېدى كىنىگ، — مەن يېڭىلا سېسترا بولۇپ، مەلۇم بىر چوڭ شەھەرلىك دوختۇرخانىنىڭ روھىي كېسەللىكلەر بۆلۈمىدە خىزمەت قىلغان چاغلىرىمدا، بۇ يەردىكى كۆپ قىسىم بىمارلارنىڭ «مەسئۇلىيەت قالايمىقانچىلىقى» كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلىقىنى بايقىغانىدىم. بۇ روھىي بىمارلار ئۆزلىرىگە تولىمۇ كۆپ مەسئۇلىيەتلەرنى يۈكلەۋالغان بولۇپ، ئۇلار قانداقلىكى سەۋەبلىك بولسا، ئۆزۈمنىڭ سەۋەبلىكى دەپ قارايتتى ھەمدە ھەمىشە

« مەن ئۆزۈم يارامسىز ئايال بولغاچقا، ئېرىم مۇشۇنداق ھاراقا-كەش بولۇپ قالغان، » « مەن بۈگۈن ئەتىگەن دۇئا قىلىشنى ئۇنتۇپ قالغاچقا، ھاۋارايى مۇشۇنداق ناچارلىشىپ كەتتى، دې-گەندەك گەپلەرنى قىلاتتى. بۇنىڭ ئەكسىچە، بۇ يەردىكى خاراك-تېر نورماللىقىنى يوقاتقان بىر قىسىم بىمارلار بولسا، ئۆز ھەرىكىتىگە مەسئۇل بولۇشنى خالىماي، ھەرقانداق سەۋەنلىكنى باشقىلارنىڭ سەۋەنلىكى دەپ قارايتتى ھەم ھەمىشە « ئوقۇتقۇچى-نىڭ تەربىيىلەش ئۇسۇلى توغرا بولمىغاچقا، مېنىڭ بالام مۇ-شۇنداق ئەسكى بولۇپ كەتكەن، » « مېنىڭ خوجايىنىم مېنى ياقىتۇرمىغاچقا، مەن رەھبەر بولۇپ ئۆستۈرۈلمىگەن، » « دادام ھاراقكەش بولغاچقا، مەنمۇ ھاراقكەش بولۇپ قالغان، دېگەندەك ئويلارنى قىلىشاتتى. بۇ يەردىكى يەنە بىر قىسىم بىمارلاردا بولسا، يۇقىرىقى ئىككى خىل كېسەللىك ئالامىتىنىڭ ھەر ئىك-كىلىسى ئۇچرايتتى. بۇ خىل بىمارلار بىرلا ۋاقىتتا ھەم روھىي نورمالسىزلىق كېسىلىگە، ھەم خاراكتېر نورماللىقىنى يوقى-تىش كېسىلىگە گىرىپتار بولغانىدى. شۇڭا، ئۇلار بەزىدە بار-لىق سەۋەنلىكلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزۈمنىڭ سەۋەنلىكى دەپ قار-سا، يەنە بەزى چاغلاردا بولسا، بارلىق سەۋەنلىكلەرنىڭ ھەمم-سى باشقىلارنىڭ سەۋەنلىكى دەپ قارايتتى.

— كىنىڭ، ئۇنداقتا سىزچە، بىزنىڭ ھازىرقى جەمئىيىتىمىز روھىي نورمالسىزلىق تىپىدىكى جەمئىيەتكە تەۋەمۇ ياكى خاراكتېر نورماللىقىنى يوقىتىش تىپىدىكى جەمئىيەتكە تەۋەمۇ؟ — سورىدى سىمپۇن موناخ.

كىنىڭ بۇنىڭغا جاۋاب بەرگۈچە، پائۇل چاپراپ ئورنىدىن تۇرغىنىچە سۆزلەپ كەتتى:

— قۇرۇق گەپ! ئامېرىكا ئەلۋەتتە خاراكتېر نورماللىقىدىن يوقىتىش تىپىدىكى جەمئىيەتكە تەۋە، بۇنى پۈتۈن دۇنيا بىلىدۇ! بىزنىڭ بۇ دۆلىتىمىزدە ھېچكىم ھەرقانداق بىر ئىشتا

مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشنى خالىمايدۇ. ھەممە ئادەم
 مەسئۇلىيەتنى خۇددى توپ ئوينىغانغا ئوخشاش بىر - بىرىگە
 ئىتتىرىشىپلا بىلىدۇ! مەسىلەن، بىر قېتىم ۋاشىنگتون ئالاھىدە
 دە رايونىنىڭ شەھەر باشلىقى ئۆزىنىڭ زەھەرلىك چېكىملىك
 چېكىۋاتقان ھالىتى باشقىلار تەرىپىدىن سىنئالغۇغا ئېلىۋېلىنغان
 چاغدا، بۇنى قاراپ تۇرۇپ ئىرقىي كەمسىتىش سۈيىقەستى دەپ
 ئەيىبلەشكە جۈرئەت قىلغان ئەمەسمۇ؟ بۇندىن باشقا يەنە ماشىنىدە
 نى كۆل ئىچىگە ھەيدەپ كىرىپ، ئارقا ئورۇندۇقتىكى ئىككى
 قىزنى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويغان ھېلىقى ئايالغۇ تېخى،
 ئۇمۇ قاراپ تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ بۇنداق ئىشنى قىلغانلىقىغا ئۆزى
 نىڭ بالىلىق چاغلىرىدا جىنسىي خورلۇققا ئۇچرىغانلىق ئىشنى
 سەۋەب قىلىپ كۆرسەتكەن! غەربىي قىرغاقتىكى يەنە بىر ئۆس-
 مۇر ئۆز ئاتا - ئانىسىنى پارتلىتىۋەتكەندىن كېيىن، بۇ ئىشقا
 ئۆزىنىڭ بالىلىق چاغلىرىدا ئۇچرىغان خورلۇقلىرىنى سەۋەب
 قىلىپ كۆرسەتكەن! ھەتتا بىر قىسىم بەگىگىلەر باركى، ئۇلار
 تاماكا شىركەتلىرىنى ئاشۇلار بىزگە تاماكا خۇمارىنى يۇقتۇرۇپ
 قويغان دەپ ئەرز قىلىشتىن يانمايدۇ! يەنە بىر قىسىم چېۋە
 خېنىملارچۇ تېخى، ئۇلارمۇ دوختۇرخانىلارنى ئاشۇلار بىزگە
 ئېلېكترونلۇق مېڭە ئۈزۈلمە قاتلام مەشغۇلاتىنى قىلغۇزۇپ،
 بىزنىڭ چېۋەلىكىمىزگە زەخمەت يەتكۈزدى، بىزنىڭ پۇل تې-
 پىشتىكى مۇھىم ئىقتىدارىمىزنى نابۇت قىلدى دەپ ئەرز قىلىش-
 قا ئارانلا تۇرۇشىدۇ! سان - فرانسىسكو دا يۈز بەرگەن نامايىشقا
 چىققان ئىشچىلار شەھەر باشلىقى بىلەن ساقچىلارنى ئېتىپ
 ئۆلتۈرگەن ئىش ھېلىمۇ ئېسىڭلاردىمۇ؟ ئۇلار بۇ ئىشنى تېخى
 «يوللۇق قوغدىنىش» سەۋەبىدىن يۈز بەرگەن دەپتۈدەك. باش
 قاتىل تېخى خىجىلمۇ بولماستىن «مەن ئەخلەت يېمەكلىكلەرنى
 بەك كۆپ يەۋەتكەنلىكتىن، بىر مەھەل ئېسىمنى بىلمەي، بۇ
 ئىشنى چىقىرىپ قويۇپتىمەن» دېگۈدەكمىش! ۋاي خۇدايىمەي!

بىزنىڭ بۇ جەمئىيىتىمىزدە مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىغا ئىگە كىشىلەر يەنە بارمىكىن تالا؟

— مېنىڭچە، بۇنداق بولۇشتىكى سەۋەب، — دېدى سىمپى. ئون موناخ پائۇلىنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا، — بىز ئامېرىكىلىقلار فرويدنىڭ پسخولوگىيىلىك تەلىماتلىرىنى بەكمۇ كەلسە - كەلمەس ئىشلەتتۇق. شۇنىسى شۈبھىسىزكى، فرويد پسخولوگىيىگە ھەقىقەتەن زور تۆھپە قوشتى، بۇ نۇقتىدا ھەممىمىز ئۇنىڭغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتساق بولىدۇ. لېكىن، ئۇ ئوتتۇرىغا قويغان «بەلگىلىنىش نەزەرىيىسى» ئادەملەرنىڭ ھەر خىل ئەسكى ئىشلىرىغا ياخشى باھانە تېپىپ بېرىپ، بىزنىڭ ئۆز ھەرىكىتىمىزگە قارىتا ئۆز ئۈستىمىزگە ئېلىشىمىزغا تېگىشلىك مەسئۇلىيەتلەردىن ھىلىگەرلىك بىلەن قۇتۇلۇشىمىزغا شارائىت ھازىرلاپ بەردى.

— «بەلگىلىنىش نەزەرىيىسى» دېگەن نېمە؟ سىمپىئون، — سورىدىم مەن.

— ئاددىي قىلىپ ئېيتقاندا، «بەلگىلىنىش نەزەرىيىسى» ھەرقانداق بىر ئىش ياكى نەتىجىنىڭ (بۇ مەيلى فىزىكىلىق ئىش ياكى پسخىكىلىق ئىش بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) كەينىدە چوقۇم مەلۇم بىر سەۋەبىنىڭ مەۋجۇت بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر سىز تورت ياساشتا تاماق رىسالىسىدە كۆرسىتىلگەن ئۇسۇل بويىچە ئىش قىلىشىڭىز، ئۇ چاغدا سىز ئاخىرى چوقۇم بىر تورتنى ياسىيالايسىز ياكى باشقىچە ئېيتساق، جون، سىزنىڭ ئەينەك زاۋۇتىڭىزدىكىگە ئوخشاش قۇم، توپا ۋە باشقا خام ماتېرىياللارنى بىرلىكتە ئېرىتىش ئارقىلىق، ئەڭ ئاخىرى رەسىمىي ئەينەكنى ياساپ چىققىلى بولىدۇ. بىر خىل ئەڭ تار مەنىدىكى بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىنىڭ قارىشىچە، كىشىلەر ئەگەر ئىشلارنىڭ سەۋەبىنى ئىگىلىۋالالىسا (بۇ ئىشنىڭ فىزىكىلىق ئىش ياكى پسخولوگىيىلىك ئىش بولۇشىدىن قەتئىينەزەر).

زەر)، ئۇ چاغدا ئۇ ئىشلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقى نەتىجىسىنى ئالدىن پەرەز قىلغىلى بولىدىكەن!

— بۇنداق دېيىش تازا ئاقمايدىغۇ دەيمەن، — دېدى لې بۇ گەپكە قارشى تۇرۇپ، — ئەگەر سەۋەب بولسا، چوقۇم نەتىجە بولىدۇ. نەتىجە بولغانىكەن ئۇنىڭ چوقۇم سەۋەبى بولىدۇ، دېگەن گەپ توغرا بولسا، ئۇ چاغدا بىز ئالەمنىڭ پەيدا بولۇشىنى چۈشەندۈرۈشكە ئامالسىز قالىمىز! ئەگەر بىز ئالەمنى زور پارتىلاش يېڭىلا يۈز بېرىپ، پۈتۈن دۇنيا يېڭىلا ۋۇجۇدقا كەلگەن ئاشۇ چاغلارغىچە ئارقىغا سۈرسەك، ئۇ چاغدا بىز ئۇنىڭدىنمۇ بۇرۇن قانداق ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى قانداق چۈشەندۈرەلەيمىز؟ گاز ئاتومى، ھىدروگېن ئاتومى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا نۇرغۇن ئاتوملار قەيەردىن كەلگەن؟ بىز بۇنىڭغا ئوخشاش سوئاللارنى سوراپ بىر باشقا ئېلىپ چىقالمايمىز. بۇ يەردە چوقۇم ئۆزلۈكىدىن يارالغان مەلۇم بىر خىل نەرسە مەۋجۇت. ئەگەر بۇنى دىنىي نۇقتىدىن بايان قىلىشقا توغرا كەلسە، ئۇ چاغدا بىز بارلىق كائىنات پەرۋەردىگار تەرىپىدىن يارىتىلغان دەپ ئېيتساق بولىدۇ!

پائۇل بۇ گەپتىن بىزار بولىدۇ — قانداق، «ئۆتۈنۈپ قالاي! پاستېر ئەپەندى، سىز ھەركۈنى دىن تەرغىب قىلىمىسىز. ئىز كۆڭلىڭىز ئۇنىمايدىغان ئوخشىمىدۇ؟» دەپ ۋاپىي كەتتى.

— ئېيتقانلىرىڭىز ناھايىتى توغرا، لې، ئىلىم — پەن بىرىنچى سەۋەبىنىڭ زادى قانداق پەيدا بولغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشكە باشتىن — ئاخىر ئامالسىز، — دېدى سىمېئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — گەرچە بۇ نەزەرىيە ھەمىشە دېگەندەك ئىلىم — پەندىكى ئەڭ يېڭى تەرەققىياتلارنىڭ تەھدىتىگە دۇچ كېلىپ تۇرسىمۇ، لېكىن نۇرغۇن كىشىلەر ھەممە ئىشنىڭ سەۋەبى بار دەپ قارايدىغان بۇ خىل بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىنىڭ

بارلىق فىزىكىلىق ھادىسىلەرگە قارىتا كۈچكە ئىگە ئىكەنلىكىگە ئىشىنىدۇ. لېكىن، فروپىد بۇ نەزەرىيىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ئىنسانىيەت پىسخىكىسىغا تەتبىقلىدى. ئۇنىڭ قارىشىچە، ئىنسانىيەت ئەزەلدىن تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە ئەمەس بولۇپ، ئاتالمىش ئەركىنلىك پەقەت بىر خىل خاتا تۇيغۇدىنلا ئىبارەت ئىكەن. بىزنىڭ ھەرىكەت ۋە تاللاشلىرىمىز ئەمەلىيەتتە ئۆزىمىز ھېس قىلىپ يېتىشكە ئامالسىز بولغان يوشۇرۇن ئاڭ تەرىپىدىن بەلگىلىنىدىكەن. ئەگەر بىز ھەر بىر ئادەمنىڭ تۇغما ئىرسىيەتتى ۋە تۇغۇلغاندىن كېيىنكى ياشاش مۇھىتىنى تولۇق چۈشىنىپ ۋالالىساق، ئۇ چاغدا بىز ئاشۇ ئادەملەرنىڭ ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن بولغان ھەرىكەتنى ۋە تاللىشىنى ئالدىن توغرا پەرەز قىلىپ چىقالايدىكەنمىز. فلويىدىنىڭ بۇ خىل تەلىماتى شۈبھىدە. سىزكى ئەركىنلىك ئېقىمىدىكىلەرگە كۈچلۈك زەربە بەردى. — بىز ئىرسىيەتشۇناسلىقتىكى بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىگە ئاساسەن ئۆزىمىزدىكى مەسئۇلىيەتنى ئاتا - بوۋىلىرىمىزغا ئىتتىرىپ قويىمىز، — دېدى لىزا، — پىسخولوگىيىدىكى بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىگە ئاساسەن ئۆزىمىزدىكى مەسئۇلىيەتنى ئېچىنىشلىق بالىلىق مەزگىلىمىزگە دۆڭگەپ قويالايدىكەنمىز. مۇھىت جەھەتتىكى بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىگە ئاساسەن بولسا، ئۆزىمىزدىكى مەسئۇلىيەتنى خوجايىنىمىزغا ئارتىپ قويالايدىكەنمىز ھەم «مېنىڭ ئاتا - ئانام مېنىڭ بۈگۈنكى تۇرمۇشىمنىڭ مۇشۇنداق كۆڭۈلسىز بولۇپ قېلىشىغا سەۋەبچى بولغان!»، «مېنىڭ خوجايىنىم ماڭا ياخشى خىزمەت مۇھىتى بەرمىگەچكە، مېنىڭ خىزمەت ئىپادەم مۇشۇنداق ناچار بولۇپ قالغان!»، دېگەندەك گەپلەرنى قىلىپ يۈرەلەيدىكەنمىز. ۋاي خۇدايىمەي! مەن ھازىرلا ئۆز ھەرىكەتىم ئۈچۈن نەچچە ئون مىڭلىغان يېڭىچە باھانىلەرنى تېپىپ چىقالغۇدەكمەن، بۇ نېمىدېگەن ياخشى - ھە!

— تۇغما ئىرسىيەت بىلەن ياشاش مۇھىتى توغرىسىدىكى مۇنازىرىلەرنىڭ مەيدانغا كەلگىنىگە خېلى ئۇزاق زامانلار بولدى، — دېدى كىنگ، — مېنىڭچە، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى چۈشەنسە كېرەك. گەرچە ئىرسىيەت ۋە مۇھىت ئىنسانىيەتكە ھەقىقەتەن تەسىر كۆرسىتەلىسىمۇ، لېكىن ئىنسانىيەت يەنىلا ئۆز ئالدىغا ئەركىن تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە. مەن بۇنىڭغا قوشكېزەك-لەرنى مىسال ئېلىپ ئېيتسام، قوشكېزەكلەر ئوخشاش بىر ئۇرۇقتىن تۈرلەنگەن، ئوخشاش گېن، ئوخشاش ئىرسىيەتكە ئىگە ئادەملەر بولۇپ، ئۇلار گەرچە ئوخشاش بىر ئائىلىدە، يەنى ئوخشاش بىر خىل مۇھىتتا چوڭ بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئاخىرى يەنىلا بىر - بىرىگە ئوخشىمايدىغان ئىككى خىل ئادەم بولۇپ ئۆسۈپ يېتىلىدۇ.

— سىلەر بۇ ئايدىكى «تۇرمۇش» ژۇرنىلىغا بېسىلغان تاياندىلىق قوشكېزەكلەر توغرىسىدىكى خەۋەرنى كۆرگەنمۇ؟ — سورىدى پائۇل.

— ھەي، پائۇل، ئۇ خەۋەردە تىلغا ئېلىنغىنى تۇتاش بەدەنلىك بوۋاقلارغۇ، — لې پائۇلنىڭ بۇ سۆزىگە تۈزىتىش بەر-مەي تۇرالمىدى.

— نېمە بولسا بولمامدۇ، — دېدى پائۇل سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — لېكىن قانداقلا بولمىسۇن، بۇ تۇتاش بەدەنلىك بوۋاقلارنىڭ تېنى بىر بېشى ئىككى ئىكەن. لېكىن، ھەيران قالارلىق يېرى شۇكى، بۇ تۇتاش بەدەنلىك ئاچا - سىڭىللارنىڭ خاراكتېرى، ياخشى كۆرىدىغىنى ۋە ھەرىكىتى بىر - بىرىگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىكەن! ھەتتا ئۇلارنىڭ ئاتا - ئانىلىرىمۇ ئۇلارنى ئورتاق بەدەنگە ئىگە بولغان، لېكىن پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان ئىككى ئادەم دەپ قارايدىكەن!

— يەنە بىر ياخشى مىسال، — دېدى كىنگ، — ئوخشاش گېن، ئوخشاش مۇھىت، پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان ئىككى ئادەم.

نى ۋۇجۇدقا كەلتۈرگەن.

سىمبئون موناخ ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا ئېيتتى:

— سىلەر ئالغان مىساللار ھەقىقەتەن قالتىس بولدى! مەن سىلەر بىلەن ئۆزۈم تولىمۇ ياخشى كۆرىدىغان بىر نەزمىگە ئورتاقلاشماقچىمەن. بۇ نەزمىنىڭ ئاپتورى نامەلۇم. لېكىن، بۇ نەزمىنىڭ ماۋزۇسى «بەلگىلىنىش نەزەرىيىسى يەنە كەلدى». نەزمىنىڭ مەزمۇنى تۆۋەندىكىچە:

باردىم ئىزدەپ پىسخىك دوختۇرنى، داۋالانماق بولۇپ،
كۈتتۈم ئۇنىڭ جاۋابىنى ئۆز ئاشىقىمنى ئۇرغانلىقىمنىڭ،
ئاڭلاپ ئۇنىڭ سۆزىنى بولۇپ كەتتىم مەست،
ئولتۇرۇپ لۆم - لۆم ئورۇندۇقتا قىيسايغىنىمچە.
قازدى ئۇ نۇرغۇن جاۋاب يوشۇرۇن ئېڭىمدىن،
تىزىپ چىقتى ئۇلارنى ئۇ ئۆزى بىلگەنچە:
بولۇپ قايتىمەن ھاراقكەش ئۇنىڭ دېيىشىچە،
بىر ياش چاغدا ئاپام ماڭا بەرمىگەچ قونچاق!
يۇقۇپتىمىش ماڭا بۇنداق ئوغرىلىقچە ماراش كېسىلى،
ئىككى ياش چاغدا كۆرۈپ قالغاچ دادامنىڭ ئاشنىدارچىلىق قىنى.

ئۈچ ياش چېغىمدا ئىنىم تۇغۇلۇپ،
بوپقايتىمىش مېنى ھېچكىم ياقىتۇرماس،
شۇ سەۋەبتىن قىز دوستۇمنى ئۇرۇپ تۇرغۇدەكمەن
پات - پات.

ئاڭلاپ بولۇپ بۇ گەپلەرنى مەن، ئېغىز قۇلاققا يەتتى.
چۈنكى، بىلىم خاتالىق مېنىڭ ئەمەس، باشقىلارنىڭ ئىد-
كەن!

ھەممىسى جىنسىي ھەۋەس تېرىغان چاتاقكەن،
بوپتىكەن بۇنىڭغا يوشۇرۇن ئېڭىمۇ ھەمدەم،

كۆپ رەھمەت ئەي ساڭا، فلويىد غوجام!»

بۇ شېئىرنى ئاڭلاپ كۆپچىلىك قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى. پەقەت كىلىسلا ئىپادە بىلدۈرمىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنىڭدىن «كىلىس، قارىغاندا سىز بۇنىڭغا ئانچە قوشۇلمايدىغاندەك قىلد- سىز؟ بۇنىڭغا قارىتا سىزنىڭ قانداق ئوخشىمايدىغان كۆز قارى- شىڭىز بار؟» دەپ سورىدىم.

— مېنىڭچە، ئادەملەر ئىركىن تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە ئە- مەس، — دېدى ئۇ سۆزۈمگە جاۋابەن. مەسىلەن، نۇرغۇن تەنقىد- قات دوكلاتلىرىدا كۆرسىتىلىشىچە، ھاراقكەشنىڭ بالىلىرىنىڭ كۆپ قىسمى ھاراقكەش بولىدىكەن. ھاراقكەش بىر خىل كېسەل- دىن ئىبارەتتۇ؟ شۇڭا، ھاراقكەشلىك تاللاش بىلەن مۇناسىۋەت- سىز!

— بۇ مەسىلىنى ياخشى ئوتتۇرىغا قويدىڭىز، كىلىس، — دېدى سىمپىئون موناخ، — مەسىلەن، مېنىڭ جەمەتىمنى ھاراق- كەشلىك تارىخىغا ئىگە دەيلى، ئۇنداقتا مەن ئۆز تېنىمنىڭ ئىسپىرتقا ناھايىتى مايىل ئىكەنلىكى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزۈمنىڭ ئالاھىدە ئېھتىيات قىلىشىم كېرەكلىكىنى ناھايىتى ئېنىق بىلد- ىمەن. لېكىن، دېمەككە مۇشۇنداق بولغان بىلەن، مەن 20، 30 ياشلارغا بارغاندا، تېنىمنىڭ ھاراققا قارشى تۇرۇش كۈچى تامامەن ئاجىزلاپ، ھاراق بولمىسا ھايات كەچۈرەلمەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدىمەن. لېكىن، مەن ئۆزۈمدىكى بۇ خىل ھاراقكەش- لىك مەسىلىسىنى پۈتۈنلەي دېگۈدەك دادامغا ياكى بوۋامغا يۈك- لەپ قويسام، سىلەرچە ئەقىلگە ئۇيغۇن كېلەرمۇ؟ ئەمەلىيەتتە تۇنجى قەدەھ ھاراقنى «مەن ئۆزۈم، ئىچكەن تۇرسام!

مەن بىردىنلا دېمىسەم كۆڭلۈم ئارام تاپمايدىغان گېپىم باردەك ھېس قىلىدىم: — مەن يېقىندا «كارخانا ئەخلاقى» دې- گەن تېمىدىكى بىر دەرسكە قاتناشتىم. بۇ دەرسىتە، دەرسكە

مەسئۇل ئوقۇتقۇچى «مەسئۇلىيەت» (responsibility) دېگەن سۆزنى «ئىنكاس قايتۇرۇش» (response) ۋە «ئىقتىدار» (ability) دېگەن ئىككى سۆزگە بۆلدى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، بىز ھەر ۋاقىت تۈرلۈك ئاۋارىچىلىكلەرگە ئۇچراپ تۇرىدىكەنمىز. مەسىلەن، قەرز قايتۇرۇش، زېرىكىشلىك خ-وجايىن ۋە ئىشچى - خىزمەتچىلەر بىلەن ئارىلىشىش، نىكاھ مەسىلىلىرىگە يولۇقۇش، پەرزەنتلەر ئىش تېرىپ قويۇش، قوشنىلار بىلەن ياخشى چىقىشالماستىق قاتارلىقلارغا ئوخشاش. بىز بۇ خىل ئاۋارىچىلىكلەردىن ھامان قېچىپ قۇتۇلالمايدىكەنمىز. لېكىن، ئۆزىمىز بىر ئىنسان بولۇش سۈپىتىمىز بىلەن يولۇققان ئاشۇ ئاۋارىچىلىكلەرگە قايسى خىل ئۇسۇلدا ئىنكاس قايتۇرۇشتا (تاللاش، ھوقۇقىغا ئىگە ئىكەنمىز!

— ئەمەلىيەتتە، — دېدى سىمپىئون موناخ ئادەتتىكىدىن تېزىرەك سۆزلەپ، — ئىنكاس قايتۇرۇش ئۇسۇلىنى تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇش ئىنسانىيەتنىڭ ئۇلۇغ تەبىئىي ئىقتىدارلىرىدىن بىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ھايۋانلار ئىشلارغا پەقەت ئۆزلىرىنىڭ تەبىئىي ئىقتىدارىغا تايىنىپلا ئىنكاس قايتۇرىدۇ. مىسلى جىگان شتاتىدىكى ئېيىقنىڭ ئۇۋىسى بىلەن مونتانا شتاتىدىكى ئېيىقنىڭ ئۇۋىسى ئارىسىدا ھېچقانداق پەرق بولمايدۇ؛ ئوخشاش شتاتىدىكى تاغ قاغىسىنىڭ چاڭگىسى بىلەن ئۇتا شتاتىدىكى تاغ قاغىسىنىڭ چاڭگىسى ئارىسىدىمۇ ئوخشاشلا ھېچقانداق پەرق بولمايدۇ. بۇندىن باشقا يەنە، بىز گەرچە دېڭىز دېلىفىنىغا پولات چەمبىرەكتىن قانداق سەكرەشنى ئۆگىتەلسەكمۇ، لېكىن ئۇ بۇنىڭدىن ئۆگىنىش تەسىراتى توپىلىيالمايدۇ. ئۇ پەقەت پولات چەمبىرەكتىن سەكرىگەندىلا ئاندىن بېلىق يېيەلەيدىغانلىقىنىلا بىلىدۇ.

پائۇل بېشىنى لىڭشىتىپ ئۆزىنىڭ بۇ سۆزگە قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى:

— شۇنداق، ئوخشاشلا ئامېرىكا - ۋېتنام ئۇرۇشىدا ياردەملىنىپ، چاقىلىق ئورۇندۇقتىلا ھەرىكەت قىلالايدىغان ھالەتكە چۈشۈپ قالغان پېشقەدەم ئەسكەرلەرنىڭ بىر قىسمى ئۆزلىرىگە زەھەرلىك چېكىملىك چېكىش خۇمارىنى يۇقتۇرۇۋېلىپ، خرو-ئىنغا تايىنىپلا كۈن كەچۈرۈش گىردابىغا بېرىپ قالغان بولسا، ئۇلارنىڭ يەنە بىر قىسمى تىرىشىپ يۇقىرى ئۆرلەپ، قىسمىدىن قايتقان پېشقەدەم ئەسكەرلەر ئۇيۇشمىسىنىڭ ئۇيۇشما باشلىقلىق دەرىجىسىگە يەتكەن. ئۇلارنىڭ ھەممىسى گەرچە ئوخشاش مەسىلىگە يولۇققان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ بۇ مەسىلىگە ئىنكاس قايتۇرۇش ئۇسۇلى ئوخشاش بولمىغان!

سىمېئون موناخ ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا سۆزلەشكە باشلىدى: — سىلەر ۋىكتور فرانك (ئادىمىيلىك ۋە مەۋجۇدىيەت پسخولوگىيىسى تەتقىقاتچىسى) دېگەن ئادەمنى ئاڭلاپ باققانمۇ؟ ئۇ ئىلگىرى ناھايىتى مەشھۇر بولغان «ئەھمىيەت قوغلىشىدىغان ئىنسانىيەت» دېگەن كىتابنى يېزىپ چىققان. بۇ كىتاب ھەقىقەتەن ناھايىتى ياخشى بولۇپ، مەن سىلەرنىڭ ئۇنى ئوقۇپ بېقىدىغانلىرىنى تەۋسىيە قىلىمەن. فرانك بىر يەھۇدىي پسخولوگ بولۇپ، ئۇ نامى مەشھۇر ۋېيېنا ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، شۇ مەكتەپنىڭ ئۆزىدە پروفېسسور بولغان. سۆزلەشكە ئەرزىيدىغىنى شۇكى، فلويدمۇ ۋېيېنا ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن بولۇپ، فرانك فرويد ۋە ئۇنىڭ بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىدە گە ئىزچىل چوقۇنۇپ كەلگەن. لېكىن، 2 - دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە، فرانك يىغىۋېلىش لاگېرىغا بىر قانچە يىل قاماپ قويۇلغان، ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ناتسىستلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلۈپ، مال - مۈلكى بۇلاپ كېتىلگەن. ئۇنىڭ ئۆزى بولسا، قورقۇنچلۇق تېببىي تەجرىبىلەرنىڭ تەجرىبە ئوبېيېكتى قىلىنغان. فرانك ئۇچرىغان ئازابلار تىل بىلەن تەسۋىرلىگۈ-سىز بولۇپ، ئەگەر ئاشقازىنى ئانچە ياخشى ئەمەس ئادەملەر

بۇلارنى ئاڭلاپ قالسا، چىداپ تۇرالماي قوشۇۋېتىشى مۇمكىن ئىكەن. گەرچە ئۇنىڭ جىسمانىي ۋە روھىي ئازابلىرى چىدىغۇ. سىز دەرىجىدە بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بۇ جەرياندا ئىنسانىيەت ۋە ئادىمىيلىككە نىسبەتەن تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنچىگە ئىگە بولغان ھەم ئۇنىڭدا بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىنىڭ قىممىتىگە نىسبەتەن گۇمانلىنىش پەيدا بولغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆز كىتابىدا مۇنداق دەپ يازغان: فرويد ئىلگىرى، ئەگەر خاراكتېرى بىر - بىرىگە ئوخشاش بولمىغان بىر توپ ئادەملەر ئوخشاش ئاچارچىلىققا مەھكۇم قىلىنىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا ئاچلىق دەرىجىسىنىڭ ئېشىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ، ئاچلىق تۇيغۇسىنىڭ تۈرتكىسى ئاستىدا، بۇ كىشىلەرنىڭ ئارىسىدىكى خاراكتېر پەرقى تەدرىجىي يوقىلىشقا باشلايدۇ ھەم ئاخىرى بۇ «بىردەك ئىنكاس قايتۇرۇش ۋە بىردەك ھەرىكەت قىلىش» قا ئايلىنىدۇ. دېگەن. پەرۋەردىگارغا شۈكرى، فرويد يىغىۋېلىش لاگېرلىرىدا ئەزەلدىن تۇرۇپ باقمىغاچقا مۇشۇنداق يەكۈنگە كەلگەن. فرويد ۋىكتورىيىچە ئۇسلۇبتىكى ئېسىل ئۆيلەردە تۇرۇپ كېسەل داۋالانغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىمارلىرىمۇ مەينەت يىغىۋېلىش لاگېرلىرىدا تۇرىدىغان كىشىلەر بولماستىن، بەلكى ئېسىل تۆشەكلەردە راھەتلىنىپ ياتىدىغان كىشىلەر ئىدى! شۇنى بىلىش كېرەككى، يىغىۋېلىش لاگېرىدا كىشىلەرنىڭ خاراكتېر پەرقى فرويد ئېيتقانەك ئۇنداق تەدرىجىي يوقىلىپ بارماستىن، بەلكى تېخىمۇ كۈچىيىدۇ.

ئىنقىلابىي ئادەم بەلكىم توڭگۇز مەجەزلىك ئادەم بولۇشىمۇ ياكى ئېسىل سۈپەت ئادەم بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئادەم مۇتلەق ھالدا ئۆز ھەرىكىتىنى ئۆزى بەلگىلىيەلەيدىغان بولۇپ، ئادەم ھەقىقەتەن ئۆزىنى ئۆزى يېتىشتۈرىدۇ. خۇددى بىز بۇ جازا لاگېرىدا، يەنى بۇ تىرىك ئادەملەر تەجرىبىخانىسىدا ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆرگەندەك، بىر قىسىم تۈرمىداشلار ئېچىنىشلىق توڭ.

گۈزغا ئوخشاپ قالغان بولسا، يەنە بىر قىسىم تۈرمىداشلار ئۆزىنىڭ ئېسىل، ئۇلۇغ ئادەم ئىكەنلىكىنى نامايان قىلغاندەك، ئەمەلىيەتتە ھەرقانداق ئادەم بۇ ئىككى خىل يوشۇرۇن ئىقتىدار-نىڭ ھەر ئىككىلىسىنى ئۆزىدە ھازىرلىغان بولۇپ، بۇلارنىڭ قايسى بىرىنىڭ نامايان بولۇشى مۇھىت شارائىتى تەرىپىدىن ئەمەس، بەلكى شۇ ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭ تاللىشى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ.

بىز بۇ بىر ئەۋلاد كىشىلەر ئىنسانىيەتنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى تونۇپ يەتكەنلىكىمىز ئۈچۈن تولىمۇ ئەمەلىي بولغان بىر ئەۋلاد بولۇپ ھېسابلىنىمىز. يىغىپ ئېيتقاندا، ئىنسانلار يىغى-ۋېلىش لاگېرىدىكى زەھەرلىك گاز تەجرىبىخانىلىرىغا ئوخشاش تەجرىبىخانىلارنى قۇرالايدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە يەنە ئاشۇ تەجرىبىخانىلارغا ئاغزىدا پەرۋەردىگارغا مەدھىيە ئوقۇغان ھالدا مەردانىلىك بىلەن كىرىپ كېتەلەيدۇ.

— كونا كۆز قاراشلارنى ئۆزگەرتىشنىڭ يەنە بىر مىسال-غۇ بۇ! — دېدى لىزا سالماق سۆزلەپ، — مەن پۈتۈن بەدىنىدە بەلگىلىنىش نەزەرىيىسىنىڭ قېنى ئېقىۋاتقان بىر پىسخولوگنىڭ «ئادەم مۇتلەق ھالدا ئۆز ھەرىكىتىنى ئۆزى بەلگىلىيەلەيدىغان بولۇپ، ئادەم ئەمەلىيەتتە ئۆزىنى ئۆزى يېتىلدۈرىدۇ»، «ئادەم-نىڭ قايسى خىل يوشۇرۇن ئىقتىدارىنىڭ نامايان بولۇشى مۇھىت ۋە شارائىتى تەرىپىدىن بەلگىلەنمەستىن، بەلكى شۇ ئادەم-نىڭ ئۆزىنىڭ تاللىشى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ، دېگەن گەپلەر-نى قىلىدىغانلىقىنى ھەقىقەتەن ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. بۇ راست-تىنلا بىر مۆجىزە ئىكەن!

چۈشتىن كېيىنكى دەرس ۋاقتىدا، سىمپون موناخ مەسئۇ-لىيەت ۋە تاللاشنىڭ مۇھىملىقىنى يەنە بىر قېتىم تەكىتلىدى. — مەن سىلەرگە ئۆزۈم توغرىلىق بۇندىن تەخمىنەن 60 يىللار ئىلگىرى يۈز بەرگەن بىر ئىشنى سۆزلەپ بېرىمەن. ئۇ

چاغدا مەن 6 - يىللىقتا ئوقۇۋاتقان بولۇپ، بىر قېتىم سىنىپىمىزدىكى بالىلار بېرىلگەن تاپشۇرۇقنىڭ بەك كۆپ بولۇپ كەت-كەنلىكىدىن قاقشاشقا باشلىدى. بۇ چاغدا بىزنىڭ يېتەكچى ئوقۇتقۇچىمىز كېم ئەپەندى بىزگە: مەن سىلەرنى تاپشۇرۇق ئىشلەڭلار، دەپ مەجبۇرلىيالمىمەن، بىراق ئاڭلاپ تۇرۇڭلار، ئىنسان ئۈچۈن بۇ دۇنيادا قىلمىسا بولمايدىغان ئىشتىن پەقەت ئىككىسىلا بار. بىرى ئۆلۈش؛ يەنە بىرى...

— باج تاپشۇرۇش! — دەپ پائۇل دەرھال ئۇنىڭ سۆزىنىڭ ئاخىرىنى چۈشۈردى.

— توغرا، پائۇل. دەل ئۆلۈش ۋە باج تاپشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى ئىش! بۇ ئىككى ئىش ئەمدىلا باشلانغۇچنىڭ 6 - يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان مەن ئۈچۈن تولمۇ يىراقتىكى ئىش ئىدى. مەن تېخى كىچىك بولغاچ، ئۆلۈم ماڭا خېلى ئۇزاق يىللاردىن كېيىن ئاندىن يېقىنلىشىشى مۇمكىن ئىدى. باج تاپشۇرۇش ئىشى بولسا، مېنىڭ تېخى يېرىم موچەنمۇ پۈلۈم بولمىغاچ، باج تاپشۇرۇشنىڭ قىلچە زۆرۈرىيىتى يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆزۈمنى ئىشلاردىن پۈتۈنلەي ئازاد بولۇپ كەتكەندەك، ھېچ ئىش قىلمىساممۇ بولۇپرىدىغاندەك ھېس قىلدىم! شۇنداق قىلىپ، مەكتەپتىن قويۇپ بەرگەندىن كېيىن ئۆيگە قايتىپ كەلدىم. ئۇ كۈنى سەيشەنبە بولۇپ، دەل ئەخلەت يىغىشتۇرىدىغان كۈن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن دادام ئاخشىمى ماڭا «ئوغلۇم، ئەخ-لەتنى تۆكۈۋېتىپ كەلگەنە، دېدى. مەن دەرھال ئۇنىڭغا «دادا، سىز بىلەمسىزكىن، بۈگۈن كېم مۇئەللىمنىڭ دېيىشىچە، بۇ دۇنيادا قىلمىسا پەقەت بولمايدىغان ئىشتىن ئىككىسىلا بار ئىكەن. ئۇلار ئۆلۈش ۋە باج تاپشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىكەن!»، دېدىم. مەن شۇ چاغدا دادامنىڭ ماڭا قىلغان گېپىنى مەڭگۈ ئۇنتالمىمەن. شۇ چاغدا ئۇ ماڭا تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ، بىر ئېغىز بىر ئېغىزدىن ئاستاغىنا «ئوغلۇم، مەن سېنىڭ مەكتەپتە

بۇنچىۋالا كۆپ كېرەكلىك بىلىملەرنى ئۆگىنىۋالغىنىڭدىن ئىزدەيتىن خۇشالمەن. ناھايىتى ياخشى، سەن ئەڭ ياخشىسى مەن بىلەن ئويناشما. ئەگەر سەن بۇ ئەخلەتنى تۆكۈۋېتىپ كىرمەيدىغان بولساڭ، ئۇ چاغدا مەن سېنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، دېدى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ پۈتۈن سىنىپتىكىلەر كۈلۈشۈپ كېتىشتى. سىمپۇن موناخ گېپىنى داۋاملاشتۇردى.

— ئەسلىي گېپىمىزگە كەلسەك، كېم مۇئەللىمنىڭ ئېيتقانلىرىنى پۈتۈنلەي توغرا دېگىلى بولمايدۇ، ئەمەلىيەتتە بۇ دۇنيادا باج تاپشۇرمايمۇ ياشىيالايدىغان كىشىلەر بار ئىدى. مەسىلەن، ئامېرىكا، ۋېتنام ئۇرۇش مەزگىلىدە، بىر قىسىم كىشىلەر ئۇرۇش مەيدانىغا بېرىشنى خالىماي، غەربىي شىمالدىكى ئورمانلىقلار ئىچىگە قېچىپ بېرىپ تۇرمۇش كەچۈرگەنىدى. ئۇلارنىڭ ئۇ يەردىكى تۇرمۇشى پۈتۈنلەي ئۆزىنى ئۆزى قامدايدىغان شەكىلدىكى تۇرمۇش بولۇپ، ئۇلار ئۇ يەردە پۇل ئىشلەتمەيگەنلىكتىن، تەبىئىي ھالدا باج تاپشۇرۇشنىڭمۇ ھاجىتى قالمايىدا. لېكىن، كۆپچىلىك، بۇ دۇنيادا ھەقىقەتەن ئادەم قىلمىسا بولمايدىغان ئىككى ئىش بار، ئۇلار بولسىمۇ ئۆلۈم ۋە تاللاشتىن ئىبارەت، بۇلاردىن ھېچكىم قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.

— كىم شۇنداق دەيدۇ! ھاياتتىن بىراقلا ۋاز كېچىپ، ھېچقانداق تاللاشنى ئۆزىگە مۇناسىپ كۆرمىسە ۋە ھېچقانداق قارار چىقارمىسا يەنىلا بولۇپرىدىغۇ؟ — دېدى پائۇل ئېتىراز بىلدۈرۈپ.

— دانىيە پەيلاسوپى كىيېركېگارد (ھېچقانداق قارار چىقارماسلىقنىڭ ئۆزى بىر قارار، ھېچقانداق تاللاش ئېلىپ بارماسلىقنىڭ ئۆزى بىر تاللاش، دېگەنىدى، — دېدى لىزا ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن.

— سىمپۇن بىز كەچكىچە تاللاش ۋە مەسئۇلىيەت توغرىدا

سىدىلا سۆزلەشتۇق. سىز زادى بۇ ئارقىلىق نېمە دېمەكچى؟
— سورىدى پائۇل.

— ئۇنتۇپ قالماڭ، پائۇل بىز «نوپۇز ۋە رەھبەرلىك قىلىش ئىرادىدىن باشلىنىدۇ. دېگەندۇق. ئاتالمىش ئىرادە بولسا، مۇددىئا بىلەن ھەرىكەتنى ئۆزئارا باغلاشتىكى بىر خىل تاللاشتۇر. ئەمەلىيەتتە مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، مەيلى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئەڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، بىز ھەممىمىز ئۆزىمىزنىڭ ھەرىكىتى ئۈچۈن تاللاش ئېلىپ بېرىشقا ۋە تاللاشتىن كېلىپ چىققان مەسئۇلىيەتلەرنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر بولىمىز. بىز سەۋرچان بولۇشىمىز كېرەكمۇ ياكى تاقەتسىز بولۇشىمىز كېرەكمۇ؟ بىز كىشىلەرگە مېھرىبانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەكمۇ ياكى قاتتىق قوللۇق بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەكمۇ؟ بىز باشقىلارنىڭ گېپىنى كۆ-
ڭۈل قويۇپ ئاڭلىشىمىز كېرەكمۇ ياكى باشقىلارنىڭ گېپىگە قوشۇق سېلىشقا پۇرسەت ئىزدەشىمىز كېرەكمۇ؟ بىز باشقىلارنى ھۆرمەت قىلىشىمىز كېرەكمۇ ياكى ئالدامچى بولۇشىمىز كېرەكمۇ؟ بىز پۈتۈن نىيىتىمىز بىلەن ئىش قىلىشىمىز كېرەكمۇ ياكى ئەپلەپ - سەپلەپ ئىش كۆرۈشىمىز كېرەكمۇ؟

— سىمپۇن، — دېدى پائۇل، بۇ چاغدا ئۇ ئىلگىرىكىدىن سىپايىدەك تەلەپپۇزدا سۆزلەۋاتاتتى، — مەن ھېلىھەم سىزگە ئىلگىرى ئېيتقان گەپلىرىمنى ئويلاۋاتىمەن. شۇ چاغدا بىز سۆ-
يۈشنىڭ تۈرلۈك ئىپادىلىرىنى مۇنازىرە قىلغان چاغدا، مەن سىزگە «ئۇنداق قىلىش ئادەمنىڭ ئەسلىي ماھىيىتىگە تۈپتىن خىلاپ، دېگەندىم. لېكىن، سىز ماڭا مېنىڭ پەقەت ئۇلۇغ كىشىلەرنىڭ ئۇسۇلى بويىچىلا ئىش قىلسام، «باشقىلارنى سۆ-
يۈش، نى چوقۇم ئورۇندىيالايدىغانلىقىمنى ئېيتقاندىڭىز. بى-
راق، مەن ئۆزۈمنىڭ ئەسلىي ماھىيىتىمدىن ئېلىپ ئېيتسام، مېنىڭچە، مەن بۇ ئىشنى ھەرگىز ئورۇنلىيالمايمەن. مەن قول

ئاستىمىدىكى ئەسكەرلەرگە مۇشۇنداق ئۇسۇل بويىچە قوماندانلىق قىلىشنى ئويلىساملا قۇيغا چېچىم تىك تۇرىدۇ. بۇنداق قىلىش ئادىمىيلىككە تۈپتىن خىلاپقۇ.

— ئادىمىيلىك؟ ئادىمىيلىك دېگەن نېمە؟ مەلۇم بىر مۇتەخەسسسىنىڭ گېپى بويىچە ئېيتقاندا، «ئادىمىيلىك دېمەك ئىش-ئىتان كىيىپ تۇرۇپ چوڭ تەرەت قىلىش دېمەك، قۇ!» — دېدى لىزا.

— پاھ، قالتىس گەپ بولدىغۇ بۇ! سىز بۇ گەپنى نەدىن ئۆگىنىۋالدىڭىز، ھوي؟! — دېدى پائۇل قىزىقچىلىق قىلىپ. — بۇنى پىسخولوگ ھەم ناتىق سكوت پېك ئېيتقان. مەن بۇنى ئۇنىڭ «قەلب خەرىتىسى» دېگەن كىتابتىن ئوقۇغان، — دېدى لىزا كۈلۈپ تۇرۇپ، — بۇ گەپ ئاڭلىماققا بىر ئاز سەت-تەك تۇيۇلىدۇ. بىراق، مېنىڭچە ئۇنىڭ بۇنداق دېيىشىنىڭ ناھايىتى ئاساسى بار. كىچىك بالىلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ھاجەتخانىغا چىقىشنى مەشىق قىلىش بۇ دۇنيادىكى ئادىمىيلىككە ئەڭ ئۇيغۇن بولمىغان ئىش بولۇپ، ئۇلارچە بولسا، بۇنداق ئىشنى مەشىق قىلىپ ئاۋارە بولغاندىن، ئىشتاننىڭ ئۆزىگىلا تەرەت قىلىۋەتسە ياخشىراق. لېكىن، بىر مەزگىللىك مەشىق-تىن كېيىن، ئەسلىدە ئادىمىيلىككە ئۇيغۇن بولمىغان ئىش ناھايىتى تەبىئىي بىر ئىشقا ئايلىنىپ، بالىلار تەدرىجىي ھالدا ئۆزىنى تىزگىنلىيەلەيدىغان، بۇرۇنقىدەك ئىشتانغا تەرەت قىلمايدىغان، بەلكى ھاجەتخانىغا بېرىپ تەرەت قىلىدىغان بولىدۇ. «مېنىڭچە، بۇ قائىدىنى ھەرقانداق بىر ئىشقا تەتبىقلاشقا تامامەن مۇمكىن، — دېدى كىنگ، — بىز بۇ قائىدە ئارقىلىق ئۆزىمىزدە ھاجەتخانىغا بېرىش، چىش چوتكىلاش، كىتاب ئوقۇش ۋە خەت يېزىشقا ئوخشاش تۈرلۈك ئادەت ۋە ماھارەتلەرنى مەشىق قىلىپ يېتىلدۈرەلگۈدەكمىز. مەن ئەمدى چۈشەندىم. ئاتالمىش مەشىق قىلدۇرۇش دېمەك ئەسلىي بىزگە ماھىيەتكە

ئۇيغۇن بولمىغان ماھارەتلەرنى ئۆگىتىش دېمەككەن.

— ناھايىتى توغرا دېدىڭىز! — دېدى سىمبئون موناخ ئۇنى ماختاپ، — بىز ھەقىقەتەن ئۆزىمىزدە ئەسلىي ماھىيىتىمىزگە خىلاپ بولغان ماھارەتلەرنى تاكى بۇ ماھارەتلەر ئۆزىمىزنىڭ ئادىتىمىزگە ئايلانغانغا قەدەر مەشىق قىلىپ يېتىلدۈرەلەيمىز! ئادەم ئادەتتە ئادەتلەنگەن ھايۋاندۇر. سىلەر دىققەت قىلىدىڭلارمىدەك، سىلەر ھەممىڭلار بۇ بىر ھەپتىلىك دەرس جارياندا، ئۆزۈڭلارنىڭ بىرىنچى كۈنىدىكى ئورنۇڭلارنى تاھازىرغىچە ئۆز-ئارا بىرەر قېتىم ئالماشتۇرۇپ باقمىدىڭلار.

— توغرا دەيسىز، سىمبئون، — دېدىم مەن بۇ ئىشنىڭ ھەقىقەتەنمۇ كۈلكىلىك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ. سىمبئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى.

— مېنىڭچە، سىلەرمۇ بەلكىم ئاڭلىغان بولۇشىڭلار مۇمكىن. بىر يېڭى ئادەت ياكى يېڭى ماھارەتنى يېتىلدۈرۈش ئۈچۈن چوقۇم تۆت باسقۇچنى بېسىپ ئۆتۈش كېرەك. مەيلى ياخشى ئادەت، ياخشى ماھارەت ۋە ياخشى ئىش - ھەرىكەتنى يېتىلدۈرۈش بولسۇن ياكى يامان ئادەت، يامان ماھارەت ۋە يامان ئىش - ھەرىكەت يېتىلدۈرۈش بولسۇن، ھەممىسىدە ئوخشاشلا بۇ تۆت باسقۇچنى بېسىپ ئۆتمەي بولمايدۇ. بىلەمسىلەر، بۇ تۆت باسقۇچنى يەنە يېڭىچە رەھبەرلىك قىلىش ماھارىتىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا تەتبىقلاشقىمۇ بولىدۇ.

بىرىنچى باسقۇچ: نادانلىق، ئاڭسىزلىق باسقۇچى.

— بۇ باسقۇچتا، بىز ئۆزىمىزنى يېتىلدۈرىدىغان ئىش - ھەرىكەت ياكى ئادەتلەرنى تامامەن تونۇپ يەتمىگەن بولۇپ، بۇ ئەڭ ئىپتىدائىي باسقۇچ بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ باسقۇچتا، بەلكىم ئاپىڭىز سىزگە قانداق تەرەت قىلىشنى تېخى ئۆگەتمىگەن بولۇشى ياكى ئۆزىڭىز بىرىنچى تال تاماكنى تېخى چەكمىگەن ۋە بىرىنچى قەدەمدە ھاراقنى ئىچمىگەن ۋە ياكى قار تېپىلىش،

ۋاسكىتبول ئويناش، پىئانىنو چېلىش، خەت ئۇرۇش، كىتاب ئوقۇش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىشنى تېخى باشلىمىدىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. مۇنداقچە قىلىپ ئېيتقاندا، بۇ باسقۇچتا، سىز ئۆزىڭىزنىڭ قانداق ماھارەت ئۆگىنىشنى تېخى تونۇپ يەتمىگەن ھەم ئۇنىڭغا قارىتا قىلچە قىزىقىش ھېس قىلدىمىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، بۇ ماھارەت ئۆگىنىش تېخى باشلانمىغان باسقۇچتۇر. ئىككىنچى باسقۇچ: ئاڭلىقلىق تۇرغۇزۇلغان ئۆگىنىش باسقۇچى

— بۇ باسقۇچتا، سىز ئۆزىڭىزنىڭ قانداق يېڭى ھەرىكەت ياكى ماھارەت ئۆگىنىشىڭىز كېرەكلىكىنى ئاللىقاچان بىلىپ يەتكەن، لېكىن ئاشۇ ھەرىكەت ياكى ماھارەتنى تېخى ئۆگىنىپ بولمىغان بولىسىمۇ، بۇ باسقۇچتا بەلكىم ئاپىڭىز سىزگە قانداق تەرەت قىلىشنى ئۆگىتىشنى ئاللىقاچان باشلىغان بولۇشى، ياكى سىز تۇنجى تال تاماكنى چېكىپ، تاماكا ئىسىدىن تۇنجۇقۇپ كەتكەن ۋە تۇنجى قەدەھ ھاراقنى ئىچىپ ھاراقنىڭ گالدىن ناھايىتى تەستە ئۆتمىدىغانلىقىنى ھېس قىلغان بولۇشىڭىز ۋە ياكى قار تېپىلىش، ۋاسكىتبول ئويناش، خەت ئۇرۇش، پىئانىنو چېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىشنى باشلىغان بولۇشىڭىز، لېكىن بۇلارنىڭ ھەممىسى سىز ئۈچۈن ئەڭ قورقۇنچلۇق، ئادىمىيلىككە تولمۇ خىلاپ، ھەتتا ئادەم ھاياتىغا تەھدىت سالىدىغان ئىشلار بولۇپ تۇيۇلۇشى مۇمكىن. پائۇل، بايا سىز تېخى دەرسىمىزدە سۆزلەپ ئۆتكەن ئاشۇ قائىدىلەرنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلاشنى ئويلىشىڭىزلا قۇيغا چېچىڭىزنىڭ تىك تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتقاندىڭىز... بۇ دەل سىزنىڭ مۇشۇ باسقۇچتا تۇرۇۋاتقانلىقىڭىزدىن بولغان! لېكىن، سىز پەقەت قەتئىي داۋاملاشتۇرىدىغانلا بولسىڭىز، ناھايىتى تېزلا بۇنىڭدىن كېيىنكى باسقۇچقا قەدەم قويايلىسىز.

— سىمبئون موناخ شۇنداق دېگىنىچە دوسكىغا تۆۋەندىكى سۆزلەرنى يازدى:

ئۈچىنچى باسقۇچ: ئاڭلىقلىق تۇرغۇزۇلغان، ئۆگىنىشنى تاماملاش باسقۇچى.

— بۇ باسقۇچتا سىز يېڭى ھەرىكەت ياكى يېڭى ماھارەتنى ئۆگىنىۋېلىپلا قالماستىن، بەلكى ئۇنىڭغا بارغانچە ماسلىشىپ كېتىسىز. بۇ چاغدا سىز ئىشتىنىڭىزغا چوڭ تەرەت قىلىپ قويمايدىغان، تاماكا چەكسىڭىز ياكى ھاراق ئىچسىڭىز ھوزۇر ھېس قىلىدىغان، قار تېيىلىشتىن قورقمايدىغان، ۋاسكىتبولىنى خۇددى مىك. جۇردانغا ئوخشاش ئوينىيدىغان ۋە خەت ئورغاندا ياكى پىئانىنو چالغاندا قول ھەرىكىتىڭىزنىڭ توغرا - خاتالىقىغا قاراپ ئولتۇرمايدىغان بولىسىز. دېمەك، بۇ باسقۇچتا، سىز ئاشۇ ئىشلارنىڭ «پىرى» بولۇپ كېتىسىز، ئۇنداقتا كۆپچىلىك، ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ، تۆتىنچى باسقۇچ قانداق باسقۇچ بولۇشى مۇمكىن؟

— بىمالال تەتبىقلىيالايدىغان باسقۇچ! — دەپ جاۋاب بېرىشتى كۇرسانت خۇددى ئالدىنلا مەسلىھەتلىشىۋالغاندەكلا. — جاۋابىڭلار توغرا! — دېدى سىمبئون موناخ دوسكىغا يازغاچ سۆزلەپ.

تۆتىنچى باسقۇچ: بىمالال تەتبىقلىيالايدىغان بولۇش باسقۇچى.

— بۇ باسقۇچقا كەلگەندە، سىز ئۆزىڭىز مەشىق قىلغان ئىشلارغا ناھايىتى پىششىق بولۇپ كېتىسىز. بۇ باسقۇچتا، ھەر كۈنى ئەتىگەن ئورنىڭىزدىن تۇرۇپ چىش چۈتكىلاش، ھاجەتكە چىقىش دېگەندەك ئىشلار سىز ئۈچۈن تولمۇ «تەبىئىي» ئىشلارغا ئايلىنىپ قالىدۇ. بۇ باسقۇچتا سىز يەنە ھاراقكەش ياكى بەگگىگە ئايلىنىپ، بۇ ئادەتلەردىن ھەرگىز ۋاز كېچەلمەسلىكىڭىز؛ تاغ چوققىسىدىن قار تېيىلىش ھەرىكىتىنى خۇددى كۈچى.

دا سەيلە قىلىپ كېتىپ بارغاندەكلا ناھايىتى ئوڭاي تاماملىيالىد. شىڭىز مۇمكىن! مىڭ. جوردان دەل مۇشۇنداق ئادەملەرنىڭ ۋەكىلى! نۇرغۇن ۋاسكىتبول ئوبزورچىلىرى ئۇنىڭ توپ مەيدا. نىدىكى ئىپادىسىنى خۇددى نەپەس ئالغاندەك تەبىئىي دەپ ماختايدىغان بولۇپ، بۇ خىل سۈپەتلەش ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن ماس كېلىدۇ، جوردان توپ ئوينىغان چاغدا ھەرگىز كاللىسىنى ئىشلىتىمەيدۇ، شۇنداقلا توپ ئويناش تاكتىكىسى ياكى توپ ئويناش ئۇسۇلى توغرىسىدا ئويلىنىپمۇ ئولتۇرمايدۇ. چۈنكى، ئۇ ۋاسكىتبول بىلەن ئاللىقاچان بىر گەۋدە بولۇپ كەتكەن. بۇنىڭغا ئوخشاشلا، ماھارىتى پىشىپ يېتىلگەن پىئاننوچى ۋە خەت ئۆر-غۇچىلارمۇ ئۆزىنىڭ قول ھەرىكىتىگە قاراپ تۇرماستىنلا، پىئاننو ۋە خەت ئۇرۇش تاختىسىنى بىمالال ئىشلىتەلەيدۇ. دېمەك، بۇ باسقۇچتا، بىزنىڭ ھەرىكەت ياكى ئادەتلىرىمىز ئاللىقاچان ئۆزىمىزنىڭ «ئەسلىي ماھىيىتىمىز» گە ئايلىنىپ كەتكەن بولىدۇ. پائۇل بۇ باسقۇچقا بارغاندا رەھبەرلىك قىلىش ھەرىكىتى رەھبەرلەرنىڭ ئادىتىگە، يەنىمۇ ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا، «تەبىئىي ماھىيەت» كە ئايلىنىپ قالغان بولىدۇ. بۇ چاغدا رەھبەر بولغۇچى ئۆزىنى زورلاپ ياخشى ئادەم ۋە ياخشى رەھبەر قىياپىتىگە كىرىۋېلىشنىڭ ھاجىتى يوق. چۈنكى، ئۇ بۇ ۋاقىتتا تەبىئىي ھالدا ئاللىقاچان بىر ياخشى ئادەم ۋە ياخشى رەھبەرگە ئايلىنىپ بولغان بولىدۇ.

— سىمپۇن، بۇ ئاڭلىماققا خۇددى خاراكتېر يېتىلدۈرۈش-كىلا ئوخشايدىغۇ.

— توغرا، جون، — جاۋاب بەردى سىمپۇن موناخ ناھايىتى ئىشەنچ بىلەن، — ئەمەلىيەتتە رەھبەرلىك قىلىش خاراكتېرى، باشقۇرۇش ئىقتىدارى ۋە داھىيلارچە جەپ قىلىش كۈچى قاتارلىقلار بىلەن مۇناسىۋەتسىز، بەلكى ئۇ سىز «ئۆزىڭىز» بىلەن مۇناسىۋەتلىك. ئىلگىرى مەن رەھبەرلىك قىلىش شەخسنىڭ

ئۇسلۇبى بىلەن مۇناسىۋەتلىك دەپ ئويلايتتىم. بىراق، ھازىر ھېس قىلسام، رەھبەرلىك قىلىش ئەمەلىيەتتە، شەخسنىڭ تەبىئىيىتىگە، يەنى شەخسنىڭ مەجەز - خاراكتېرىگە مۇناسىۋەتلىك ئىكەن.

— بەللى، مۇشۇنداق دېيىش توغرا، — دېدى لې ئۇلۇغ رەھبەرنىڭ خاراكتېرى ۋە ئىستىلى ئوخشىمايدۇ. مەسىلەن، گېنېرال باتون بىلەن گېنېرال ئېيىزىنخاۋىر، لېلا كوككا بىلەن مارى. كاي، روزۋېلت زۇڭتۇڭ بىلەن رېگان زۇڭتۇڭ، بىللى گىراخام بىلەن دوكتور مارتىن. لوت. كىن... قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى گەرچە ناھايىتى قالتىس رەھبەرلەر بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ خىزمەت ئىستىلى پۈتۈنلەي ئوخشىمايدۇ. سىمپىئون، سىز ناھايىتى توغرا ئېيتىشىڭىز، ئۇلار مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتا چوقۇم ئوقۇل ئىستىل ياكى خاراكتېرىگە تايانغان ئەمەس.

— رەھبەرلىك قىلىش ياكى سۆيۈش مەجەز - خاراكتېرى ئاساسىغا تۇرغۇزۇلىدۇ. سەۋرچان بولۇش، مېھرىبانلىق، كەم-تەرلىك، خالىسىلىق، ھۆرمەت قىلىش، كەڭ قورساقلىق، سەمىيىلىك، لەۋزىدە تۇرۇش... قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى مەجەز - خاراكتېرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر بىز مۇۋەپپەقىيەت قازانغان رەھبەر بولۇشنى ئويلايدىكەنمىز، ئۇ چاغدا بىزنىڭ مۇشۇ مەجەز - خاراكتېرلەرنى ئۆزىمىزدە تەرەققىي قىلدۇرۇشىمىزغا ھەم ئۇلارنى ئۆزىمىزنىڭ ھەرىكىتى ياكى ئادىتىمىزگە ئايلاندۇرۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ، — دېدى سىمپىئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ.

— مەن يەنە قانداقتۇر مەشھۇر كىشىلەرنىڭ سۆزلىرىنى تىلغا ئالماقچى ئەمەسمەن. بىراق، مەن پاراڭ تېمىمىزغا تولمۇ ماس كېلىدىغان ھەم بەلگىلىنىش نەزەرىيىچىلىرىنىڭمۇ ياقىتۇرۇشىغا ئېرىشەلەيدىغان بىر جۈملە سۆزنى بايان قىلىپ ئۆتۈشنى

ئويلاپ قالدىم. بۇ بىر جۈملە سۆز مۇنداق: ئىدىيە ھەرىكەتنى
كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، ھەرىكەت ئادەتكە ئايلىنىدۇ. ئادەت
مىجەز - خاراكتېرنى يېتىلدۈرىدۇ، مىجەز - خاراكتېر تەقدىر-
نى بەلگىلەيدۇ، - دېدى لىزا.

- ۋاي خۇدايىم، مەن بۇ گەپلەرنى ناھايىتى ياقتۇرۇپ
قالدىم، لىزا! - دېدى لې ماختاپ.
شۇنداق قىلىپ بۇ دەرسنىڭمۇ ۋاقتى توشتى.

يەتتىنچى كۈنى

تەسىرلىنىش — ئىنكاس قايتۇرۇش
يۈرەكنى لەرزىگە سالغان ئىلھام
بىر ھەسسە تىرىشچانلىق كۆرسەتسىڭىز مىڭ ھەسسە ئۈنۈم
ھاسىل بولىدۇ.

جىم. رون (ئامېرىكىلىق كارخانا باشقۇرۇش مۇتەخەسسسىسى)

تۆتتىن 50 مىنۇت ئۆتتى. مەن ئاللىقاچان سىمپىئون موناخ-نىڭ يېنىدىن ئورۇن ئېلىپ بولغانىدىم. مەن بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمىدىم. بۇ بىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق ئەتىگەنلىك ئۇچ-رىشىشىمىز ئىدى.

سىمپىئون موناخ تۇيۇقسىز بېشىنى مەن تەرەپكە بۇراپ مەندىن سورىدى.

— جون، سىزچە ئۆتكەن بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە قايسى ئىش سىزنى ئەڭ كۆپ پايدىغا ئېرىشتۈردى؟

— ھىم... بۇنىڭغا بىر نېمە دېمەك تەس... بىراق، (سۆ-يۈش، بولسا ئىسىم ئەمەس، بەلكى پېئىل دېگەن گەپ ماڭا كۆپ ئىلھاملارنى بەردى، — دېدىم مەن، — ناھايىتى ياخشى ئۆگە-نىپسىز، جون ناھايىتى ئۇزاق زامانلار ئىلگىرى بىر ئادۋوكات ئۆتكەنىكەن. بىراق، شۇ چاغلاردا كىشىلەر ئادۋوكاتنى «ئۇس-ئاز» دەپ ئاتايدىكەن. بۇ ئادۋوكات ئەيسا پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنى سىناپ باقماقچى بوپتۇ ھەم ئەيسا پەيغەمبەردىن قايسى ئايەتنىڭ ئەڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى سوراپتۇ. سىزمۇ بى-لىسىز، يەھۇدىي دىنىي تەلىماتى بىر قانچە ئەسىرلىك تارقىلىش جەريانىنى بېشىدىن كەچۈرۈش ئارقىلىق بىر تۈرلۈك تەلىماتقا

ئايلىنىپ قالدى. لېكىن، ھېلىقى ئادۋوكات قەستەن ئادەم قىيى-
ناپ، ئەيسا پەيغەمبەردىن شۇنچىۋالا نۇرغۇن دىنىي تەلىماتلار
ئىچىدىن ئەڭ مۇھىم بولغان بىر ئايەتنى تېپىپ چىقىشنى تەلەپ
قىلىدۇ! ئەيسا ئۇنىڭ تەلىپىگە ماقۇل بولۇپ، ئۇنىڭغا ئاددىي
قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «سەن پۈتۈن دىلنىڭ، پۈتۈن ھېسسىياتى-
نىڭ، پۈتۈن كۈچۈڭ ۋە پۈتۈن نىيىتىڭ بىلەن ياراتقان ئىكەڭنى
ۋە قولۇم - قوشنىلىرىڭنى خۇددى ئۆزۈڭنى سۆيگەنگە ئوخشاش
سۆي!»

— بۇنداق بولغاندا، سۆيۈش موناستىرغا بېرىش ياكى دى-
نىي ئەھكاملارغا رىئايە قىلىشقا قارىغاندا تېخىمۇ مۇھىم ئىكەن-
دە؟

— مەن ئەزەلدىن بىزنىڭ ھايات مۇساپىمىزدە بىر قىسىم
ياخشى ئادەملەرنىڭ ئۆزلىرىمىزگە ھەمراھ بولۇشى ناھايىتى
ياخشى ئىش دەپ قارايمەن. لېكىن، بۇ سۆيۈشتەك مۇھىم
ئورۇندا تۇرالمايدۇ. ئەيسانىڭ ھەۋارىيۇنلىرى بۇندىن ئىككى
مىڭ يىل ئىلگىرىلا ئىشىنىش، ئۈمىدۋار بولۇش ۋە سۆيۈشنى
ئىنسان ھاياتىدىكى ئەڭ مۇھىم ئۈچ ئىش دەپ قاراپ كەلگەن.
لېكىن، بۇ ئۈچ ئىشنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ مۇھىم ئىش بولسا
سۆيۈشتۈر. جون، بايا سىز «سۆيۈش» نى تىلغا ئالغان ئىكەن-
سىز، مېنىڭچە سىز راستتىنلا توغرا نىشانغا قاراپ مېڭىپسىز.
— سىزنىڭ پۈتۈن ھاياتىڭىز بىزنىڭ ئۆزىمىزگە ئۈلگە
قىلىشىمىزغا ئەرزىيدۇ. مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، سىز بول-
سىڭىز خاسلىقنىڭ تىپىك ئۈلگىسى. چۈنكى، سىز ھەممە نەر-
سىدىن ۋاز كېچىپ بۇ يەرگە مۇلازىمەت قىلىش ئۈچۈن كەلدى-
ڭىز. دە.

— سىز گەپنى تەتۈر قىلىپ قويدىڭىز، جون، مەن بۇ
يەرگە كېلىشتە ئەسلىدە ئۆز شەخسىيىتىمنى چىقىش قىلغان.
مەن بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن ئۆزۈمنى بېغىشلاش ۋە قۇربان

بېرىش، موناستىرنىڭ مۇدىرى ۋە تۈرلۈك بەلگىلىمىلىرىگە بوي. سۇنۇش قاتارلىقلار ئارقىلىق ئۆزۈمنىڭ ئەسلىي ماھىيىتىدىكى ئۆزۈمنى مەركەز قىلىۋېلىش كەمچىلىكىمنى ئەپچىللىك بىلەن تۈگەتتىم. ئۆزۈمنىڭ ھاكاۋۇرلۇقى ۋە مەنەنچىلىكىدىن قانچە يىراقلاشقانسېرى ئۆز ھاياتىمنىڭ شۇنچە خۇشاللىققا تولغانلىقىدىن ھېس قىلدىم. مەن بۇنىڭدىن ئېرىشكەن خۇشاللىقىمنى ھەقىقەتەن گەپ - سۆز بىلەن تەسۋىرلەپ بېرەلمەيمەن. سىزگە دېسەم، مېنىڭ بۇ يەردە قېلىپ خىزمەت قىلىشقا رازى بولۇ- شۇممۇ، پۈتۈنلەي ئۆزۈمنىڭ شەخسىيەتچىلىكىمنى ئاساس قىلغان. چۈنكى، مەن بۇ يەردە قالسام، تېخىمۇ كۆپ خۇشاللىقتىن بەھرىمەن بولالايمەن!

— سىمېئون، مەن راستتىنلا سىزگە ئوخشاش ئۆز ئالدىغا ئېتىقادقا ئىگە بولالسامكەن دەيمەن. بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە مۇنازىرە قىلىنغان ئىشەنچ، رەھبەرلىك قىلىش، سۆيۈش دېگەندەك ئوخشاش قائىدىلەر گەرچە سىز ئۈچۈن خۇددى ئالىقانى دۈم ئۆرۈگەنگە ئوخشاشلا ئاسان بولغان بىلەن لېكىن، مەن ئۈچۈن بولسا، ئاسمانغا چىقىشتىنمۇ قىيىن.

ئەتىگەنلىك دەرسكە كىرىشكە يەنە يېرىم سائەتتەك ۋاقىت بار ئىدى. مەن ساپا ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئوچاق ئىچىدىكى ئوتقا تىكىلگىنىمچە چوڭقۇر ئويغا چۆمگەنىدىم. نېمە سەۋەبتىنكىن، كۆز يېشىم ئىككى مەڭزىمنى بويلاپ توختىماي ئاقاتتى. مەن ئوتتۇز نەچچە يىلدىن بۇيان، كۆزۈمدىن بۈگۈنكىدەك ياش ئاققۇ- زۇپ باقمىغانىدىم.

پائۇل يېنىمغا كېلىپ بوش ساپادا ئولتۇردى - دە، مېنىڭ- دىن: «بۇرادەر، ياخشى تۇرغانسىز؟» دەپ سورىدى. مەن پەقەت بېشىمنى لىڭشىتىپلا قويدۇم. مېنى ئەجەبلەندۈرگىنى، بۇ ۋاقىتتا مەن بىر ئازمۇ نومۇس ھېس قىلىدىم، كۆز يېشىم- نى يوشۇرۇشۇم خىيالىمغا كەلمىدى. ئەكسىچە، كۆز يې-

شىمىنى ئۇن - تىنىسىز ئاققۇزىۋەردىم.
پائۇل يېنىمدا ئولتۇرغىنىچە ماڭا ھەمراھ بولدى. لېكىن،
بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلمىدى.

— بىزنىڭ دەرسىمىز يەنە ئىككى سائەتتىن كېيىن ئاياغ-
لىشىدۇ. ھەرقايسى ئىنسانلارنىڭ بۇ بىر ھەپتىلىك دەرسكە قانداق
پىكىرىڭلار بار؟ ئەگەر سىلەرنىڭ ئوخشىمايدىغان كۆز قاراش
ياكى گۇمانلىق سوئاللىرى بولسا، ھازىرقى پۇرسەتتىن پايدىلى-
نىپ ئوتتۇرىغا قويساڭلار بولىدۇ، — دېدى سىمپىئون موناخ.
— ئۆزۈمگە نىسبەتەن ئېيتسام، قىلىشقا تېگىشلىك نۇر-
غۇن ئىشلار باردەك قىلىدۇ، — دېدىم مەن تىترەڭگۈ ئاۋازدا،
— مەسىلەن، مەن تىرىشىپ ئۆز تەسىر كۈچۈمنى تۇرغۇزۇ-
شۇم، تىرىشىپ باشقىلارغا كۆڭۈل بۆلۈشۈم، باشقىلارنى سۆيۈ-
شۈم، باشقىلار ئۈچۈن كالا قاتۇرۇشۇم، بۇندىن باشقا يەنە
تىرىشىپ يېڭىچە ھەرىكەت يېتىلدۈرۈش ئارقىلىق ئۆزۈمنىڭ
تولا كۈتۈلەيدىغان كەمچىلىكىمنى تۈگىتىشىم كېرەك ئىكەن.
سىمپىئون، مەن سىزدىن سوراپ باقاي، مۇشۇنداق تىرىشچانلىق-
لارنى كۆرسىتىش ھەقىقەتەن ئەرزىمدۇ؟

— جون، مەنمۇ بۇ سوئالنى ئۆزۈمدىن سورىغىلى خېلى
يىللار بولدى، نوپۇز خاراكتېرلىك رەھبەر بولۇش ئۈچۈن ئەس-
لىدە تاللاش ئېلىپ بېرىشقا ھەم قۇربان بېرىشكە، بۇندىن باشقا
يەنە يۇقىرى دەرىجىدە ئۆزىنى ئۆزى تىزگىنلەشكە توغرا كېل-
دۇ. بىراق، ئەسلىي گېپىمىزگە كەلسەك، بۇلار بىز رەھبەر-
لىك ۋەزىپىسىنى قوبۇل قىلىشنى خالىغاندىن كېيىن، ئۆز ئۈس-
تىمىزگە ئېلىشقا تېگىشلىك مەسئۇلىيەتلەر بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

كىلىس ئۆز ئورنىدا تىنچ ئولتۇرالماي ئالدىراپ - ئېنەپ
سۆز قىلدى.

— مەن ھەمىشە قول ئاستىمدىكى تەنھەرىكەتچىلەرگە ئۇ-

لارنىڭ ئۆزلىرىدە ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكى،
لېكىن ئىنتىزامنىڭ جاپالىق تىرىشىش ۋە پۈتۈن نىيىتى بىلەن
بېرىلىش ئارقىلىق تەدرىجىي يېتىلىدىغانلىقىنى ئېيتىمەن. بىر-
راق، پەقەت تىرىشچانلىق بولسىلا ئۇنىڭ نەتىجىسى چوقۇم ناھا-
يىتى ياخشى بولىدۇ. مەسىلەن، بۇ يەردە ئولتۇرغانلارنىڭ ئار-
سىدا قايسىڭلارنىڭ قەرەللىك تەنھەرىكەت پائالىيىتى بىلەن شۇ-
غۇللىنىش ئادىتىڭلار بار؟

— مەن ھەر ھەپتىدە ئۈچ - تۆت قېتىم غالتەكلىك كانكى
تېپىلىمەن، — دەپ جاۋاب بەردى كىنگ.

كىلىس سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ سورىدى.

— كىنگ، سىز غالتەكلىك تېپىلىشنى قەرەللىك مەشىق
قىلىشنىڭ ئاز - تولا پايدىسىنى كۆردىڭىزمۇ؟

— ئەلۋەتتە كۆردۈم، — جاۋاب بەردى كىنگ ھايان بىر-
لەن، — بۇ ئارقىلىق مەن بارغانچە ھاياتىي كۈچكە تولۇشقا
باشلىدىم. كەيپىياتىم ۋە روھىممۇ بارغانچە ياخشىلىنىشقا باش-
لىدى، ھەتتا مېنىڭ ھەيز كېلىشنىڭ ئالدىدا كۆرۈلىدىغان كې-
سەللىك ئەھۋالىمدىمۇ كۆپ يېنىكلەش بولدى. بۇندىن باشقا يەنە
مەن ئۆزۈمنىڭ سەمىرىپ كېتىشىمدىن قايتا ئەنسىرەپ ئولتۇر-
مايدىغان بولدۇم. لېكىن. سىلەرگە ئېيتسام، بۇلار پەقەت يېڭى
ئۆگىنىش باسقۇچىدىلا كۆرۈلىدىغان پايدىلىق تەرەپلەردۇر!

— شۇنىڭ ئۈچۈن بىز تىرىپىر بولغۇچىلار ھەمىشە توپ
ماھىرلىرىغا ئىنتىزامنىڭ مۇھىملىقىنى تەكىتلەيمىز. مەيلى
نېمە ئۆگىنىشتىن قەتئىينەزەر، پەقەت ئىنتىزاملا يېتىلدۈرىدۇ-
غان بولساق، بۇنىڭ پايدىسى مۇقەررەر كۆپ بولىدۇ. مەسى-
لەن، ھاجەتكە چىقىش، پىئانىنو چېلىش... قاتارلىقلارنى مە-
شىق قىلىشتا ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشكە ئوخشاش. مېنىڭچە،
ھەتتا ئۆزىمىزنىڭ نوپۇزلۇق رەھبەر بولۇشىنى ئۆگىنىشىمىزدە-
مۇ ئىنتىزام يېتىلدۈرۈش ئىنتايىن مۇھىم.

— ئېيتقانلىرىڭىز ناھايىتى توغرا، كىلىس، — دېدى سىمبئون موناخ خۇشال بولۇپ، — ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشنىڭ ھەقىقەتەن پايدىسى كۆپ ياكى مۇنداقچە ئېيتساق، ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشنىڭ قايتۇرىدىغان جاۋابلىرى ھەقىقەتەن كۆپ. يەنە قايسىڭلارنىڭ باشقىچە تەسىراتلىرى بار؟

— مەن سۆزلەپ باقاي، مېنىڭ سۆزۈم ناھايىتى ئاددىي، — دېدى لىزا، — بىز ئۆزىمىزنى باشقىلارغا يېقىنلاشتۇرۇش، باشقىلار ئۈچۈن قۇربان بېرىش ۋە ئۆزىمىزنى بېغىشلاشنى چۈشەنگەندىن كېيىن، بىز ئۆزىمىزنىڭ تەسىر كۈچىمىزنى تامامەن تۇرغۇزۇپ چىقالايمىز، ئۆزىمىزنىڭ تەسىر كۈچىنى تۇرغۇزۇپ چىقالىغان رەھبەر چوقۇم كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئېھتىياجلىق بولغان رەھبەردۇر.

— رەھمەت سىزگە، لىزا، يەنە كىمنىڭ بىز بىلەن تەمسىراتتا ئورتاقلاشقۇسى بار؟

— ھازىردىن باشلاپ، كىشىلىك ھاياتىمدا يەنە بىر مەجبۇرىيەت كۆپەيدى، — دېدى پائۇل غەيرەتكە كېلىپ.

— بۇ گەپنى قانداق چۈشىنىش كېرەك پائۇل؟ — سورىدى سىمبئون موناخ.

— مېنىڭ ئارمىيىگە قاتنىشىشىمىدىكى سەۋەبلەرنىڭ بىرى شۇكى، مەن ئەھمىيەتلىك ھايات كەچۈرسەمكەن دەپ ئويلايمەن. ماڭا نىسبەتەن ئاتالمىش ئەھمىيەتلىك ھايات بولسا، نىشانغا، مەجبۇرىيەتكە ۋە يىراق كەلگۈسى تەرەققىيات پىلانغا ئىگە بولغان كىشىلىك ھاياتنى كۆرسىتىدۇ. بۇ دەل مېنىڭ ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئىسسىق يۇرتىمىدىن ئۆمۈلەپ قويۇشنى خالىشىمنىڭ سەۋەبىدۇر. خۇددى كىلىس ئېيتقانداكى ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشنىڭ پايدىلىق تەرىپى ھەقىقەتەن كۆپ. نەلۋەتتە، ئەسكەر بولغۇچى ئۈچۈن ئىنتىزام يېتىلدۈرۈش تېخىمۇ مۇھىم. مېنىڭچە، رەھبەرلەرنىڭ ئۆزلىرى رەھبەرلىك قىلىۋاتقان كىشىلەر ئۈچۈن

قۇربانلىق بېرىش ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش ئارقىلىق، يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ نوپۇز تۇرغۇزۇشى كېرەكلىكى، رەھبەر بولغۇچىلارغا ھەقىقىي كەلگۈسى تەرەققىيات پىلانى ۋە ئالغا ئىلگىرىلەش نىشانى ئاتا قىلىدۇ. مۇشۇ كەلگۈسى تەرەققىيات پىلانى ۋە ئالغا ئىلگىرىلەش نىشانلىرى رەھبەرلىك قىلغۇچىلارنىڭ ھاياتىنى زور ئەھمىيەتكە ئىگە قىلىدۇ.

— قالتىس ياخشى سۆزلىدىڭىز پائۇل، سۆزىڭىزگە رەھمەت، — دېدى سىمپىئون موناخ كۈلۈپ تۇرۇپ، — ئەگەر سىزىلەر نوپۇز خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىشنىڭ مەجبۇرىيەت چۈشەندۈرۈشىنى تەپسىلىي كۆرۈپ باقىدىغان بولساڭلار، ئۇ چاغدا سىلەر قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنىڭ ناھايىتى كۆپ ئىدى. كەنلىكىنى بايقايسىلەر. مەسىلەن، كۆيۈمچان بولۇش، باشقىدىكىلارنىڭ گېپىنى ئەستايىدىل ئاڭلاش، قەلبىدە ھەمىشە مىننەتدارلىق تۇيغۇسىنى ساقلاش، باشقىلارنى تەربىيەلەش، باشقىلارنى ئېتىراپ قىلىش، ئۆلچەم تۇرغۇزۇش، ۋاقىت - قەرەلگە ئەھمىيەت بېرىش، باشقىلارنىڭ كۆزلىگەن نىشانىغا يېتىشكە ھەيدەكچىلىك قىلىش... قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ھەر كۈنى تىرىشىپ داۋاملاشتۇرۇشقا تېگىشلىك مەجبۇرىيەتلەردۇر.

— باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، — دېدى لې، — نوپۇز خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىشتىكى ئىنتىزاملىق ھايات ئەمەلدىيەتتە كىشىلىك مەجبۇرىيەت خىتابنامىسىگە ئىگە ھاياتقا باراۋەر. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، نۇرغۇن تەشكىلاتلاردا ئۆزلىرىنىڭ مەجبۇرىيەت خىتابنامىسىنى يېزىش ئارقىلىق، ئۆزلىرىنىڭ مەيدانى ۋە كۆز قاراشلىرىنى ئىپادىلەش ناھايىتى مودا بولۇپ كەتتى، شۇنىڭدەك بىزنىڭمۇ ئۆزىمىزنىڭ تەشەببۇس ۋە مەيدانىمىزنى ئېنىق ئويلاپ چىقىشىمىز ھەم ئۇلارنى كىشىلىك مەجبۇرىيەت خىتابنامىسى ھالىتىگە كەلتۈرۈشىمىز ئىنتايىن مۇھىم. كۈنلەر ئەگەر بىزنىڭ ئازراقمۇ مەيدانىمىز بولمىسا،

ئۇ چاغدا بىز ھېچنېمىگە ئىززەت-ھۆرمەت بېرىپ ناھايىتى توغرا ئېيتقان.

— مەن ئىلگىرى سودا ساھەسىدە ئىشلەۋاتقان ۋاقىتىمدا مۇنداق بىر ساۋاقنى يەكۈنلىگەنمەن، — دېدى سىمپىئون موناخ بىردىنلا ئېغىز ئېچىپ، — شىركەتنىڭ بىر مەجبۇرىيەت خىتابنامىسىگە ئىگە بولۇشى ھەقىقەتەن ياخشى ئىش، ھەتتا ئۇ مەجبۇرىيەت خىتابنامىسىنى شىركەتنىڭ كۈرەش نىشانى قىلىشقىمۇ بولىدۇ. لېكىن، بىز شۇنى ئېنىق چۈشىنىشىمىز كېرەككى، مەيلى رەھبەرلىك قىلغۇچىغا قارىتا بۇنداق مەجبۇرىيەت ۋە نىشاننىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلۇشىدىن قەتئىينەزەر، كىشىلەر رەھبەرلىك قىلغۇچىنىڭ رەھبەرلىكىنى پۈتۈنلەي ئەينەن قوبۇل قىلىدۇ.

لېزا ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا دېدى:

— پائۇل، مەن سىزنىڭ مەجبۇرىيەت نىشان ۋە ئەھمىيەت دېگەنگە ئوخشاش گەپلەرنى قىلغىنىڭىزغا راستتىنلا كۆپ رەھمەت ئېيتىمەن. مېنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىم ھەمىشە كىشىلىك ھاياتىنىڭ ئەھمىيىتى ۋە مەقسىتىنى ئىزدەيدۇ. ئۇلار بۇنىڭ ئۈچۈن بەزىدە، ھەتتا جېنىنىمۇ تەكلىۋىدۇ. لېكىن، ئەگەر ئۇلار تاپالماي قالسا، ئۇ چاغدا ئۆزلىرىنى بولۇشىغا تاشلىۋېتىپ، گۇرۇھۋازلىق قىلىش، زەھەرلىك چېكىملىك چېكىش، زوراۋانلىق قىلىشقا ئوخشاش ئەسكى ئىشلارنىڭ پاتىقىغا پېتىپ قېلىشى، شۇ ئارقىلىق ئۆز قەلبىدىكى مەنىسىزلىكتىن قۇتۇلۇشقا ئۇرۇنۇشى مۇمكىن.

— مەن ئىلگىرى جەمئىيەتشۇناسلىققا ئائىت بىر پارچە تەكشۈرۈش دوكلاتىنى كۆرگەن. ئۇ تەكشۈرۈش دوكلاتىدا دېيىلىشىچە، 90 ياشتىن ھالقىغان 100 نەپەر ياشانغان ئادەم ئارىسىدا ئېلىپ بېرىلغان بىر قېتىملىق تەكشۈرۈشتە پەقەت «ئەگەر ھايات قايتا كېلىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا سىز قانداق ئىشلارنى

قىلىسىز؟» دېگەن ئاددىي بىر سوئال سورالغان. بۇنىڭغا بېرىل-
گەن جاۋابلارنىڭ ئىچىدە سانى ئەڭ كۆپ بولغان ئالدىنقى ئۈچ
جاۋاب «كۆپرەك تەۋەككۈلچىلىك قىلغان، كۆپرەك ئويلانغان ۋە
كېيىنكى ئەۋلادلار ئۈچۈن كۆپرەك بەخت ياراتقان بولاتتىم،
دېگەندىن ئىبارەت بولغان.

— مېنىڭچە، نوپۇز خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىشتا،
خەتەرگە تەۋەككۈل قىلىشتىن مۇتلەق خالىي بولغىلى بولمايدۇ،
— دېدى پائۇل قىلچە ئىككىلەنمەستىن، — لېكىن، ئەگەر بۇ
ھوقۇق خاراكتېرلىك خوجايىننىڭ بېشىغا كېلىدىغان بولسا، ئۇ
چاغدا ئىشنىڭ قىزىقى چىقىدۇ!

— مەن دېسەم پائۇل، كىشىلىك ھايات ئەسلىدىلا بىر
مەيدان تەۋەككۈلچىلىكتۇر، — دېدىم مەن، — بولۇپمۇ رەھبەر
بولغۇچىلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا تېخىمۇ شۇنداق. سىز «جاندىن
كەچمىگۈچە جانانغا يەتكىلى بولماس» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ باق-
قانمۇ؟ خىوستون راكېتا ئەترىتىنىڭ ئالدىنقى نۆۋەتلىك باش
ترېنېرى بۇم فىلىپ «ترېنېر پەقەت ئىككى خىللا بولىدۇ، يەنى
بىر خىلى ئاللىقاچان قورۇلۇپ بولغان يۇنۇس بېلىقىغا ئوخشە-
سا، يەنە بىر خىلى قورۇلۇش ئالدىدىكى يۇنۇس بېلىقىغا ئوخ-
شايدۇ دېگەن. شۇنىڭ ئۈچۈن، رەھبەر بولۇشتا چوقۇم پاكىتقا
يۈزلىنىپ، خەۋپ — خەتەرگە تەۋەككۈل قىلماي بولمايدۇ.

— تەكشۈرۈش دوكلاتىدا تىلغا ئېلىنغان «كۆپ ئويل-
نىش» دېگەن گەپ ماڭا ھەقىقەتەن تەسىر قىلدى، — دېدى
كىنگ، — بىز يېڭى دەرس باشلىغان چاغدا، سىمپۇن بىزنىڭ
رەھبەر بولغۇچىلار ئۆز ئۈستىگە ئېلىشقا تېگىشلىك ئېغىر مەس-
ئۇلىيەتنى تونۇپ يېتىشىمىز ۋە ئۆزىمىز رەھبەرلىك قىلىۋاتقان
كىشىلەر ئۈچۈن مەسئۇل بولۇشىمىز كېرەكلىكىنى دېگەندى.
مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، تەكشۈرۈش دوكلاتىنىڭ تەكشۈرۈش
ئوبيېكتى قىلىنغان ئاشۇ قېرىلار ناھايىتى توغرا گەپ قىلغان.

بىز ئۆمرىمىزنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە قايتا پۇشايمان قىلماسلىق ئۈچۈن ھازىرلا ئۆزىمىزنىڭ زىممىسىدىكى مەسئۇلىيەتلەرگە قارىتا ئويلىنىشىمىز كېرەك.

ئۇنىڭغا ئەگىشىپلا لېمۇ سۆز قىلدى، — مەن بولسام بۇ دوكلاتتىكى «كېيىنكى ئەۋلادلار ئۈچۈن بەخت يارىتىش» دېگەن جاۋابنى بەكرەك قوللايمەن. مەن ئادەتتە ئۆزۈمنىڭ كۆپ ۋاقىتىمنى ياشانغانلارغا ھەمراھ بولۇش بىلەن ئۆتكۈزۈمەن، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن ئادەملەر قېرىغاندا، ئۆزىنىڭ باشقىلار ئۈچۈن كۆپ-رەك ئىش قىلىپ بېرەلمىگەنلىكىدىن ئۆكىنىدىغانلىقى، بۇنىڭ ئۇلارنىڭ بۇ دۇنيا بىلەن خاتىرجەم ھالدا ۋىدالىشىشقا تەسەر كۆرسىتىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ناھايىتى ياخشى بىلىمەن. بىر ئادەم ئۈچۈن، ھاياتىنىڭ ئاخىرقى دەقىقىلىرىدە، پەقەت «مەن ئۆمرۈمدە زادى قانداق ئىشلارنى قىلدىم؟» دېگەن ئەڭ مۇھىم سوئالغا جاۋاب بېرىشلا قاليدۇ. بىز رەھبەر بولغۇچىلار باشقىلار ئۈچۈن «ئاز - تولا» ئىش قىلىپ بېرىشتە ئەڭ ياخشى پۇرسەتكە ئىگىمىز. ئەگەر بىز يەنىلا باشقىلارغا ئوخشاش ھوقۇق خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىش ئۇسۇلى بويىچە ئىش قىلىپ، «ئەگەر مېنىڭ دېگىنىم بويىچە ئىش قىلمىساڭ، ئۇ چاغدا مەن سېنى بوش قويۇۋەتمەيمەن» دېگەنگە ئوخشاش گەپلەرنى قىلىپ يۈرسەك، ئۇ چاغدا بىزگە ئەگىشىشنى خالايدىغان ھېچكىم چىقمايدۇ. ئۆزىمىزمۇ باشقىلار ئۈچۈن تۆھپە يارىتىشقا ئامالسىز قالىمىز.

— باشقىلار ئۈچۈن بەخت يارىتىش ھەقىقەتەن ناھايىتى مۇھىم، — دېدى لىزا، — ئىندىئانلاردا مۇنداق بىر گەپ بار: «ئادەم تۇغۇلغاندا ئۆزى يىغلايدۇ، باشقىلار خۇشال بولىدۇ. ئەگەر تۇغۇلغان ئادەم ھاياتىنى ياخشى ئۆتكۈزۈسە، ئۇ چاغدا ئۇ ئادەم بۇ دۇنيا بىلەن ۋىدالاشقان چاغدا، ئۆزى خۇشال ھالدا كۆز يۇمىدۇ، كۆپچىلىك يىغلايدۇ».

— مەن بۇ گەپنى ناھايىتى ياقتۇرۇپ قالدىم، لىزا، —
دېدى كىنگ چوڭقۇر تەسىرات بىلەن، — سىمپئون، مېنىڭ
ھېس قىلىشىمچە، مۇۋەپپەقىيەتلىك بولغان رەھبەرلىك قىلىش
بىزگە روھىي جەھەتتىمۇ كۆپ پايدىلارنى ئېلىپ كېلەلەيدۇ.
ئەگەر بىز راستتىنلا نوپۇز ئارقىلىق رەھبەرلىك قىلىپ، ھەر
جەھەتتە باشقىلار ئۈچۈن كالا قاتۇرساق، ئۇ چاغدا بۇ «ئالتۇن
قانۇنىيەت» بويىچە ئىش قىلىش بولمامدۇ؟ مەن بۇندىن بىر
قانچە يىللار ئىلگىرى سېلىشتۇرما شۇناسلىق دەرسىگە قاتناشقان
بولۇپ، دەرسخانىدا مەن خۇستون. سىمىسنىڭ «ئىنسانىيەتنىڭ
دىنىلىرى» دېگەن كلاسسىك ئەسىرىنى ئوقۇغانىدىم. بۇ كىتاب-
نىڭ خاتىمە قىسمىدا، ئاپتور دۇنيادىكى ئۇلۇغ دىنلارنىڭ ئۆزى-
را مۇناسىۋىتى توغرىسىدا توختىلىپ، بارلىق ئۇلۇغ دىنلارنىڭ
ھەممىسى ئۆزىدە مەلۇم «ئالتۇن قانۇنىيەت» مەۋجۇت بولۇشتەك
ئورتاق ئالاھىدىلىككە ئىگە ئىكەنلىكىنى ئېيتىدۇ.

— بىزنىڭ دەرسىمىزنىڭ پەقەت ئەڭ ئاخىرقى بىر سائەت-
لىك ۋاقىتلا قالدى، — دېدى سىمپئون موناخ ئېغىز ئېچىپ،
— بىز يۇقىرىدا نوپۇز خاراكتېرلىك رەھبەرلىك قىلىش ئىنتى-
زامىنى يېتىلدۈرگەندىن كېيىن قولغا كەلتۈرۈلىدىغان تۈرلۈك
پايدىلىق تەرەپلەرنى تىلغا ئالدۇق. لېكىن، بىز بۇنداق قىلىش-
نىڭ شادلىقتىن ئىبارەت ئەڭ مۇھىم پايدىلىق تەرىپىنى مۇنازى-
رە قىلىشنى ئۇنتۇپ قالدۇق.

— قانداق شادلىق، سىمپئون، — سورىدى پائۇل ناھايىتى
ھۆرمەت بىلەن، — رەھبەرلىك قىلىش بىلەن خۇشاللىقنىڭ
قانداق مۇناسىۋىتى بار؟

— پائۇل مەن شادلىق دېدىم، خۇشاللىق دېمىدىم. خۇشال
بولۇش ياكى خۇشال بولماسلىق ئادەتتە يۈز بەرگەن ئىشقا باغلىق
بولىدۇ. ئادەملەر ياخشى ئىش يۈز بەرسە خۇشال بولۇپ، يامان
ئىش يۈز بەرسە خاپا بولىدۇ. شادلىق بىلەن خۇشاللىق ئوخشاش.

مايدۇ. شادلىق بولسا تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس - تۇيغۇنى كۆرسىدۇ. قانداق ئىشنىڭ يۈز بېرىشى بىلەن مۇناسىۋەتسىز. بۇدە، ئەيسا پەيغەمبەر، گەندى، مارتىن لۇتخېر، گېڭ دوكتور قاتارلىقلارغا ئوخشاش نوپۇزلۇق ئۇلۇغ رەھبەرلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك شادلىق توغرىسىدا توختىلىپ ئۆتكەن. شادلىق بولسا، ئىچكى قەلبىتىن ئۇرغۇپ چىققان بىر خىل قانائەتلىنىش، ئادەتتە تىكى قەتئىي ئىشەنچ ۋە ئۆزىنىڭ ھاياتلىقتىكى ئەڭ چوڭقۇر ۋە مەڭگۈلۈك بولغان ھەقىقەتلەرنى چۈشىنىپ يەتكەنلىكىگە ئىشىنىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەتتۇر. باشقىلار ئۈچۈن ئۆزىمىزنى بېغىشلاش بىزنى قەپەز ئىچىدىن ئازاد قىلىپ، شادلىققا ئېرىشەتۈرىدۇ. ئۆزىمىزنى ھەددىدىن زىيادە مەركەز قىلىۋېلىش بولسا، ھاياتتىكى شادلىقىمىزنى نابۇت قىلىدۇ.

مەن ئۇنىڭ سۆزىدىن بىردىنلا ئىلھاملاندىم - دە، مۇنداق دېدىم: مېنىڭ پسخولوگىيە دوختۇرى بولۇپ ئىشلەۋاتقان ئايا. لىم ئىلگىرى ماڭا ئۆزىنىڭ ئۆزىنى ھەددىدىن زىيادە مەركەز قىلىۋالدىغان بىمارلارنى تولىمۇ كۆپ ئۇچراتقانلىقى، بۇ بىمارلارنىڭ كەيپىياتىدا مەڭگۈلۈك كەمچىلىكنىڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكى قاتارلىقلارنى ئېيتقاندى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، بۇ خىل ھادىسىلەرنى مۇنداق چۈشەندۈرۈشكە بولىدىكەن: ئەڭ دەسلەپتىلا بوۋاقلار ناھايىتى شەخسىيەتچى مەخلۇق بولۇپ، بۇنى ئۇدۇل گەپ بىلەن ئېيتقاندا، ئۇلار پۈتۈيلەي دېگەندەك پەقەت «ئارزۇ ۋە ئېھتىياجىغا ئىگە بولغان ماشىنا، ئىكەن. بوۋاقلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئۇلارنىڭ ئېھتىياج ۋە ئارزۇلىرى ئەڭ مۇھىم بولۇپ، ئۇلار ئۆز ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن چىرقىراپ يىغلاپ بولسىمۇ، ئۆز ئېھتىياج ۋە ئارزۇلىرىنى قاندۇرمىسا بولمايدىكەن، بولۇپمۇ ئۇلار ئىككى ياشقا كىرگەن چاغدا بەئەينى ئەرش شاھىنىڭ ئۆزىگىلا ئوخشاپ قالىدىكەن. ئۆز ئەتراپىدىكى ھەممە كىشىلەرنىڭ ئۆزىنىڭ بۇيرۇق - تەلەپلىرى بويىچە ئىش

قىلىشنى تەلەپ قىلىدىكەن (ئارزۇ قىلىدىكەن)، تولىمۇ ئەپ-
سۇسلىنارلىقى، نۇرغۇن كىشىلەر تاشقى كۆرۈنۈشتە گەرچە،
چوڭ ئادەم بولسىمۇ، لېكىن، كەيپىيات جەھەتتە يەنىلا ئىككى
ياشلىق بالىلارنىڭ «ئۆزىنى مەركەز قىلىۋېلىش» باسقۇچىدا
تۇرۇپ قالىدىكەن ھەم ئۆز ئەتراپىدىكى دۇنيانىڭ ئۆزلىرىنىڭ
بارلىق ئېھتىياج ۋە تەلەپلىرىنى قاندۇرۇشنى ئارزۇ قىلىدىكەن.
كەيپىيات جەھەتتە ئۆسۈپ يېتىلىشنى رەت قىلغان بۇ كىشىلەر
بارغانچە شەخسىيەتچىلىشىپ، بارغانچە ئۆزىنى مەركەز قىلىۋالىدۇ.
دىغان بولۇپ قالىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆز تۇرمۇشى
ئۈچۈن ئېگىز توسوق تام ياساپ، ئۆزىنى مەركەز قىلغان تار
دۇنيادىلا ياشايدىكەن. ئايالىمنىڭ يەنە ئېيتىشىچە، بۇنداق كى-
شىلەرنىڭ ھاياتى چەكسىز زېرىكىشلىك ۋە ئازابقا تولغان بولىدۇ.
دىكەن.

مېنىڭ گېپىم تۈگىشىگىلا لې يەنە مىسال ئالدى:
— مەن ھەمىشە ياشلارغا توي قىلىشنىڭ پايدىلىق تەرىپىدۇر.
نى، يەنى توي قىلىشنىڭ توي قىلغۇچى ئىككى تەرەپكە ئۆزئارا
كۆڭۈل بۆلۈش ئارقىلىق بىرلىكتە ئۆسۈپ يېتىلىش پۇرسىتى
يارىتىپ بېرىدىغانلىقى؛ بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئۆزىدىكى ھەددىدۇر.
دىن زىيادە ئۆزىنى مەركەز قىلىۋېلىش كەمچىلىكىنى ئۆزگەرتىدۇ.
تىشنى ئۆگىنىۋالالايدىغانلىقى؛ ئۇلار بالا - چاقىلىق بولغاندىن
كېيىن يەنە بىر ئۆسۈپ يېتىلىش پۇرسىتىنىڭ كۆپىيىدىغانلىقىدۇر.
قى؛ ئۇلارنىڭ ئۆز بالىلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈش، ھەر ۋاقىت ئۆز
بالىلىرىنىڭ غېمىنى يېيىش ئارقىلىق، ئۆزىنىڭ شەخسىيەتچىدۇر.
لىك روھىنى يەنە بىر قەدەر ئىلگىرىلىگەن ھالدا ئۆزگەرتەلەيدۇ.
غانلىقى... قاتارلىقلارنى ئېيتىمەن، ئادەم بويناق چاغدا ياكى
قېرىغان چاغدا يۈزلىنىدىغان ئەڭ مۇھىم مەسىلە بولسا، ئامال
قىلىپ ئۆزىنى ھەددىدىن زىيادە ئۆزىنى مەركەز قىلىۋېلىش
گىردابىغا بېرىپ قېلىشتىن ساقلاپ قېلىشتۇر. مېنىڭچە ئۆزىدۇر.

ئىلا مەركەز قىلىۋالدىغان كىشىلەر بۇ دۇنيادىكى ئەڭ بۇرۇق-
تۇرما ۋە ئەڭ ئازابقا تولغان كىشىلەردۇر.

كىنگ يەنە سۆزلەشكە باشلىدى:

— بۇنداق دېگەنلىك بىزنىڭ ئۆزىمىزنى مەركەز قىلىۋېلىد-
شىمىز، ھاكاۋۇرلۇقىمىز ۋە شەخسىيەتچىلىكىمىز ئۆزىمىزنىڭ
ئۆسۈپ يېتىلىشىمىزدىكى ئەڭ چوڭ توسالغۇ دېگەنلىكمۇ، قانداق-
داق؟ مەن بايىلا تىلغا ئالغان سىمىنىڭ «ئىنسانىيەتنىڭ دىنىلى-
رى» دېگەن كىتابىدا دۇنيادىكى بارلىق دىنلارنىڭ ئىنسانلار
يارىتىلغاندىن بۇيانقى ئەڭ چوڭ مەسىلىلەر دەل ئىنسانلارنىڭ
ئۆزىنى مەركەز قىلىۋېلىشى، ھاكاۋۇرلۇقى ۋە شەخسىيەتچىلىكى
تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان دەپ قارايدىغانلىقى تىلغا ئېلىنىدۇ.
سىمىنىڭ دېيىشىچە، دۇنيادىكى چوڭ دىنلارنىڭ ھەممىسى ئۆز
مۇردلىرىغا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىدىكى شەخسىيەتچىلىك ئۈستىدىن
قانداق غالىب كېلىش توغرىسىدا تەلىم بېرىدىكەن.

بىر پەس سۈكۈتتىن كېيىن لې يەنە سۆزلەشكە باشلىدى.
— مەن ئېتىقاد قىلىدىغان دىننىڭ قارىشىچە، ئادەم قار-
غىشقا ئۇچرىغانلىقى ئۈچۈنلا بۇ دۇنياغا كۆز ئاچىدىكەن. بۇ
قارغىش دەل ئىنسانىيەتنىڭ ئەسلىي گۇناھىنى كۆرسىتىدىكەن.
بەلكىم بۇ يەردىكى ئاتالمىش ئەسلىي گۇناھ دەل ئىنسانىيەتنىڭ
شەخسىيەتچىلىك ماھىيىتىنى كۆزدە تۇتقان بولسا كېرەك. بىز
تۈنۈگۈن نېمىنىڭ «ئادىمىيلىك» دەپ ئاتىلىدىغانلىقىنى مۇنازى-
رە قىلدۇققۇ؟ مەن شۇنىڭ بىلەن تۈنۈگۈن ئاخشام ئۇزۇن
ئويلىنىم ھەم ئۆزۈمنىڭ ئەسلىي ماھىيىتىمنىڭ ئۆزۈمنى بى-
رىنچى ئورۇنغا قويۇشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ۋە ئۆزۈمنى
باشقىلارنىڭ غېمىنى يېيىشكە مەجبۇرلاشنىڭ ئۆزۈمنىڭ ئەسلىي
ماھىيىتىمگە قارشى ئىش بولىدىغانلىقىنى بايقىدىم، خۇددى
كىنگ دېگەندەك، باشقىلارنىڭ غېمىنى يېيىش بولسا، ئادەمدىن
ئىنتىزام يېتىلدۈرۈشنى ۋە ئۆزىنىڭ ئەسلىي ماھىيىتىگە ئۈي-

غۇن كەلمەيدىغان ئىشلارنى ئۆگىنىۋېلىشنى تەلەپ قىلىدىكەن. — مەن لېۋىس دېگەن يازغۇچىنىڭ «ئۆزىنىڭ شەخسىيەت-چى ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىدىغان ئادەم بەلكىم دەل ئەڭ شەخ-سىيەتچى ئادەم بولۇشى مۇمكىن» دېگەن گېپىنى ئىنتايىن ياخ-شى كۆرمىەن، — دېدى لىزا، — ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ نۇقتىئىنەزە-رىنى مىسال ئېلىپ ئىسپاتلاپ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئائىلە سۈرەت-لىرىنى كۆرگەن چاغدا، ئۆزىمىزنىڭ بۇ سۈرەتكە ياخشى چىققان - چىقمىغانلىقىمىزغا قاراپلا بۇ سۈرەتنىڭ ياخشى تارتىل-غان ناچار - تارتىلغانلىقىغا باھا بېرىمىز ئەمەسمۇ؟

— رەھمەت سىزگە، سىز ھەقىقەتەن ياخشى سۆزلىدىڭىز، — دېدى سىمپىئون موناخ ئۇنى ماختاپ، — باشقىلارغا كۆيۈ-نۈش، باشقىلارنىڭ غېمىنى يېيىش ۋە نوپۇزغا تايىنىپ رەھبەر-لىك قىلىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ ئۆزىمىز قۇرۇپ چىققان تام - توسۇقلارنى بۇزۇپ تاشلاپ، باشقىلارنىڭ روھىي دۇنياسى بىلەن كەڭ دائىرىدە ئۇچرىشىشىمىزنى يېتەرلىك شارائىت بىلەن تەمىنلەيدۇ. بىز ئۆزىمىزنىڭ ئېھتىياج ۋە ئارزۇلى-رىدىن ۋاز كېچىپ، ھەممە يەردە باشقىلارنىڭ غېمىنى يەيدىغان بولغاندىلا ئاندىن ئۆسۈپ يېتىلەلەيمىز ھەم بارا - بارا ئۆزىمىز-نىلا مەركەز قىلىۋالماي، باشقىلارنى كۆپرەك ئويلايدىغان ۋە ھەقىقىي شاد - خۇرام يۈرۈيدىغان بولىمىز...

بۇ چاغدا لىزا يەنە باشقىلارنىڭ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈ-رۈپ سۆزلەشكە باشلىدى:

— مەشھۇر روھىي كېسەللىك مۇتەخەسسىسى كارل. مېن-نىڭگېر بىر قېتىم ئۆزىدىن ئۇنىڭ روھىي يېمىرىلىش دەرىجى-سىگە بېرىپ قالغان كىشىلەرگە قارىتا قانداق ياخشى تەكلىپنىڭ بارلىقى سورالغاندا، ئۇ ئاشۇ خىل كىشىلەرنىڭ ئۆيىدىن ئايرى-لىپ يىراقلارغا بېرىپ، ياردەمگە ئېھتىياجلىق بولغان خالىغان ئادەملەرگە ئۆزىنىڭ ياردەم قولىنى سۈنۈشى كېرەكلىكىنى تەك-

لىپ بېرىدۇ!

— ھەقىقەتەن ئەمەلىي گەپ قىپتۇ، — دېدى پائۇل، — كىشىلەرگە ياردەم قىلىش خۇشاللىق ئۈچۈن — دە! مەنمۇ ھەر يىلى يىل ئاخىرىدا خەير — ساخاۋەت ئورۇنلىرىغا پۇل ئىئانە قىلىمەن. بۇنداق قىلىشىمدا يەنىلا ئازدۇر — كۆپتۇر ئۆزۈمنى خۇشال قىلىش مەقسەت قىلىنغان.

— ئوچۇق سۆزلۈكىڭىزگە رەھمەت، پائۇل، — دېدى سىمپئون موناخ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — مەن سىلەرگە شۈبھىلىك ئۆزۈم ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بىر مەشھۇر سۆزنى ئېيتىپ بېرەي، ئۇنىڭ بۇ مەشھۇر سۆزى مۇنداق: (مەن سىز- نىڭ قانداق تەقدىرىگە يولۇقۇشىڭىزنىڭ مۇمكىنلىكىنى بىلىمەي- مەن، لېكىن مەن شۇنى جەزمەلەشتۈرەلەيمەنكى، ھەقىقىي خۇ- شال — خۇرام ئادەملەر باشقىلار ئۈچۈن ئۆزىنى قانداق بېغىشلاش- نى بىلىدىغان ئادەملەردۇر. كىم بىلىدۇ، باشقىلار ئۈچۈن قۇر- بان بېرىش ۋە ئۆزىمىزنى بېغىشلاش بىزنىڭ ھايات ئىلتىپاتلىرى- غا مۇيەسسەر بولۇشىمىزنىڭ زۆرۈر شەرتىمۇ تېخى.

— «ئىنجىل» نىڭ «يوھان» قىسمىدا، ئەيسانىڭ ئۆز مۇ- رىتلىرىغا ئۇلارنىڭ ئۇ بەلگىلەپ بەرگەن بۇيرۇقلار بويىچە ئىش قىلىشى كېرەكلىكىنى، مۇشۇنداق قىلغاندىلا، ئۇلار ئاندىن ھە- قىقىي شادلىققا ئېرىشەلەيدىغانلىقىنى چېكىلىگەنلىكى قەيت قى- لىنغان. بۇ باياندا ئېيتىلىشىچە، ئەيسا ئۆز مۇرىتلىرىغا مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر سىلەر مېنىڭ بۇيرۇقۇم بويىچە ئىش قىلساڭ- لار، ئۇ چاغدا سىلەر ھەرقاچان مېنىڭ سۆيۈشۈمگە ئېرىشەلەي- سىلەر، ئەيسا سۆيۈشنىڭ كىشىلەرگە شادلىق ئېلىپ كېلىدىغان- لىقىنى ناھايىتى ئېنىق چۈشەنگەن. ئەلۋەتتە، بۇ يەردىكى سۆ- يۈش پېئىل خاراكتېرلىك سۆيۈش، يەنى باشقىلارنىڭ غېمىنى يېيىشتىن ئىبارەت سۆيۈشتۇر.

— ئۆتۈنۈپ قالاي، باستىر ئەپەندى تىلەمچىلىك قولىنى

بىزگە سوزۇشتىن ئىلگىرى، دەرھال ئۆز سۆزىمىزنىڭ ئەسلىي تېمىسىغا قايتىمىساق قانداق؟ — دېدى پائۇل چاقچاق قىلىپ. سىمېئون موناخ ئۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا دېدى.

— بولىدۇ، ئەسلىي تېمىغا قايتايلى. پائۇل، نوپۇز خا-راكتېرلىك قىلىش دېگەنلىك باشقىلار ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلاش ۋە باشقىلارنىڭ ئاساسىي ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرۇش دېگەنلىك بولۇپ، بۇ خىل رەھبەرلىك قىلىش رەھبەر بولغۇچىغا زور شادلىق ئېلىپ كېلىدۇ. بۇنداق شادلىق بىزنىڭ بۇ دۇنيادىكى روھىي سەپرىمىزنى ئوڭۇشلۇق تاماملىشىشىمىزغا يېتەرلىك ئارقا تىرەك بولالايدۇ. مەن شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، كىشىلەر بۇ دۇنيادا قوغلىشىدىغان كىشىلىك ھاياتىنىڭ ئەھمىيىتىنى خۇشال - خۇرام ياشاش ياكى ئۆز - ئۆزىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش بولماستىن، بەلكى پىسخىك ۋە روھىي قاتلىمىدىكى ئۆسۈپ يېتىلىشتۇر. كۆيۈنۈش، ئۆزىنى بېغىشلاش ۋە باشقىلارنىڭ غە-مىنى يېيىش بىزنى ئۆزىمىزنى مەركەز قىلىۋالدىغان ھالەتتىن يىراقلاشتۇرىدۇ. باشقىلارغا كۆيۈنۈش بىزنى قورقۇنچلۇق بول-غان ئىككى ياشلىق پىسخىك ھالەتتىن قۇتۇلدۇرۇپ، تېخىمۇ پىشپ يېتىلگەن ھالەتكە ئىگە قىلىدۇ.

— مېنىڭ يەنە تېخىمۇ ياخشى بولغان بىر كۆز قارىشىم بار، پائۇل، — دېدى لىزا چاقچاق ئارىلاش، — ساراڭنىڭ ئې-نىقلىمىسى شۇكى، ساراڭلار مەڭگۈ ئوخشاش بىر ئىشنى قىل-دۇ. لېكىن، ئوخشاش بولمىغان نەتىجىگە ئېرىشىشنى خام خىيال قىلىدۇ!

كۆپچىلىك قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

— دەرسىمىزنى ئاخىرلاشتۇرىدىغان پەيت ئاخىرى يېتىپ

كەلدى، — دېدى سىمېئون موناخ قىياپىتىنى بىر ئاز رۇسلىۋې-لىپ، — بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە مەن سىلەردىن ناھايىتى كۆپ نەرسىلەرنى ئۆگىنىۋالدىم. مەن سىلەرنىڭ دەرس ۋاقتىدا جاد-

لىق سۆز قىلىپ، ئۆزگىچە ھەم قىزىقارلىق بولغان نۇرغۇن كۆز قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويغانلىقىڭلارغا چىن دىلىمدىن رەھ-مەت ئېيتىمەن.

— سىزنىڭ «سىلەر» دېگىنىڭىز مېنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئا - لامدۇ؟ — سورىدى پائۇل بىر خىل ئىشەنچ قىلالىمىغاندەك قىيا-پەت بىلەن.

— ئەلۋەتتە پائۇل، ئەمەلىيەتتە مەن سىزگە ئالاھىدە رەھ-مەت ئېيتىسام بولىدۇ تېخى، — دېدى سىمپىئون موناخ سەممىي-لىك بىلەن جاۋاب بېرىپ، — ئەڭ ئاخىرى مەن ھەر قايسىڭلار-نىڭ كېيىنكى كىشىلىك ھايات مۇساپەڭلەردە، بىز بۇ بىر ھەپ-تىلىك دەرسىمىزدە ئۆگەنگەن قائىدىلەرنى ئاز - تولا بولسىمۇ ئىشلىتىشىڭلارنى سەممىيلىك بىلەن ئۈمىد قىلىمەن. قىسقا مەزگىل نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، بۇنداق قىلىشنىڭ ئۈنۈمى بەل-كىم روشەن بولماسلىقى مۇمكىن. لېكىن، ئۇزۇن مەزگىل نۇقتىسىدىن قارىغاندا، بۇنداق قىلىش ئارقىلىق، سىزنىڭ كە-شىلىك ھاياتىڭىزدا چوقۇم زور ئۆزگىرىش يۈز بەرگۈسى. ھەر-قايسىڭلارنىڭ تەلىپىنىڭ ئوڭدىن كېلىشىگە، پەرۋەردىگارىڭ-لارنىڭ سىلەرنىڭ كەلگۈسى كىشىلىك ھايات مۇساپەڭلەرنى ئۆز پاناھىدا ساقلىشىغا تىلەكداشمەن!

خاتىمە

مېنىڭ ھاياتىمنى ئۆزگەرتكەن بىر سائەتلىك دەرس.
مىڭ گەز ئېگىزلىكتىكى ئىمارەتمۇ يەر يۈزىدىن قوپۇرۇل-
دۇ.

— قەدىمكى جۇڭگو ماقالى

خوشلىشىشتىن ئىلگىرى، بىز ئالتە كۇرسانت ئەڭ ئاخىر-
قى چۈشلۈك تاماقنى بىللە يېدۇق. مېنىڭ كۆز يېشىم ئىككىن-
چى قېتىم ئىختىيارسىز تۆكۈلدى، ھەتتا لې بىلەن پائۇل ئىك-
كىسىمۇ ئۆزئارا قۇچاقلىشىپ خوشلاشتى.

پائۇل كۆپچىلىككە يېرىم يىلدىن كېيىن يەنە بىر قېتىم
بىر يەرگە يىغىلىش تەكلىپىنى بېرىۋىدى، ئۇنىڭ تەكلىپى كۆپ-
چىلىكنىڭ بىردەك قوللىشىغا ئېرىشتى. پائۇل ئۆزلۈكىدىن
ئۆزىنىڭ ئالاقىلەشكۈچى بولۇپ، كۆپچىلىككە يىغىلىشنىڭ ۋا-
قت ۋە ئورنىنى ئۇقتۇرۇشقا مەسئۇل بولىدىغانلىقىنى ئېلان
قىلدى. مەن دەسلەپتە ئادەمنىڭ ئەڭ ئۆچلۈكىنى كەلتۈرگەن
بىر ئادەمنىڭ دەرس ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ھەقىقەتەن ئۆزگە-
رىپ يېڭىچە بىر ئادەم بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ئويلايمۇ باقمىغا-
نمەن! ئەمدى شۇنى چۈشىنىپ يەتتىمكى، مېنىڭ پائۇلنى
شۇ قەدەر ياقتۇرما سىلىقىمدىكى سەۋەب، ئەسلىدە ئۇنىڭدا بار
بولغان خاراكتېر ئالاھىدىلىكى ئەمەلىيەتتە ئۆزۈمدىمۇ بار ئى-
كەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ خاراكتېر، ئالاھىدىلىكلەر ئۆزۈمدىكى
ئەڭ ياقتۇرمايدىغان نەرسىلەر ئىكەن. لېكىن، پائۇل ناھايىتى
ئوچۇق سۆزلۈك، راستچىل ئادەم بولغاچقا، بۇ خاراكتېر -
ئالاھىدىلىكلەر پائۇلدا مېنىڭدىكىگە قارىغاندا بىر قەدەر روشەن
ئىكەن. مەن بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە بىر قانچە ئىرادىلەرگە كەل-

دېدىم. ئۇلارنىڭ بىرى بولسا، دەل تېخىمۇ سەمىمىي، راستچىل ئادەم بولۇش، ئىككىنچى ياسالمايلىق قىلماسلىقتىن ئىبارەت. ھېلىمۇ ئېسىمدە، سىمپئون موناخ (ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇشنى بىلىش كېرەك، دېگەندى).

— مەن سىمپئون موناخنىڭمۇ بىزنىڭ يىغىلىشىمىزغا قاتناشمىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى كىنگ، — سىز ئۇنى چوقۇم تەكلىپ قىلىشنى ئۇنتۇپ قالماسسىز پائۇل؟
— چاتاق يوق، بۇنى مەن ئۆز ئۈستۈمگە ئالىمەن، — دەپ پائۇل دەرھال ئۇنىڭ سۆزىگە قوشۇلدى، — سىمپئوننى قايسىڭلار كۆردۈڭلار؟ مەن ئۇنىڭ بىلەن خوشلاشماقچى ئىدىم. مەن ئەتراپىمغا قارىدىم. لېكىن، سىمپئون موناخنىڭ قارىسىنىمۇ كۆرمىدىم!

مەن يۈك - تاقلارنى ئېلىپ، ياتىقىمدىن سىرتقا چىقتىم ھەم ماشىنا توختىتىش مەيدانىدىكى بىر ئۇزۇن ئورۇندۇقتا ئولتۇردۇم. مەن مارىنىڭ يېتىپ كېلىشىگە ئاز ۋاقىت قالغانىدى. قىنى بىلەتتىم. لېكىن، بۇ ۋاقىتتا مەن توساتتىن جىددىيلەشپ، سىمپئون موناخنى ئىزدەپ تېپىپ ئۇنىڭ بىلەن خوشلاششىۋېلىش ئويىغا كەلدىم.

شۇنىڭ بىلەن مەن يۈك - تاقلارنى كۆتۈرۈپ، مېڭىغان كۆلى بويىغا تۇتىشىدىغان پەلەمپەيگە قاراپ يۈگۈردۈم. مەن يىراقتىنلا ئۆزۈمگە تونۇش بولغان بىر بەدەن قىياپىتىنى كۆرۈپ، ئىختىيارسىز ھالدا قەدىمنى ئىتتىكىلەتتىم ھەم ئالدىراپ - تېنەپ «سىمپئون! سىمپئون!» دەپ توۋلىدىم، سىمپئون قەدىمنى توختىتىپ ئارقىغا بۇرۇلدى. مەن ئۇنىڭ يېنىغا يېتىپ بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلىشىپ خوشلاشتىم.

— سىمپئون، مەن راستتىنلا... راستتىنلا سىزنىڭ بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە ماڭا قىلغان يېتەكچىلىكىڭىزگە قانداق رەھمەت ئېيتىشنى بىلمەيۋاتىمەن، — دېدىم مەن كېكەچلەپ، بۇ چاغدا

مەن بىر ئۆز جىددىيلىشىپ قالغانىدىم، — مەن بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە نۇرغۇن قىممەتلىك قائىدىلەرنى ئۆگىنىۋالدىم. قايتقاندىن كېيىن بۇ نەرسىلەرنى ئازدۇر — كۆپتۇر بولسىمۇ، ئۆز ئەمەلىيىتىمدە ئىشلىتەلىشىمنى ئۈمىد قىلىمەن.

سىمپىئون مۇناخ ماڭا چوڭقۇر تىكىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دې-

دى:

— قەدىمكى زاماندا ئۆتكەن سىرۇس ئىسىملىك بىر ئادەم «پەقەت ئۆگىنىپ قويۇپ مەشىق قىلماسلىقنىڭ قىلچە پايدىسى يوق» دېگەن. جون، مەن سىزگە ئىشىنىمەن، سىز چوقۇم ناھايىتى ياخشى تەتبىقلىيالايسىز.

مەن ئۇنىڭ كۆزىدىن ماڭا بولغان ئىشەنچ نۇرىنى كۆرۈپ، ئىختىيارسىز ئۈمىدلىنىدىم.

— لېكىن، سىمپىئون، مەن بۇنى قانداق باشلىسام بولىدۇ؟
كىن — تاڭ.

— دەل تاللاشتىن باشلاڭ!

مەن 243 پەلەمپەيدىن ئاستاغىنا چىقىپ ماشىنا توختىتىش مەيدانىغا قايتىپ كەلدىم ۋە ئۇزۇن ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، يۈك — تاقلىرىمغا يۆلەنگىنىمچە ماركىنىڭ كېلىشىنى كۈتتۈم. ماشىنا توختىتىش مەيدانىدىكى ئەڭ ئاخىرقى ماشىنىمۇ يۈرۈپ كەتتى، پۈتۈن موناستىر ئادەتتىن تاشقىرى جىمجىتلىق، ۋە سۆز-رۈنلۈككە چۆمدى. كۆل يۈزىدىن غۇر — غۇر كۆز شامىلى كۆتۈرۈلۈپ، پۈتۈمنىڭ ئاستىدىكى قۇرۇق غازاڭلارنى شىلدەرتىلەتتى. مەن چوڭقۇر ئويغا پاتتىم.

قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن — تاڭ، يىراقتىن يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقان ماشىنا ئاغازى مېنى خىيالىدىن ئويغاتتى. مەن ئادەتتىكى فورت ماركىلىق ئاق رەڭلىك دالا ماشىنىسىنىڭ يولدا توپا — چاڭ توزاتقىنىچە بۇياققا قاراپ كېلىۋاتقىنىنى، ئاندىن ئۇنىڭ ماشىنا توختىتىش مەيدانىغا كىرىپ كەلگەنلىكىنى

كۆردۈم.

مەن ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ، كۆز يېشىمنى سۈرتۈۋېتىپ يېقىن ئەتراپتىكى مىجگان كۆلىگە ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق نەزىرىمنى تاشلىدىم. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئىشنى ھازىرلا باشلاش قارارىغا كەلدىم.

ماشىنا ئىشكىنىڭ ئېچىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى. مەن بۇرۇ-لۇپ ئارقامغا قاراپ، مارىنىڭ ماڭا قاراپ كۈلۈپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. بۇ ۋاقىتتا ئۇ قارىماققا ئىلگىرىكىدىن تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ كەتكەنىدى.

ئۇ ئۆزىنى قويىنۇمغا ئاتتى. مەن ئۇنى تاكى ئۇ قولىنى ئۆزى ئالدى بىلەن بوشاتىمغۇچە مەھكەم قۇچاقلدىم.

— ئەجەب غەلىتە، ھە، — دېدى ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ، — ئىلگىرى ھەمىشە ئالدى بىلەن سىز قولىڭىزنى بوشىتاتتىڭىز. — بۇ قانچىلىك ئىش ئىدى! بۇ پەقەت مېنىڭ كەلگۈسى يېڭى مۇساپەمنىڭ تۇنجى قەدىمىدىنلا ئىبارەت، خالاس! — دېدىم مەن ئۇنىڭغا ئىپتىخارلىق بىلەن جاۋاب بېرىپ.

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ



ISBN 7-228-06851-3



9 787228 068517 >

ISBN 7-228-06851-3
(民文) 定价 : 15.00 元